

T.C.
Mersin Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı

TALİP APAYDIN'IN ÖYKÜLERİNDE
ÇOCUK

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Ahmet MERSAN

Mersin, 2015

T.C.
Mersin Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı

TALİP APAYDIN'IN ÖYKÜLERİNDE
ÇOCUK

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Ahmet MERSAN

Danışman

Doç. Dr. Namık Kemal ŞAHBAZ

Mersin, 2015

KABUL VE ONAY

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğüne;

Bu alışma jürimiz tarafından Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başkan.....

Prof. Dr. Faik KANATLI

Üye.....

Doç. Dr. Namık Kemal ŞAHBAZ

(Danışman)

Üye.....

Doç. Dr. Bayram BAŞ

Onay

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

07/07/2015

R. DİKİCİ

Prof. Dr. Ramazan DİKİCİ

Enstitü Müdürü

ÖN SÖZ

Edebiyat sadece belli bir yaştan sonrakilere, yetişkinlere hitap eden bir sanat değildir. Her insanın, her yaşın, her ruhun edebiyata ihtiyacı vardır. Kişinin duygu ve düşüncelerini aktarmada edebiyat, günlük dilden çok daha fazla bir etkiye sahiptir. Edebiyat bu işleviyle çocuğa da hitap edebilmekte ve ona yeni dünyalar sunmaktadır. Çocuğu çeşitli açılardan geliştirip zenginleştiren edebiyat, diğer taraftan çocuğun kültürel ve ahlaki gelişimini hızlandırarak onu topluma hazırlar.

Çocukluğundan meslek hayatına, yaşamının hemen hemen tüm dönemlerinde çeşitli sıkıntı ve zorluklarla karşılaşan Talip Apaydın, çocuklara yönelik hazırladığı eserlerde azim, çalışkanlık, dürüstlük, mücadele etme gibi temel kavramları işlemiştir. Yazar bu eserlerinde aile, yurt, doğa, insan ve hayvan sevgisi konularını ele alırken çocuklara çalışmayı, dürüstlüğü, vatansever ve azimli olmayı öğütler. Yazar, çocukların erken yaşlarda edebiyatla tanışmaları gerektiğini vurgular.

Yaptığımız bu çalışma beş ana bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, edebiyat ve çocuk edebiyatı kavramları üzerinde durulmuş ve genel bilgiler verilmiş, çocuk edebiyatında öykü ve çocuk öykülerinde bulunması gereken niteliklerin neler olduğu belirtilmiştir.

İkinci bölümde araştırmanın amacına, önemine, problem cümlesinin tespiti ve tanımına, alt problemlerine; araştırmanın modeline, sayıltılarına ve sınırlılıklarına, evren ve örnekleme, veri toplama yöntemine ve toplanan verilerin analizine yer verilmiştir.

Üçüncü bölümde Talip Apaydın'ın yaşamına ilişkin bulgular ortaya konmuş, yazarın hayatı, eğitimi, ailesi, meslek yaşamı, edebî çalışmaları; eğitime ve çocuğa bakışı, çocuk, çocuk edebiyatı ve öyküsü ile ilgili düşünceleri ve bu alandaki çalışmalarından bahsedilmiştir.

Araştırmanın amacına dayalı olarak ortaya koyulan bulgular, dördüncü bölümde yer almıştır. Bu bölümde yazarın çocuklara yönelik hazırladığı beş öykü kitabındaki 26 öykü, ölçütler çerçevesinde tek tek değerlendirilmiş, iletiler çocuğa görelik açısından sınıflandırılmıştır.

Öykülerin tamamının incelenip değerlendirilmesiyle ulaşılan “Sonuç ve Öneriler” ise beşinci bölümde ortaya konmuştur. Bu bölümde önceden ulaşılmış bulgular genel olarak değerlendirilmiş ve bu değerlendirmelerden yola çıkarak bazı öneri ve eleştirilerde bulunulmuştur. Çalışmanın sonunda “Kaynaklar” a ve “Özgeçmiş” e de yer verilmiştir.

Bu çalışmanın altyapısı, Mersin Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalında gördüğüm lisansüstü eğitim derslerinden oluşmaktadır. Bilgi ve birikimleriyle yanımda olan, bana yol gösteren ve bakış açımı zenginleştiren hocalarımla her birine bu vesile ile bir kez daha teşekkür ederim. Bu uzun ve yorucu çalışma döneminde ilgilerini esirgemeyip bu tezin planlanıp yürütülmesi ve sonuçlandırılmasında en önemli paya sahip olan değerli hocam ve danışmanım Sayın Doç. Dr. Namık Kemal Şahbaz'a özel olarak teşekkürlerimi sunarım. Son olarak, bu

Çalışmanın hazırlanma sürecinde bana sabır gösterip yanımda olan değerli eşim ve aileme teşekkür ederim.

ÖZET

TALİP APAYDIN'IN ÖYKÜLERİNDE ÇOCUK

Ahmet MERSAN

Yüksek Lisans Tezi, Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı

Danışman: Doç. Dr. Namık Kemal ŞAHBAZ

“Talip Apaydın’ın Öykülerinde Çocuk” başlıklı bu tez, Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalında, Doç. Dr. Namık Kemal ŞAHBAZ danışmanlığında Ahmet MERSAN tarafından gerçekleştirilmiştir. Tez 472 sayfa sürmüş ve Haziran 2015’te tamamlanmıştır.

Ülkemizde çocuk edebiyatı alanında ilk çalışmalar, Tanzimat döneminde, Batıdan yapılan çevirilerle başlamıştır. Cumhuriyet dönemine kadar genelde çeviri ve öykünme şeklinde devam eden bu çalışmalar, Cumhuriyet’in ilanından sonraki yıllarda hızlı bir gelişme göstermiş ve birçok yazar, çocukları konu alan, çocuklara yönelik eserler kaleme almıştır.

1950’li yıllar ülkemizde, Köy Enstitüsü çıkışlı yazarların, köy eksenli çalışmalarla ortaya çıktıkları yıllardır. Talip Apaydın da Köy Enstitülü yazarlar kuşağında, pek çok ilke ve başarıya imza atmış bir isimdir. Yazarın, yetişkinlere yönelik yazdığı çok sayıda roman, şiir, deneme ve anı kitabı vardır. Yazarın ayrıca çocuklar için yazdığı roman ve öykü kitapları da bulunmaktadır.

Talip Apaydın, edebiyatın çocukların kişiliklerini olumlu yönde geliştirmesi gerektiğini, çocuklara yönelik hazırlanan edebî eserlerde çocuğa doğrudan öğüt verme yerine verilmek istenen iletilerin eserin geneline yansıtılması gerektiğini düşünür.

Çocukların içinde buldukları gelişim özelliklerinden ötürü hassas bir dönemden geçtiklerini göz önünde tutan yazar, bu dönemde çocukların ilgi alanlarının doğru tespit edilerek çocuğun dönemsel açlık ve ihtiyaçlarının doğru ve sağlıklı bir yoldan giderilmesinin önemine dikkat çeker.

Yazara göre çocuklar, kitapların sıcak dünyasıyla, yazarlarla erken yaşlardan itibaren tanıştırılmalıdır. Okudukları metinler, çocuğa yeni ufuklar sunmalıdır. Çocuk, okurken öğrenmeli; bir yandan da yeni bilgiler, yeni yerler görüp öğrenmek için kamçılanmalıdır. Bu noktada edebiyatın çocukta merak duygusu oluşturabilmesi önemlidir.

Talip Apaydın, çocuk edebiyatı alanında pek çok eser kaleme alıp kendine özgü üslûbuyla bu alanda yerini almış bir yazardır. Bu çalışma ile Talip Apaydın'ı daha yakından tanıma, eserlerini daha iyi anlayıp yazarın çocuk edebiyatındaki yerini belirlemeyi amaçladık. Bu çalışmada, yazarın beş öykü kitabındaki yirmi altı öyküsünün incelenip çocuk ve eğitim konularının ne boyutlarda ele alındığı, öykülerin çocuğa görelilik ilkesi açısından değerlendirilmesi ve bu sayede yazarın çocuk ve çocuk edebiyatı hakkındaki düşüncelerinin ortaya konması hedeflenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Talip Apaydın, Çocuk Edebiyatı, Öykü, Çocuğa Görelilik, İleti.

ABSTRACT

STORY OF TALİP APAYDIN’S CHİLD

Ahmet MERSAN

Master Thesis, Department of Turkish Education

Instructor: Doç. Dr. Namık Kemal ŞAHBAZ

This study, titled as “Story Of Talip Apaydın’s Child” was carried out by Ahmet MERSAN, with consultation of Doç. Dr. Namık Kemal ŞAHBAZ, in Department of Turkish Education. The thesis took 472 pages sand was completed in June 2015.

The first studies, in the field of children literature in our country, in Tanzimat Period, started with the translations which are made from the West. The studies, in general continued in the form of translations and imitations until the republic period, has shown a rapid development with the declaration of Republic, and most of the writers has written their works about the children and devoted to the children.

1950s in our country, from the village institute authors, emerged with the village based works for many years. Talip Apaydın, one of the writers among the village institute, put signature to many success and first studies. The author has many books about poem, novel, trial and memoir for the adults. The writer has also novels and story books for the children.

Talip Apaydın thinks that the literature should affect the children's personality in a positive ways the literary works for the children should reflect message in the general of the work instead of giving direct advice.

The writer, who has taken into consideration to the children's development, drew attention to child's field of interest and the needs of the children.

According to the writer the children must meet with the books and the writers in a early age. The text must present the child a new horizon. The child must learn something when he/she reads something, on the other hand these new informations must make them willig to learn more. In this point it is important for literature to make sensation for the children.

Talip Apaydın is a great writer who has taken place in the child literature with his typical style and written lots of work in this field. We aimed at understanding author's work, being closely acquainted with the writer and identifying author's place in the field of child literature with this study.

In this study it is aimed at discussing the writer's stories and evaluating the in what extend the education and the children subject are approached and by this means putting down the fact of writer's opinions about children literature.

Key Words: Talip Apaydın, Children's Literature, Story, Relation to Children, Message.

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	i
ÖN SÖZ	ii
ÖZET	v
ABSTRACT.....	vii
İÇİNDEKİLER	ix
TABLOLAR DİZİNİ	xxxvii
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ	xxxviii
BÖLÜM I.....	1
GİRİŞ.....	1
1.1. Çocuk ve Çocukluk Kavramı	1
1.2. Çocuk Edebiyatı ve Nitelikleri	3
1.3. Çocuk Edebiyatı Ürünleri ve Bu Ürünlerin Çocuk İçin Önemi	11
1.4. Çocuk Kitapları ve Çocuk Kitaplarının Taşınması Gereken Eğitsel Değerler	26
1.4.1. Çocuk Kitapları ve Nitelikleri	26
1.4.2. Çocuk Kitaplarında Biçimsel Yapı	43
1.4.2.1. Boyut	43
1.4.2.2. Kapak	44
1.4.2.3. Kâğıt.....	45

1.4.2.4. Sayfa Düzeni (Mizanpaj)	46
1.4.2.5. Yazı Puntosu	46
1.4.2.6. Yazım ve Noktalama	47
1.4.2.7. Resim	48
1.5. Çocuk Edebiyatında Öykü	49
1.5.1. Çocuk Öykülerinde Aranan Özellikler	57
1.6. Çocuk Öykülerinde Temel Unsurlar	64
1.6.1. Kişiler (Kahramanlar)	64
1.6.2. Olay Unsuru (Konu)	67
1.6.3. Zaman Unsuru	69
1.6.4. Mekân Unsuru	70
1.6.5. Plan Unsuru	71
1.6.6. İletiler (Ana Düşünce)	71
1.7. Okuyucu Zümreleri Açısından Çocuk Edebiyatı	73
1.7.1. 0-5 Yaş Grubu (Okul Öncesi)	73
1.7.2. 6-8 Yaş Grubu (1. Kademe 1. Devre)	75
1.7.3. 9-12 Yaş Grubu (1. Kademe 2. Devre)	76
1.7.4. 13-15 Yaş grubu (İlk Gençlik Çağı)	77
1.8. Yaş Gruplarına Göre Öyküler	78
1.8.1. Okul Öncesi Dönem	79

1.8.2. İlkokul Dönemi	79
1.8.3. İlk Gençlik Dönemi	80
1.9. Çocuk Öykülerinde Anlatım Teknikleri	81
1.10. Çocuk Öykülerinde Konular	82
BÖLÜM II	85
YÖNTEM	85
2.1. Araştırmanın Amacı	85
2.2. Araştırmanın Önemi	86
2.3. Problem Cümlesi	88
2.3.1. Alt Problemler	88
2.4. Araştırmanın Modeli	89
2.5. Sayıtlar	89
2.6. Kapsam ve Sınırlılıklar	90
2.7. Evren ve Örneklem	90
2.8. Veri Toplama Yöntemi	91
2.9. Verilerin Çözümlemesi	92
BÖLÜM III.....	94
TALİP APAYDIN'IN HAYATI VE EDEBÎ KİŞİLİĞİ	94
3.1. Hayatı	94
3.1.1. Doğumu, Çocukluğu, Evliliği ve Vefatı	94

3.1.2. Eğitim Hayatı ve Enstitü Yılları.....	99
3.2. Edebî Kişiliği	107
3.2.1. Öykü Anlayışı, Eserleri ve Aldığı Ödüller	120
3.2.2. Yurt ve Doğa Sevgisi	131
3.2.2. Eşi ve Çocuklarının Dilinden Talip Apaydın	134
BÖLÜM IV	138
BULGULAR VE YORUM.....	138
TALİP APAYDIN'IN ÖYKÜLERİNİN TAHLİLİ	138
4.1. Çalgıcı Recep.....	138
4.1.1. İç ve Dış Yapı.....	138
4.1.2. Konu	139
4.1.2.1. Olay Örgüsü	139
4.1.2.2. Öykünün Başkişisi ve Diğer Kişiler	141
4.1.2.3. Öyküde Yer ve Zaman.....	144
4.1.2.4. Öyküde Bakış Açısı	145
4.1.3. Çocuk Edebiyatı Ve Türkçe Eğitimi Açısından Öykünün Çözümlemesi.....	145
4.1.3.1. Öykünün Dil ve Anlatımı	145
4.1.3.2. Kelime, Atasözü ve Deyimler	146

4.1.4. Çocuğa Görelık Açısından Öykünün Çözümlemesi.....	146
4.1.4.1. Eğitim Öğretime Yönelik İletiler	146
4.1.4.2. Kişisel Gelişime Yönelik İletiler.....	147
4.1.4.3. Toplumsal Yapıya Yönelik İletiler	151
4.2. <i>Elif Kızın Elleri</i>	154
4.2.1. “Elif Kızın Elleri”	155
4.2.1.1. İç Yapı.....	155
4.2.1.2. Konu.....	155
4.2.1.2.1. Olay Örgüsü	155
4.2.1.2.2. Öykünün Başkışisi ve Diğer Kişiler	158
4.2.1.2.3. Öyküde Yer ve Zaman	161
4.2.1.2.4. Öyküde Bakış Açısı.....	162
4.2.1.3. Çocuk Edebiyatı ve Türkçe Eğitimi Açısından Öykünün Çözümlemesi	162
4.2.1.3.1. Öykünün Dil ve Anlatımı	162
4.2.1.3.2. Kelime, Atasözü ve Deyimler	163
4.2.1.4. Çocuğa Görelık Açısından Öykünün Çözümlemesi	163
4.2.1.4.1. Eğitim Öğretime Yönelik İletiler	163

4.2.1.4.2. Kişisel Gelişime Yönelik İletiler ..	164
4.2.1.4.3. Toplumsal Yapıya Yönelik İletiler	166
4.2.2. “Küçük Usta”	170
4.2.2.1. İç Yapı.....	170
4.2.2.2. Konu.....	170
4.2.2.2.1. Olay Örgüsü	170
4.2.2.2.2. Öykünün Başkışisi ve Diğer Kişiler	172
4.2.2.2.3. Öyküde Yer ve Zaman	174
4.2.2.2.4. Öyküde Bakış Açısı.....	175
4.2.2.3. Çocuk Edebiyatı ve Türkçe Eğitimi Açısından Öykünün Çözümlemesi	175
4.2.2.3.1. Öykünün Dil ve Anlatımı	175
4.2.2.3.2. Kelime, Atasözü ve Deyimler	176
4.2.2.4. Çocuğa Görelilik Açısından Öykünün Çözümlemesi	176
4.2.2.4.1. Eğitim Öğretime Yönelik İletiler .	176
4.2.2.4.2. Kişisel Gelişime Yönelik İletiler ..	177
4.2.2.4.3. Toplumsal Yapıya Yönelik İletiler	180

4.2.3. “Güneşli Kızlar”	182
4.2.3.1. İç Yapı.....	182
4.2.3.2. Konu.....	182
4.2.3.2.1. Olay Örgüsü	182
4.2.3.2.2. Öykünün Başkışisi ve Diğer Kişiler	183
4.2.3.2.3. Öyküde Yer ve Zaman	184
4.2.3.2.4. Öyküde Bakış Açısı.....	184
4.2.3.3. Çocuk Edebiyatı ve Türkçe Eğitimi Açısından Öykünün Çözümlemesi	185
4.2.3.3.1. Öykünün Dil ve Anlatımı	185
4.2.3.3.2. Kelime, Atasözü ve Deyimler	185
4.2.3.4. Çocuğa Görelik Açısından Öykünün Çözümlemesi	185
4.2.3.4.1. Eğitim Öğretime Yönelik İletiler .	185
4.2.3.4.2. Sevgi Temasına Yönelik İletiler ...	187
4.3. <i>O Güzel İnsanlar</i>	191
4.3.1. “Kömürün Öyküsü”	192
4.3.1.1. İç Yapı.....	192
4.3.1.2. Konu.....	193
4.3.1.2.1. Olay Örgüsü	193

4.3.1.2.2. Öykünün Başkışisi ve Diğer Kişiler	195
4.3.1.2.3. Öyküde Yer ve Zaman	198
4.3.1.2.4. Öyküde Bakış Açısı	198
4.3.1.3. Çocuk Edebiyatı ve Türkçe Eğitimi	
Açısından Öykünün Çözümlemesi	199
4.3.1.3.1. Öykünün Dil ve Anlatımı	199
4.3.1.3.2. Kelime, Atasözü ve Deyimler	199
4.3.1.4. Çocuğa Görelik Açısından Öykünün	
Çözümlemesi	200
4.3.1.4.1. Eğitim Öğretime Yönelik İletiler	200
4.3.1.4.2. Kişisel Gelişime Yönelik İletiler	201
4.3.1.4.3. Toplumsal Yapıya Yönelik İletiler	
	203
4.3.1.4.4. Sevgi-Saygı Temasına Yönelik	
İletiler	206
4.3.2. “Çay Ağacı”	208
4.3.2.1. İç Yapı	208
4.3.2.2. Konu	208
4.3.2.2.1. Olay Örgüsü	208
4.3.2.2.2. Öykünün Başkışisi ve Diğer Kişiler	
	210

4.3.2.2.3. Öyküde Yer ve Zaman	215
4.3.2.2.4. Öyküde Bakış Açısı.....	215
4.3.2.3. Çocuk Edebiyatı ve Türkçe Eğitimi Açısından Öykünün Çözümlemesi	216
4.3.2.3.1. Öykünün Dil ve Anlatımı	216
4.3.2.3.2. Kelime, Atasözü ve Deyimler	216
4.3.2.4. Çocuğa Görelik Açısından Öykünün Çözümlemesi	216
4.3.2.4.1. Eğitim Öğretime Yönelik İletiler .	216
4.3.2.4.2. Kişisel Gelişime Yönelik İletiler ..	219
4.3.2.4.3. Toplumsal Yapıya Yönelik İletiler	223
4.3.2.4.4. Yardımseverlik ve Paylaşmaya Yönelik İletiler	224
4.3.2.4.5. Yurt ve Doğa Sevgisine Yönelik İletiler	225
4.3.3. “Durak Usta”	227
4.3.3. 1. İç Yapı.....	227
4.3.3.2. Konu.....	227
4.3.3.2.1. Olay Örgüsü	228
4.3.3.2.2. Öykünün Başkişisi ve Diğer Kişiler	229

4.3.3.2.3. Öyküde Yer ve Zaman	232
4.3.3.2.4. Öyküde Bakış Açısı.....	232
4.3.3.3. Çocuk Edebiyatı ve Türkçe Eğitimi Açısından Öykünün Çözümlemesi	233
4.3.3.3.1. Öykünün Dil ve Anlatımı	233
4.3.3.3.2. Kelime, Atasözü ve Deyimler	233
4.3.3.4. Çocuğa Görelik Açısından Öykünün Çözümlemesi	234
4.3.3.4.1. Eğitim Öğretime Yönelik İletiler ..	234
4.3.3.4.2. Kişisel Gelişime Yönelik İletiler ..	235
4.3.3.4.3. Toplumsal Yapıya Yönelik İletiler	238
4.3.3.4.4. Yurt, Doğa ve İnsan Sevgisine Yönelik İletiler	240
4.3.3.4.5. Yardımlaşma ve Vefaya Yönelik İletiler	241
4.3.4. “Çoban Rıza”.....	243
4.3.4.1. İç Yapı.....	243
4.3.4.2. Konu.....	243
4.3.4.2.1. Olay Örgüsü	244
4.3.4.2.2. Öykünün Başkişisi ve Diğer Kişiler	245

4.3.4.2.3. Öyküde Yer ve Zaman	247
4.3.4.2.4. Öyküde Bakış Açısı.....	247
4.3.4.3. Çocuk Edebiyatı ve Türkçe Eğitimi Açısından Öykünün Çözümlemesi	247
4.3.4.3.1. Öykünün Dil ve Anlatımı	247
4.3.4.3.2. Kelime, Atasözü ve Deyimler	248
4.3.4.4. Çocuğa Görelik Açısından Öykünün Çözümlemesi	248
4.3.4.4.1. Eğitim Öğretime Yönelik İletiler .	248
4.3.4.4.2. Sevgi ve Dostluk Temasına Yönelik İletiler	249
4.3.4.4.3. Hayvanlar Hakkında ve Hayvan Sevgisine Yönelik İletiler.....	250
4.3.5. “Ali Yanık”	253
4.3.5.1. İç Yapı.....	253
4.3.5.2. Konu.....	253
4.3.5.2.1. Olay Örgüsü	253
4.3.5.2.2. Öykünün Başkışisi ve Diğer Kişiler	255
4.3.5.2.3. Öyküde Yer ve Zaman	257
4.3.5.2.4. Öyküde Bakış Açısı.....	257

4.3.5.3. Çocuk Edebiyatı ve Türkçe Eğitimi Açısından Öykünün Çözümlemesi	258
4.3.5.3.1. Öykünün Dil ve Anlatımı	258
4.3.5.3.2. Kelime, Atasözü ve Deyimler	258
4.3.5.4. Çocuğa Görelik Açısından Öykünün Çözümlemesi	258
4.3.5.4.1. Eğitim Öğretime Yönelik İletiler ..	258
4.3.5.4.2. Kişisel Gelişime Yönelik İletiler ..	260
4.3.5.4.3. Toplumsal Yapıya Yönelik İletiler	264
4.3.5.4.4. Toplum düzeni, Emek ve Çalışmanın Önemine Yönelik İletiler	265
4.3.5.4.5. Yurt Sevgisine Yönelik İletiler	267
4.4. <i>Aloo Çocuklar</i>	268
4.4.1. “Aloo Çocuklar”	269
4.4.1.1. İç Yapı.....	269
4.4.1.2. Konu.....	269
4.4.1.2.1. Olay Örgüsü	270
4.4.1.2.2. Öykünün Başkişisi ve Diğer Kişiler	270
4.4.1.2.3. Öyküde Yer ve Zaman	271

4.4.1.2.4. Öyküde Bakış Açısı.....	271
4.4.1.3. Çocuk Edebiyatı ve Türkçe Eğitimi Açısından Öykünün Çözümlemesi	272
4.4.1.3.1. Öykünün Dil ve Anlatımı	272
4.4.1.3.2. Kelime, Atasözü ve Deyimler	272
4.4.1.4. Çocuğa Görelilik Açısından Öykünün Çözümlemesi	272
4.4.1.4.1. Eğitim Öğretime Yönelik İletiler ..	272
4.4.1.4.2. Kişisel Gelişime Yönelik İletiler ..	274
4.4.1.4.3. Toplumsal Yapıya Yönelik İletiler	275
4.4.2. “Bulut At”	279
4.4.2.1. İç Yapı.....	279
4.4.2.2. Konu	279
4.4.2.2.1. Olay Örgüsü	280
4.4.2.1.2. Öykünün Başkişisi ve Diğer Kişiler	281
4.4.2.1.3. Öyküde Yer ve Zaman	282
4.4.2.1.4. Öyküde Bakış Açısı.....	282
4.4.2.3. Çocuk Edebiyatı ve Türkçe Eğitimi Açısından Öykünün Çözümlemesi	283

4.4.2.3.1. Öykünün Dil ve Anlatımı	283
4.4.2.3.2. Kelime, Atasözü ve Deyimler	283
4.4.2.4. Çocuğa Görelık Açısından Öykünün Çözümlemesi	283
4.4.2.4.1. Kişisel Gelişime Yönelik İletiler ..	283
4.4.2.4.2. Sevgi ve Yardımlaşmaya Yönelik İletiler	284
4.4.3. “Dağın Ardı”	287
4.4.3.1. İç Yapı	287
4.4.3.2. Konu	288
4.4.3.2.1. Olay Örgüsü	288
4.4.3.2.2. Öykünün Başkışisi ve Diğer Kişiler	289
4.4.3.2.3. Öyküde Yer ve Zaman	290
4.4.3.2.4. Öyküde Bakış Açısı	290
4.4.3.3. Çocuk Edebiyatı ve Türkçe Eğitimi Açısından Öykünün Çözümlemesi	290
4.4.3.3.1. Öykünün Dil ve Anlatımı	290
4.4.3.3.2. Kelime, Atasözü ve Deyimler	290
4.4.3.4. Çocuğa Görelık Açısından Öykünün Çözümlemesi	291

4.4.3.4.1. Kişisel Gelişime Yönelik İletiler ..	291
4.4.4. “Üzüm Ekmek”	294
4.4.4.1. İç Yapı.....	294
4.4.4.2. Konu.....	295
4.4.4.2.1. Olay Örgüsü	295
4.4.4.2.2. Öykünün Başkışisi ve Diğer Kişiler	296
4.4.4.2.3. Öyküde Yer ve Zaman	296
4.4.4.2.4. Öyküde Bakış Açısı.....	297
4.4.4.3. Çocuk Edebiyatı ve Türkçe Eğitimi Açısından Öykünün Çözümlemesi	297
4.4.4.3.1. Öykünün Dil ve Anlatımı	297
4.4.4.3.2. Kelime, Atasözü ve Deyimler	297
4.4.4.4. Çocuğa Görelilik Açısından Öykünün Çözümlemesi	298
4.4.4.4.1. Eğitim Öğretime Yönelik İletiler ..	298
4.4.4.4.2. Kişisel Gelişime Yönelik İletiler ..	298
4.4.4.4.3. Toplumsal Yapıya Yönelik İletiler	300
4.4.5. “Ev Yapanlar”	301
4.4.5.1. İç Yapı.....	301

4.4.5.2. Konu	301
4.4.5.2.1. Olay Örgüsü	301
4.4.5.2.2. Öykünün Başkışisi ve Diğer Kişiler	302
4.4.5.2.3. Öyküde Yer ve Zaman	304
4.4.5.2.4. Öyküde Bakış Açısı.....	304
4.4.5.3. Çocuk Edebiyatı ve Türkçe Eğitimi Açısından Öykünün Çözümlemesi	304
4.4.5.3.1. Öykünün Dil ve Anlatımı	304
4.4.5.3.2. Kelime, Atasözü ve Deyimler	305
4.4.5.4. Çocuğa Görelilik Açısından Öykünün Çözümlemesi	305
4.4.5.4.1. Eğitim Öğretime Yönelik İletiler ..	305
4.4.5.4.2. Kişisel Gelişime Yönelik İletiler ..	306
4.4.5.4.3. Toplumsal Yapıya Yönelik İletiler	307
4.4.6. “İki Portakal”	309
4.4.6.1. İç Yapı.....	309
4.4.6.2. Konu	309
4.4.6.2.1. Olay Örgüsü	309

4.4.6.2.2. Öykünün Başkışisi ve Diğer Kişiler	310
4.4.6.2.3. Öyküde Yer ve Zaman	312
4.4.6.2.4. Öyküde Bakış Açısı	312
4.4.6.3. Çocuk Edebiyatı ve Türkçe Eğitimi	
Açısından Öykünün Çözümlemesi	313
4.4.6.3.1. Öykünün Dil ve Anlatımı	313
4.4.6.3.2. Kelime, Atasözü ve Deyimler	313
4.4.6.4. Çocuğa Görelilik Açısından Öykünün	
Çözümlemesi	313
4.4.6.4.1. Eğitim Öğretime Yönelik İletiler	313
4.4.6.4.2. Kişisel Gelişime Yönelik İletiler	314
4.4.6.4.3. Toplumsal Yapıya Yönelik İletiler	
	314
4.4.7. “Kerim Ağabi”	317
4.4.7.1. İç Yapı	317
4.4.7.2. Konu	318
4.4.7.2.1. Olay Örgüsü	318
4.4.7.2.2. Öykünün Başkışisi ve Diğer Kişiler	
	319
4.4.7.2.3. Öyküde Yer ve Zaman	320

4.4.7.2.4. Öyküde Bakış Açısı.....	320
4.4.7.3. Çocuk Edebiyatı ve Türkçe Eğitimi Açısından Öykünün Çözümlemesi	320
4.4.7.3.1. Öykünün Dil ve Anlatımı	320
4.4.7.3.2. Kelime, Atasözü ve Deyimler	321
4.4.7.4. Çocuğa Görelik Açısından Öykünün Çözümlemesi	321
4.4.7.4.1. Kişisel Gelişime Yönelik İletiler ..	321
4.4.8. “Düş Kuran Ali”	324
4.4.8.1. İç Yapı.....	324
4.4.8.2. Konu.....	324
4.4.8.2.1. Olay Örgüsü	324
4.4.8.2.2. Öykünün Başkışisi ve Diğer Kişiler	325
4.4.8.2.3. Öyküde Yer ve Zaman	326
4.4.8.2.4. Öyküde Bakış Açısı.....	326
4.4.8.3. Çocuk Edebiyatı ve Türkçe Eğitimi Açısından Öykünün Çözümlemesi	327
4.4.8.3.1. Öykünün Dil ve Anlatımı	327
4.4.8.3.2. Kelime, Atasözü ve Deyimler	327

4.4.8.4. Çocuğa Görelık Açısından Öykünün Çözümlemesi	328
4.4.8.4.1. Kişisel Gelişime Yönelik İletiler ..	328
4.4.8.4.2. Toplumsal Yapıya Yönelik İletiler	328
4.4.8.3. Sevgi Temasına Yönelik İletiler	330
4.4.8.4. Yardımlaşma ve Vefaya Yönelik İletiler	331
4.5. <i>Yangın</i>	332
4.5.1. “Tay Rüstem”	333
4.5.1.1. İç Yapı.....	333
4.5.1.2. Konu.....	333
4.5.1.2.1. Olay Örgüsü	334
4.5.1.2.2. Öykünün Başkışisi ve Diğer Kişiler	335
4.5.1.2.3. Öyküde Yer ve Zaman	337
4.5.1.2.4. Öyküde Bakış Açısı.....	337
4.5.1.3. Çocuk Edebiyatı ve Türkçe Eğitimi Açısından Öykünün Çözümlemesi	338
4.5.1.3.1. Öykünün Dil ve Anlatımı	338
4.5.1.3.2. Kelime, Atasözü ve Deyimler	338

4.5.1.4. Çocuğa Görelık Açısından Öykünün Çözümlemesi	338
4.5.1.4.1. Eğitim Öğretime Yönelik İletiler ..	338
4.5.1.4.2. Kişisel Gelişime Yönelik İletiler ..	340
4.5.1.4.3. Toplumsal Yapıya Yönelik İletiler	342
4.5.2. “İki Hüseyin”	343
4.5.2.1. İç Yapı.....	343
4.5.2.2. Konu.....	343
4.5.2.2.1. Olay Örgüsü	343
4.5.2.2.2. Öykünün Başkışisi ve Diğer Kişiler	344
4.5.2.2.3. Öyküde Yer ve Zaman	345
4.5.2.2.4. Öyküde Bakış Açısı.....	346
4.5.2.3. Çocuk Edebiyatı ve Türkçe Eğitimi Açısından Öykünün Çözümlemesi	346
4.5.2.3.1. Öykünün Dil ve Anlatımı	346
4.5.2.3.2. Kelime, Atasözü ve Deyimler	346
4.5.2.4. Çocuğa Görelık Açısından Öykünün Çözümlemesi	347
4.5.2.4.1. Eğitim Öğretime Yönelik İletiler ..	347

4.5.2.4.2. Kişisel Gelişime Yönelik İletiler ..	347
4.5.2.4.3. Yurt Sevgisine Yönelik İletiler.....	348
4.5.2.4.4. Doğa Sevgisine Yönelik İletiler	349
4.5.2.4.5. Toplumsal Yapıya Yönelik İletiler	349
4.5.3. “Yangın”	350
4.5.3.1. İç Yapı.....	350
4.5.3.2. Konu.....	351
4.5.3.2.1. Olay Örgüsü	351
4.5.3.2.2. Öykünün Başkışisi ve Diğer Kişiler	352
4.5.3.2.3. Öyküde Yer ve Zaman	353
4.5.3.2.4. Öyküde Bakış Açısı.....	353
4.5.3.3. Çocuk Edebiyatı ve Türkçe Eğitimi Açısından Öykünün Çözümlemesi	354
4.5.3.3.1. Öykünün Dil ve Anlatımı	354
4.5.3.3.2. Kelime, Atasözü ve Deyimler	354
4.5.3.4. Çocuğa Görelilik Açısından Öykünün Çözümlemesi	354
4.5.3.4.1. Eğitim Öğretime Yönelik İletiler ..	354
4.5.3.4.2. Kişisel Gelişime Yönelik İletiler ..	356

4.5.3.4.3. Doğa Sevgisine Yönelik İletiler	357
4.5.4. “Dr. Ayşe’nin Öyküsü”	358
4.5.4.1. İç Yapı.....	358
4.5.4.2. Konu.....	358
4.5.4.2.1. Olay Örgüsü	358
4.5.4.2.2. Öykünün Başkışısı ve Diğer Kişiler	359
4.5.4.2.3. Öyküde Yer ve Zaman	361
4.5.4.2.4. Öyküde Bakış Açısı.....	361
4.5.4.3. Çocuk Edebiyatı ve Türkçe Eğitimi Açısından Öykünün Çözömlenmesi	362
4.5.4.3.1. Öykünün Dil ve Anlatımı	362
4.5.4.3.2. Kelime, Atasözü ve Deyimler	362
4.5.4.4. Çocuğa Görelilik Açısından Öykünün Çözömlenmesi	362
4.5.4.4.1. Eğitim Öğretime Yönelik İletiler ..	362
4.5.4.4.2. Kişisel Gelişime Yönelik İletiler ..	363
4.5.4.4.3. Toplumsal Yapıya Yönelik İletiler	364
4.5.4.4.4. Vefa ve Yardımlaşmaya Yönelik İletiler	367

4.5.4.4.5. Yurt Sevgisine Yönelik İletiler.....	368
4.5.5. “Ahmet Petrol Buldu”	369
4.5.5.1. İç Yapı.....	369
4.5.5.2. Konu.....	370
4.5.5.2.1. Olay Örgüsü	370
4.5.5.2.2. Öykünün Başkişisi ve Diğer Kişiler	370
4.5.5.2.3. Öyküde Yer ve Zaman	372
4.5.5.2.4. Öyküde Bakış Açısı.....	373
4.5.5.3. Çocuk Edebiyatı ve Türkçe Eğitimi Açısından Öykünün Çözümlemesi	373
4.5.5.3.1. Öykünün Dil ve Anlatımı	373
4.5.5.3.2. Kelime, Atasözü ve Deyimler	373
4.5.5.4. Çocuğa Görelilik Açısından Öykünün Çözümlemesi	374
4.5.5.4.1. Eğitim Öğretime Yönelik İletiler ..	374
4.5.5.4.2. Kişisel Gelişime Yönelik İletiler ..	376
4.5.5.4.3. Toplumsal Yapıya Yönelik İletiler	376
4.5.5.4.4. Yurt Sevgisine Yönelik İletiler.....	376
4.5.6. “Boyacı Kâmil”	378

4.5.6.1. İç Yapı.....	378
4.5.6.2. Konu.....	378
4.5.6.2.1. Olay Örgüsü	378
4.5.6.2.2. Öykünün Başkışisi ve Diğer Kişiler	379
4.5.6.2.3. Öyküde Yer ve Zaman	380
4.5.6.2.4. Öyküde Bakış Açısı.....	381
4.5.6.3. Çocuk Edebiyatı ve Türkçe Eğitimi Açısından Öykünün Çözümlemesi	381
4.5.6.3.1. Öykünün Dil ve Anlatımı	381
4.5.6.3.2. Kelime, Atasözü ve Deyimler	381
4.5.6.4. Çocuğa Görelilik Açısından Öykünün Çözümlemesi	382
4.5.6.4.1. Eğitim Öğretime Yönelik İletiler ..	382
4.5.6.4.2. Kişisel Gelişime Yönelik İletiler ..	382
4.5.6.4.3. Toplumsal Yapıya Yönelik İletiler	382
4.5.7. “Selman’ın Küfesi”	385
4.5.7.1. İç Yapı.....	385
4.5.7.2. Konu.....	385
4.5.7.2.1. Olay Örgüsü	385

4.5.7.2.2. Öykünün Başkışisi ve Diğer Kişiler	386
4.5.7.2.3. Öyküde Yer ve Zaman	387
4.5.7.2.4. Öyküde Bakış Açısı.....	388
4.5.7.3. Çocuk Edebiyatı ve Türkçe Eğitimi Açısından Öykünün Çözümlemesi	388
4.5.7.3.1. Öykünün Dil ve Anlatımı	388
4.5.7.3.2. Kelime, Atasözü ve Deyimler	388
4.5.7.4. Çocuğa Görelik Açısından Öykünün Çözümlemesi	389
4.5.7.4.1. Toplumsal Yapıya Yönelik İletiler	389
4.5.8. “Merdiven”	391
4.5.8.1. İç Yapı.....	391
4.5.8.2. Konu.....	391
4.5.8.2.1. Olay Örgüsü	392
4.5.8.2.2. Öykünün Başkışisi ve Diğer Kişiler	392
4.5.8.2.3. Öyküde Yer ve Zaman	393
4.5.8.2.4. Öyküde Bakış Açısı.....	394
4.5.8.3. Çocuk Edebiyatı ve Türkçe Eğitimi Açısından Öykünün Çözümlemesi	394

4.5.8.3.1. Öykünün Dil ve Anlatımı	394
4.5.8.3.2. Kelime, Atasözü ve Deyimler	394
4.5.8.4. Çocuğa Görelık Açısından Öykünün Çözümlemesi	395
4.5.8.4.1. Kişisel Gelişime Yönelik İletiler ..	395
4.5.8.4.2. Toplumsal Yapıya Yönelik İletiler	396
4.5.9. “Fahri’nin Buluşu”	398
4.5.9.1. İç Yapı.....	398
4.5.9.2. Konu.....	398
4.5.9.2.1. Olay Örgüsü	398
4.5.9.2.2. Öykünün Başkışisi ve Diğer Kişiler	399
4.5.9.2.3. Öyküde Yer ve Zaman	400
4.5.9.2.4. Öyküde Bakış Açısı.....	400
4.5.9.3. Çocuk Edebiyatı ve Türkçe Eğitimi Açısından Öykünün Çözümlemesi	400
4.5.9.3.1. Öykünün Dil ve Anlatımı	400
4.5.9.3.2. Kelime, Atasözü ve Deyimler	401
4.5.9.4. Çocuğa Görelık Açısından Öykünün Çözümlemesi	401

4.5.9.4.1. Eğitim Öğretime Yönelik İletiler	401
4.5.9.4.2. Kişisel Gelişime Yönelik İletiler	401
BÖLÜM V	403
SONUÇ VE ÖNERİLER	403
5.1. Talip Apaydın'ın Öykü Kitaplarının Tahlili ve Çocuğa Görelilik İlkesi Açısından Değerlendirilmesi	403
5.1.1. İç ve Dış Yapı	404
5.1.2. Konu	407
5.1.2.1. İçerik	411
5.1.2.2. Öykülerde Başkişi ve Diğer Kişiler	423
5.1.2.3. Öykülerde Yer ve Zaman	439
5.1.2.4. Öykülerde Bakış Açısı	445
5.1.3. Çocuk Edebiyatı ve Türkçe Eğitimi Açısından Öykünün Çözümlemesi	446
5.1.3.1. Öykülerin Dil ve Anlatımı	446
5.1.3.2. Kelime, Atasözü ve Deyimler	447
5.1.4. Çocuğa Görelilik Açısından Öykülerin Çözümlemesi	450
5.2. ÖNERİLER	456
KAYNAKLAR	459
İNCELENEN ÖYKÜLER	469

ÖZ GEÇMİŞ.....	470
-----------------------	------------

TABLolar DİZİNİ

Tablo 1. Talip Apaydın'ın Öykü Kitaplarında Sık Kullanılan İletilerin Öykülere Göre Dağılımı.....	454
--	-----

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

- ÇR** : Çalgıcı Recep
EKE : Elif Kızın Elleri
OGİ : O Güzel İnsanlar
AÇ : Aloo Çocuklar
Y : Yangın

BÖLÜM I

GİRİŞ

1.1. Çocuk ve Çocukluk Kavramı

Çocuk kavramının tanımlanmasında farklı görüşler vardır. Araştırmacılar, çocuğun tanımı ve yaş dönemlerine göre gruplandırılmasıyla ilgili çeşitli görüşler ileri sürmüşlerdir:

Ciravoğlu (2000: 11) ‘na göre: “Çocuk, gün gün, adım adım olgunlaşan, büyüyen, bu amaçla eğitilmesi gereken bir insan, bir yurttaştır. Henüz olgunlaşmamış da olsa, henüz “reşit” sayılmasa da bir birey olarak toplumsal sistemimizin önemli bir parçasıdır. Ailenin bir üyesidir.” Çocuk deyince biyolojik, fiziksel ve zihinsel gelişim ve değişimlerin olduğu bir dönem akla gelir. Bu dönemi zaman olarak kesin çizgilerle ayırmak ise mümkün değildir. Araştırmacılar çocukluğun, değişebilen, esnek ve göreceli bir kavram olduğunu ileri sürer (Karakaya, 2007: 8). “Çocuk, doğum ve ergenlik çağı arasındaki dönemi yaşayan küçük insandır” (Şahin, 2010: 3).

TDK’nin yayımladığı *Güncel Türkçe Sözlük*’e göre çocuğun tanımı şu şekildedir: “Bebeklik ile ergenlik arasındaki gelişme döneminde bulunan oğlan veya kız, uşak” (<http://tdk.gov.tr/>).

Çocuk kavramı genel itibariyle insanın 0-16 yaş dönemi için kullanılan bir kavramdır. Ama kesin bir sınırlandırma yapmak güçtür. Mesela bazı araştırmacılar bu dönemi 0-14 yaş grubu olarak tanımlarlar. Her ne kadar çocukların fiziksel ve zihinsel gelişimleri bir paralellik göstermese ve her birey için standart bir gelişim ölçüsü

bulunmasa da, gelişimdeki bazı temel dönüm noktalarını dikkate alan bilim adamları, çocukluk dönemini; çocukluk ve erken gençlik çağları olarak iki kısımda incelemişler (Yalçın ve Aytaş, 2002: 1).

Gürel, Temizyürek ve Şahbaz (2007: 1), çocukluk dönemini iki gruba ayırmakla beraber çocuğun doğumdan sonraki ilk iki yılını “bebeklik” olarak adlandırır:

İnsan ömrünü ana hatlarıyla ele aldığımızda bebeklik, çocukluk, gençlik, yaşlılık gibi dönemlere ayırmamız mümkündür. Psikolojik temellere göre her dönemin farklı ihtiyaçları vardır. Bireyin doğduğu andan iki yaşına kadar geçirdiği süreyi bebeklik; iki yaşından ergenlik çağına kadar geçirdiği süreyi ise çocukluk dönemi olarak değerlendiriyoruz.

Oğuzkan (2006: 2), bazı araştırmacılara atıfta bulunarak çocukluk döneminin üç gruba ayrıldığını belirtir:

İnsanın büyüme ve gelişme özellikleriyle ilgili biyolojik ve psikolojik araştırmalar, “bebeklik” ile “ergenlik” (ilk gençlik) çağları arasında yer alan çocukluk çağına; genellikle (a) ilk çocukluk çağı, (b) ikinci çocukluk ve (c) son çocukluk olmak üzere üç alt bölüme ayrılabilceğini göstermektedir. İlk çocukluk çağı 2-6 yaşlarını kapsamakta ve bu çağa oyun çağı adı da verilmektedir. Okul çağı olarak anılan ikinci çocukluk çağı terimi 6-10 veya 6-12 yaşları arasındakiki yaş grupları için kullanılmaktadır. Son çocukluk çağı

ise 10-13 veya 12-14 yaşlarını kapsamakta olup bu çağa erinlik çağı da denilmektedir.

Görüldüğü gibi çocuk kavramı farklı şekillerde tanımlanmaya çalışılmıştır. Çocuk kavramının tanımlanması ve yaş gruplarına göre sınıflandırılması nasıl olursa olsun, çocuğun, ayrı ve özel bir birey olduğu kabul görmektedir. “Bugün biliniyor ki, çocuk, yetişkinin küçük bir örneği (modeli) değildir. Çocukluk diye bir olgu, bir dönem vardır. Çocuğun kendine özgü bir dünyası, algılaması, düşünme biçimi vardır. O çocuktur, çocukluğunu yaşamaktadır” (Nas, 2002: 1).

1.2. Çocuk Edebiyatı ve Nitelikleri

Çocuk edebiyatı kavramını açıklamadan önce edebiyat kavramının ne olduğunun bilinmesi gerekir. Edebiyat, klasik tanımıyla duygu, düşünce ve hayallerin söz veya yazı hâlinde güzel, etkili bir şekilde anlatılması sanatıdır. Çocuk ve çocukluk kavramının açıklanmasında olduğu gibi edebiyat kavramının açıklanmasında da araştırmacılar tarafından farklı tanımlamalar yapılmıştır.

Edebiyat sadece belli bir yaştan sonrakilere, yetişkinlere hitap eden bir sanat değildir. Her insanın, her yaşın, her ruhun edebiyata ihtiyacı vardır. Kişinin duygu ve düşüncelerini aktarmada edebiyat, günlük dilden çok daha fazla bir etkiye sahiptir. Edebiyat bu işleviyle çocuğa da hitap edebilmekte ve ona yeni dünyalar sunmaktadır. Çocuğu çeşitli açılardan geliştirip zenginleştiren

edebiyat, diğer taraftan çocuğun kültürel ve ahlaki gelişimini hızlandırarak onu topluma hazırlar.

Edebiyat, farklı ürünleriyle çocukların iç dünyasına hitap eder, onların hayal dünyasını geliştirir, zenginleştirir. Zaten sınırlı bir hayal gücü ve kelime hazinesine sahip çocuk, bu sayede kendinden çok uzak dünyalara yolculuğa çıkar. Dünyaya, hayata ve çevresine karşı farklı bakış açıları kazanan çocuk, bir yandan da edebiyat ürünleriyle bilgi ve kelime hazinesini geliştirme fırsatı bulur.

Edebiyat ifadesi TDK'nin yayımladığı *Güncel Türkçe Sözlük*'te: “Olay, düşünce, duygu ve hayallerin dil aracılığıyla sözlü veya yazılı olarak biçimlendirilmesi sanatı, yazın” şeklinde tanımlanmıştır. (<http://tdk.gov.tr/>).

Edebiyat yaşamın bir yansımasıdır. İnsanlara çeşitli deneyimler sunan bir ifade sanatıdır. Çocuklara eğitim çerçevesinde verilen bilgiler genelde maddi gerçeklerle, edebiyat ise çocuğun duyguları ve yaşamın gerçekleriyle ilgilidir. Edebiyat, çocuğun beynine olduğu kadar kalbine de hitap eder. Edebiyat ile çocuk, zaman ve mekân sınırı olmadan diğer insanların yaşamlarını okur, dolaylı yoldan tecrübelerini edinir. Böylece kendini ve çevresindekileri daha iyi anlar, anlamlandırır. Edebiyat ile çocuğun yaşama bakışı ve algıları değişir. Çocuk, okuduklarını birbirleriyle, yaşamla karşılaştırır. Edebiyat, yaşamı aydınlatır, güzel olanı çocuğa sunarken kötü ve üzüntü verici durumları da önüne serer. İyi ve kötü farklı yaşamları çocuğa sunar, yol gösterici olur (Gönen, 2013: 1).

Edebiyat, insanların duygu, düşünce ve hayallerini sözlü ve yazılı olarak ifade etmesidir. Duygu ve düşüncelerini dil aracılığıyla

güzel ve etkili bir şekilde aktarabilen bir bireyin, başka donanım ve becerilerle donatılması kolay olur. Bu yüzden olgun ve yetişmiş bir insan tipinin ortaya çıkarılmasında diğer bilim dalları kadar edebiyat da önemli bir işlevi yerine getirir. Çocuk edebiyatı da böyle genel ve çok programlı bir düşüncenin neticesinde ortaya çıkmıştır (Kıbrıs, 2006: 3).

Çocuk edebiyatı kavramının açıklanmasında farklı tanımlamalarda bulunulmuştur. Yalçın ve Aytaş (2002: 4), çocuk edebiyatı kavramı konusunda farklı yaklaşım ve tanımlamaların olduğuna şöyle dikkat çeker:

Birçok konuda olduğu gibi, çocuk edebiyatında da bir kavram kargaşası yaşanmaktadır. Kimi araştırmacılar, çocuk edebiyatını tanımlayarak hiçbir yere varılamayacağını, tanımın sadece onun kalın çizgilerini belirleyebileceğini ileri sürerken; kimileri de çocuk edebiyatını, edebiyat genel kavramı içinde değerlendirmekle birlikte, çocuğa göre, çocuk için ve çocuksu bir ifade ile yazılan ve söylenen eserleri çocuk edebiyatı olarak tanımlamaktadır.

Çocuk edebiyatı kavramı ve içeriğiyle ilgili farklı yaklaşımlar olmakla beraber araştırmacıların bazı ortak noktalarda bulunduğu da söylenebilir. Çocuk edebiyatı alanında çalışan araştırmacılar, çocuk edebiyatının çocuğun duygu, düşünce, dil ve hayal dünyasına kattıklarıyla edebiyatın bir parçası olduğuna ama hitap ettiği kitlenin belli ve sınırlı olması yönüyle farklı ölçütlere

göre incelenmesi gereken bir disiplinin olması gerektiğini vurgular (Gürel, 2010: 4).

Güteryüz (2006: 33), çocuk edebiyatını, “üç yaşla ergenlik çağı arasındaki çocukların bilişsel, devinışsel ve duygusal dünyasını, “sözlü” ve “yazılı” sanat ürünleriyle buluşturma ve oluşturma etkinlikleri” olarak tanımlar.

Aksun (2010: 1) ‘a göre çocuk edebiyatı, çocuğun duygu, düşünce, hayal ve zevk dünyasına katkıda bulunan; fiziksel ve zihinsel gelişimini hızlandıran, eğitilirken eğlenmesini sağlayan bir edebiyattır.

Yalçın ve Aytaş (2002: 5) ise, edebiyat ve çocuk edebiyatı kavramlarını şu şekilde tanımlar:

Edebiyat: malzemesi dile dayanan, insanların duygu, düşünce ve hayallerini dile getiren, edebî ve estetik değeri olan, bayağılık ve çirkinliği kabul etmeyen sözlü ve yazılı verimlerin tamamına denir. Çocuk edebiyatı; çocukların büyüme ve gelişmelerine, hayal, duygu, düşünce yeteneklerine, zevklerine hitap eden, eğitirken eğlenmelerine katkıda bulunan sözlü ve yazılı verimlerdir.

Çocuk edebiyatı, 0-6 yaş arasındaki çocuğun bedensel ve davranışsal gelişimlerini sağlamak amacıyla gerçekleştirilen okul öncesi eğitimi de içine alır. Çocuk için bu dönem, hayatı boyunca devam edecek eğitim sürecinin hem başlangıcı hem temelidir. Edebiyat ise duygu, düşünce, hayal dünyası ve olayların söz ve yazıyla güzel ve etkili bir şekilde biçimlendirilmesidir. Çocuk

edebiyatı kavramı, çocuğun okul öncesi döneminin de göz önüne alınmasıyla şöyle tanımlanabilir: Henüz yetişkin olmayan ve eğitilmesi gereken, toplumun en genç bireylerinin beğenilerine ve dünyalarına seslenebilen sözlü ve yazılı olarak hazırlanmış ürünlerin tamamına çocuk edebiyatı denir. Romanlar, masallar, öyküler, şiirler, biyografi ve gezi yazıları bu ürünlerdendir (Ciravoğlu, 2000: 11).

Çocuk edebiyatı, çocukların ruh ve beden gelişimlerine uygun; onların ruh ve hayal dünyalarına hitap ederken ifade ve sezgi kabiliyetlerini, anlama, kavrama ve yorumlama güçlerini arttırmayı hedefleyen edebiyattır. Çocuk edebiyatı, genel edebiyat içerisinde hassas ve kendine özgü ölçütleri olan bir alandır. Çocuk edebiyatı ürünleri, çocukların kişiliklerinin oluşum ve gelişmesine, zihinsel ve ruhsal doyum edinmelerine yardımcı olurken çocuğu hem eğitir hem eğlendirir (Yiğit, 2005: 5).

Çocuk edebiyatı, çocuklar tarafından oluşturulan; sadece çocukluk dönemini ele alan ve çocuğa çocukluğu, çocuğu anlatan bir edebiyat değildir. Böyle bir edebiyat kendini sınırlamış olur. Çocuk, okuduğu kitaptan, kendisini çocukluğundan çıkarmasını ve kendi dünyasına götürmesini bekler. Çocuğa sürekli çocuk olduğunu hatırlatan, onu küçümseyen bir edebiyat, çocuğu ve çocuğun dünyasını yansıtamaz. Çocuk, böyle bir edebiyatı basit ve gereksiz görebilir. Çocuk, sadece kendi yaş grubuna göre hazırlanmış ürünleri değil, yetişkinlerin okudukları kitaplara da ilgi duyabilir. Bu yönüyle çocuk edebiyatının kapsamı genişler. Çocuk edebiyatı, genel olarak edebiyat içerisinde en hassas, ince ve özen gösterilmesi gereken alandır. Her yaştan okuyucunun ilgisini çekebilen ama dil, anlatım

ve içerik olarak çocuğa görelilik ilkesinden hareketle oluşturulan yeni bir türdür (Şirin, 1994: 10).

Çocuk edebiyatı tanımlamalarından çıkarılabilecek bir başka nokta; çocuklar için yapılan edebiyatın, aslında edebiyatın kendi içinde bir yönelişi olduğudur. Çocuk edebiyatının, her şeyden önce sonuç olarak bir edebiyat olduğu düşünüldüğünde çocuklar için yazmanın önemi ve zorluğu ortaya çıkar. Çocukların bedensel ve ruhsal yaş dönemleri, hayal dünyaları, psikolojileri ve estetik değerleri göz önünde bulundurularak yazılmalıdır. Çocuklar, gelişim dönemlerinden ötürü olumlu ve olumsuz durumlara açık ve çabuk tepki verecek bir yapıya sahiptirler. Bu yüzden çocuk edebiyatı, çocukların dünyalarına ters düşmeyen nitelik ve içerikte ürünler oluşturmalıdır. Çocuğa görelilik ilkesinden yola çıkılarak çocuğun duygusal ve zihinsel gelişimine paralel ve uygun eserler ortaya çıkarılmalıdır (Ustaoglu, 2006: 2).

Gürel ve diğerleri (2007: 20), çocuk edebiyatı kavramı ve kapsamıyla ilgili şöyle bir sonuca varır:

Çocuğun hayal dünyasına hitap eden, üstün nitelikleri olan, estetik bir boyut taşıyan, kelime hazinesine uygun, ana dilini geliştirebilecek özellikte, ulusal ve evrensel değerleri içeren, psikososyal gelişimine katkı sağlayan, severek dinlediği/okuduğu, zevk aldığı yazılı ve sözlü edebiyat mahsullerini “çocuk edebiyatı” içerisinde değerlendiriyoruz. Bu tanımdan yola çıktığımızda yaş itibarıyla çocuk olarak değerlendirdiğimiz kimselerin duygu, düşünce, zevk ve

hayallerine hitap eden hikâyeler, masallar, romanlar, anılar, biyografik eserler, gezi yazıları, şiirler vb. çocuk edebiyatı kavramı içerisinde değerlendirdiğimiz belli başlı türlerdir. Çocuk edebiyatı ürünleri meydana getirmek için de çocuğun dünyasını, bu dünyanın özelliklerini iyi bir şekilde gözlemlemek, öğrenmek ve birçok açıdan tahlil etmek gerekir.

Çocukluk dönemi aynı zamanda oyun dönemidir. Çocuk için en önemli uğraş ve eğlence aracı oyundur. Çocuk edebiyatı da çocuğa sunduğu farklı ürünlerle bir taraftan onu eğlendirirken bir taraftan zenginleştirir. Ayrıca çocuğun zihinsel gelişiminin yanında dil gelişimini de etkileyerek sosyalleşmesi noktasında önemli bir işlevi yerine getirir. Yalçın ve Aytaş (2002: 5-6), bu konuda şöyle düşünür:

Çocuk sürekli bir oyun arayışı içerisinde. Oynamak, eğlenmek onun için vazgeçilmez bir tutku hâlinindedir. Çocuk edebiyatı da çocuk için doğrudan bir eğlence aracıdır. Çocuğun hayal dünyasını geliştirir, onu mevcut durumdan kurtararak farklı dünyalara sürükler. Her şeyden önce, çocuğun kendini ve etrafında olup bitenleri fark etmesini sağlaması açısından çocuk için vazgeçilmezdir. Bütün bunlardan daha önemlisi çocuk edebiyatı, çocukta dil gelişimini sağlayan unsurlardan biridir. Karşılıklı anlaşma aracımız olan dilin çocukluk dönemlerinde daha çok geliştiği ve kökleştiği unutulmamalıdır. Çocuk

edebiyatı vasıtasıyla çocuğun alıcı dil gelişimine katkıda bulunmakla kalınmaz, aynı zamanda ifade edici dil gelişimi de desteklenmiş, kelime hazinesi zenginleştirilmiş olur.

Çocuğun içinde bulunduğu gelişim dönemlerine göre zihinsel ve dilsel gelişimi ve hayal dünyasının zenginleşmesi için desteğe ihtiyacı vardır. Edebiyat bu noktada çocuğa destek olur. Çocuk, edebiyat aracılığıyla kendi dünyasının sınırlarını aşar, farklı hayatlarla, dünyalarla tanışır. Bunu yaparken de hem okuma hem dinleme alışkanlığı gelişir, kelime hazinesi artar ve dilin incelikleriyle tanışır (Aydın, 2006: 3).

Yukarıdaki açıklamalardan hareketle çocuk edebiyatı kavramının içeriğinin ve kapsamının farklı bakış açılarına bağlı olarak çeşitlendiği söylenebilir. Aksun (2010: 4-5), çocuk edebiyatıyla ilgili yanlış veya eksik bilinen noktaları şu şekilde özetler:

Bazı yetişkinler, çocuk kitabının yetişkinlere hitap eden bir temanın basite indirgenmiş edisyonu olması gerektiği görüşündedir. Bu görüş çocuğun kendine özgü dünyası olduğunu kabul etmek yerine, onu “minik yetişkin” olarak görür. Ülkemizde yayınlanan bazı eserlerde bu hataya sık sık rastlanılmaktadır.

Bir diğer görüş, çocukluk döneminin insan yaşamında kısa bir yer tuttuğu, bu nedenle çocukluk deneyimleri önemsiz ve hızla geçilmesi gereken bir dönem olarak düşünülmektedir. Oysa bugün bilinmektedir ki, çeşitli

etki ve biçimlendirmelere en yatkın olan bu dönem, kısalığından ötürü, kötü eserlerle geçiştirilemez.

Üçüncü görüş ise çocuk edebiyatının yetişkin edebiyatından farklı olduğu, edebî yönünden çok, ahlaki ve pedagojik yönlerinin önemli olduğu biçimindedir. Çocuk edebiyatı diğer edebiyat türlerinden ayrılamaz. Aynı edebî değer yargılarından geçer. Ülkemizde en çok düşülen yanılgı da budur.

1.3. Çocuk Edebiyatı Ürünleri ve Bu Ürünlerin Çocuk İçin Önemi

Şimdiye kadar, çocuk edebiyatının değişik tanımlamalarının olduğu vurgulandı. Araştırmacıların bu noktada farklı açıklamalarının olduğu ama genel itibariyle çocuk edebiyatı kavramı için benzer bir tanımlamanın ortaya çıktığı görülmektedir. Tabii asıl önemli olanın, çocuk edebiyatı kavramının nasıl tanımlandığından öte çocuk edebiyatı alanında hazırlanmış ürünlerin içerik ve nitelikleri olduğu söylenebilir.

Çocuk edebiyatı ve yetişkin edebiyatı arasındaki farklar, çocuk edebiyatı ürünlerinin çocuk için taşıdığı önem, bu ürünlerin çocuğa katacağı olumluluklar ve bu alanda hazırlanmış yayınların ne gibi özelliklere sahip olması hususunda da çeşitli bulgu, ölçüt ve görüşler mevcuttur.

Çocuk edebiyatının, yetişkinler için yapılan edebiyattan ayrı düşünülmeyen ve çocukları küçümsemeyen bir edebiyat olması gerekir. Bu dengeyi sağlamak için çocuk edebiyatı ürünlerinin

oldukça titiz ve dikkatle hazırlanması önemlidir. Bu açıdan bakıldığında çocuk edebiyatı yazarlığının yetişkin edebiyatı yazarlığından daha zor olduğu söylenebilir. Çünkü çocukların yaşları, cinsiyetleri, gelişim dönemleri, ilgileri ve buldukları çevre hep dikkat edilmesi gereken noktalardır. Çocuk edebiyatı yazarları, belli bir sorumluluk ve hassasiyet altında, iyi ve kötünden çok çabuk etkilenen, henüz kendi değer yargıları tam olarak oturmamış, koşullandırma ve yönlendirmeye açık varlıklara, çocuklara seslenmektedir (Kıbrıs, 2002: 2).

Bir eserin çocuk edebiyatı ürünü kabul edilmesi, konusunun çocuklardan oluşmasından öte kullanılan dilin ve verilen mesajların çocuklara ne kadar hitap ettiğine bağlıdır. Çocuk edebiyatı, çocuğa her zaman için çocuğu ve çocukluğu anlatan edebiyat değildir. Çocuk edebiyatı, çocuğun zihinsel ve dil gelişimini sağlarken onun hayal dünyasına, ilgi ve zevklerine hitap eder. Yazarın kendi çocukluğunu anlattığı veya kahramanı çocuk olan eserler, çocuğun dünyasına seslenemiyor, dil ve anlatım olarak, verdiği mesajlar bakımından çocuğun seviyesin inemiyor ve ilgisini çekemiyorsa bu ürünler çocuk edebiyatı kapsamında değerlendirilmeyebilir (Yiğit, 2005: 5).

Çocuk edebiyatının çocuğa kazandırdıkları tek alanla sınırlandırılmamalıdır. Çocuk edebiyatı ürünleri, çocuklar için bir eğlence aracı olduğu kadar onları sosyalleştiren, onların bilgi dağarcıklarını zenginleştiren, onlara hayata farklı açılardan bakma yetisi kazandıran ürünlerdir. Çocuk edebiyatının estetik yönü kadar eğitim yönü de önemlidir.

Çocuk, sevgi, şefkat ve güven duygusu arayışındadır. Bu yüzden öncelikle bu öğeleri içeren kitaplara ihtiyaç duyar, yönelir. Çocuk kitaplarının tek görevi elbette çocuğa bu duyguların aktarımı değildir. Çocuklara yönelik hazırlanan ürünlerin dinlendirici ve eğlendirici olması gerekir. Çocuğun kişisel gelişimine ve kendisini daha yakından tanımaya yardımcı olacak konulara ağırlık verilmelidir. Seçilen konular, çocuğu düşündürmeye, sorgulamaya ve araştırmaya sevk etmelidir. İnsanı, yaşamı ve dünyayı sevdirmelidir. Ayrıca işlenen konularla çocuğa milli ve evrensel duygu ve inançlar aşılmalı, çocuğun mizah yönünün de gelişmesini sağlayacak temalar göz ardı edilmemelidir (Çılgın, 2007: 80).

Edebiyatla ilgilenen, yüz yüze gelen insan, kendisine ve dünyaya duyarsız bir insan değildir. İnsan edebiyatla dünyayı ve yaşananları daha iyi anlar, düşünür, çıkarımlarda bulunur; sever veya nefret eder. Edebiyatın bu işlevleri çocuk edebiyatı açısından da geçerlidir. Çocuk, okuduğu eserlerle ana dilinin inceliklerine doğru yolculuğa çıkar, kelimelerin sözlük anlamlarının dışına çıkabileceğini görür, kavrar. Edebiyat, insanları ve dünyayı algılamada, çocuğun zihinsel ve düşünsel gelişimini etkiler, zenginleştirir (Uçan, 2005: 19).

Çocuk edebiyatı ürünlerinin çocuğa sırf bilgi yükleme aracı olarak görülmemesi, bu ürünlerin, çocuğa bir şeyler öğretmede sezdirici ve hissettirici olması gerekir. Çocuk edebiyatının amacı çocuğa sırf ansiklopedik bilgileri aktarmak değildir. Edebiyat çocuğun, sezerek, düşünerek, somutlaştırarak, günlük hayatla

karşılaştırmalar yaparak öğrenmesini amaçlar. Edebiyat; dikkat, algılama, kıyas ve çıkarımlarda bulunma becerilerini geliştirir. Bu açıdan bakıldığında edebiyatın çocuklar için çok önemli görevleri olduğu söylenebilir. Edebiyat, yetişkinlere olduğu kadar çocuklara da zevk alma, haz duyma ve estetik beğeni gibi kazanımları sunar (Dellal, 2010: 17).

Edebiyat, çocuğa hayatın farklı yönlerini gösterir. Çocuk bu eserlerle, mutluluk ve üzüntü, savaş ve barış, iyilik ve kötülük; zenginlik ve fakirlik, doğum ve ölüm gibi olayların hayatın bir gerçeği olduğunu kavrar. Edebiyat, çocuğun gelişiminde ve iç dünyasını oluşturmada; kendisini, çevresini ve toplumu tanıyıp içselleştirmesinde ona rehberlik eder. Çocuğa ait bir değerler listesi oluşturur. Toplumsal ve evrensel değerleri tanımada ve karşılaştırmasında ona yardımcı olur. İyiyi-kötüyü, doğruyu-yanlışı, güzeli-çirkini tanımada, ayırt edebilmesini sağlar. Edebiyat ayrıca çocuğun sosyalleşmesini hızlandırır. Okuma, ilk etapta bireysel bir eylemdir ama zamanla çoğullaşan bir eyleme dönüşür; paylaşmayı, aktarmayı gerektirir. Okunan, bellenen şeyler başkalarıyla girilen iletişim ortamlarında açığa çıkar, iletilir. Böylece çocuğun toplumsal yapıya katılımı hızlanır. Edebiyat, toplumun değer yargılarını, kültürünü tanıtır; çocuğun içinde yetişmiş olduğu kültürü tanımada ve o kültürde var olmasını kolaylaştırır. Edebiyat, çocuğun ruhsal açlığını giderir. Çocuğun farklı dünyalara yolculuk yapmasını, kendi gerçekliğinden uzaklaşmasını ve böylece başka gerçekliklerle tanışmasını sağlar. Edebiyat; çocuğun gelişim yetişmesinde bir

ebeveyn, bir öğretmen, bir arkadaş gibi ona destek ve rehber olur (Alver, 2005: 308).

Çocuğun kritik dönemlerinde doyurulması gereken ruhsal ihtiyaçları vardır. Bu ihtiyaçların çocukluk döneminde doyurulmuş olması çocuğun ileriki yaşantısında çok önemlidir. Gürel ve diğerleri (2007: 11), çocukların fizyolojik ihtiyaçlarının olduğu kadar ruhsal ihtiyaçlarının da giderilmesi gerektiğine vurgu yapar, çocuk edebiyatının bu anlamdaki eksikliği giderdiğini belirtirler.

Yalçın ve Aytaş (2005: 17), çocuk edebiyatı ürünlerinin çocuğun toplumsallaşmasına katkıda bulunduğunu ama amacının çocuğa sadece ahlaki ve toplumsal bilinç kazandırmak olmadığını ifade ederek çocuk edebiyatı ürünlerinin edebî ve estetik yönüne dikkat çeker.

Çocuk edebiyatından bahsedilirken, bu edebiyatın yetişkinler için oluşturulan edebiyatın küçültülmüş veya seyreltilmiş bir hâli olduğu düşünülmemelidir. Çocuk edebiyatı artık tüm dünyada ayrı, özel bir bilim dalı olarak kabul görmektedir.

Özellikle son zamanlarda yapılan bilimsel çalışma ve araştırmalar, çocukların hayata ve olaylara her yaş döneminde farklı tepkiler verdiğini, her döneme ait farklı ilgi ve zevk alanlarının oluştuğunu göstermiştir. Bu da çocuk edebiyatının önemini ve başlı başına ayrı bir bilim dalı olarak incelenmesi gerektiğini gösterir. Yalçın ve Aytaş (2002: 2), bu konuda düşüncelerini şöyle dile getirir:

Çağımızın getirdiği teknolojik yenilikler ve bilimsel gelişmeler artık çocukların her yaşta ve her düzeyde

ilgi alanlarının, algılama kapasitelerinin değişkenlik gösterdiğini ortaya koymuştur. Çocuk edebiyatı disiplinler arası bir çalışma olarak ayrı bir alan hâline gelmiştir. Bunun sebepleri arasında, refah ve kalkınma düzeyinin yükselmesi, ailenin çocuğuna gösterdiği özeni arttırması, eğitimin daha etkili ve daha kaliteli yapılabilmesi hususları yer almaktadır.

Verilen örneklerle, çocuk ve yetişkin edebiyatı arasındaki ayrımı ortaya koyan genel değerlendirmelere değinildi. Bu değerlendirmeler ışığında çocuk ve yetişkin edebiyatı arasındaki en önemli farkın hedef kitlenin özelliği olduğu söylenebilir. Çocuk edebiyatı ürünleri hazırlanırken, edebî ve estetik çekincelerden ödün verilmeden, işlenen konu ve verilmek istenen ana fikrin çocukların gelişim dönemlerine göre düzenlenmesi gerekir.

Çocuk edebiyatı eserlerinde, konular seçilirken öğrencilerin hem ulusal hem de evrensel düzeyde bir kişilik kazanmaları amaçlanmalıdır. Yazarlar, konularını belirlerken, seslendikleri kitle olan çocukların okuma eğilimlerini, ilgilerini ve cinsiyetlerini göz önünde tutmalıdır (Kıbrıs, 2006: 27).

Çocuğun yetişme ve büyüme çağında başına gelebilecek sıkıntılarda edebiyat ürünleri çocuğa yardımcı olur, onu hayata hazırlar. “Çünkü edebiyat, engin tecrübe dağarcığı ile çocuğa dünyanın, hayatın tüm hâllerini göstermekte, onu bu hâllere tanık kılmaktadır. Böylece çocuk kendi dünyasını, hayatını örerken edebiyatın deneyiminden yararlanmaktadır” (Alver, 2005: 307).

Çocukların sanatla olan ilk tanışmaları genellikle edebiyat ile olur. Çocuk, edebiyat ürünleri aracılığıyla kazanacağı duyarlılık ve estetik zevk ile başka alanlara da yönelecek ve daha hızlı sosyalleşecektir. Edebiyat, çocuğun kendisini tanımasını sağladığı için önemli bir yol göstericidir. Çocuğun yaşam içerisinde karşılaşacağı sıkıntıları aşmasında doğrudan yardımcı olmasa da sunduğu tecrübe ve ipuçlarıyla sezdirici bir rol oynar. Çocuk, hayatı boyunca karşılaşamayacağı kadar kişi ve olaylarla edebî ürünler aracılığıyla tanışır. Bu gözlemler, çocuğun yaratıcılık gücünü geliştirecek ve ona farklı durumlarda nasıl davranması gerektiği konusunda yol gösterici olacaktır (Ağzıbüyük, 2008: 8).

Çocuk edebiyatı ürünleri, çocuğu hayata hazırlar. Çocuk edebiyatı, hedef kitesinin; dil, kişilik gibi en önemli gelişimlerin temelini atıldığı ve çocuğun gençliğe, yetişkinliğe hazırlandığı bir dönemi geçiriyor olması açısından edebiyat dalları arasında en önemli ve hassas olanıdır. Bu bakımdan bu ürünlerin verdiği mesajlar önemlidir. Ayrıca nitelikli çocuk edebiyatı ürünlerinin, sadece belli yaştakilerin değil her yaştan okurun ilgisini ve beğenisi çekecek özelliklerde olması, dil ve anlatım yönünden de etkileyici ürünler olması gerekir (Yiğit, 2005: 9).

Baş (2012: 2), çocuğun dil, iletişim ve düşünce becerisi kazanmasında edebiyatın taşıdığı önem ve işlevi hakkında şunları söyler:

Ana dilini doğru, güzel ve etkili kullanan, eleştirel ve yaratıcı düşünen, iletişim becerisine sahip, karşılaştığı her türlü problemi çözmeye çabalayan, araştıran,

öğrenen ve bunlardan edindiği tecrübeleri hayatına aktaran, teknolojik gelişmelere paralel bir yaşam sürebilen, karar verme özelliği olan girişimci bireyleri yetiştirmek her milletin ana ülkülerindedir. Bu ülkü, çocuğun ana karnında duyduğu ninni, türkü, mani vb. ezgilerle başlar, okuma ve yazmayı öğrenmesiyle eğitimsel bir düzleme oturur ve okur hüviyeti edindirip kültürlenme niteliğini kazanmasıyla doruğa erişir. Edebiyat da bu uzun ve zorlu tırmanışın merdiveni ve ışığıdır. Nefes aldırır, kılavuzluk eder ve aydınlatır.

Çocuk edebiyatı ürünlerinin diğer bir önemli işlevi, çocuklara okumayı sevdirmesi ve okuma alışkanlığını kazandırmasıdır. Düzenli okumanın ve okuma alışkanlığının kazanılmasında çocukluk döneminin önemi düşünülürse çocuk edebiyatının bu anlamdaki önemi daha iyi anlaşılır. Bu açıdan, çocuk edebiyatının en temel işlevlerinden birinin de çocuğa okuma sevgisini kazandırması olduğu söylenebilir. Çocuk, zevk alacağı kitapları okudukça okumaya karşı olumlu bir bakış açısı geliştirir. Bu bakış açısı da zamanla okumanın, çocuk için vazgeçilmez bir alışkanlık hâline dönüşmesini sağlar. Ayrıca tekerleme, bilmece, mani gibi çocuğun erken yaşlarda karşılaşabileceği sözlü edebiyat ürünleri, çocuğun zihinsel dünyasını geliştirirken diğer yazılı edebiyat ürünleriyle tanışmasını hızlandırır.

Çocuk, henüz hayatın başındadır. Zihni ve belleği temiz; arı ve bilgiye açtır. Çocuk denilince akla ilk gelen bu temizlik ve safiyettir. Olduğu gibidir, ön yargısız ve tarafsızdır. Ailesi ve

çevresindeki diğer yetişkinleri model alma eğilimindedir. İşte edebiyat da çocuğa yeni modeller tanıtır, sunduğu farklı hayat ve tanıttığı kahramanlarla çocuğun dünyasında yeni seçenekler, farklı modeller oluşturur.

Edebiyat bir bakıma çocuğa model oluşturma girişimidir. Hem onun nasıl bir insan olacağına hem hayat tarzının hangi çerçevede belirleneceğine yönelik teklifler sunmaktır. Çocuğa yazmak, onu yeni bir dünyaya davet etmektir; hayata, çevresindekilere ve dünyaya dair yeni pencereler açmaktır. Farklı modelleri okuyarak öğrenen çocuk, kendi özgün modelini oluşturmada zorlanmayacaktır (Alver, 2005: 307-308).

MEB, *İlköğretimin Amaçları, İlkeleri ve Genel Konuları* (Resmî Gazete, 2003) kısmında belirtilen maddeler incelendiğinde Millî Eğitimin çocuklara kazandırmak istediği davranışlarla çocuk edebiyatının amaçlarının örtüştüğü söylenebilir. Bu ilkeler şunlardır:

- a) *Öğrencilerin ilgi ve yeteneklerini geliştirerek onları hayata ve üst öğrenime hazırlamak,*
- b) *Öğrencilere, Atatürk ilke ve inkılâplarını benimsetme; Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'na ve demokrasinin ilkelerine, insan hakları, çocuk hakları ve uluslararası sözleşmelere uygun olarak haklarını kullanma, başkalarının haklarına saygı duyma, görevini yapma ve sorumluluk yüklenebilen birey olma bilincini kazandırmak,*

- c) Öğrencilerin, millî ve evrensel kültür değerlerini tanımalarını, benimsemelerini, geliştirmelerini bu değerlere saygı duymalarını sağlamak,
- d) Öğrencileri, kendilerine, ailelerine, topluma ve çevreye olumlu katkılar yapan, kendisi, ailesi ve çevresi ile barışık, başkalarıyla iyi ilişkiler kuran, iş birliği içinde çalışan, hoşgörülü ve paylaşmayı bilen, dürüst, erdemli, iyi ve mutlu yurttaşlar olarak yetiştirmek,
- e) Öğrencilerin kendilerini geliştirmelerine, sosyal, kültürel, eğitsel, bilimsel, sportif ve sanatsal etkinliklerle millî kültürü benimsemelerine ve yaymalarına yardımcı olmak,
- f) Öğrencilere bireysel ve toplumsal sorunları tanıma ve bu sorunlara çözüm yolları arama alışkanlığı kazandırmak,
- g) Öğrencilere, toplumun bir üyesi olarak kişisel sağlığının yanı sıra ailesinin ve toplumun sağlığını korumak için gerekli bilgi ve beceri, sağlıklı beslenme ve yaşam tarzı konularında bilimsel geçerliliği olmayan bilgiler yerine, bilimsel bilgilerle karar verme alışkanlığını kazandırmak,
- h) Öğrencilerin becerilerini ve zihinsel çalışmalarını birleştirerek çok yönlü gelişmelerini sağlamak,
- ı) Öğrencileri kendilerine güvenen, sistemli düşünebilen, girişimci, teknolojiyi etkili biçimde

kullanabilen, planlı çalışma alışkanlığına sahip estetik duyguları ve yaratıcılıkları gelişmiş bireyler olarak yetiştirmek,

i) Öğrencilerin ilgi alanlarının ve kişilik özelliklerinin ortaya çıkmasını sağlamak, meslekleri tanıtmak ve seçeceği mesleğe uygun okul ve kurumlara yöneltmek,

j) Öğrencileri derslerde uygulanacak öğretim yöntem ve teknikleriyle sosyal, kültürel ve eğitsel etkinliklerle kendilerini geliştirmelerine ve gerçekleştirmelerine yardımcı olmak,

k) Öğrencileri ailesine ve topluma karşı sorumluluk duyabilen, üretken, verimli, ülkenin ekonomik ve sosyal kalkınmasına katkıda bulunabilen bireyler olarak yetiştirmek,

l) Doğayı tanıma, sevmeye ve koruma, insanın doğaya etkilerinin neler olabileceğine ve bunların sonuçlarının kendisini de etkileyebileceğine ve bir doğa dostu olarak çevreyi her durumda koruma bilincini kazandırmak,

m) Öğrencilere bilgi yüklemek yerine, bilgiye ulaşma ve bilgiyi kullanma yöntem ve tekniklerini öğretmek,

n) Öğrencileri bilimsel düşünme, araştırma ve çalışma becerilerine yöneltmek,

o) Öğrencilerin, sevgi ve iletişimin desteklediği gerçek öğrenme ortamlarında düşünsel becerilerini

kazanmalarına, yaratıcı güçlerini ortaya koymalarına ve kullanmalarına yardımcı olmak,

ö) Öğrencilerin kişisel ve toplumsal araç-gereci, kaynakları ve zamanı verimli kullanmalarını, okuma zevk ve alışkanlığı kazanmalarını sağlamak.

Çocuk edebiyatı ürünlerinin, çocukta bazı gelişmelere aracı olması beklenir. Bu ilkeleri Erdoğan (2008: 8), şöyle sıralar:

- 1. Eserin fiziksel, ruhsal, eğitsel ve sosyal yönlerden olumlu davranış özelliği sergilemesi*
- 2. Çocuğun kendisiyle, çevresiyle, vataniyle, dünyayla barışık olmasını sağlayabilmesi*
- 3. Çocukta dil bilincini olumlu bir biçimde geliştirebilmesi*
- 4. Anlama, kavrama, tartışma, kıyaslama, özdeşim kurma ve eleştirme gücünü geliştirebilmesi*
- 5. Çocuğa okuma tadını, dil zevkini doyurucu bir biçimde verebilmesi*
- 6. Çocuğun dünyayı tanınmasında, görüş geliştirmesinde yardımcı olabilmesi*
- 7. Çocuğun yaşam zevkini geliştirebilmesi.*

Edebiyatın çocuklar için taşıdığı önem ve çocukların edebiyata duydukları ihtiyaçla ilgili şöyle bir özetleme yapmak mümkündür:

Edebiyat eğlendirici, hoş vakit geçirici bir sanattır. Hoş vakit geçirmek de eğitimin başlıca amaçlarından. Çocuklar için resimli dergiler, sinema ve televizyonun yanında okumaya da yer

verilmesi gerekir. Çocuklar, okumaktan sadece okumak için zevk almayı öğrenmelidir. Edebiyatın, hoşça vakit geçirme etkinliği olarak öğretim programlarına alınması düşünülebilir. Edebiyat ruha canlılık verir, yaşama gücünü ve sevgisini arttırır. Edebiyat, kimi zaman insanı içinde bulunduğu kötü ve üzüntülü durumdan uzaklaştırır, uzaklara götürür. Güzel ve etkili bir düzyazı veya şiiri okumanın kazandırdığı yaşantılarla insan, bugün yaşadığı dert ve tasalardan kurtulma imkânı bulur ve onların karşısına daha güçlü ve dayanıklı çıkar. Çocuklara da okul ortamında bu gibi yaşantılar edinmeleri, onların da ruhlarının canlanıp güçlenmesi için edebiyatın bu etkili ve şaşırtıcı yönünden faydalanmaları sağlanmalıdır. Edebiyat, çocuğun hayatı keşfetmesine yardımcı olur. Çocuklar, hayatı ve yaşama yollarını öğrenmek için kitaplara muhtaçtır. Edebiyatın insana sunduğu farklı ve ilginç yaşantıları hiçbir araç sunamaz, kazandıramaz. Çocuk, edebiyat ürünlerinde başkalarının (eser kahramanlarının) hayatlarını, yaşayışlarını, alışkanlıklarını, gelenek ve inançlarını, düşünce yollarını keşfe çıkar. Edebiyat aynı zamanda iyi bir rehberlik kaynağıdır. Edebiyat, insanın kendisini daha iyi tanıyarak davranışlarını değiştirmesine yarayacak fırsatlar hazırlar. Edebiyat, çocukların başka alanlardaki yaratıcı etkinliklere geçmesinde bir sıçrama tahtası olarak görev görür. Çocuklar, okuma ve dramatik sanatlarda edindikleri zengin yaşantılarla yaşamın diğer yaratıcı alanlarında da o kadar zengin bir kişiliğe sahip olur. Edebiyat güzel dil demektir. Çocuklar da kendi dillerini geliştirip zenginleştirmek için edebî eserlere ihtiyaç duyarlar (Oğuzkan, 2006: 6-7).

Türkçe Dersi Öğretim Programı ile Türk Milli Eğitiminin genel amaçları ve temel ilkeleri (MEB: 2006: 4) incelendiğinde, çocuk edebiyatı ürünlerinin bu amaca yönelik kullanılabileceği hatta bu anlamda büyük faydaları olacağı görülebilir. Bu temel ilkelere göre öğrencilerin;

1. *Dilimizin, millî birlik ve bütünlüğümüzün temel unsurlarından biri olduğunu benimsemeleri,*
2. *Duygu, düşünce ve hayallerini sözlü ve yazılı olarak etkili ve anlaşılır biçimde ifade etmeleri,*
3. *Türkçeyi, konuşma ve yazma kurallarına uygun olarak bilinçli, doğru ve özenli kullanmaları,*
4. *Anlama, sıralama, ilişki kurma, sınıflama, sorgulama, eleştirme, tahmin etme, analiz sentez yapma, yorumlama ve değerlendirme becerilerini geliştirmeleri,*
5. *Seviyesine uygun eserleri okuma; bilim, kültür ve sanat etkinliklerini seçme, dinleme, izleme alışkanlığı ve zevki kazanmaları,*
6. *Okuduğu, dinlediği ve izlediğinden hareketle, söz varlığını zenginleştirerek dil zevki ve bilincine ulaşmaları; duygu, düşünce ve hayal dünyalarını geliştirmeleri,*
7. *Yapıcı, yaratıcı, akılcı, eleştirel ve doğru düşünme yollarını öğrenmeleri, bunları bir alışkanlık hâline getirmeleri,*

8. *Bilgiye ulaşmada kitle iletişim araçlarından yararlanmaları, bu araçlardan gelen mesajlara karşı eleştirel bakış açısı kazanmaları ve seçici olmaları,*
9. *Türk ve dünya kùltür ve sanatına ait eserler aracılığıyla milli ve evrensel değerleri tanınmaları,*
10. *Hořgörùlü, insan haklarına saygılı, yurt ve dünya sorunlarına duyarlı olmaları ve çözümler üretmeleri,*
11. *Millî, manevî ve ahlâkî değerlere önem vermeleri ve bu değerlerle ilgili duyuğu ve düşüncelerini güçlendirmeleri amaçlanmaktadır.*

Çocuk edebiyatı alanında hazırlanmış her türlü sözlü, yazılı ve görüntülü ürünlerin genel özelliklerini açıklarken şöyle bir özetleme yapılabilir:

Çocuklar için, çocuklara yönelik yazarların özel bir birikime sahip olmaları gerekir. Her yazar, çocuk edebiyatı yazarı olamaz. Çocuk edebiyatı yazarlarının, çocuğun biyolojik, zihinsel ve psikolojik gelişimleri hakkında yeterli bilgi ve donanıma sahip olmaları gerekir. Çocuklara yönelik hazırlanmış eserlerin üzerinde eserin hangi yaş gruplarına hitap ettiğinin belirtilmesi faydalı olur. Böylece çocuk kendi yaş ve gelişimsel dönemine uygun kitabı alarak daha iyi anlayacak ve zevk alacaktır. Çocuk edebiyatı ürünlerinde çocuğa görelik ilkesine dikkat edilmelidir. Bu yüzden çocuk psikolojini bilmek hatta çocuk psikologlarıyla iletişim hâlinde olmak gerekir. Çocuk edebiyatı eserleri, çocuğun sadece belli bir yaş dönemini değil genel olarak bütün dönemlerini irdelemeli ve bu farklı yaş dönemlerine hitap etmelidir. Böylece bu ürünler, çocuğun

kendini daha iyi tanmasına ve takip etmesine katkı sağlar. Çocuk edebiyatı ürünleri, çocuksu bir dil ve anlatıma öncelik vermeli, çocuğun beğeni ve düş dünyasına hitap etmelidir. Çocuğun hayal dünyasının gelişimi ve zenginleşmesine zemin hazırlayıcı olmalıdır. Bu gelişim sağlanırken dengelerin iyi korunmasına dikkat edilmeli, gerçek ve hayal dünyasının farklılıklarına dikkat çekilmelidir. Çocuk edebiyatı yazarları, yazacakları konudan daha çok konuyu nasıl işleyeceklerini, yazacaklarını planlamalıdır. Böylece ortaya konacak eserler, çocuğun ilgisini çekerek onu daha iyi etkileyecektir. Çocuk edebiyatı ürünlerinde milli kimlik unsurlarına yer verilmeli, içerik olarak da estetik değer ve zevklerin yanında çocuğun ruh ve bedensel gelişimi dikkate alınmalıdır. Bu ürünler, çocuğun, içinde bulunduğu toplumun ortak değer ve inanışlarına saygılı, özgüveni yüksek, bilimsel düşünce ve sorgulama sistemlerine açık; sevgi, saygı, anlayış, yardımseverlik, iyilik gibi evrensel unsurları içselleştirmiş bir birey olarak yetişmesine katkıda bulunmalıdır. Çocuk edebiyatı kitaplarının cilt, kapak tasarımı açısından uyumlu; yazıların punto büyüklüklerinin çocuğun yaş dönemine uygun hazırlanmış olması gerekir. Eserlerde uygun resimlere yer verilmeli, konu ve resim uyumluluğuna dikkat edilmelidir (Fakı, 2010: 3-4).

1.4. Çocuk Kitapları ve Çocuk Kitaplarının Taşınması

Gereken Eğitsel Değerler

1.4.1. Çocuk Kitapları ve Nitelikleri

Çocuk, doğduğu andan itibaren fiziksel ve zihinsel olarak sürekli bir gelişim içinde olur. İlk etapta çocuğun ihtiyaçları belli bir

sınır içerisinde. Çocuk büyüdükçe ihtiyaçları artar, değişir, toplumsal bir nitelik kazanır. Çocuk, artık fizyolojik ihtiyaçlarının yanı sıra toplumda kabul görmek, onaylanmak ister, mutluluk arar. Çocuk edebiyat ürünleri ve kitaplarının önemli bir işlevi de çocuklara bu konuda yardımcı olmak, yol göstermektir (Oğuzkan, 2006: 9).

Çocuk edebiyatı ürünlerinin çocuğa sunulmasında en önemli araç kitaplardır. Çocuk, edebiyatı kitaplarla tanır, kitaplarla öğrenir. Kitaplar, çocuğun hayat yolculuğunda her zaman için başvurabilecekleri, sığınabilecekleri sağlam bir limandır.

Kitaplar, çeşitli yönlerden çocukları tamamlar. Nitelikli bir çocuk kitabı, çocuğa okuma alışkanlığı ve eleştirel okuma becerisi kazandırır. Çocuğun okuduklarını ve çevresindekileri daha iyi algılamasına ve anlamlandırmasına yardımcı olur. Okuduklarıyla çocuğun zihinsel gelişimi hızlanır, dil bilinci artar ve kelime hazinesi zenginleşir. Çocuğun içinde bulunduğu gelişim döneminde okuduklarının sosyalleşmesine, duygusal, ahlaki ve kişilik gelişimine katkısı büyüktür (Ağzıbüyük, 2008: 4).

Çocuk kitaplarında kullanılan kelimelerin hangi özelliklere sahip olması gerektiği hakkında Javal (Güneş 2000'den aktaran Güleriyüz, 2006: 163) düşüncelerini şöyle açıklar:

Çocuk kitabında kullanılan sözcükler, çocuğun sözcük dağarcığına uygun ve etkili iletişimi sağlayacak nitelikte olmalı. Çocuğa kitap içinde kazandırılacak yeni sözcükler, kitabın değişik yerlerinde birkaç kez kullanılmalı, sözün gelişinden ve cümlelerin yapısından

anlaşılabilirliktir. Sözcükler, çocukların yaş düzeyine göre belirlenmeli, özellikle canlı ve eylem bildiren sözcükler ağırlıkta olmalı, günlük yaşamın gerçekleriyle örtüşmeli, açık ve somut olmalıdır. Kısaca, çocuk kitaplarında kullanılacak sözcükler basit, canlı, sonuç bildiren, iyi fark edilen, akılda kolay kalan ve kolay okunan sözcüklerden oluşmalıdır.

Çocuk edebiyatı kitaplarının hazırlanmasında dikkat edilmesi gereken noktalardan biri de yazarın kullandığı dil ve üsluptur. Yazarın kullandığı dilin, çocuğun yaş ve gelişim dönemine uygun olması gerekir. Yazarın, çocuklar için yazması sebebiyle üslubunu yapay bir hâle sokması, doğallık ve samimiyetten uzaklaşması, oluşturmak istediği metne zarar verebilir. Yine yazarın çocukları küçümseyici bir yaklaşımda olması, vermek istediği iletiyi doğrudan öğütler şeklinde çocuğa ulaştırmaya çalışması veya otoriter, katı bir üslup kullanması çocuğun okumaya olan ilgisini olumsuz yönde etkiler.

Çocuk edebiyatı, günümüzde artık ayrı bir bilimsel alan olarak kabul edilmektedir. Bu nedenle hem içerik olarak hem biçimsel anlamda çocuk edebiyatı yayınlarının hazırlanmasında ve sunulmasında gerekli ölçüt ve şekillere dikkat edilmelidir. Bu noktada çocuk edebiyatı yazarlarına büyük sorumluluk düşer. Çocuk kitabı yazarları, eserlerini hazırlarken bilimsel veri ve ölçütler çerçevesinde, çocuklara okuma alışkanlığı ve olumlu davranışlar kazandırmayı amaçlamalıdır.

Çocuk kitaplarının fiziksel ve biçimsel anlamda çocukların yaşlarına ve yaş dönemlerinin oluşturduğu ruhsal yapılarına uygun olması gerekir. Yetişkinlerde olduğu gibi çocukların da doyurulması gereken ruhsal ihtiyaçları vardır. Ruhsal ihtiyaçları karşılanmış çocukların zihinsel ve kişilik gelişimleri de olumlu yönde olacaktır. Kitaplar, çocukların bu ihtiyaçlarını olumlu yönde karşılayan ürünlerdir. Bu nedenle çocuk kitaplarının hem fiziki yapılarının hem de içeriklerinin bu ihtiyaçları karşılayacak şekilde olması gerekir.

Çocuk edebiyatı alanında hazırlanan eserlerin çocuğun ilgisini çekecek nitelikte olması gerekir. Edebî eserler, yetişkinler için olduğu kadar çocuklar için de önemlidir. Kendisini, çevresindekileri ve hayatı yeni yeni tanımaya, anlamlandırmaya başlayan çocuk, hayal dünyasını geliştirmek için masal, öykü, bilmece gibi edebî ürünlere ihtiyaç duyar. Çocuk zamanının önemli bir kısmını oyun oynayarak, hayal kurarak ve okulda eğitim görek geçirir. Bu süreçte çocuğun kişilik gelişimi ve topluma faydalı bir birey olarak yetişmesi için onu eğitecek, ona estetik zevk kazandıracak edebî ürünlere ihtiyaç vardır (Aksun, 2010: 5).

Yazınsal nitelikli çocuk kitaplarının sahip olmaları gereken nitelikleri belirlemek ve eserleri bu ölçütleri göz önüne alarak oluşturmak çocukların faydasına olacaktır. Bu eğitsel değer ve ölçütler (Yüksel, 2008: 15-16-17) şöyle sıralanmıştır:

Yazınsal nitelikli çocuk kitapları, okulda izlenen eğitim programlarını desteklemelidir.

Çocukların dilsel becerilerinin (okuma, konuşma, yazma, dinleme) gelişmesine katkıda bulunmalıdır.

Çocukların bilgi ve kültür evrenini genişletmelidir.

Çocuklara, toplumun bir bireyi olduğu ve ondan soyutlanamayacağı bilincini vermelidir. Onları, kendine ve topluma yabancılaştırmaktan korumalıdır.

Tüm zorluklarına rağmen, yaşadığı ülkeyi ve dünyayı sevmeyi öğretmelidir.

Yazınsal nitelikli çocuk kitaplarında, içtenlik ve dilin doğallığı buluşmalıdır.

Kitaplarda çocukların kişilik ve kimlik gelişimlerine yararlı örnekler bulunmalıdır (Yalçın-Aytaş, 2005: 51).

Kendine güvenmenin ve girişimci olmanın önemi vurgulanmalıdır.

Hayali konulara aşırı yer verilmemelidir. Çocuklar, kitapları, gerçek hayattan kopmadan okumalıdır.

Kitaplar, çocukları, batıl inançlara, kaderciliğe sürüklememelidir

(Yalçın-Aytaş, 2005: 52).

Her türlü önyargıdan arındırılmış olmalıdır.

Öğüt verici ve yol gösterici anlayış taşımamalıdır. Güldürürken düşündürmek, düşündürürken güldürmek amacıyla olmalıdır.

Yazar, işlediği olaylarda çocuklara bir dost ve arkadaş gibi yaklaşmayı başarmalıdır.

Anlatımda, mantık hataları olmamalıdır.

Kitaplar, çocuklara anlayamayacağı ve uygulayamayacağı sorumluluklar yüklemekten kaçınmalıdır.

Yazınsal nitelikli çocuk kitaplarında kahramanlar, çocukların özdeşim kuracağı düşünülerek, çok iyi seçilmelidir. Kitaplarda, kahraman sayısı az olmalı, gerçek veya gerçeğe uygun kişilerden seçilmelidir (Kıbrıs, 2006: 27).

Kahramanlar abartılmadan betimlenmelidir.

Kitaplar, çocuklara kavratılmak istenen "ana düşünce"yi bir ibret biçiminde vermeyip, bunu sezinlettirmelidir.

Kitaplar çocukların sözcük haznesinin gelişimine katkı sağlamalıdır.

Yazınsal nitelikli çocuk kitaplarında ana dilinin kullanım olanakları ve kuralları sezdirilmelidir. Kitaplarda, dil zenginliğinin tanıdığı imkânlar doğrultusunda, ana dilini kullanma alışkanlığını geliştirici bir anlatım tercih edilmelidir. Bol mecaz, argo sözcük ve deyimlerden kaçınılmalıdır (Yalçın-Aytaş, 2005: 49).

Resimler, sade, açık ve konuya uygun olmalıdır (Oğuzkan, 1997: 305).

Karikatür biçiminde sevimsiz ve renksiz resimler kullanılmamalıdır.

Kitaplar, çocukların hem estetik hem de düşünce dünyalarına seslenmeyi başarabilmelidir.

Çocuklar ile hayat arasında güçlü bir bağ oluşturmali ve çocukların kendini gerçekleştirmesine yardımcı olmalıdır. Çocuk kitaplarında çocukların dünyasıyla bağlantılı ses, imge, ad ve sıfatlar seçilmeli, böylece okudukları yapıyla daha kolay bağlantı kurmaları sağlanmalıdır (Kıbrıs, 2006: 27).

Kitapların dayandığı gerçeklik sübjektif olmamalıdır. Sübjektif değerler, çocuğun tarafsızlığını engeller. Çocuklar, gerçekliklerin kitabı okuduktan sonra hayata geçirebileceğine inanmalıdırlar.

Kitaplarda seçilen konular, çocukların yaşantılarıyla uyum içinde olmalıdır (Kıbrıs, 2006: 27).

Biçim ve içerik özellikleri özenli olmalıdır. Çocuklar, onların kendisi için ne kadar özenli hazırlandığını görmeli ve anlamalıdırlar.

Kitaplarda yaşamın bir gerçeği olduğu düşüncesiyle; şiddet, acı, öfke, kine de yer verilebilir. Fakat bunların derecesi çocukların yaşına uygun olmalı ve kitaplar, çocukları bu konuda neler yapılabilecekleri hususunda duyarlı kılmalıdır. Bununla ilgili olarak iletişimin önemi kavratılmalı, sorunların çözümü için iletişimin önemli bir adım olacağı sezdirilmelidir.

Cinsel roller, yaşam gerçeklerine uygun örneklendirilmelidir. “Erkek adam ağlamaz, erkek

adam küfreder, kızların aklı her şeye ermez...” gibi geleneksel yaklaşımlardan uzak durularak, çocukların kişiliklerini geliştirmelerine yardımcı olunmalıdır.

Çocukların karşı cinse veya kendi cinsine olumsuz düşünceler geliştirebileceği durumlardan kaçınılmalıdır.

Kitaplarda otoriter ve yaptırımcı tavırlar onaylanmamalıdır.

Sorunların kaba kuvvet ile değil, öncelikle, konuşarak çözülebileceği sezdirilmelidir.

Yazınsal nitelikli çocuk kitaplarında dil ve resim yoluyla çocuklara yeni yaşamlar sunulmalıdır, ancak bu yaşamlardan çıkarsama yapma onlara bırakılmalıdır.

Çocukların doğasına uygun bir yaklaşımla; yaparak, yaşayarak öğretme öğrenme anlayışını yansıtmalı, eğlendirici, öğretici ve düşündürücü olmalıdır.

Yazınsal nitelikli çocuk kitapları içinde, doğaya, insana ve hayvanlara sevgi duyan, kendisi ve çevresiyle barışık, demokratik kültürü benimsemiş, hoşgörülü, yardımsever, dürüst insan olmanın önemini barındırmalıdır.

Çocuk edebiyatı metinleri, çocukların dil gelişimi açısından önemlidir. Bu metinler, bir yandan çocuğa estetik zevk kazandırırken diğer taraftan çocukların bilgi hazinelerini zenginleştirir, kelime dağarcıklarını artırır. Fakat çocuklara bu kazanımlar verilmeye

çalışılırken metinlerde çocukların seviyelerine uygun olmayan sözcüklere yer verilmesi, çocuk için yeni sayılabilecek sözcüklerin fazlalığı çocuğu sıkabilir, okumaktan soğutabilir. Bu konuda Yalçın ve Aytaş (2002: 33) da benzer düşünür:

Çocuk kitaplarında yüklü ve yoğun bir anlatımdan kaçınılmalıdır. Çocuğun günlük hayatında kullanmadığı kelimeler yer almamalıdır. Her çocuk edebiyatı metninde çocuğun anlamını bilmediği ancak cümle ve anlatım tekniğinden yararlanarak çağrışım yoluyla anlamlandırıldığı belirli sayıda bilinmeyen söze yer verilmelidir. Ayrıca çocuklar için bilinmeyen kelimelerle ilgili bir sözlük, çalışmanın ekinde veya çocuk kitabının arkasında yer almalıdır. Böylece, çocuğun her okuduğu çocuk edebiyatı metninin sonunda söz dağarcığında artış olacaktır.

Çocuk kitaplarında aranacak genel nitelikler, İstanbul'da toplanan *Çocuk Kitapları Semineri*'nde tartışılmış, çeşitli saptamalara ulaşılmıştır. Oğuzkan (2006: 393-394), buradan yola çıkarak şöyle bir sınıflandırma yapar:

- 1. Çocuğun gelişme düzeyine uygun konuları işlemeli, dili yalın, kavramlar açık seçik olmalıdır.*
- 2. Konular ilgi çekici biçimde sunulmalı, eğlendirici, öğretici ve düşündürücü olmalıdır.*
- 3. Konunun işlenişi, bilim verilerine ve evrensel ahlâk kurallarına uygun olmalıdır. İnsanı ve çevresini gerçekçi açıdan tanıtmalı, yurt sevgisini, insan*

sevgisini ve yardımlaşma duygusunu güçlendirici olmalıdır.

4. *Denemeci, araştırmacı, eleştirici, kısacası özgür düşünceli insan yetiştirme amacı göz önüne alınarak yazılmalıdır.*

5. *Çocuğun kendini tanımasına, kişiliğini geliştirmesine katkıda bulunmalıdır.*

Oğuzkan, çocuk kitaplarında neler olmaması gerektiği konusunda ise şöyle bir sınıflandırma yapmıştır:

1. *Çocuk kitapları her türlü ön yargılardan arınmış olmalıdır. Irk üstünlüğü, din ayrılığı ve bağnazlık dolaylı ya da doğrudan aşılammalıdır.*

2. *Yurt sevgisi ve Türklük bilinci geliştireceğiz diye evrensel değerler bir kenara itilmemeli, düşmanlık ve öç alma duyguları körüklenmemelidir.*

3. *Yiğitlik abartılmamalı, çocuklara, yanılmaz insan, her şeyi bilen, her şeyi başaran insan örnekleri sunulmamalıdır. Başka bir deyişle, çocuk kitaplarda etiyle, kemiğiyle, başarı ve başarısızlığıyla insanı tanınmalıdır. Çelişkileri ile düşünce ve duyguları ile insan davranışını öğrenmeli, başkalarında kendini görebilmelidir. Katı ahlâk kuralları içinde sıkışıp kalmamalı, hoşgörü ve esneklik kazanmalıdır.*

4. *Kadercilik, alın yazısı gibi insanı köstekleyen inanışlara yer verilmemelidir.*

5. Her kitabı bir ahlâk yargısıyla sonuçlandırmak, çocuğu aptal yerine koymaktır.

Çocuk edebiyatı eserlerinin okul programlarını destekleyici olması gerekir. Bu ürünler çocuğun eğitim sürecinde ona katkıda bulunmalıdır. Çocuk edebiyatı yazarları, eserlerini oluştururken çocukların yaş ve gelişimsel dönemlerine dikkat ettikleri gibi eğitim programlarını da göz önüne almalılar. Çocuk edebiyatı ürünleri, bir yandan çocuğun hayal dünyasını zenginleştirirken diğer taraftan çocuğun içinde bulunduğu çevrenin gerçekleri göz önüne alınarak sonlandırılmalıdır. Çocuk, kendi yaşantısına benzer, kendi yaşantısından esinlenerek yazılmış eserleri daha çok beğenir ve okur. Çocuk edebiyatı ürünleri çocuğun duygu, düşünce ve hayal dünyasını geliştirmelidir. Çocuğun okuduklarından, dinlediklerinden yola çıkarak kendini daha iyi ifade etmesini sağlamalıdır. Çocuğa, içinde bulunduğu toplumu, ülkesini ve dünyayı sevmeyi öğretmelidir. Çocuk edebiyatı ürünlerinde, çocuklara yaşama sevgisi aşıl原因, hayata umut ve güvenle bakmalarını sağlayan konular işlenmeli, çocuğun eleştiri ve sorgulama yeteneğini geliştirecek metinlere yer verilmelidir. Çocuk kitapları ayrıca çocuğun girişimci ve katılımcı yönlerini de geliştirmelidir. Çocukta, okuma, dinleme, yazma ve konuşma gibi dil becerileri erken yaşlarda başlar ve gelişir. Çocuklara yönelik hazırlanan metinlerde bu becerilerin geliştirilmesi sağlanmalıdır. Çocuk kitapları çocuğu ön yargıya, kadercilik ve karamsarlığa sürüklememeli, onun bağımsız bir birey olarak olayları bilimsel bakış açısıyla değerlendirmesini sağlamalıdır (Yalçın ve Aytaş, 2002: 34-36).

Çocuk, okuduğu veya dinlediği roman, öykü, destan, efsane gibi kurguya dayalı edebî ürünlerden yola çıkarak anlama ve kavrama, sebep-sonuç ilişkisi kurma, karşılaştırmalar yapma, çıkarımda bulunma gibi zihinsel beceriler edinecek; edindiği bu beceriler de çocuğun dil, kelime hazinesi, konuşma kapasitesi ve becerisini zenginleştirecek, geliştirecektir (Baş, 2012: 174).

Çocuk edebiyatı, dil ve kişilik gelişiminin temellerinin atıldığı, çocuğun hayata hazırlandığı bir döneme hitap ettiğinden edebiyat içerisinde hassas ve ince bir alandır. Çocuk edebiyatı ürünlerinin, çocuğun gençlik dönemine hazırlanmasına ve olgun bir kişilik kazanmasına yardımcı olması gerekir. Çocuk edebiyatı ürünlerinin hitap ettiği yaş dönemi dikkate alınarak, çocuğa okumayı sevdirecek, onu sıkmayacak ve eğlendirecek metinler seçilmelidir. Bu metinler aynı zamanda çocuğun dil gelişimine katkıda bulunmada ve çocuğa dil bilgisi kurallarını sezdirmede önemlidir. Çocuğu yanlış yönlendirecek, sıkacak, çocuğun dünyasına seslenmeyen ve olumsuz tutumlar edinmesine neden olacak metinlerden uzak durulmalıdır. Hassas bir dönemden geçen çocuk için yanlış ve kalıcı bilgiler vermekten kaçınılmalıdır (Gürel, 2010: 11).

Çocuk edebiyatı ürünleri, çocuğa iyilik, doğruluk, dürüstlük, dostluk, yardımseverlik, işbirliği, paylaşma, dayanışma, sevgi, saygı, görgü kuralları gibi değerleri öğretmeli; ona insan, doğa, aile, memleket, ulus ve dünya sevgisi kazandırmalı, çocukta var olan ilgi ve becerileri ortaya çıkarmalı, geliştirmelidir. Çocuk edebiyatı ürünlerinin, evrensel değer yargıları taşımanın yanında çocuğa, ait olduğu toplumla ilgili yerel ve kültürel değerleri de

aşılması gerekir. Bu nedenle çocuklara, kendi gelenek ve kültürleri, yaşam tarzları ve davranış biçimlerini öğretecek yerel yazarların eserleri de okutulmalı, yerel ve halk edebiyatı ürünlerinden kesitler sunulmalıdır (Avcı, 2011: 29).

Arseven (2005: 42), çocuk edebiyatının hedeflerinden bahsederken şöyle der: “Hedef kitlesi kim olursa olsun, çocuk edebiyatı ürünleri, genellikle çocuğa doğru davranış kalıplarını ve toplum içinde uyması gerekli kuralları öğretmek; iyilik, dürüstlük, yardımlaşma gibi birtakım değerleri kazandırmak; özetle çocuğu hayata karşı hazırlamak amacını gütmektedir.”

Çocuk edebiyatı ürünlerinin, çocukların farklı ihtiyaçlarının göz önüne alınmasıyla hazırlanması gerekir. Çocuk edebiyatı ürünleri hazırlanırken hangi hedeflerin gözetilmesi gerektiğini Aksun (2010: 1-2), şöyle sıralar:

Çocukların ruhsal ihtiyaçlarını (güven duygusu, başarıma ve başarılı olma, bir gruba kabul edilme, sevmeye ve sevilme, öğrenme, oyun ve değişiklik, estetik duygusu) karşılamak.

Çocukların değişik yaşlarda ilgi duydukları konuları göz önüne almak.

Çocuğun dil gelişimine özen göstermek.

Çocuğun algısal gelişimine yardımcı olmak.

Sosyal- duygusal gelişimi göz önünde bulundurmak.

Zihinsel gelişimi desteklemek.

Çocuğa ilk kitap sevgisini aşılamak, ilk edebî ve estetik değerleri vermek.

Olumlu kişilik gelişimine ortam hazırlamak ve çocukları günlük yaşantının gerçekleri konusunda bilgilendirmek.

Çocuk kitabı türlerini (masal, hikâye, roman, fabl, biyografi, resimli kitap, çizgi roman) iyi örneklerle çocuğa tanıtmak.

Çocukların yaratıcı hayal güçlerini uyandırmak.

Kitabın eğlence ve bilgi kaynağı olduğunu öğretmek.

Çocuklara yönelik hazırlanan ürünlerin çeşitli analizlerden ve bilimsel bir süzgeçten geçirilmesi önemlidir. Edebî metinler, çocuklara sunulmadan önce materyal, teknik ve tematik unsurlarına göre analiz edilmeli, değerlendirilmelidir. Kitaplar çeşitli analizlerden geçerek eğitim ve sanat açısından değerleri ve dil özellikleri belirlenir. Böylece ürünlerin hedef kitlesi olan çocuklara, nasıl bir eserle karşılaşacakları hakkında ön bilgi verilmiş olur. Ayrıca bu değerlendirmelerin bir başka hedefi, bu ürünlerden dil öğretiminde nasıl ve ne kadar yararlanılabileceğinin saptanmasıdır. Nitelikli okuyucu ve bireylerin yetişmesi için çocuklara sunulacak eserlerin bilimsel yöntemlerle değerlendirilmesi önemlidir (Yiğit, 2005: 11).

Çocuk edebiyatı ürünleri hazırlanırken çocuğun ruh dünyasının iyi analiz edilmesi, çocuğun duygularına hitap edebilecek konuların seçimi ve metinlerde uygun üslubun kullanılması gerekir. Bu alanda eser ortaya koyan yazar ve sanatçılar olaylara çocukların gözünden değil kendi bakış açılarından yaklaşırlarsa bu tür eserler çocukların ilgisini çekmeyecek ve kalıcı olmayacaktır. Ayrıca

yazarın kendi çocukluk dönemini, o zamanki duygu ve düşüncelerini göz önüne alarak yazması da ilgi görmeyebilir. Çünkü zamanla çocukların hayata bakışları ve hayattan beklentileri değişmiştir. Bu noktada çocuk edebiyatı yazarlarının yapması gereken, zaman ve mekâna göre değişmeyecek konuları seçip özgün ve güncel bir şekilde kurgulayıp işlemek olacaktır (Erşahin, 2009: 24).

Kişi, alanında ne kadar yetkin olursa olsun çocuklara yönelik yazmak; zor, uğraş ve hassasiyet gerektiren, karmaşık bir alandır. Çocuklar için yazabilmek için dile hâkim olmak ve dilin inceliklerini ustalıkla kullanmak yeterli değildir. Çocuk ürünlerinde yer verilen konular ve kullanılan dil, yetişkinlerinkinden farklıdır. Çocuk için yazmak için, onu yeterince tanımak, onun ilgi, istek, beklenti ve hayallerini iyi bilmek; içinde bulunduğu biyolojik ve psikolojik süreçleri iyi takip etmek gerekir (Ağzıbüyük, 2008: 2).

Güleryüz (2006: 163), çocuk kitaplarında kullanılacak dilin hangi özelliklere sahip olması gerektiğini şu şekilde dile getirir:

Cümleler uzun olmamalı, ortak olarak kabul edilen yazım kuralları kullanılmalıdır. Çocuklara konuyla ilgili kavratılacak sözcükler parçanın içinde, doğrudan sözcüğü açıklayıcı değil de cümlenin ya da olayın gelişinden anlaşılabilir şekilde olmalıdır. Biçem olarak, güldürücü, eğlendirici, sürükleyici olmalı ve tatlı bir gerilimle çatışmalar sürdürülmeli. Ulusal, evrensel, dinsel değerler ele alınırken, çocuğu ana babasıyla hatta toplumla çatışmalara sokacak politik anlayışlara kitaplarda yer verilmemelidir.

Çocuk edebiyatının bir işlevi de, çocukların eserlerdeki kahramanları tanınması ve olaylar karşısında kahramanların davranış ve tepkilerini görerek kendileri için uygun olan modelleri seçmelerine yardımcı olmaktır. Nitelikli çocuk edebiyatı ürünleri, çocuğun model arayışı içerisinde olduğu bir dönemde onlara yol gösterir, doğru modeli seçmelerine yardımcı olur. Çocuk, okuduğu edebî ürünlerle duygularını fark edebilmeli, kendini rahatça ifade edebilmelidir. Çocuk, okuduğu kitaplarda geçenleri kendi yaşamıyla karşılaştırırken metinlerde geçen kahramanlarla da kendisini ve çevresindekilerle kıyaslar, özdeşleştirir. Gösterilen davranış ve tepkilerle kendikileri karşılaştır. Olaylar karşısında nasıl tepkilerde bulunacağını ve hangi tepkilerin nasıl karşılık göreceğini tahmin eder, öğrenir. Böylece günlük hayatında nasıl olaylarla karşılaşabileceğini ve olaylar karşısından nasıl davranması gerektiğini öğrenmiş olur. Metinlerdeki kahramanların her biri, çocuk için birer modeldir. Model almanın yaşamın henüz başında olan çocuklar için önemi düşünüldüğünde, nitelikli edebiyat ürünleri yerine çocuğun başka kanallardan yaşına ve gelişim dönemlerine uygun olmayan, olumsuz modeller edinmesinin doğuracağı sonuçlar daha net görülebilir (Erşahin, 2009: 27).

Çocuk edebiyatı ürünleri her ne kadar edebî ve sanatsal bir nitelik taşıyor olsa da çocuğun dünyasına inemiyor, çocuğun duygu ve ihtiyaçlarına karşılık veremiyorsa bir yönden eksik kalmış olur. Bu alanda metinler hazırlanırken çocuğu tanımak; çocuğun nelerden zevk aldığını, nelerin ilgisini çektiğini araştırmak, bilmek önemlidir.

Çocuk edebiyatı metinlerinde, sanatsal değerlerin yanında eğitsel özellikler de bulunmalıdır. Bu özellikleri taşıyan ürünler; çocuğun duygu, düşünce ve hayal dünyasına ulaşabilmelidir. Çocuğun iç dünyasına ulaşabilmek için de edebî ürünlerin çocukların zevkle okuyacakları niteliklerde olması gerekir. Çocuk, bir eseri okurken kendini geliştirmeyi değil zevk almayı hedefler. Bu sebeple bu alanda hazırlanmış edebî ürünler, çocukları eğlendirirken eğitebilmelidir de. Bunu gerçekleştirmek için yazarın, çocuğun gelişim evrelerini, ilgi alanlarını ve zevk alacağı konuları iyi bilmesi gerekir (Erşahin, 2009: 29).

Yarının büyükleri olan çocukların iyi yetiştirilmesi için çocuk edebiyatının taşıdığı önem büyüktür. Çocuk edebiyatı ürünlerinin çocuklara faydalı olabilmesi, yazarların çocukları yakından tanımalarına bağlıdır. Geleceğin büyükleri olan çocuklara yatırım yapmak gelişmiş bir ülke ve toplum olmaya zemin hazırlar. Çocuklara yatırım yapmak da onları en iyi ve donanımlı yetiştirmekle olacaktır. Çocuk okuru olmayan veya az olan bir ülkenin yetişkin okur sayısı da doğal olarak az olacaktır. Çocuğu, iyi bir okur, toplumu ve vatanını seven, ahlaki yapısı sağlam ve kişiliği oturmuş bir birey olarak görmek çocukluk döneminde onu en iyi şekilde yetiştirmekle mümkün olur. Düşünen, sorgulayan, empati kuran, bilimsel bakış açısı kazanmış çocukların yetişmesinde çocuk edebiyatı yazarlarının rolü ve niteliği de önemlidir. Bu nedenle çocuk edebiyatı yazarlarının, çocuğu çok iyi tanınması, çocuğun ilgi ve beklentilerini, olaylar karşısında nasıl düşündüğünü tahmin

edebilmesi, çocuğun iç dünyasına seslenebilmesi gerekir (Erdoğan, 2008: 4).

1.4.2. Çocuk Kitaplarında Biçimsel Yapı

Çocuk edebiyatı ürünlerinin içeriği kadar biçimsel yönü de önemlidir. Özellikle henüz oyun dönemini yaşayan çocukları kitaplarla tanıştırmak, onlara kitapları sevdirmek ilk başlarda çok kolay olmayabilir. Çocuk edebiyatı kitaplarının boyut, kapak, kâğıt yapısı, sayfa düzeni, yazı puntosu, resim gibi biçimsel özellikleri çocuğun ilgisini çekebilecek nitelikte olmalıdır.

Çocuk, biçimsel olarak ilgisini çekmeyen kitaplara yönelmekte isteksiz kalabilir. “Bu nedenle bir çocuk kitabı hazırlayıcısının ya da yazarının ön kapaktan arka kapağa dek ‘Çocuğun ilgisini nasıl çekebilirim?’ sorusunu dikkate alması gerekir” (Kıbrıs, 2006: 25).

1.4.2.1. Boyut

Çocuk, bir kitabın konusu ve içeriği kadar biçimsel özellikleriyle de ilgilenir. Çocuk sıradanlıktan hoşlanmaz, sıkılır. Çocuklara yönelik hazırlanan kitapların her zaman için aynı boyutta olması çocuğu sıkabilir. Çocuk, değişik boyutlardaki kitapları incelemekten, okumaktan zevk alır. Çocuk kitaplarının boyutlarının, ağırlık ve diğer ölçülerinin çocuğun yaş ve gelişim dönemine uygun olarak hazırlanması gerekir. Özellikle ilk çocukluk dönemlerinde kitap, çocuğun oyuncağı gibidir. Onunla oynar, taşır, yerini

değiştirir. Bu nedenle kitap boyutlarının bu yaştaki çocukların el ve göz yapılarına uygun olarak tasarlanması önemlidir.

Çocuklara yönelik hazırlanan kitapların farklı boyut ve ağırlıkta olması çocukların ilgisini canlı tutar. Çünkü çocuklar farklı büyüklük ve şekildeki kitapları okumaktan, karıştırmaktan hoşlanırlar. Farklı boyutlarda kitaplar hazırlanmaya çalışılırken çocukların kolayca taşıyabilecekleri, rahatça açıp okuyabilecekleri ölçüler tasarlanmalıdır. Birbirinin devamı ve dizi şeklinde hazırlanmış kitapların ise aynı boyutta olması gerekir. “Belli bir dizide çıkan kitapların aynı boyda ve hacimde olması, evlerinde kişisel kitaplık kurmaya çalışan çocuklar için çok önemlidir. Çocuk kitaplarının 16x23 cm. büyüklüğünde olması normal sayılır” (Oğuzkan, 2006: 372).

1.4.2.2. Kapak

Çocuk kitaplarının hazırlanmasında kitapların boyut ve hacmi kadar kapaklarının da çocuğa uygun ve çocuğun ilgisini çekebilecek tasarımda olması önemlidir. Çünkü çocuğu okumaya yönlendirecek ilk kısım kitabın kapağıdır. Uygun hazırlanmış bir kapak, çocukta kitap hakkında olumlu bir izlenim oluşturur. Kapak “Okurun dikkatini çeken, kitabı sevimli kılan, satışını kolaylaştıran bir ögedir. Kapak bir yandan kitabın konusuyla ilişkili olmalı, diğer yandan alıcısını düşündürmeli, onunla duyuşsal bir bağ kurmalıdır” (Tepe, 2012: 21).

Ayrıca kapaklar kitabın dayanıklılık süresini uzatır. Dikişsiz veya ciltsiz kitaplar daha çabuk sürede yıpranır, dağılır. Bu şekilde

yıpranmış kitaplar da çocuğun ilgisini çekmez. Bu konuda Kıbrıs'ın (2006: 26) açıklamaları şöyledir:

Çocuklar kitap edinirken, ona bir oyuncakmışçasına sahip olmak isterler. Bu nedenle kitapların kapakları ve ciltleri dayanıklı-sağlam- olmalıdır. Tek sayfa-yaprak yaprak ciltleme yöntemi ile değil, formlama yöntemi ile ciltlenmelidirler. Telle değil, iplikle dikilmeli ve bu dikiş de tutkalla desteklenmelidir. Çabuk dağılan, dikişsiz ve tek yaprak ciltler çocukların kitap edinme ve kitaplık oluşturma alışkanlıkları kazanmasını olumsuz yönde etkileyecektir.

1.4.2.3. Kâğıt

Çocuk kitaplarının hazırlanmasında dikkat edilecek bir diğer önemli husus, kitabın kâğıt yapısıdır. Fazla parlak kâğıtlar çocuğun göz sağlığına uygun olmayabilir. Bu noktada mat renklerin kullanılması daha sağlıklı olur. Ayrıca sayfaların dayanıklı ve belli bir kalitede, 1. veya en azından 2. hamur olacak şekilde düzenlenmesi faydalı olacaktır. “Çocuk kitaplarında kullanılan kâğıdın çok parlak ve kalın-kuşe olmaması gerekir. Sayfaların daha kolay açılması, cilt, tutkal ve dikişin daha sağlam olması, okurken ışığı yansıtması için, ikinci hamur ya da daha az parlak birinci hamur kâğıtların yeğlenmesi gerekir” (Kıbrıs, 2006: 25).

Ülkemizde yayınlanan çocuk kitaplarının kâğıt baskısı ve kalitesi yönünden pek uygun olduğu söylenemez. Bu alanda yayınlanan kitap ve dergilerin özellikle resim ve fotoğraf

kısımlarının silik hâlde bulunması, sayfalarının kısa sürede yıpranması ve silikleşmesi, çocukların kitaplara olan ilgi ve izlenimlerini olumsuz yönde etkiler. “Çocukların kitap olarak adlandırılan araca saygı duyabilmeleri için ilk yıllardan başlayarak yırtılmayan, kolay yıpranmayan, kirlenmeyen ve göz sağlığı açısından da uygun olan kâğıtların kullanıldığı kitaplarla karşılaştırılması gerekir” (Sever, 2013:121).

1.4.2.4. Sayfa Düzeni (Mizanpaj)

Çocuk kitaplarında biçimsel anlamda dikkat edilmesi gereken diğer bir nokta, kitap sayfalarının düzenidir. Sayfadaki resim ve fotoğraflar ile yazı kısmının bir uyum içerisinde sunulması gerekir. Sayfadaki satır aralıklarının geniş tutulması, yazıların çift sütun olarak değil tek sütun olarak düzenlenmesi, sayfa kenarlarındaki boşlukların geniş bırakılması ve çocuğun yaş dönemine uygun şekilde paragrafların kısa tutulması çocuğun kitaba olan ilgisini olumlu yönde etkiler.

1.4.2.5. Yazı Puntosu

Çocuk kitaplarındaki yazıların çocuğun yaş dönemine uygun düzenlenmesi önemlidir. Bu anlamda çocuğun yaşına ve okuduğu sınıfa göre farklı büyüklükteki yazı puntoları kullanılır. Genelde ilk sınıflar için en az 12 punto, daha büyük sınıflar için ise 10 puntoluk harfler kullanılır. Kıbrıs'ın (2006: 26), çocuk kitaplarında kullanılan harflerin boyutları ile ilgili görüşleri şöyledir:

Harflerin boyutları da; kitabın seslendiği yaş ve sınıf düzeyine uygun olmalıdır. Basılı araç ve gereçlerdeki harflerin büyüklükleri, yaklaşık 04 milimetre olan (0,367 mm) ve punto diye anılan bir ölçüyle belirtilir. Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı'nın ders kitapları vb. yayınlar için belirlediği ölçüye göre; ilkokulun birinci sınıfında harfler 20-24 puntodan, ikinci ve üçüncü sınıflardaysa 18-20 puntodan daha küçük olmamalıdır. Ancak dördüncü- beşinci sınıflarda 12 puntoluk yazılara yer verilebilir. İleriki sınıflarda da olsa, harf boyutları 10 puntodan aşağı olmamalıdır.

1.4.2.6. Yazım ve Noktalama

Çocuk kitaplarında yer alan metinler yazım ve noktalama kurallarına uygun olarak düzenlenmelidir. Çocuğun bu yaşlarda yanlış bilgiler edinmesi ileride telafisi güç sonuçlar doğurabilir. Bu yüzden çocuğun yaş dönemine bakılmaksızın yazım ve noktalama kurallarına dikkat edilmelidir. Çocuk metinleri; “Yazım, noktalama yönünden kusursuz olmalı, bu konuda okullarda yararlanılması önerilen yazım kılavuzuyla uyum içinde olmalıdır. Çocuğun okuduğu yapıt, aynı zamanda ona ana dilinin yazım ve noktalamayla ilgili kurallarını sezdirmede iyi bir örnek olmalıdır” (Kıbrıs, 2006: 27).

1.4.2.7. Resim

Çocuk kitaplarında kullanılan resimlerin işlenen konuya uygun olması gerekir. Resimler, yazıyla beraber aynı sayfada olabileceği gibi bazı sayfalar tamamen resim ve fotoğrafa da ayrılabilir. Kullanılacak resimlerin çocuğu okumaya özendirme, bilgilendirici ve eğlendirici olması önemlidir.

Resimlerin estetik açıdan da göze sevimli ve hoş gelmesi gerekir. Özellikle de küçük yaştaki çocuklar, metindeki yazıdan daha çok resimlerle ilgilenir, bu dönemdeki çocukların hafızalarında resimler daha çok yer tutar. “Okul öncesi dönemdeki çocuklar için hazırlanan kitaplarda hem tasarım hem de içerik açısından en önemli öge resimdir. Çünkü bu dönemde çocuklar kitaplardaki resimlere bakarak metnin kurgusunu belleklerinde tamamlar” (Sever, 2013: 123).

Çocuk kitaplarındaki resimler; süsleyici, metni açıklayıcı ve metni tamamlayıcı amaçlarla kullanılabilir. Kıbrıs (2006: 25), bu konuda düşüncelerini şöyle açıklar:

Çocuk kitaplarındaki resimlerin metinle ilgili olarak; süsleyici, açıklayıcı, bütünleyici resimler olması gerekir. Süsleyici resimlerde bir konunun açıklanmasından çok, o metni daha güzel bir biçimde sunma isteği ön plandadır. Açıklayıcı ve yorumlayıcı resimlerdeyse resimler metnin daha derinlemesine anlaşılmasına ve yorumlanmasına yardımcı olmak kaygısı ön plandadır. Bu bakımdan resimlerin metinle uyum içinde olması gerekir. Tamamlayıcı-bütünleyici

resimler de, metinde işlenen konunun daha iyi anlaşılmasına ve daha belirgin duruma gelmesine yardımcı olur.

Çocuk kitaplarında kullanılan resimlerin taşımaları gereken özelliklerle ilgili Macphersa ve Pearce (akt. Güleriyüz, 2006: 161) şu görüşleri ileri sürer:

Çocuk kitaplarında resimler açık, anlaşılır ve konuya uygun olmalı, anlamı bütünlemeli, çocukların hayal güçlerini geliştirici ve sanatsal değeri olmalı. Resimlerin renkleri, konuyu destekleyici, metindeki betimlemelere uygun düşmeli v doğayı kucaklayıcı özellikler taşımalı. Çocuk kitaplarının resimlerinin hazırlanması için, resimleyiciye (illüstratör) gerekli açıklamalar yapılmalı ve bunu yapıp yapamayacağı, yaratıcılığının olup olmadığı denetlendikten sonra anlaşma yapılmalıdır.

1.5. Çocuk Edebiyatında Öykü

Çocuk edebiyatının en önemli türlerinden biri de öyküdür. Genelde roman ve şiir arasında hassas bir yapıya sahip olduğu dile getirilen öykünün diğer edebî türlerden ayrılan önemli farkları ve özellikleri vardır.

Öykü, sözlük anlamı olarak, gerçek veya tasarlanmış bir olayın sözlü veya yazılı olarak anlatılmasıdır. Öykünün masal ve roman arasında bir edebî tür olduğu söylenebilir. Öykü, olmuş veya olması mümkün olayların anlatıldığı, masallara göre daha gerçekçi;

olay ve varlık kadrosu daha geniş olan romana göre ise daha kısa bir türdür. Öykülerde şahıs kadrosu azdır ve tasvirler daha kısadır. Ayrıca öykülerde genelde tek olay anlatılır (Arıcı, 2010: 148).

Öykülerde iki tür anlatım vardır: Anlatımın üçüncü şahıs ağzıyla yapıldığı öyküler, yazarın olayı kendi başından geçiyor gibi anlattığı, birinci şahıs ağız öyküler. Öyküde genel olarak üçüncü şahıs ağzından yapılan anlatımlar tercih edilir.

Öykü, çocuk edebiyatının en yaygın kullanılan türlerindedir. Çocuk, edebiyatı belki masallarla tanımaya başlar ama roman ve öyküyle yolculuğuna devam eder. “Masalların olağanüstülüğünden öykülerle sınırlı ve öykülerde gerçek yaşamın yansımalarını görür. Kendisinden, ailesinden ve çevresinden izlerle karşılaşır. Bu nedenle de öyküler çocuk edebiyatının vazgeçilmez bir türü olur” (Demir, 2006: 9).

Roman ve öykü, çocuk edebiyatında en çok kullanılan edebî türlerdir. Öykü için romanın kısa hâli de denilebilir. Öykü, metin olarak kısa fakat özlü bir anlatım içerir. Yazar, okuyucuya vermek istediği mesajı öykü yoluyla kısa yoldan vermiş olur. Hem taşıdığı mesajlar hem de kısa olması sebebiyle öykü, çocuk edebiyatında önemli bir yer tutar.

Tok (2007: 7) da öykünün tanımını yaparken özellikle teknik açıdan romandan farkına dikkat çeker: “Hikâye, olaya dayalı türlerin içinde önemli bir yere sahiptir. Çocukların okumaktan hoşlandıkları türler içinde de ilk sıralarda yer almaktadır. Hikâye basit bir ifade ile romanın küçük hâli denilse de teknik yönden romandan farklı bir türdür.”

Farklı araştırmacılar tarafından öykü tanımlanmaya çalışılmıştır:

Ciravoğlu (2000: 77) ‘na göre “Belirli bir zaman ve belirli yerlerde genellikle az sayıdaki kişi arasında geçen gerçeğe uygun olayların karakterleriyle birlikte kısa, duygulu, heyecanlı bir biçimde gözleme veya tasarlanmaya dayanan edebî yazılara hikâye denir.”

Oğuzkan (2006: 99) da öyküyü tanımlarken benzer ifadeler kullanılır: “Belli bir zaman ve yerde birkaç kişinin başından geçen gerçeğe uygun bir olayı anlatan veya birtakım kimselerin karakterini çizen ve çoğu kez ancak birkaç sayfa tutan kısa yazılara hikâye denir. Bu yazılar bir tasarlama ürünü olabileceği gibi bir gözleme de dayanabilir.”

Hayattan kesitlerin konu edinildiği öyküler, yaşanmış ya da yaşanabilir olayları anlatan kurguya dayalı yazılardır. Öykü; olay, kişi, yer ve zaman öğeleri üzerine kurulur. Öykülerde bir ya da birkaç kahramanın başından geçen tek bir olayı işlenir (Avcı, 2011: 46).

Öykü ve roman, yaşanmış veya yaşanması mümkün olayları işlemeleri yönüyle birbirine yaklaşır. Roman, daha uzun soluklu olmasıyla öyküden ayrılır. Öyküler genelde tek yerde ve tek zamanda yaşanır, biter. Bu konuda Kıbrıs’ın (2006: 141) görüşleri şöyledir:

Öykü, -klasik anlamda-belli bir zaman ve yerde, birkaç kişinin başından geçenleri, gerçeğe uygun biçimde birkaç sayfayla anlatan kısa olay anlatımıdır. Bu yazılardaki olaylar gerçek olabileceği gibi, gerçeğe

uygun biçimde tasarlanmış da olabilir. Romanlarsa daha uzun olmakla birlikte, kişilerin karakterlerinin daha ayrıntılı olarak anlatıldığı, daha çok olaya, daha uzun zaman kesiti içinde yer verildiği yazınsal bir türdür.

Öykü, yaşanmış veya yaşanması mümkün olan bir olayın, belli bir zaman ve mekân dâhilinde bir kompozisyon içerisinde anlatılmasıdır. Çocukların, dikkatlerini uzun süre devam ettirememeleri göz önüne alındığında öykünün önemi ortaya çıkar. Bu açıdan, öykünün çocuklar tarafından çok daha fazla dinlenen ve sevilen bir tür olduğu söylenebilir. Bu yönüyle de öykünün çocukların gelişimine, dilsel ve zihinsel dünyalarının zenginleşmesine etki eden, önemli bir edebî tür olduğu sonucuna ulaşılabilir (Tok, 2007:8).

Öyküler çocuğun hayata hazırlanmasında önemli bir işleve sahiptir. İyi bir öykünün çocuğun seviyesine uygun, ihtiyaçlarına ve duygularına karşılık verebilmesi, yaş ve gelişim dönemine paralellik göstermesi beklenir. Bu konuda Yalçın ve Aytaş'ın (2005: 146) görüşleri şöyledir:

Çocuk edebiyatı alanında en yaygın türlerden olan roman ve öykü çocuğu yaşama hazırlama, ona deneyim kazandırma, eleştirel düşünme ve farkındalık yaratma açısından çocuğun eğitiminde önemli bir yere sahiptir. Öykü ve romanlarda kullanılacak kahramanlar ve teknik, çocuğun düş dünyasına, gelişim dönemine ve yaşadığı gerçekliğe uygun

olmalıdır. Çünkü çocuk hangi yaş grubunda olursun olsun okuduğu ürünün kahramanı ile özdeşim kurmaktadır. Bu nedenle romanın ve öykünün kurgusu çocuğun anlam evreninde olumlu ve doğru yerde olmalıdır. Bir kimsenin çocuklara yönelik öykü yazabilmesi için, onun ruh dünyasını çok iyi anlaması gerekmektedir.

Öykü ve romanlar sayesinde çocuk, yetiştiği toplumun geçmişini, kültürünü, yaşayış ve inanç değerlerini yakından tanıma şansı bulur. Çocuk, okuduğu bu edebî metinlerle kendi kültürünü tanıırken diğer taraftan evrensel kültür ve değerleri inceleme fırsatı bulmuş olur. “Hikâye, üç-beş sayfada çocuğa bir dünya kurar ve kurduğu bu dünyada çocuğun ruhsal gelişimine katkıda bulunurken, onun heyecanlarını, coşkularını besler. Bir doğruyu, iyi hasletleri didaktikliğe düşmeden bir oyun hâlinde ona sunar” (Tosun, 2005: 214).

Gürel ve diğerlerinin (2007:107), bu konudaki görüşü şöyledir:

Hikâye ve romanlar, çocukların sınırlı hayat tecrübelerini zenginleştirir; türlü insan tipleri üzerinde düşünmelerine imkân sağlar; gelişmekte olan değer yargılarının daha açıklık kazanmasına yardımcı olur. Böylece çocukların içinde yaşadıkları toplumsal ve kültürel ortama uymalarını büyük ölçüde kolaylaştırır. Bunun dışında hikâye ve romanlar çocukların kendi ülkelerindeki insanları geçmişleriyle tanımalarını

kolaylaştıracağı gibi onlara başka ülkelerde yaşayan insanlar hakkında da bilgi verir. Her şeyden önemlisi de içinde kendilerinden bir şeyler bulacakları hikâye ve romanları okuyan çocukların okuma becerileri de gelişecektir.

Öykü ve romanlarda kahramanlar, her zaman için ulaşılmaz, hatasız ve ideal insan tipinde olmamalıdır. “Seçilecek kahramanların, çocuğun ileriki yaşlarındaki kişiliğinde etkili olacağı unutulmamalıdır. Olaylar çok karmaşık olmamalı, çocukta edebî zevki geliştirecek ifadeler ve durumlara yer verilmelidir” (Toran, 2009: 26).

Öykü diğer edebî türlerle özellikle de romanla benzerlik taşır. Bu açıdan öyküyü diğer edebî türlerden ayıran özellikleri bilmek fayda sağlayabilir. Öykünün; destan, masal ve roman gibi türlerden ayrılan yönleriyle ilgili bazı tespitler yapılabilir. Öykü, sosyal hayattan kesintiler sunması ve yaşamın gerçekleri üzerine kurgulanması ile masal ve destandan ayrılır. Öykülerde insan aklını zorlayacak olağanüstü olay ve kahramanlara yer verilmez. Öykünün romandan ayrılan en önemli özelliği ise yazarın vermek istediği mesajı sınırlı olay ve kahramanlarla sunması gerekliliğidir. Öykü yazarı, metinde uzun tahlil, ayrıntı ve anlatımlara girmeden kısa ve öz bir şekilde olayı sonuçlandırır (Erkek, 2008: 7).

Öykü ve roman arasında en önemli ve belirgin farkın iki edebî türün hacmi olduğu söylenebilir. İkisi de yaşanmış veya yaşanması muhtemel olaylardan esinlenerek yazılan bu türlerden uzun soluklu ve ayrıntılı olanlar roman; kısa olanlar ise öyküdür.

Öykülerde olay, mekân ve kahramanlar sınırlı bir çerçevede, tek boyutlu ele alınır. Amaç sonuca en kısa ve etkili bir şekilde ulaşmaktır. Bu yüzden ayrıntılar pek azdır. Romanda ise anlatımın tüm elemanları uzun ve ayrıntılı bir şekilde ele alınır. Olaylar ve kahramanlar derinlemesine, ince ayrıntılarına incek şekilde anlatılır (Erdoğan, 2008: 6).

Öyküde temel olan olaydır. Öyküde, gerçekleşmiş veya gerçekleşmesi mümkün bir olay seçilir, işlenir. Öyküde, hayattan seçilmiş, somut konuların işlenmesi okuyucunun ilgisi çeker. Ele alınan olay çok uzun, karmaşık ve ayrıntılı değildir.

Öykü, tek olaya ve duruma dayanması, kısa olması ve yer, zaman, kişi gibi öğelerin sınırlılığıyla romandan ayrılır. Öykülerde kahramanların genelde bir yönü ile ilgilenilir. Çok ayrıntılı bilgiler verilmez. Anlatılan olay da yine genelde kısa bir andır. Romanda ise kişiler, birçok yönden ayrıntılarıyla işlenir. Olaylar uzun bir zaman dilimine yayılmıştır ve baştan sona kadar geniş bir dilimde işlenir.

Öykü ve roman arasında öz ve yapıdan ziyade hacim olarak bir ayrım vardır. Romanlarda kahramanların karakterleri, duygu ve düşünceleri, başlarından geçenler uzun uzun anlatılır. Ayrıca yine öyküden farklı olarak romanda, kişilerin birbirleriyle ve çevreleriyle olan ilişkileri, tutumları, zamanın inanışları, gelenekleri ve toplumsal yapı hakkında çeşitli bilgilere yer verilir (Oğuzkan, 2006: 99).

Yetişkin öykü ve romanlarıyla çocuklara yönelik hazırlanan öykü ve romanların biçim ve içerik bakımından farklı olması gerekir. Yetişkinlerle çocukların hayata bakışları, zevkleri, ilgi ve beklentileri doğal olarak farklıdır. Çocuk öykülerinde kahramanlar gerçekliğe

uygun olmalı, kişilerin özellikleri açıkça belirtilmelidir. Olaylar hareket içerisinde işlenmeli, gereksiz ayrıntılara yer verilmemeli, verilen ayrıntılar da somut olmalıdır. Çocuğun mantık ve düşünce dünyasına uygun düşmeyen konulara yer verilmemelidir. Çocukların okumaya ilgi duymalarını sağlamak ve ilgilerini canlı tutmak için mizahi ve güldürücü öğelerden faydalanmalı ama kabalığa ve bayağıla da düşülmemelidir. Çocukların ruh dünyalarını etkileyebilecek türlerden olan öykü ve roman yazarları, eserlerini oluştururken çok dikkatli olmalıdır (Arpacı, 2006: 34).

Kıbrıs (2006: 142), öykü ve romanın asıl işlevi hakkında şöyle der: “Kısacası bir öykü ya da romanın asıl işlevi okuyucusuna estetik yaşantılar sunmak, böylece onlarda bir güzellik duygusunun uyanmasını sağlamak olmalıdır. Diğer işlevlerse daha sonra gelip çok usta bir biçimde yerine getirilmelidir.”

Güleryüz (2006: 265) ‘e göre: “Öyküde esas olan insanın güdülenmesi, ilgisinin çekilmesidir. Öyküde gereksiz anlatımlar ve abartmalara yer verilmez. Çocuk edebiyatında öykü, çocukların gerçekçilik dönemlerine doğru ilgi gösterdikleri yazı türleridir.”

Biçim ve içerik yönünden birbirinden farklı özelliklere sahip öykü ve romanın bilişsel ve duyuşsal kimi işlevlerinde benzerlik olduğu söylenebilir. Erdoğan (2008: 6), bu konuda şöyle düşünür:

Somutluğun en yoğun aktarıldığı ürünler olan öykü ve roman, çocuğun psikososyal, duyuşsal ve bilişsel gelişimini etkiler. Çocuk, var olduğu sosyal çevreyi, bu çevrenin somut gerçekliklerini, sorunlarını, öğelerini

çoğu kez okuduğu öykülerden ve romanlardan öğrenir. Zihinsel süzgecinden geçirdiği ve kendince anlamlandırdığı ürünlerden elde ettiği çıkarımlar sonucunda değer yargıları oluşturur. Bu değer yargıları onun eleştirel bir bakış geliştirmesinde, yaşamı yorumlamasında, çözümler üretmesinde ve yaratıcı düşünmesinde destekleyicidir. Böylece salt kendi kurguladığı bir evrende yaşadığı gerçeklikleri anlamaya ve anlamlandırmaya çalışır.

1.5.1. Çocuk Öykülerinde Aranılan Özellikler

Öykü, daha ilk yaşlarından itibaren çocukların hayatında yer almaya başlar. Böylece öyküler, çocukların kişisel, ruhsal ve ahlaki yapılarının oluşması ve zenginleşmesinde çok önemli bir işlevi yerine getirir. Çocuklar için yazılan öykülerde dikkat edilmesi gereken çeşitli noktalar vardır:

Öykülerde seçilen metinler kısa olmalıdır. Kahramanlar ve kişiler az olmalı ama temel özellikleri açıkça belirtilmelidir. Çevre ve mekân betimlemeleri aşırıya gitmeden verilmelidir. Seçilen olaylar gerçek veya gerçeğe yakın ilginç olaylardan seçilmelidir. Olaylar belli bir sıra dâhilinde, iç içe geçmeden anlatılmalıdır. Anlatımda kısa ve öz cümleler seçilmeli, kullanılan zaman “di’li geçmiş” kipinde olmalıdır. Öyküye akıcılık kazandıracak konuşma, iç konuşma, monolog gibi unsurlara yer verilmeli, bu konuşmaların kısa ve etkileyici olmasına özen gösterilmelidir (Ciravoğlu, 2000: 77).

Şimşek (Aktaran: Avcı: 2011: 47) 'e göre, öykü seçimi ve çocuk kitaplarında bulunması gereken unsurlar şunlardır:

Çocuğa anlatılacak/okunacak öykünün seçimi, son derece önemlidir ve çocuğu tanımayı gerektirir. Anlatılacak/okunacak öykü çocuğun duygu ve düşünce dünyasında olumlu etkiler yapacak örnekler arasından seçilmiş olmalıdır. Başlangıçta daha çok tekerleme ağırlıklı metinler, daha sonra güldürü motifli masallar ve gerçek öyküler anlatılabilir çocuğu uzun tasvirler ve derin düşünceler değil, eylemler ilgilendirir kavranması zihni birikim gerektiren felsefi içerikli metinleri çocuk ileri yaşlarda okuyacaktır.

Şimşek'e göre çocuk kitaplarında aşağıdaki unsurlar da bulunmalıdır:

1. Sürekli değişen bir olay
2. Sadelik içinde olağanüstülük: Metinde geçen kişi ve olaylar çocuğun anlama ve kavrama düzeyine uygun olmalı, basit doğal ve akla aykırı olmayan bir olağanüstülüğe yer verilmelidir.
3. Tekrarlar: (...) Çocuklar için eğlenceli bir dil alıştırmaları ve çocuğu öykünün bütününe ulaştıran dil egzersizi yaparlar.
4. Masal ve öyküler hacim olarak dördüncü sınıf için 150-200, beşinci sınıf için 200-300, altıncı sınıf için 350-450, yedinci sınıf için 400-500, sekizinci sınıf için 450-550 kelimeyi geçmemelidir.

Demir (2006:7) de bir edebî tür olarak öykünün özelliklerini şöyle sıralar:

Öykülerin çocuk düşüncesine aykırı olmayan sade ve gerçekçi bir planı olmalı, planlamada gerilim ve gerilimi oluşturan öğeler iyi ayarlanmalıdır.

Olaylar, çocuğun düşünce dünyasına uygun olmalı, karmaşık anlatımlar, uzun ve sıkıcı tanımlar ve betimlemeler olmamalıdır.

Somut, doğru fakat dikkati dağıtmayan ayrıntılara yer verilmelidir.

Öykünün kişileri, gerçekliğe uygun ve çocuğun model alacağı iyi özellikleri yansıtan kişilerden seçilmelidir.

Cümlelerde sözcük sayıları çocukların yaşına uygun olmalıdır.

Öykünün, kısa cümle ve paragraflar ile kısa, bol ve canlı konuşmalara dayalı sürükletici bir anlatımı olmalıdır.

Öyküler buyurgan bir tavırla aşırı öğretici ve öğüt verici olmamalı, olayların içinden okuyucu alacağı dersi kendisi çıkarmalıdır.

Öyküler şiddet öğeleri içermemelidir.

Öyküler, çocukların kişiliklerini olumlu yönde geliştirmeyi amaçlamalıdır.

Öykülerde kullanılan resimler, konulara uygun ve anlamlı olmalıdır.

Oğuzkan (2006: 111) ise, çocuk öykülerinde bulunması gereken başlıca nitelikleri şöyle sıralar:

- a) *Çocukların ilgilerine, hayat tecrübelerine ve kavrayış güçlerine uygun konu.*
- b) *Çocuk düşüncesine aykırı olmayan sade ve gerçekçi plan.*
- c) *Mantıklı sonuçlarla biten hareketli olaylar.*
- ç) *Somut, doğru, fakat düşüncelyi dağıtmayan ayrıntular.*
- d) *Özellikleri iyi anlatılan, gerçekliğe uygunluğu bakımından hiç kuşkuya yer vermeyen kişiler (şahıslar, kahramanlar)*
- e) *Kısa cümle ve paragraflar ile kısa, bol ve canlı konuşmalara dayalı sürükleyici bir anlatım.*
- f) *Çocukların seviyesine uygun basit ruh çözümleneleri.*
- g) *Kabalığa kaçmamak ve yerinde olmak şartıyla güldürücü sahneler ve konuşmalar.*
- h) *Küçük şeylere (ayrıntılara) karşı sürekli bir ilginin uyandırılmış olması.*
- i) *Her durumun heyecanlı yanlarının daima belirtilmesi.*
- j) *Metinle ilgili güzel ve anlamlı resimler.*

Ak (2006: 4-5), çocuk öykülerinin taşımaları gereken özellikleri sınıflandırırken bu nitelikleri biçimsel ve içeriksel olmak üzere iki ayrı grupta inceler:

A) İçeriksel Nitelikler:

- 1. Çocuk öykü ve romanlarında konu, anlaşılabilir ve net olmalıdır. Ayrıca çocuk dünyasına seslenebilecek bir konu seçilmesi oldukça önemlidir.*
- 2. Çocuk eserlerinde yer alan karakterler sayıca çok olmamalı ve kesin çizgilerle ve birbirinden ayrılabilir nitelikte olmalıdır.*
- 3. Çocuk hikâye ve romanlarında betimlemeler, konunun geçtiği çevre, kahramanların ruhsal durumu çok iyi verilmelidir. Çocukların kavrayamayacağı betimlemeler, psikolojik çözümler eserde yer almamalı.*
- 4. Eserin başlangıcı ve bitişi arasında geçen zaman, çocuğun kavrayabileceği nitelikte olmalıdır. Eserin planı sade düzenlenmelidir.*
- 5. Eserin dili, açık ve anlaşılır olmalıdır.*
- 6. Eserin okunmasında sürükleyiciliği sağlayacak canlı öğeler bulunmalıdır.*
- 7. Eser çocuğu olumlu duygulara yönlendirecek nitelikte olmalıdır.*

B) Biçimsel Nitelikler:

- 1. Kitabın boyutları çocukların sevebileceği, kolayca sayfaları karıştırabileceği nitelikte olmalıdır.*
- 2. Kitabın cildi sağlam olmalı, sayfaları dağılmamalıdır.*

3. *Sayfalar, genellikle 1. hamur kâğıt ve kolay yırtılmayan cinsten seçilmelidir.*
4. *Metnin yazıldığı harfler, çocuğun seviyesine uygun bir irilikte seçilmeli, satır araları uygun genişlikte olmalıdır.*
5. *Kitap çocuğun seviyesine göre çok veya az resimlenmelidir. Okul öncesi çocuğun kitabında metin çok az, resimler ise gerekirse tüm sayfa boyunca kullanılacak nitelikte olmalıdır. Öte yandan bir ilkokul son sınıf öğrencisi için 6-16 sayfada tekrarlanan bir resmin olması yeterli sayılabilir.*
6. *Resimler, genellikle renkli baskı tekniğiyle olmalıdır.*

Öykü seçiminde çocukların yaş ve seviyelerine dikkat etmeli, çocuğun yaşına ve gelişim dönemine uygun biçim ve içerikte öyküler seçilmelidir. Özellikle de ilk çocukluk döneminde bulunan çocuklara, yoruma açık ve tamamlanmamış öyküler anlatılmamalı, sunulmamalıdır. Öykülerde yeni kelimelere yer vermekle beraber çocuğun anlamını bilmediği ve seviyesine uygun olmayan sözcüklere dikkat edilmelidir. Kahramanı çocuk ve hayvan olan öyküler, fabl ve masallar bu dönemdeki çocukların ilgisini çeker. Belli bir döneme kadar öykü dinleyen ve kitapların resimlerine ilgi gösteren çocuk, okumayı öğrendikten sonra yazılı ürünlere ilgi duymaya başlar ve kitapları kendileri okumak ister. Bu dönemde çocukları, özgüvenlerini arttıran, kendilerini güvende hissettikleri,

aile ve arkadaş bağlarını kuvvetlendirecek, sorumluluk bilinçlerini geliştirecek kitaplarla buluşmaları sağlanmalıdır (Yüksel, 2008: 20).

Öykünün okuyana ve özellikle de çocuk okuyuculara kazandırdığı birçok olumlu özellik vardır. Öykü, çocuklara okuma zevki kazandırır. Olayların neden ve sonuçlarını merakla okuyan çocukta, dikkatli okuma özelliği gelişir. Öykü, çocuğun hayat tecrübesini arttırırken değişik olaylar ve insan tipleri üzerine düşünmesini sağlar. Okuduklarını sorgulayan çocuğun hayata bakışı değişir, yaratıcılık gücü gelişir. Öykü, çocuğun yaşadığı topluma ve toplum kültürüne uyum sağlamasını hızlandırır, kolaylaştırır. Çocuk, okuduğu öykülerle yaşadığı toplumun yanı sıra başka toplumların da geçmişini tanıma fırsatı bulur. Yeni ve farklı yerleri gezmiş gibi olur, mekân bilinci artar, hayal dünyası gelişir. Çocuk, okuduklarıyla ruhen ve zihinsel olarak bir etkileşime girer ve öykünün sonunda rahatlar. İyiyi, doğruyu, güzeli, hakkı ve diğer kabul edilmiş değerleri benimser. Öykü kahramanlarını kendine model olarak kabul eder ve hakkı, haklı olanın yanında, haksızın karşısında olmayı öğrenir. Konusu ve kahramanları doğa ve hayvanlar olan öyküler, çocuğa doğa ve hayvan sevgisi kazandırır. Öykü, çocuğun diğer edebî türlere de ilgi duymasını sağlar, eleştirel ve yaratıcılık yönünü geliştirir. Çocuk okuduklarıyla yeni kelime, kavram, deyim ve atasözleri öğrenir; vurgu ve tonlamaya, mecazlı söyleyişlere dikkat eder. Toplumun milli ve dini değerlerini kavrar, Atatürk, aile ve yurt sevgisi edinir; doğruluk, dürüstlük, çalışkanlık ve iyilikseverlik gibi insani özellikleri gelişir (Dellal, 2010: 65).

Kıbrıs (2006: 142) 'a göre öyküler, çocuğa; bilgi, bakış açısı ve estetik yaşantılar sunma olmak üzere üç düzeyde yararlı olur. Bilgi sunma, öykülerde çocuğa doğrudan verilmek istenen bir yol değildir. Çocuklar için yazılmış öykü ve romanlar sonuçta bir sanat yapısında bulunması gereken nitelikleri taşıdıklarından ve duygu yönü ağır basan türler olduklarından özellikle bilgi sunma gibi didaktik bir amaç ve kaygıları yoktur. Okuduklarıyla başkalarının yaşantılarıyla karşılaşan ve böylece yeni yaşam tecrübeleri edinen çocukların ister istemez kendi yaşam tecrübeleri de artmış olacaktır. Böylece çocukların içinde buldukları topluma daha çabuk uyum göstermelerini sağlayan bu eserler, didaktik bir işlev üstlenmiş ve yerine getirmiş olacaklardır.

1.6. Çocuk Öykülerinde Temel Unsurlar

Öykülerde genel olarak yer alan temel unsurlar vardır. Bunları; kişiler, olay, zaman, mekân, öykü planı ve iletileri şeklinde sıralayabiliriz.

1.6.1. Kişiler (Kahramanlar)

Çocuk öykülerinde kişi sayısı çok fazla tutulmamalıdır. İki, üç gibi az sayıda kahramanın bulunması çocuklar için faydalıdır. Kahramanlar canlı veya cansız varlıklardan oluşabilir. Bir kız çocuğu ve annesi, bir avcı ve köpeği, bir güvercin ve yavruları öykünün kahramanları olabilir. Çocuklar, özellikle kendi yaşlarındaki kahramanların başından geçenleri okumaktan zevk alır. Bu nedenle kahramanları çocuk olan öykülerin diğer öykü

özelliklerini de taşımaları hâlinde çok daha beğeniyle okunacakları söylenebilir (Oğuzkan, 2006: 377).

Çocuk öykülerinde, kahramanlar belirgin özellikleriyle tanıtılmalıdır “Kahramanların çocuklar için birer model olacakları düşünülmürse, kahramanların fiziksel ve psikolojik özellikleri açık, seçik ve güçlü olarak anlatılmalıdır. Kitabın kahramanları birbirine denk ve çok kahramanlı olarak çocukları anlama karışıklığına sokmamalıdır” (Güleryüz, 2006:163).

Öykülerde çok fazla kişiye yer verilmez. Özellikle olaya asıl yön veren ve olayın kahramanları genelde iki-üçtür. Öykü kişileri iki gruba ayrılır: Asıl kahramanlar: Olayın etrafında döndüğü, sayıları iki üçü geçmeyen kahramanlardır. Tali kahramanlar: Öykünün asıl kahramanın etrafında dönen, ikinci ve üçüncü dereceden kahramanlardır.

Üzel (2007: 39), öyküde yer verilecek kahraman sayısı olarak ikiyi yeterli görür ayrıca öykü kahramanlarının olaylara mantık çerçevesinde bakmalarının gereğine dikkat çeker:

Çok küçük çocuklar için iki kahraman yeterlidir. Çocuk hikâyelerinde kahramanların fiziksel ve ruhsal portreleri verilmelidir. Karakterler inandırıcı ve tutarlı olmalıdır. Metinlerde geçen kahramanın yaş seviyesine uygun konuşma diyalogları kullanılmalıdır aksi takdirde çocuklar için inandırıcılığı kaybolmaktadır. Çocuklar okudukları hikâyelerdeki kahramanları model olarak gördükleri için yazarın çok dikkatli olması gerekir. Çocuğun karşılaşabileceği

sorunlara, çocuk kitaplarındaki kahramanlara mantık ilkeleri doğrultusunda çözüm bulunmalıdır.

Öykü kahramanlarının metinde nasıl yer almaları gerektiği konusunda Tok (2007: 9) şöyle düşünür:

Kahramanlar eserlerde hem fizikî olarak hem de ruhsal olarak çok aşırı ayrıntılara girilmeksizin verilmelidir. Fiziksel ve ruhsal portreler çocukların kişilik gelişimleri açısından çok önemlidir. Kahramanların olaylar karşısındaki tutumu, davranış biçimleri, diğer kahramanlarla olan diyalogu ile iyilik-kötülük, yardımseverlik, büyüklere saygı, aile sevgisi, yurt sevgisi, fedakârlık, dostluk, dürüstlük, doğa sevgisi, hayvan sevgisi, çalışkanlık, başarı, temizlik gibi konuların sağlam karakterlerle ortaya konması çocukların kişilik, kimlik ve benlik kazanmalarına katkı sağlayacaktır.

Bir öyküdeki şahıs kadrosu tamamen insanlardan ya da insanlarla birlikte insan dışı varlıklardan oluşabilir. Ancak şahıs kadrosunun olmadığı bir öykü düşünülemez. Gülerüz (2006: 265), şahıs kadrosunun olmadığı bir öykünün olamayacağını şöyle dile getirir:

Öykü, ister olaya isterse duruma yaslansın, öyküde insanlar olmak zorundadır. Olayın meydana gelmesinde, gelişim ve sonuç aşamalarında insanın tutumları, takındığı tavırlar, psikolojik özellikleri kişiler ve kişilerin karakteri boyutunu oluşturur.

*Öyküde kişilerin sayısı romana göre daha sınırlıdır.
Öyküde kişiler anlatılırken dolaylı ya da doğrudan anlatılır.*

1.6.2. Olay Unsuru (Konu)

Olay, öykülerin temel öğelerinden biri hatta öykünün çatısıdır. Tüm öyküler bir olay etrafında şekillenir. Öykülerde olayın başarılı bir şekilde kurgulanıp sunulması güçlü bir gözlem gücünü gerektirir. Özellikle de çocuklara yönelik hazırlanan öykülerde gözlem gücünün yanı sıra olayın sunum şekli de önemlidir. Çocuğun sıkılmadan, merakla ve zevk alarak takip edeceği bir olay örgüsü oluşturulmalıdır.

Öyküler, öyküde olayın öne çıkarılıp çıkarılmamasına bağlı olarak ikiye ayrılır. Bunlar klasik ve modern öykülerdir. Tok (2007: 10), öykü gruplarını şöyle açıklar:

Hikâyelerde olaylar, genellikle yüzeysel olarak verilir. Hayatın belli bir anı kesit hâlinde verilerek bu kısa zaman diliminden bir sonuç çıkartılır ya da bir sunum yapılır. Çünkü bazı hikâyelerden ders çıkarılmayabilir hatta olay da olmayabilir. Hikâye, bu açıdan klâsik hikâye ve modern hikâye olmak üzere iki kısma ayrılır. Klâsik hikâyelerde olay ön plana çıktığı gibi Çehov tarzı da diyebileceğimiz modern hikâyede ise belli kahramanlar olmadığı gibi olaylar da çoğu zaman yer almaz.

Güteryüz, (2006: 162-163), olay unsuruyla ilgili düşüncelerini şöyle dile getirir:

Çocuk edebiyatı olarak yazılan ürünün konusu çocuğun yaşına, ilgi alanlarına dönük olmalı, onu sürüklemeli ve ona heyecan vermeli; onda merak uyandırmalıdır. Olaylar ele alınırken çocuğu biryandan doğru bilgilendirmeli; duyuşsal dünyasını beslemeli ve mizah dünyasını beslemeli ve mizah dünyasını da geliştirilmelidir. Kitabın konusu öğüt verici, birbirinin tekrarından oluşan sözcüklerle sürdürülmemelidir. Olayların içinde herkes kendine göre bir düşünce bulmalı, kendine yakın bir kabul alanı oluşturabilmelidir. Çocuk kitaplarının konusu, yurt, hayvan, orman sevgisi, doğa olayları, gezegenler, yıldızlar, uzay, yaşama sevinci, arkadaşlık, dostluk, anne, aile, kardeş ve diğer aile kişileri olabileceği gibi, yardımlaşma, işbirliği, bilimsel çalışmalar, zorlukları yenme, problem çözme ve araştırmalardan da oluşabilir.

Gürel ve diğerleri de (2007: 108) öyküde olay unsurunun sağlam bir şekilde kurgulanması gerektiğine dikkat çeker: “Çocuklar için seçilecek hikâyelerde olay dizisi zamana bağılı olarak kırılmayan hikâyeler tercih edilmelidir. Çocuklar olayların akışı içerisinde özellikle gelişme bölümünde duygusal ve zihinsel olarak etkilenecek ve etkilenme bir sonuca bağılandığından kendini rahatlamış hissedecektir.”

1.6.3. Zaman Unsuru

Öykünün temel öğelerinden biri de zaman unsurudur. Öykülerde genelde çok uzun süren zamanlar kullanılmaz. Ama yine de bir anın anlatıldığı öyküler gibi birkaç yılın özetlenerek sunulduğu öyküler de olabilir.

Gürel ve diğerleri (2007: 111), öyküde zaman unsurunun nasıl işlenmesi gerektiği hakkında şöyle düşünür:

Çocuklar için seçilecek hikâye ve romanlarda zaman unsurunun bir kronoloji izlemesi beklenir. Olaylar birbirine sebep-sonuç ilişkisi içinde bağlanmalıdır. Kurmaca metinlerde zaman kırılmaları çoğu kez geriye dönüşlerle gerçekleştirilmektedir. Her kırılan zamanı çocuğun geçen zamanla bütünleştirmesi mümkün olmayabilir. Yaş seviyesi arttıkça fazla olmamak kaydıyla geriye dönüşlerin yaşandığı hikâye ve romanlar çocuklar için uygundur.

Öykülerde zaman ve mekân unsurunun iç içe girdiğini ve benzer şekilde tasvir edildiğini düşünen Tok'un (2007: 11) görüşleri ise şöyledir:

Bazı hikâyelerde zaman kavramı birkaç cümleden oluşan tasvirlerle verilir. Bir sabahın insanlara hangi umutları yüklediğini ya da akşamın hangi çağrışımlarda bulunduğunu, bir yaz günü sıcaklığın hararetini ya da bir kış günü soğuk ve karlı zamanların tasviri çocuklarda etki yaratabilen

anlatımlardır. Zaman tasvirinin mekân tasvirleriyle iç içe olduğu yerler daha çoğunluktadır. Bu bölümler, aşırıya kaçmadan verildiğinde çocukların zihinlerinde zamanın olaya olan etkisiyle bütünleşmiş bir yapı ortaya çıkacaktır.

1.6.4. Mekân Unsuru

Mekân unsuru öyküdeki olay örgüsüne bağlıdır. Öyküde geçen olay veya olaylar tek bir yerde geçebileceği gibi farklı yerler de söz konusu olabilir. Çocuklar için hazırlanan öykü metinlerinde mekânlar çok ayrıntıya girmeden tasvir edilmeli ama tasvirler çok kısa da tutulmamalıdır. Çocuğun, kendini metinde anlatılan mekânda hissetmesi sağlanmaya çalışılmalı; mekân, çocuğun zihninde belirmelidir.

Gürel ve diğerleri (2007: 110-111), öyküde seçilecek mekânların çocuğun yakın çevresinden uzağa doğru bir yol izlemesi gerektiğini dile getirir:

Mekân, olayların gelişim sürecine ve kişilerin bize yansıyan özelliklerine doğrudan etki eder. Hikâye ve romanlarda kişilerin dış görünüşleri ve yaşadıkları yerlerin özellikleri sunulurken betimlemelerden yararlanılır. Çocuklar için seçilecek hikâye ve romanlardaki yaşanan yerler, çocukların yakın çevrelerinden uzaklara doğru bir açılım göstermelidir. Çocuk hikâye ve romanlarında mekân unsurunun tanıtımında betimlemeler canlı, hareket unsuru

sürükleyici olmalıdır. Yalınkat yer betimlemelerinden çocuklar zevk almaz, onların okuma arzuları söner. Çocukların zihinlerinde canlanan kişilerin yaşadıkları alanlar da aynı oranda canlanmalıdır.

1.6.5. Plan Unsuru

Öykünün hedeflenen ana fikri iletmesi için olaylar belirli bir plan dâhilinde gerçekleşmelidir. Yine kişiler ve kullanılan mekânlar da bu planın birer parçasıdır. Öykülerde plan üç bölümden oluşur. Bunlar; serim (giriş), düğüm (gelişme) ve çözüm (sonuç) bölümleridir. Giriş bölümü, öyküye ilk başlangıcın yapıldığı, kısaca öykü kahramanlarının, öykünün geçtiği zaman ve mekânın tanıtıldığı bölümdür. Gelişme bölümünde öykü unsurları ayrıntılarıyla anlatılır. Bir sorun ortaya konar. Sonuç bölümünde ise ortaya konulan sorun bir çözüme kavuşturulur, yazarın öyküde vermek istediği mesaj ortaya çıkar.

1.6.6. İletiler (Ana Düşünce)

Her edebî metinde olduğu gibi öyküler de bir mesaj vermek için yazılır. Çocuk öykülerinde muhatap çocuktur ve verilmek istenen mesajın, çocuğun seviyesine uygun olması gerekir. Ayrıca öyküde verilmek istenen ileti, net ve anlaşılır bir şekilde ortaya konmalıdır. Yazar, yazdığı öykünün çocuk için ne gibi mesajlar taşıdığını iyi analiz etmelidir. Öykülerde verilmek istenen mesaj; ana fikir ve yan iletiler olmak üzere ikiye ayrılır. Tok (2007: 15), bu açıdan iletileri şöyle gruplamış ve açıklamıştır:

Ana fikir, yazarın eserde asıl vermek istediği düşünce, okuyucusuna kazandırmak istediği davranış ya da oluşturmak istediği duygu atmosferidir. Çocuk hikâyelerinde yazar uygun olmak şartıyla hangi konu olursa olsun eserinde anlatmak isteği bir ana fikri bulundurmalıdır. Mizah, tarih, doğa, serüven ve daha hangi konuda eser veriliyorsa çocukların ulaşmakta güçlük çekmeyeceği ana fikirler yer almalıdır. Yan iletiler ise eserde satır aralarında geçen, güzel mesajlar ifade eden, okuyucuyu dolaylı yünden etkileyen, belki de bilinçaltında yer eden olumlu sinyaller olarak kabul edilebilir. Bir eserde ana fikir haricinde çıkarılabilecek yan fikirler de denilebilir. Yan iletiler eserin değişik yerlerinde okuyucunun fark bile edemediği bir yapıdadır. Eserin detaylıca incelendiğinde ortaya çıkan yan fikir örgüleridir.

Kıbrıs (2006: 26) 'a göre, öykülerin taşıdığı iletiler, çocuğun iyi ve dürüst bir insan; demokratik ve milli bilinç kazanmış bireyler olmasına yardımcı olmalıdır:

Çocuklar için yazılan kitaplarda; aile, yurt, ulus, doğa ve yaşama sevgisi, özverinin ve dayanışmanın önemi, kişiler arası davranışlarda hoşgörü ve sempati, doğruluğun, dürüstlüğün, yiğitliğin değeri, çalışkanlık ve görev duygusu gibi temalara yer verilebilir. Ayrıca iyi bir Türk yurttaşı olmak, Atatürk ilke ve devrimlerine bağlı olarak yaşamak, demokratik toplum

yaşayışıyla ilgili davranışları benimsetmek gibi temaların da işlenmesi gerekir.

Araştırmalar, öykülerde verilmek istenen ana düşüncenin çocuğa doğrudan öğüt verme şeklinde olmaması gerektiğini ortaya koymuştur: “Ana düşünce, çocuğu saplantılı hâle getirmemeli, onu değişik olaylar arasında neden sonuç ilişkisi kurmaya yardım etmeli, çocukların esnek düşünmesini sağlamalı, yaratıcılıklarını desteklemeli, öğrenmeye karşı güdülemelidir. Yine ana düşünce ders, öğüt verici, “Ya gördünüz mü? Demedim mi, şunu yap, bunu yapma” şeklinde olmamalıdır” (Güleryüz, 2006: 163).

1.7. Okuyucu Zümreleri Açısından Çocuk Edebiyatı

Çocuk kavramının tanımlanmasında değişik görüşlerin olduğu, genel itibariyle bebeklik ve ergenlik çağı arasındaki (0-16) bireylerin çocuk olarak adlandırıldıkları verilen açıklamalarla görülmüş oldu. Çocukların farklı yaşlarda farklı psikolojik ve fizyolojik ihtiyaçlarının olduğu araştırmacılar tarafından saptanmıştır. Bu anlamda çocukların yaş dönemlerinin özelliklerinin bilinmesi, çocuk edebiyatı alanında ürün veren yazarların daha nitelikli eserler vermelerine, çocuğun beklenti ve ihtiyaçlarını karşılayacak türde eserler oluşturmalarına yardımcı olacaktır. Bu dönemler, kısaca şu yaş grupları hâlinde incelenebilir:

1.7.1. 0-5 Yaş Grubu (Okul Öncesi)

Bu dönem, çocuğun doğumundan sonrasıyla okul öncesi eğitime başladığı süreyi kapsar. Bu dönemin ilk yıllarında çocuk,

çeşitli gelişim dönemlerini atlatır ve önce birkaç kelime, daha sonra ise kısa cümlelerle konuşmaya başlar. Bu dönemdeki çocuklar genel itibariyle oyuna düşkündür; oynamaktan, soru sormaktan, yeni şeyler öğrenmekten zevk alırlar. Bu dönem çocukları için hayal de önemli bir kavramdır. İçinde hayali öğeler olan öykü ve masallar bu dönemdeki çocukların ilgisini çeker.

Bu yaş döneminde bulunan çocuklar için yazılan eserlerde şu temel özelliklerin olmasına dikkat edilmelidir:

Eserlerde kullanılan kelime sayısı, onların anlamını bildiği ve çok kullandığı kırk kelimeyi geçmemelidir. Mecazlı anlatımlara yer verilmemeli, bir kelimenin ikinci ve üçüncü anlamını çağrıştıracak kelimeler kullanılmalıdır. Seçilen kelimeler çocukların ruh dünyasında yer edinmelidir. Tek zamanlı cümleler kullanılmalı, karışık anlatım şekillerine yer verilmemelidir. Cümlelerde birleşik zamanlı fiiller yer almamalıdır. Tasvirler onların ilgi alanına uygun olmalı, tasvirlerde aşırıya kaçılmamalıdır. Mümkün olduğunca diyalog ağırlıklı metinlere yer verilmelidir. Ninniler, resimli kitaplar, şarkılı ve danslı oyunları, tekrar kelimelerin çok olduğu şiirler, tekerlemeler, bilmeceler, fıkralar, masallar, canlandırma (tiyatro) bu yaş grubu çocukların hoşlandığı edebiyat ürünleridir (Yalçın-Aytaş, 2002: 25).

1.7.2. 6-8 Yaş Grubu (1. Kademe 1. Devre)

Bu yaş dönemindeki çocukların duyguları ve tepkileri çok çabuk değişebilir. Kelime dağarcıkları daha gelişmiş, duygu ve düşüncelerini daha rahat söyleyecek seviyeye gelmişlerdir. Yalnız bu dönem çocukları, kavramlar arasında ilgi kurma ve kelimelerin derin anlamları noktasında henüz yeterli kapasitede değillerdir. Bu dönemde çocuk okula başlar ve arkadaşlık duyguları gelişir. Artık çocuk için ailesinin yanında bir de okul ortamı ve arkadaşları etkilidir.

Bu yaş aralığındaki çocuklar resimli kitaplardan hoşlanır. Bu dönem çocukları için öykü ve masallar tercih edilebilir. Özellikle kahramanı çocuk veya hayvanlardan oluşan öyküler, bu dönem çocuklarının hoşuna gider. Ayrıca öyküler, çocukta estetik zevkin oluşmasına temel teşkil eder. Mecazlı ve derin söyleyişler yerine yine açık bir anlatımın tercih edilmesi, tasvirlerde çok aşırıya kaçılmaması uygun olacaktır.

Bu dönem eserlerinin özellikleri şu şekilde sıralanabilir:

Cümlelerdeki kelime sayısı 3-5 olmalı, mecazlı söyleyişlere genellikle yer verilmemeli, anlatım açık olmalıdır.

Birleşik zamanlı fiiller kullanılmamalı, düz bir anlatıma özen gösterilmeli, değişik anlatım üslûplarından kaçınılmalıdır. Zorunluluk hâlinde, çocuğa bu üslûp farklılıkları sezdirilmelidir.

Yazar, kendini çocuğun yerine koymalı, seçtiği konunun o yaş grubundaki duygu değerlerine uygun olup olmadığını tespit etmelidir.

Çocukların ilgi alanına uygun tasvirler yapmalı, anlatımda konuşma ve diyaloglar etkili olabilecek biçimde kullanılmalıdır.

Bir kelimenin yazılış şekli diğer bir kelime ile benzeşmemeli, anlatımda tekerlemelerden yararlanılmalıdır.

Bu yaş grubundaki çocuklara yoruma açık ve tamamlanmamış öyküler anlatılmamalı, kahramanları çocuk ve hayvan olan öyküler, söylenceler, fabllar, destanlar, masal unsurunun hâkim olduğu resimli kitaplar tercih edilmelidir.

Yazılacak eserler, çocukların anlamlarını bildiği yüz kelimeyi geçmemelidir (Aksun, 2004:7-8).

1.7.3. 9-12 Yaş Grubu (1. Kademe 2. Devre)

Bu dönem çocukları nispeten daha sakin ve grup ilişkilerine ve oyunlarına ilgi duymaya başlar. Bu dönemdeki çocuklar, soyut kavramları daha iyi kavrar ve ayırt eder.

Bu yaş dönemine seslenecek eserlerde bütünden parçaya doğru bir geçiş tercih edilmelidir. Örneğin önce aile sonra ailenin bireyleri, önce orman sonra ormanı oluşturan ağaçların anlatılması gibi... Adalet, eleştiri gibi duygular bu dönemde gelişmeye başlar. Bu dönemdeki çocuklar için kural ve yasaklamalardan öte özendirme

ve iltifatlar daha etkili ve faydalı olur. Tarihi olaylara, grup dayanışmalarına, kutlama ve törenlere ilgi duyarlar. Bu dönem çocuklarına karşı, otoriter yaklaşılsa çocukta içe kapanma ve tutukluk görülebilir. Bu dönem çocukları hayal öğeleri ve olağanüstü olaylardan hoşlanmakla beraber gerçekçi ve somut bilgiler onlar için daha faydalı olur (Yalçın ve Aytaş, 2002: 26-27).

Yılar (2010: 40-41) 'a göre, 9-10 yaşlarındaki çocuklarda, karşı cinsle arkadaşlık kurma istekleri oluşmaya başlar. Kız ve erkek çocuklarının ilgi alanları bu dönemde ayrışır. Erkek çocukları bu dönemde spora ve sportif faaliyetlere ilgi duymaya başlarken; kız çocukları giyim-kuşam ve ev işlerine ilgi duyar. Bu dönemde çocuğun hayal gücü gelişmiştir. Bu nedenle çocuk, hayal dünyasına hitap eden, hayal dünyasını geliştirecek eserlere yönelir. Ayrıca bu dönem için, gerçekle hayalin iç içe girdiği dönem de denilebilir. 13 yaşına kadar çocuktaki bu karmaşık ruh hâli devam eder. Bu dönem kişilik gelişiminin en kritik olduğu dönemlerdendir.

1.7.4. 13-15 Yaş grubu (İlk Gençlik Çağı)

Bu dönemdeki çocuklar karışık bir ruh hâli içerisinde. Ergenlik dönemini yaşayan çocuk, zihinsel, fiziksel ve duygusal anlamda yoğun bir dönem geçirir. Bu yaş döneminde, grupla beraber hareket etme ve arkadaşları çocuk için çok önemlidir. Kimlik arayışında olan bu yaştaki çocuklar, baskı ve otoriteyi kabul etmez. Cinsiyet ayrımı belirginleşmiştir.

Bu dönemdeki erkek ve kız çocuklarının hoşlandıkları ve ilgi duydukları alanlar şunlardır:

Çocukluktan geçiş dönemi olan bu süreçte çocuk ya içine kapanmakta, ya da isyankâr bir tutum sergilemektedir. Kimliğinin fark edilebilmesi, cinsel ayrımsamanın şaşkınlığı, “birey” olabilmenin acemiliği gibi duygular içindedir. Bu yaşlarda çocuk, ilkin örnek alacakları kahraman arar. Arayışlar içindeki çocuğa, bu dönemde biyografi türü kitaplar önermek/okutmak oldukça yararlıdır. Erkek çocukları, sporun yanında fen kitaplarına ilgi duyarlar. Serüven romanları, sporla ilgili dergileri okurlar. Kız çocukları ise romantik metinleri, meslek öykülerini ve dedektifromanlarını severler. Ayrıca evcil hayvanlarla ilgili gerçekçi yapıtlar, tarihi romanlar, ince mizah içeren kitap ve dergilerden zevk alırlar. Anne babalar, çocukların seçimine bu yaşlarda özellikle fazla müdahale etmemelidir. Çünkü çocuk, bu yaşlarda karşı çıkma duygusunu yoğun bir biçimde yaşamaktadır (Akbayır ve Şahin, 2005: 194).

1.8. Yaş Gruplarına Göre Öyküler

Çocukların yaş gruplarının ve cinsiyet özelliklerinin iyi bilinmesi ve dikkate alınması çocuklara yönelik hazırlanacak ürünlerin beğenilmesini ve başarısını arttıracaktır. Çocuk edebiyatının en önemli ürünlerinden olan öykü, her yaştan insan için ilgi çekici ve faydalıdır. Fizyolojik, fiziksel gelişimin ve kişilik

gelişiminin en hızlı ve hassas dönemini yaşayan çocuklarda, edebiyat ürünlerinin ve özellikle öykülerin yeri çok önemlidir.

1.8.1. Okul Öncesi Dönem

Bu dönemdeki çocuklar öyküyü sadece dinlemek değil; öyküde kendilerinden bir şeyler bulup anlatılanı yaşamak ister.

Bu dönemdeki çocuklar için hazırlanan öykülerde resimlere geniş yer verilmeli, yaş dönemine uygun resimler seçilmelidir. Seçilen resimlerin çok abartıya kaçmaması ve doğal olması önemlidir. Öykü kitaplarında metinle birlikte verilen resimler, çocuğun hayal dünyasını kullanmasına ve kendisini anlatılanların içinde hissetmesine yardımcı olmalıdır. Bu yaş dönemindeki çocuklarda “denge” unsuru ön plandadır. O nedenle bu döneme yönelik hazırlanan öykülerin kurgulanma ve resimlenmesinde bir denge gözetilmeli, aşırılık ve yapaylığa, gereksiz ve ilgisiz fotoğraflama ve resimleme yoluna gidilmemelidir (Yalçın-Aytaş, 2002: 126).

1.8.2. İlkokul Dönemi

Bu dönemdeki çocukların daha paylaşımcı ve dışa dönük oldukları söylenebilir. Bu nedenle çocukta, dış çevreye ilgi ve çevresindekilerle ilişki kurma eğilimi artar. Bu dönemde artık çocuk, çevresindekilere ve yaşananlara karşı sadece gözlemci değil aynı zamanda çevresinde olup bitenlerin katılımcısıdır.

Bu dönem çocukları için yazılan öykülerin çocuğun yaş dönemine uygun olması gerekir. Gereksiz abartılara yer verilmemesi gerektiği gibi; çocuksu anlatım da yavaş yavaş azaltılmalıdır.

1.8.3. İlk Gençlik Dönemi

Bu dönemde, birçok açıdan olgunluğa erişmek üzere olan çocuk, cinsiyetine göre farklı konuları işleyen öykülerden hoşlanır. Artık çocuk, yetişkinlere yönelik hazırlanmış ürünlere ve öykülere de ilgi duyar ve onları okumaktan zevk alır:

Bu yaş grubundaki çocuklar büyüklere yönelik öykü metinleri ile çocuk öyküleri arasında köprüdürler. Diğer yaş gruplarına bağlı çocuklarda öyküler genellikle hayal mahsulü iken, bu yaş grubuna yönelik öyküler daha gerçekçidir. Çocukların genel psikolojik özellikleri de dikkate alındığında, değişken bir ruh yapısına sahip oldukları için, kimi zaman olgun bir insan, kimi zaman da çocuksu bir karaktere bürünebilirler. Bu yaş grubunda tutarsızlıkların sık görülmesi, onlara yönelik yapılan her türlü eğitim faaliyetinin özenli olmasını gerekli kılmaktadır. Kendi yaptıkları işlerin beğenilmesini isteyen çocuklar, okudukları öykülerin, büyükler tarafından da beğenilerek okunmasından mutluluk duyarlar (Yalçın ve Aytaş, 2002: 127).

1.9. Çocuk Öykülerinde Anlatım Teknikleri

Çocuk öykülerinde; anlatma ve gösterme tekniği olmak üzere iki türlü anlatım şekli vardır. Anlatma tekniğinde anlatıcı aktif; çocuk pasif ve edilgen durumdadır. Gösterme tekniğinde ise, çocuk kendini olayların içinde hisseder ve öykünün ve olayın bir parçası olur. Bu açıdan gösterme tekniğinin çocuk için daha faydalı olduğu ve tercih edilmesi gerektiği söylenebilir (Gürel ve diğerleri, 2007: 111).

Öykü, roman gibi kurmaca metinlerde betimlemeler önemlidir ve kullanılmalıdır. Betimlemeler özellikle öykü kahramanlarının dış görünüşü ve öykünün geçtiği mekânları çocuğun zihninde canlandırması açısından önemlidir. Öykülerde kullanılan betimlemeler, çocuklara gerçek yaşamlarında kullanabilecekleri sağlam bir gözlem gücü kazandırır. Çocuklar, öykü ve roman gibi kurmaca metinleri okurken genelde şimdiki zamanın etkisi altındadır. Fakat bu durum, söz konusu metnin tamamında görülmeyebilir. Çocuk, öykü kişilerinin geçmişte yaşadıklarının anlatıldığı kısımlarda geçmiş zaman; geleceğe yönelik tasarı ve planlarının olduğu kısımlarda gelecek zamanın etkisindedir. Çocuk öykülerinde geriye dönüşlerin yapıldığı kısımlar, birinci kişi anlatımlarında çocuğun zihninde belirir, netleşir. Öykü kişilerinin geçmişleriyle ilgili yaşananların anlatılması, yine öykü kişilerinin kendi ağızlarından yapılırsa çocuk için anlamlı ve anlaşılır olur (Gürel ve diğerleri, 2007: 112).

Öykü ve romanlarda iç monolog tekniği de etkin olarak kullanılır. Bu konuda Gürel ve diğerlerinin (2007: 112) açıklamaları şöyledir:

Hikâye ve romanda iç monolog tekniği, roman kişinin zihninden geçenleri, mantıklı dil bilgisine uygun, günlük konuşma diliyle aktarması temeline dayanır. Çocuklar için kaleme alınan hikâye ve roman kişilerinin çocuk olduğu kurmaca eserlerde, iç monolog tekniği bilinçli olarak kullanıldığında işlevseldir. Hikâye ve roman kişisi, sorunlarına çözüm yollarını, hayat karşısında edilgen durumdan etken duruma geçişini iç monolog tekniğiyle aktardığında, bu durum okuyucu çocuk için bir model olacaktır.

1.10. Çocuk Öykülerinde Konular

Yetişkinlere yönelik hazırlanmış öykülerde değişik konulara yer verildiği gibi çocuklar için hazırlanmış öyküler de farklı konularda olabilir.

Çocuklara yönelik öyküler hazırlanırken, milli ve kültürel değerler, toplumun gelenek ve görenekleri; kültür ve inancı göz önünde tutulmalıdır. Kurmaca eserler çocuğa; yurt sevgisi, barış ve kardeşlik, beraber yaşama ve birlik ülküsü, çalışkanlık ve yardımseverlik gibi duygular aşılamalıdır. Çocuk öykülerinde çocuğu; cinsiyet, ırk, renk gibi ayrımcılığa yönlendirebilecek, bilime ve çağa uygun olmayan konulara yer verilmemelidir. Ayrıca okul döneminde olan çocuklara yönelik hazırlanan öyküler, okullardaki

eğitim-öğretim programına paralel, programı destekleyici olmalıdır (Gürel ve diğerleri, 2007: 113).

Recep Nas (2002: 250-251), öyküleri konularına göre şu başlıklar altında toplar:

Serüven Öykü ve Romanları

Gülmece (Mizah) Ağırlıklı Öykü ve Romanlar: Bu öykü ve romanlar çocuğun, gülmek, eğlenmek, hoşça vakit geçirmek gereksinmesini karşılar.

Çocuk Yaşamına İlişkin Öykü ve Romanlar: Bu çeşit öykü ve romanlar, aile, sokak, okul yaşamını anlatırlar.

Hayvanların Yaşamlarına İlişkin Öykü ve Romanlar: Bu çeşit öykü ve romanlar, hayvanların yaşamlarını - gözlemlere, incelemelere dayalı olarak- anlatırlar.

Duygusallığı İşleyen Öykü ve Romanlar: Bu çeşit öykü ve romanlar çocukların iç dünyalarına seslenir. Sevgi, acıma vb. duygular yazınsal (edebî) kurgu içinde işlenir.

Tarihsel Olayları İşleyen Öykü ve Romanlar. Bu öykü ve romanlar tarihsel olayları işler. Bu yapıtlar, kuşkusuz yurt sevgisi, ulusal bilinç kazandırmakta dolaylı işlev üstlenirler. Ama didaktik, özen ister. Bu çeşit yapıtlar üstünlük duygusu, dar ve ırkçı bakış savaş yanlılığı aşılamamalıdır.

Gezi Öykü ve Romanları: Belli ölçüde serüven de içeren bu öykü ve romanlar, çeşitli ülkeleri, kentleri

doğal güzellikleriyle, oralarda yaşayan insanların yaşayışlarını öykü ve roman kurgusu içinde dile getirirler.

Düşsel (Fantastik) yk ve Romanlar: Daha önce de değinildiği gibi, ocuk masala, masalsı olana, düşsel olana yakındır. Çocuğun dünyası, dş dünyasıyla örtüşür. Çocuğun dş gücü zengindir. Dolayısıyla ocuğun dünyasına düşsel öykü ve romanlarla daha kolay girilebilir; yalnızca gerçeklerle anlatılması olanaksız olanı, dş gücünün sınırsız olanaklarından yararlanılarak anlatmak kolaylaşır. Düşsel öyküyü ve romanlarda usdışı değerler sorgulanır, gerçek dünyaya gidiş-geliş söz konusudur. Gerçekliğe gönderme yapılır.

BÖLÜM II

YÖNTEM

Bu bölümde; araştırmanın amacı, araştırmanın önemi, problem cümlesi, alt problemler, araştırmanın modeli, sayıltılar, kapsam ve sınırlılıklar, evren ve örnekleme, veri toplama yöntemi ve verilerin çözümlenmesi başlıkları altında açıklamalar yapılmıştır.

2.1. Araştırmanın Amacı

Çalışmamızın temel amacı, Talip Apaydın'ın çocuklara yönelik hazırladığı öykülerde çocuk ve çocuk eğitimine ilişkin tespitlerini, öykülerde verilen iletilerin çocuğa görelilik açısından uygunluğunu değerlendirmek ve irdelemektir.

Talip Apaydın'ın çeşitli eserleri farklı çalışmalarla irdelenmiş, tasnif edilmiş ve kuramsal açıdan farklı bakış açılarıyla değerlendirilmiştir. Yazarın şimdiye kadar romancılığıyla ilgili çeşitli araştırma ve tezler yapılmış olmasına rağmen özellikle çocuklara yönelik hazırladığı öykü kitaplarıyla ilgili geniş kapsamda yapılmış herhangi bir çalışma yoktur. Bu çalışmada, Talip Apaydın'ın tüm öykü kitapları değerlendirmeye alınıp incelenerek, çocuk imgeli öykülerinin çocuk edebiyatına kazandırılması hedeflenmektedir.

Çalışmanın sonunda Talip Apaydın'ın dil, anlatım, biçim ve içerik bakımından değerlendirilen öykü kitaplarından çocukların seviye ve yaş gruplarına uygun olarak seçilmiş öykü metinlerinin, okullarımızda başta Türkçe dersi olmak üzere diğer derslerde, ders

içi ve ders dışı etkinliklerde örnek metin olarak tavsiyesi ve kullanıma sunulması düşünülmektedir.

Çalışmanın amacına uygun olabilmesi için aşağıdaki temel sorulara cevap aranmıştır:

1. Talip Apaydın kimdir? Türk edebiyatındaki yeri nedir ve edebiyatımıza hangi çalışmalarıyla katkıda bulunmuştur?

2. Talip Apaydın'ın çocuk, çocuk edebiyatı ve öyküsü üzerine düşünceleri nelerdir?

3. Talip Apaydın'ın öykülerinde çocuk nasıl ele alınmıştır?

4. Talip Apaydın'ın öyküleri çocuğa uygun ve örnek metinler içermekte midir?

5. Talip Apaydın'ın öyküleri, çocukta, biçim ve içerik olarak dört temel dil becerisini (okuma, yazma, dinleme, konuşma) geliştirmekte midir?

6. Talip Apaydın'ın öykülerinin çocuğa görelilik değerlendirilmesinde,

a) çocuk

b) eğitim

c) kişilik gelişimi

d) insan, hayvan ve yaşama sevgisi

f) yurt, doğa ve memleket sevgisine yönelik saptamaları nelerdir?

2.2. Araştırmanın Önemi

Çalışmada, Talip Apaydın'ın, öykülerinde çocuk ve eğitim temasını ne derece ele aldığı, vermek istediği iletileri ve iletilerin

veriliş şekli irdelenmiştir. Türk edebiyatının usta ismi Talip Apaydın'ın çocuklara yönelik kaleme aldığı öykülerde, çocuğa bakışı ve çocuğu değerlendirmesinin, çocuğa vermek istediğı iletilerin nasıl işlendiğı incelenmiştir.

Öykülerde, yazarın vermek istediğı mesajlar doğrudan mı sunulmuş, eser geneline mi yansıtılmış? Yazar öykülerde nasıl bir anlatım dili ve üslup kullanmıştır? Öykülerde yer alan metinler biçim ve içerik olarak hedef kitlenin gelişim seviyesine uygun mudur? Öykülerde ele alınan konu ve iletiler, çocukta okuma, merak, eleştiri, araştırma ve öğrenme; yurt, doğa ve insan sevgisini uyandıracak ve pekiştirecek nitelikte midir? Bu sorular çalışmada cevap aradığımız sorulardır.

Köy Enstitüsünde eğitim gören Talip Apaydın, erken yaşlarda edindiğı sanatçı ve toplumcu kişiliğinin gerektirdiğı sorumlulukla hareket etmiş, eserlerinde bu anlayışı temele almıştır. Toplumcu edebiyat görüşünü benimseyen yazar, eserlerinde bu anlayışa bağlı kalmış, edebiyatın görevinin topluma hizmet olması gerektiğini, yazarların halkı bilinçlendirmesi gerektiğini vurgulamıştır. Talip Apaydın, edebî eserlerde, kişisel sorun ve sıkıntılarını veya mutlulukların işlenmesini değil toplumsal sorun ve sıkıntılarını konu edilmesini savunur. Yazarın öykülerinde, ulusal bilinç, yurt ve memleket sevgisi, çaba ve azim gibi öğeler ön plana çıkar.

Türkçe eğitiminde, kurgusu ve teknik yapısı itibariyle öyküler önemli bir yer tutar. Yaptığımız bu çalışma ve değerlendirmeler ailelerin, eğitimci ve öğretmenlerin, 9-14 yaş

döneminde olan çocukların, yazar Talip Apaydın'ın öykülerinden nasıl ve ne kadar faydalanabileceğini belirler. Bu çalışma ile yazar Talip Apaydın ve onun kaleme aldığı öykülerdeki çocuk imgesi ele alınacak, çocuk yaş gruplarına uygun örnek okuma metinlerinin tespiti ve seçimi yapılacaktır. Böylece bu çalışma, sınıf öğretmenlerinin, Türkçe öğretmenleri ve diğer branş öğretmenlerinin, ebeveynlerin hedef kitleye göre metin seçimlerinde rehber ve öneri kaynağı olacaktır.

2.3. Problem Cümlesi

Talip Apaydın'ın öykülerinde çocuk ve eğitim kavramlarının hangi boyutlarda ele alındığının, yazarın çocuk ve eğitim kavramlarına yaklaşımının ne olduğunun belirlenmesi ve yazarın öykülerinin çocuğa görelilik ilkesi açısından değerlendirilmesi bu araştırmanın problemi oluşturur. Çalışmanın temel problemi şöyledir:

Talip Apaydın'ın çocuklar için yazmış olduğu beş öykü kitabı ve içerisindeki 26 öykü, çocuk öykücülüğü kapsamında ve hedef kitlenin yaş ve gelişimsel özelliklerine uygun nitelikte midir?

2.3.1. Alt Problemler

a- Öyküler, çocukların dil gelişimi ve düşünme gücüne katkıda bulunmakta mıdır?

b- Öyküler, çocuktaki okuma, yazma, dinleme ve konuşma gibi dört temel dil becerisini geliştirmekte midir?

c- Öyküler, çocuğa kazandırılması düşünülen ileti ve davranışları özendirici nitelikte midir?

Belirtilen alt problemler, çalışmanın “Bulgular ve Yorumlar” bölümünde, “Çocuk Edebiyatı ve Türkçe Eğitimi Açısından Öykünün Çözümlemesi” ve “Çocuğa Görelik Açısından Öykünün Çözümlemesi” adlı alt başlıklarda değerlendirilmiş ve cevaplandırılmaya çalışılmıştır.

2.4. Araştırmanın Modeli

Bu çalışma, doküman inceleme yöntemini ele almış; Talip Apaydın’ın beş öykü kitabında yer alan 26 öyküdeki çocuk ve eğitim temalarını saptamaya yönelik kaynak taramasıdır. Genellikle dil bilimci, tarihçi ve antropologların kullandığı doküman incelemesi yönteminde, araştırılması planlanan olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı ve görsel yayınların, materyallerin analizi yapılır. Dokümanlar, nitel araştırmalarda yaygın ve etkili bir şekilde kullanılması gereken, başvurulacak kaynaklardır. Doküman incelemesi yöntemi, yazılı ve görsel kaynakları esas aldığından araştırmanın geçerlilik oranı yüksektir. Bu yöntemde dikkat edilmesi gereken nokta ise hangi dokümanların önemli olduğu ve veri kaynağı olarak kullanılabileceğidir. (Şimşek, 2009: 42-43).

2.5. Sayıtlar

Talip Apaydın özellikle, 1970-1980 yılları arasında, çocuklara yönelik birçok öykü kaleme almıştır. Bu çalışmada, Talip Apaydın’ın incelenen öykülerinin ilkokul 4 ve ortaokul

öğrencileri için uygun olduğu varsayılmaktadır. Bu öykülerden günümüzde de faydalanmak ve bu öyküleri hedef kitle olan çocuklara tavsiye etmek mümkündür. Ayrıca bu öyküler ortaokullarda, başta Türkçe dersi olmak üzere çeşitli derslerde öğretim materyali olarak kullanılabilir.

2.6. Kapsam ve Sınırlılıklar

Yaptığımız bu çalışmada ele aldığımız öykülerde, çocuklara yönelik iletiler belirlenmiş ve ayrıntılı bir şekilde incelenmiştir. Böylece yazarın çocuklara yönelik kaleme aldığı öykülerin, çocuklar için uygunluğu, öykülerde verilen iletilerin çocukta oluşturacağı olumlu ve olumsuz tutumlar ve çocuğa kazandıracığı davranışlar belirlenip vurgulanmıştır. Tez, yazarın çocuklara yönelik hazırladığı 5 öykü kitabı ve 26 öykünün, çocuğa görelilik ilkesi bağlamında çözümlenmesiyle sınırlandırılmış, yazarın roman, şiir, deneme, anı, söyleşi ve yetişkinlere yönelik hazırladığı öyküleri çalışma ve kapsam dışında tutulmuştur.

2.7. Evren ve Örneklem

Araştırmamızın evrenini, Talip Apaydın'ın yazmış olduğu 15 öykü kitabı oluşturmaktadır. Bu kitaplar şunlardır: *Hem Uzak Hem Yakın*, *Elif Kızın Elleri*, *Ateş Düşünce*, *Öte Yakadaki Cennet*, *Aloo Çocuklar*, *Koca Taş*, *Yolun Kıyısındaki Adam*, *Yangın*, *Duvar Yazarları*, *Kökten Ankaralı*, *Hendek Başı*, *Çalgıcı Recep*, *Karabasan*, *O Güzel İnsanlar*, *Öykülerle Çizgiler*.

Araştırmanın örneklemesini ise bu 15 öykü kitabı arasından çocuklara yönelik hazırlanmış, çocukların yaş ve gelişim özelliklere uygun, eğitim ve çocuk temalı 5 öykü kitabı ve bu kitaplardaki 26 öykü oluşturmaktadır. Bu öykü kitapları ise şunlardır: *Çalgıcı Recep*, *Elif Kızın Elleri*, *O Güzel İnsanlar*, *Aloo Çocuklar*, *Yangın*.

2.8. Veri Toplama Yöntemi

Yapılan bu çalışmada nitel araştırmalarda veri toplama yöntemlerinden birisi olan doküman inceleme yöntemi kullanılmıştır.

Bazı kaynaklara ulaşabilmek için çeşitli kütüphaneler, süreli yayınlar ve internet sitelerinden faydalanılmıştır. Yayınevleri, Milli Kütüphane ve sahaflar yoluyla Talip Apaydın'ın tüm öykü kitaplarına ulaşılmıştır. Elde edilen eserler, çocuk edebiyatı ve eğitim süreçlerine uygun olarak incelenip değerlendirilmiştir. Öyküler, çocuk ve çocuğa görelilik yönleriyle bir plan dâhilinde incelenmiş ve sırasıyla kaynaklara ulaşma, okuma, fişleme ve değerlendirme süreçlerinden geçirilmiştir. Öykülerin ayrı ayrı incelenip değerlendirilmesinin ardından belirlenen tema ve iletiler, gruplar hâlinde sınıflandırılmıştır.

Araştırmamızda ilk olarak, belirlenmiş olan yazar ve tez konusuyla ilgili mevcut akademik çalışma ve tezler taranmış, ilgili çalışmaların metinlerine ulaşmak için YÖK tez merkezi veri tabanından faydalanmaya çalışılmıştır. İlgili veri tabanında Talip Apaydın ve eserleriyle ilgili 3'ü yüksek lisans, biri de doktora olmak üzere 4 tez çalışmasının olduğu tespit edilmiştir. Bunlar arasından

erişime açık ve araştırmamızla doğrudan ilgili olan, On Sekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünden İsmail Eren Tepe (2012) 'nin *Talip Apaydın'ın Eserlerinde Çocuk ve Eğitim Teması* adlı tez çalışması bilgisayar ortamına indirilmiş ve incelenmiştir. On Dokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsünden Nazlı Karaman'ın (2010) *Köy Enstitüsü Mezunu Mahmut Makal, Fakir Baykurt ve Talip Apaydın'ın Romanlarında Köyde Eğitim Sorunu* adlı yüksek lisans tezi de faydalanmak üzere aynı şekilde indirilmiş, incelenmiştir. YÖK tez merkezi veri tabanında erişime kapalı olan, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Programları ve Öğretim Ana Bilim Dalından Saliha Kurutlu (1990) 'nun *Öğretmen Yazar Talip Apaydın'ın Romancılığı* adlı tezi, ilgili üniversite kütüphanesine gidilerek incelenmiştir. Ayrıca yazarın eserleriyle ilgili, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Ana Bilim Dalından Kemal Erol'un (2005) *Talip Apaydın'ın Hayatı, Roman ve Öyküleri Üzerine Bir Araştırma* adlı doktora çalışması da bulunmaktadır.

2.9. Verilerin Çözümlemesi

Çalışmanın verilerin çözümlemesi sürecinde, öncelikle araştırmamızın kaynaklarını oluşturan Talip Apaydın'ın on beş öykü kitabının tamamı taranmış ve hedef kitlesi çocuklar olup çocuklara yönelik olan beş öykü kitabındaki 26 öykü belirlenmiştir.

Sonraki aşamada belirlenen öyküler konu başlıkları altında sınıflandırılmış ve değerlendirilmiştir.

Öyküler tahlil edilirken şu şekilde kategorik bir sıra izlenmiştir:

1. İç ve Dış yapı
2. Konu
  - 2.1. İçerik ve Olay Örgüsü
  - 2.2. Öykünün Başkişisi ve Diğer Kişiler
  - 2.3. Öyküde Yer ve Zaman
  - 2.4. Öyküde Bakış Açısı
3. Çocuk Edebiyatı ve Türkçe Eğitimi Açısından Öykünün

Çözümlemesi

- 3.1. Öykünün Dil ve Anlatımı
- 3.2. Kelime, Atasözü ve Deyimler
- 3.3. Çocuğa Görelik Açısından Öykünün Çözümlemesi

Talip Apaydım'ın, tezimizin konusu olan öykülerini incelerken şu noktalara dikkat edilmiştir:

Eserlerin yazılış nedenleri ortaya konmuş; ana fikrin yazarın eğitim hakkındaki düşünceleriyle uygun olup olmadığı belirlenmiştir.

Eserlerde yer alan olaylar, olayları yaşayan tipler belirlenmiş; olay, tip ve ana fikir üçgeninde tutarsızlık olup olmadığı incelenmiştir.

Eserlerde yer alan kahramanların, anlatılan olaydaki işlevleri irdelenmiş, başkahramanın eser içindeki görevi ve sürükleyiciliği üzerinde durulmuş, taşıdığı karakter özelliklerinin eserin amacına yönelik olup olmadığı saptanmıştır.

BÖLÜM III

TALİP APAYDIN'IN HAYATI VE EDEBİ KİŞİLİĞİ

3.1. Hayatı

Bu bölümde, neredeyse bir asra yaklaşan ömrüyle, çalışkan ve üretken bir edebiyatçı ve örnek bir kişilik sahibi yazar Talip Apaydın'ın hayatı, eserleri ve edebî yönü başlıklar hâlinde özetlenmeye çalışılmıştır.

3.1.1. Doğumu, Çocukluğu, Evliliği ve Vefatı

Yazarın doğumu ve çocukluğuyla ilgileri bilgilere, hem kitaplaştırdığı anılarından hem kendisiyle ilgili derlenmiş kaynaklardan ulaşmak mümkündür.

Talip Apaydın 1926'da, Ankara'nın Polatlı ilçesine bağlı Ömerler köyünde dünyaya gelmiştir. Babası İbrahim, 14 yıl boyunca Yemen ve Kafkas cephelerinde; Balkan Savaşı ve Kurtuluş Savaşı'nda askerlik yapmış vatansever bir köy insanıdır. Annesi Safiye, köyde "Yörük Kızı" adıyla çağrılan, yarı canlı yarı hasta, o hâliyle köy işlerinin yanı sıra kilim dokumaya çalışan bir kadındır. Safiye Hanım, hayatın ağır yüküne genç yaşta yenilir ve yazar henüz üç yaşındayken annesini kaybeder. Talip Apaydın, ilkokul üçe kadar köy okulunda okur. Boş zamanlarında da ortaklık yapan babasına yardım eder. Çocukluk döneminde sıtma rahatsızlığı geçiren; sapsarı rengi ve beslenme yetersizliği nedeniyle yaşitlarına göre oldukça cılız olan yazar, köyde "Sarak Keçi" diye çağrılır. Üvey kardeşine özenip okula başlamak isteyen Talip, yaşı küçük olduğu için kaydı

yapılmadan okula gidip gelmeye başlar. Gösterdiği azimle kısa sürede okuma-yazmayı söker. Bunun üzerine kaydı yapılır ve 2. sınıfa geçirilir. Üç yıllık köy okulunu bitirdikten sonra yine gösterdiği çabayla, Beypazarı'na gider, devletin yetim ve yoksul köy çocuklarını okuttuğu pansiyonda kalarak 4 ve 5. sınıfları tamamlar (Yağcı, 2005: 12; Baykurt, 2009: 40-41).

Yazar, kasabaya gidip yatılı okula kabul edilmesini şöyle anlatır:

O sırada kasabada Nail bey adlı bir kaymakamın girişimi ile yoksul çocuklar pansiyonu açıldığını duyduk. Her köyden bir çocuk isteniyordu. Kimse duymadan köyden kaçtım. Altı saatlik yolu bir gece bir gündüz tek başıma yürüyerek kaymakamın huzuruna çıktım. Okumak istediğimi söyledim. Böylece, bizim köyden beni aldılar. İki yıl okudum, beşinci sınıfa bitirdim. İlerisi gene tıkanıktı. Bir çare arıyor, bulamıyorduk. Okumak için uykularımı yitiriyordum (Bayrak, 1978: 133).

Talip Apaydın'ın çocukluğu zorluklar içerisinde geçmiştir. Özellikle annesini kaybetmesi yazarın yaşamını ve dünyaya bakışını ciddi bir şekilde etkilemiştir. Kendisinden 13 yaş büyük bir ablası vardır. Halası, ablası ve daha sonra üvey annesinin elinde zor günler geçirerek yetişir. Özellikle üvey annesinin küçük Talip'e karşı davranışları ve attığı dayaklar yazarın çocukluğunun kötü anılarındanır. Talip Apaydın, çocukluk döneminde çektiği sıkıntıları ve geçirdiği zor dönemleri şöyle aktarır:

Babam Kapılı'da ortakçılık yapmaya başladı. O yaşıntının bir bölümünü 'Ortakçılar' adlı romanımda anlattım. Beş yaşında ne olduğunu anlayamadığımız bir karın ağrısından anam öldü. Köylüler hep Allah'tan dediler. Sonra üvey ana eline düştüm ve çok zor günler yaşadım. Sıtmalıyım, zayıftım. Üstelik içli bir çocuktum. Anamsa sertti, gaddar bir kadındı. Hiç suçum yokken öldüresiye döverdi. Her yerlerimi gömgök bırakırdı. Hep işleri bana yaptırırdı. Öbür yaşdaşım çocuklar gibi hiç oynayamadım. Taa o zaman başladı insanlara kırgınlığım. Sonradan da suçsuz yere ne cezalar çektim. Hâlâ sürer gider (Bayrak 1978: 132).

Yazarın babası da oğlunun okumasını, kendisinin çektiklerini çekmemesini ister. Ne var ki ortakçılık yaparak kazandığı para boğazlarına yetmemektedir. Okumak ise masraflı ve zahmetlidir. Bir gün Talip'in elinden tutar ve ortakçılığını yaptığı Emin Bey'e gider. Bey'den Talip'in okuması için yardım etmesini ister. Kendi çocuklarını okutan Emin Bey, okuyan çocukların dinlerini unuttuklarını, anne-babalarının sözünü dinlemediklerini, okumanın iyi bir şey olmadığını ve Talip'i okula göndermek yerine tarlada yardımcı olarak kullanmasını söyler. Bu cevaba kızan İbrahim Dayı'nın ise yapacağı bir şey yoktur, kendi kendine söylenerek Talip'in elini tutar, giderler (Bayrak 1978: 132).

Talip Apaydın, sıkıntılarla geçen çocukluk yıllarını, eğitim hayatını ve öğretmenlik günlerini şöyle anlatır:

1926, Polatlı'ya bağlı Ömerler köyü doğumluyum. Sonradan babamın köyü olan Kapulu köyüne göçtük. Orada büyüdüm. Anam ben üç yaşındayken öldü. Babam yoksul, hiç toprağı yoktu. Ağa tarlalarında ortakçılık (yarıcılık) yaparak zor geçiniyordu. Yoksulluk, üvey ana... Çocukluğum iyi geçmedi. Üç sınıflı köy okulunda okudum. Sonra Beypazarı'nda yoksul çocuklar için açılan pansiyonlu ilkokulu bitirdim. İlerisi karanlıktı, babamın beni okutacak gücü yoktu. Bense okuyayım, şu köyden kurtulayım düşleri içindeydim. Köyümüzün öğretmeni haber verdi, Hamidiye Köy Öğretmen Okulu açılmış. Tam senin aradığın yer, hemen git dedi. Koştuk, arayıp sorduk. Biraz zor oldu ama girebildim o okula. 1938, On Kasım günü, Atatürk'ün öldüğü gün. Ne tuhaf rastlantı! O gün hem çok üzüldüğümü, hem de çok sevindiğimi anımsarım. Sonradan Çifteler Köy Enstitüsü oldu. 1943'te orayı bitirip Hasanoğlan Yüksek Köy Enstitüsü'ne seçildim. Üç yıl daha okuyup Güzel Sanatlar Bölümü'nden mezun oldum (1946). Yurdun çeşitli yörelerinde, çeşitli dereceli okullarda otuz yıl öğretmenlik yaptım. 1979 yılında Milli Eğitim Bakanlığı müşavirliğinden emekli oldum. Eğitim çalışmalarımın yanında ta öğrencilik yıllarımdan başlayarak edebiyatla da meşgul oldum. Okudum yazdım... Çeşitli türlerde kırk iki kitabım yayınlandı.

Bazıları birçok baskı yaptı. Yabancı dillere çevrilenler oldu. Ödüller aldı. Böyle bir yaşam işte (Kaygusuz, 2013: 18).

Talip Apaydın, kendisi gibi Köy Enstitüsü mezunu Halise Apaydın ile evlenir. Hasanoğlan Köy Enstitüsünde tanışırlar. Halise, Talip'in bir alt sınıfıdır. Çeşitli çalışmalarda beraber bulunurlar. Yıllar sonra askerlik dönüşü tayin işleri için bakanlıkta koşturan yazar, bir rastlantı sonucu eski okul arkadaşı Halise'yle karşılaşır. Yazar, Halise Sarıkaya'ya olan ilgisini ve evlilik düşüncesinin oluşmasını şöyle anlatır: “Taşrada bekâr yaşamak zordu. Üstelik bin bir sorun insanı delik deşik ediyordu. Gücüme güç katacak, beni tamamlayacak bir can yoldaşına büyük gereksinim vardı. Anlaşabileceğim bir kızla evlenmeliydim artık. Başka girişimi yoksa Halise olabilirdi bu. Okuldan tanyordum” Daha sonra tebrikler ve mektuplaşmalar şeklinde devam eden görüşmeleri evliliğe dönüştür. Halise Hanım o sıralarda Yozgat'ta, Talip Apaydın ise Tokat Almus'ta başöğretmen olarak çalışmaktadır. Yozgat Valisi ve Milli Eğitim Müdürünün de katıldığı bir törenle evlenirler. Yaklaşık 65 yıllık mücadelelerini beraber yürüten Apaydın çiftinin: Su, Aydın ve Güneş olmak üzere biri kız üç çocukları olur. Su, ekonomi; Aydın, güzel sanatlar bölümünü; Güneş de mimarlık okur (Apaydın, 1985: 40-41).

Talip Apaydın, 28 Eylül 2014'te, 88 yaşında, Ankara'da tedavi gördüğü hastanede hayatını kaybetmiştir. Baş dönmesi şikâyetiyle gittiği ve yaklaşık iki ay tedavi gördüğü, Ankara Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesinde hayata gözlerini

yuman yazar, devlet erkânının ve binlerce seveninin katıldığı kalabalık bir cenaze merasiminin ardından, doğup büyüdüğü şehirde, Ankara’da toprağa verilmiştir.

3.1.2. Eğitim Hayatı ve Enstitü Yılları

Talip Apaydın, Köy Enstitülerinin Türk edebiyatına kazandırdığı en önemli yazarlardandır. Zor bir çocukluk geçirmesine karşın okumaya hevesli, başarılı bir öğrencidir. Köy okulunda ilk üç sınıfı bitirdikten sonra 4 ve 5. sınıfları kasabada, yoksul çocuklar için açılmış pansiyonda kalarak tamamlar. Okuma azmi engel tanımaz ve ilkokuldan sonra yine devletin sağladığı imkânlarla Çifteler Köy Öğretmen Okuluna kaydı yapılır ve eğitimine devam eder. Daha sonra Köy Enstitüsü adını alan bu okuldan 1943 yılında mezun olur. Öğretmenlerinin de tavsiye ve yönlendirmesiyle Hasanoğlan Yüksek Köy Enstitüsüne yazılır ve üç yıllık bir eğitimin ardından 1946’da buradan mezun olur. Bu arada Gazi Eğitim Enstitüsü Müzik Bölümünü de başarıyla tamamlayan yazar, değişik görevlerle meslek hayatını sürdürür (Uyar, 2009: 99).

Talip Apaydın’ın hayatında Köy Enstitülerinin çok büyük önemi ve etkisi vardır. Bu sebeple Apaydın, Köy Enstitülerini bilmeden, Köy Enstitülerinden ayrı olarak incelenemez. Yazarın, kazandığı okuma-yazma alışkanlığının ve edindiği dünya görüşüyle edebiyat yolculuğuna başlamasında enstitü yıllarının önemi büyüktür. Bu yıllarda hem bilgi ve kültür hazinesini zenginleştiren yazar, bir yandan da edebiyata ilgi duymaya başlayarak ilerde eserlerinde konu edineceği köy ve köy insanını düşünmeye başlar.

Yazar okumaya, edebiyata Çifteler Köy Enstitüsündeyken ilgi duymaya başlar. Günün yoğun temposunun ardından yat saatine kadar kitap okur, çoğu zaman bu hâldeyken uykuya dalar. Yazar, özellikle o dönem Türkçe öğretmenlerinin sınıfta sesli bir şekilde okuduğu öykülerin üzerinde etki bıraktığından, Hüseyin Rahmi'yi, Ömer Seyfettin'i, Refik Halit'i, Sabahattin Ali'yi, Reşat Nuri'yi ve yerli yabancı birçok yazarı o yıllarda tanıyıp okumaya başladığından bahseder. Okudukları kitapları, okul arkadaşlarıyla değerlendirip günlük hayatlarıyla, içinden çıkıp geldikleri köy hayatının gerçekleriyle karşılaştırdıklarını söyler. Yazarın arayıcı, sorgulayıcı ve eleştirel bakış açısı kazanmasında o yılların önemi büyük olmuştur. Ders metinleri, okudukları kitaplar, tartışmaları hep köye dönüktür. Her okuduklarında köyü arar, öğrendiklerini köyde nasıl uygulayacakları hakkında yorumlar yaparlar (Apaydın, 2009: 43-44).

Yazar, kitap sevgisi ve okuma alışkanlığı kazanmasında enstitü yıllarının ve öğretmenlerinin yönlendirmelerine dikkat çeker. Bir yandan kültür dersleri gören diğer taraftan marangozluk, demircilik, sebze-meyve yetiştiriciliği gibi iş kollarında çalışan enstitü öğrencileri, bir yandan da bulabildikleri boş zamanlarda ellerinden kitabı düşürmezler. Talip Apaydın (2009: 42), o günleri şöyle anlatır:

Müdürümüz ve öğretmenlerimiz her sözü döndürür dolaştırır, okumaya getirirlerdi. Yetişmenin, anlayışlı ve kültürlü adam olmanın temel koşulunu okumak olarak gösterirlerdi. İlk günler ısrarla, inatla okuyup da hiçbir şey anlamadığım kitaplar oldu. Ama bize

öyle bir kanı vermişlerdi ki okuyalım, ekmek yer, su içer gibi boyuna okuyalım, farkında bile olmadan pek çok şeyler öğreneceğiz, yararlanacağız. Bilgimiz, kültürümüz gelişecek. Tarım derslerine, inşaat çalışmalarına bile koltuğumuzda birer kitapla girerdik. Yerli, yabancı romanlar, hikâyeler. İş aralarında, teneffüslerde, ırmak kıyısında durmaz, okurduk. Yat saatinde çabukça yatağa girip kitabımızı açmak günlük alışkanlıklarımız arasına girmişti. Işıklar gece on saat birde sönerdi. O saate kadar okuyan arkadaşlarımız olurdu. Ben de onlar arasında olmaya çalışırdım. Çok kez uykum gelirdi, uyumamak için kendimi zorlardım. Hiç değilse şu sayfaya geleyim diye bir yeri işaretler, anlayayım anlamayayım, inatla okurdum. Bazen elimde kitapla uyuyakalırdım. Gece bakardım ki kitap yere düşmüş ya da elimde öylece açık duruyor.

O yıllarda öğrencilerin ulaşabilecekleri çok fazla kitap yoktur. Basılan az sayıda kitap ve yayınlanan kültür-sanat dergileri enstitü çevresince ilgiyle takip edilir, okunur. Talip Apaydın, kitap okumaya ilgisinin nasıl oluştuğu ve yazmaya ne zaman başladığıyla ilgili şunları söyler:

Köy Enstitülerinde kitap okumaya çok önem verilirdi. 40'lı yıllarda tabii şimdiki kadar bol kitap yoktu. Yine de bütün yayınlanan kitaplar, dergiler kütüphanemizdeydi. Her okuduğumuz hakkında özetler

çıkardırdık. Ben ilk defa Sabahattin Ali öyküleriyle sarsıldım. Önce pek çok kitap okumuştum tabi. Mesela Tolstoy okumuştum doğru düzgün bir şey anlamamıştım. Dostoyevski'yi uzun yıllar anlayamadım. Kafkalar ve daha birçoğu... Yani her dönemin okuyacağı kitap ayrı, 10 yaşın 15 yaşın 20 yaşın okuyacağı kitaplar ayrı. Ve bize tavsiye eden de pek yoktu. Biz kendi tercihimizle, okuya okuya seçmeye başladık. Sonra Denizler Altında Yirmi Bin Fersah beni etkilemişti. Sonunda kendi kendime seçim yapabilmeyi öğrendim. Derken Sabahattin Ali öyküleri vurdu beni. Hâlâ Türkiye'nin en büyük öykü yazarlarından birisidir. Edremit'te geçen Kuyucaklı Yusuf hâlâ en önemli romanlarımızdan biridir. Ve benim önüm açıldı adeta. Şiirler, öykülerle birlikte 13-14 yaşlarımda acemice ama içimde uyanan büyük hevesle başladım yazmaya (Keşaplı, 2009: 63-64).

Talip Apaydın'ın edebiyatçı kişiliğinin oluşmasında bu dönemde okuduğu dünya klasiklerinin önemi büyüktür. Çoğu, dönemin Milli Eğitim Bakanı Hasan Ali Yücel'in başlattığı çalışmalarla Türkçeye çevrilen klasikler, Köy Enstitülü öğrencilerin bilinçlenip aydınlanmasında önemli bir güç ve etken olmuştur. Talip Apaydın'ın eserlerinde kullandığı yalın ve güçlü anlatımın altında bu kitapların olduğu söylenebilir:

*Apaydın enstitüye girer girmez soluğu kitaplıkta almış,
müzik salonunda mandolinle tanışmış, resim*

atölyesinde sanatsal ortama girmiştir. Apaydın kitap adına kendini Dostoyevski'lerin, Balzac'ların, Tolstoy'ların, Gorki'lerin, Turgenyev'lerin, Gogol'lerin, Shakespeare'lerin, Moliere'lerin arasında bulmuştur. Kültürleşme geniş ölçüde öğrencinin yetiştiği ortama bağlıdır. Hep düşünürüm; Apaydın, kendini klasiklerin ortamında bulmasaydı, kitaplarındaki söylem yalınlığı, güçlü gözlemleri, gerçekçi beğeni düzeyi kendiliğinden oluşabilir miydi? (...) Her enstitülü yazar gibi, Talip Apaydın da klasiklerin çocuğudur. O yüzden yalın anlatımlıdır, abartıdan uzaktır, söyledikleri anlaşılır niteliktedir (Binyazar, 2009: 20).

Talip Apaydın'ın edebiyata ilgi duyması şiirle olmuştur. Enstitüye düzenli olarak gelen kültür-sanat dergilerini merak ve ilgiyle okuyan yazar, edebiyata şiir okuyucusu olarak adım attığını söyler:

Okuma salonumuzda -1945'lerin Hasanoğlan Yüksek Köy Enstitüsü- daima sanat ve kültür dergileri bulunurdu. Adını şimdi hatırlayamıyorum. Orta boy bir dergiydi. İştten dönmüştük. Daha önce de gördüğüm o dergiyi karıştırıyordum. Hasan Şimşek'in 'Basübadelmekt' isimli şiirini birden bire sevdim. Bu sevgi daha önceki şiir sevgime benzemiyordu. Bambaşka sarmıştı beni. Bu hızla o güne kadar okuyup da bir türlü hoşlanamadığım serbest vezinli şiirleri

tekrar okudum. İçlerinde vurulur gibi sevdiklerim oldu. Artık Orhan Veli'den, Cahit Külebi'den, Cahit Sıtkı'dan ve daha birçoklarından şiirler ezberliyordum. Diyebilirim ki edebiyata bir şiir okuyucusu olarak katıldım. O yıl Köy Enstitüsü dergilerinde şiirlerim ve yazılarım çıktı. Garp Edebiyatı öğretmenimiz Sabahattin Eyüboğlu'nun devamlı ilgi ve etkileriyle sanat zevkim gelişti (Bayrak 1978:138).

Talip Apaydın, enstitü yıllarında köye yönelik çalıştıklarını, her işlerinde köyü düşündüklerini vurgular. Yazdıklarında özellikle köyü, köylüyü konu edinen yazarın eserlerini daha iyi anlayabilmek için onun bu anlayış ve yönelimini bilmek gerekir:

Köy endişesi, köy öğretmenin sorunları başlıca konumuz olurdu. Bütün yolların Roma'ya çıktığı gibi, bizim de bütün öğrendiklerimizin, düşündüklerimizin bir ucu köye değinirdi. Köysüz ders, köylüsüz sorun bize süs etkisi yapardı. Ne öğreniyorsak köye çevrikti. Köyde nasıl çalışacağız, bu iş köyde nasıl uygulanır, köylünün yaşayışını değiştirmem için ne yapmam gerek? Okuduğumuz kitaplarda bunu arar, bunu düşünür, bunu söyledik. Sonunda şu kaniya vardık ki, bizim köyümüz kitaplara girmemiş. Kitap yazarlar, okumuşlar, köyü tanımıyorlar. Köye ait bilgileri hep kabukta kalıyor. En beğendiğimiz yazarlar bile köyün

içine girememişler. Köyü anlatmak, ortaya sermek gerek (Apaydın, 2009: 44).

Yazar, öğrencilik yıllarından itibaren köyü ve köyü kalkındırmayı kendine ana amaç ve ülkü edinir. Düşünceleri, hayalleri hep bu amaca yöneliktir:

Önce kendi yaşımızdaki gençlerle dost olmalıydık, onlarla birlik olup zayıflara yardım etmeliydik, köy işlerine el atmalıydık. Çevrenin güvenini kazanmış yaşlılarla ahbab olup onların desteğini kazanmalıydık. Köyde içme suyu, hela, çamaşırılık işlerini düzene koymalıydık. Meyvecilik, sebzeçilik, arıcılık yapmalıydık. Dokuma tezgâhları getirip, kadınlara, kızlara iş alanı açmalıydık. Köylü bu olumlu çalışmalarımızı görünce en çok birkaç yıl sonra bize inanacak, bel bağlayacaktı. Köyde sözü geçen adam biz olacaktık. Ondan sonra da yavaş yavaş köyün rengini değiştirecektik (Apaydın, 2009: 81-82).

Yazar, daha enstitü yıllarında engin bir hayal gücüne sahiptir. Öğrencilik yıllarını anlatırken bu yönünü “düş kuran bir çocuktum” ifadesiyle vurgular. Yazarın geniş bir yelpazede yazabilmesinin bir sebebinin de bu hayal gücü olduğu söylenebilir. Özellikle geceleri yatmadan önce kurduğu düşlerle olmuşu, olacağı, olması gerekenleri ayrıntılı bir şekilde düşünür. Yaşadığı sıkıntıları, zorlukları bu düş gücüyle yendiğini belirtir. Hayallerinde köy, köyün kalkınması için yapılacaklar yine ön plandadır:

O günlerdeki sıkıntılarım neyse, onları çözümlemiş gibi düşünür, kendimi bol paralı, güzel giysiler içinde düşlerdim. Garip bir zevk alırdım bundan. Kızdığım kimselerden düş kurarak öç alırdım. Sevmediklerimi perişan ederdim, yalvartırdım kendime. Bazen öğretmen olmuşum gibi düşünürdüm, kendi köyüme atanmışım, herkes bana hoş geldine gelmiş. Ben okulun önünde lacivert elbiseler içinde dimdik ayaktayım. Köylülerle bir konuşma yapıyorum. Herkes saygı ile dinliyor, beğeniyorlar beni. Ben köyde yapacağımız işleri anlatıyorum. Su getirelim diyorum, ağaç dikelim, fenni arıcılık yapalım, evlere dokuma tezgâhları kuralım. Evleri yıkıp yeniden yapalım, düz caddeler açalım, örnek bir köy kuralım. Hep birlikte kalkınalım... Köylüler kabul ediyorlar “Yaşa, sağ ol!” diye bağırıyorlar. İşe girişiyorum. Her yerde en başta ben varım. Hiçbir engel tanımıyorum. Önder bir öğretmenim. Hem çocukları okutuyorum hem köyü kalkındırıyorum... (Apaydın, 2009: 35).

Talip Apaydın 1946'da Yüksek Köy Enstitüsünden mezun olduktan sonra edebiyatın farklı alanlarında ürünler vermeye başlar. Önce şiir, ardından öykü ve romanlarla Türk edebiyatında yer edinmeye başlayan yazar, konu olarak köyü, köy yaşamını ve insanlarını ele alır. Talip Apaydın, edebiyatımızda yeni yeni gelişmeye başlayan köy temasını işlerken anlatım ve üslupta da farklı bir yol izleyerek Türk edebiyat ve öykücülüğün

zenginleşmesinde pay sahibi olur. Diğer Köy Enstitüsü çıkışlı yazarlar gibi Talip Apaydın da sosyal bir davayı üstlenmiş, eksik ve yetersiz kaldığına inandığı sistemi eleştirmiş, değiştirmeye çalışmıştır. Yazarın eserler vermeye başladığı 1950-1960'lı yıllar, Türk romancılığında yenileşme hareketlerinin görüldüğü, toplumsal gerçekçilik anlayışıyla dönemin tarihsel ve toplumsal yapısının eserlerde işlendiği bir dönemdir. Bu dönem romancılığının ana konusu ise ülkemizdeki köy gerçekliği, kentli-köylü çatışmasıdır. Yazarın eserlerinin asıl teması da budur (Erol, 2009: 198).

3.2. Edebî Kişiliği

Talip Apaydın, 1950-1960 yılları arasında oluşan ve büyük ilgi gören köy edebiyatı akımının öncüleri arasındadır. Edebiyata şiir ve öyküyle adım atar. İlk şiir ve öyküleri, Hasanoğlu Yüksek Köy Enstitüsünde okurken *Köy Enstitüleri Dergisi* 'nde (1945) yayınlanır. Yazar daha sonra roman üzerine yoğunlaşır ve üst üste birçok başarılı yapıt ortaya koyar. Yazarın roman, öykü ve hemen hemen her yapıtında, kırsal kesimin, köy insanın yaşadıkları, sorunları vardır. Dili akıcı, samimi, yalın ve sıcaktır. Yazarın, eserlerinde konulara bağlılığı, ifade becerisi ve gözlemleri çok güçlüdür. Bir edebiyat işçisi gibidir. Fedakâr, azimli ve alçakgönüllüdür. Talip Apaydın, kendini beğenme, kibir ve gösterişten uzak; temiz, paylaşımcı ve ümitvar bir yazardır. Toplumcu gerçekçidir. Sadece yetişkinlere yönelik yazmamış, çocuk edebiyatına da önemli katkılarda bulunmuştur (Kaplan, 2009: 91).

Yazar, erken yaşlarda edindiği sanatçı ve toplumcu kişiliği sorumluluğuyla hareket etmiş, eserlerinde bu anlayışı temele almıştır.

Apaydın, sanatın insan için önemini şöyle ifade eder: “Sanat, insanın en insan yanıdır. Sanat, insana coşkuyu, yaşam sevincini, diriliği, canlılığı, araştırmayı, üretmeyi aşılır. Sanattan yoksun kalmamak lazım” (Özberk, 2012:161).

Yazar, sanatın toplumsal sorunlara eğilmesi, insanı değiştirip bilinçlendirmesi gerektiğine inanır. Eserlerinde de bu kaygı ön plandadır: “Ele aldığım konuları işlerken elbet sorunlarımızı duyurmağa çalışıyorum. Sorunlarımızın karşısında olumlu bir görüş sahibi olmadan, çağdaş bir insan tavrı takınmadan bu ilkel durumdan kurtulma olanağı yok. Sanat, insanı değiştirmeli daha iyiye, yüceye yöneltmeli. İnsana kendi çıkarlarını duyurmalı. Yazdıklarımda yazacaklarımda bu nitelik olsun isterim (Binyazar, 2011:136-137).

Talip Apaydın’ın sanat ve yaşam anlayışı aynı paraleldedir. Yaşadıklarını yazan, yazdıklarını yaşayan bir edebiyatçıdır: “Talip Apaydın, yaşamıyla koşut, giderek iç içe götürdüğü yazınsal yaşamında nasıl bir dik duruş içindeyse yazınsal ürünlerinde bu duruşun yansımaları süreklilik kazanmıştır. Yaşam anlayışı ile sanat anlayışı özdeştir. Yazdığı gibi yaşayan, yaşadığı gibi yazan bir sorumluluk ve açık yüreklilik örneğidir. Yapıtlarına bakıldığında bu özdeşliği görmek çok kolaydır” (Günel, 2005: 10).

Yazar, sık sık sanat ve edebiyatın insan üzerinde bıraktığı etkilerden, insanı bilinçlendirip kendine güven kazandırmasından

bahseder. Yazara göre okumayan, sanat ve edebiyattan uzak kalmış olanlar sömürülecek, haklarının ihlal edilmesine karşı duramayacaklardır:

Toplumumuz kendi çıkarlarına karşı yabancılaştırılmıştır. Yüzyıllar süren kulluk eğitimi, insanımızda kendine güvenme duygusunu zayıflatmıştır. Her şeyi başkalarından bekleyen, baştaki ne derse doğru sanan, eldekine razı olan, daha iyiyi araştırmayan, hakkını istemeyen durgun bir doğu toplumu görünüşündeyiz. Bu kişilikte insan yetiştiren eğitimi hâlâ sürdürüyoruz. Oysa çağdaş insan “başkaldıran” insandır. Sık sık “hayır” diyen insandır. Ömrü boyunca “evet peki, baş üstüne” diyen, beynini buna alıştıran insan feci şekilde sömürülür. Kendi sorunlarından uzaklaştırılır. Ağır zorbalık baskıları bir yandan, kul etme eğitimi bir yandan halkımızı yerinden kılmadamaz, yekinemez, gelişemez bir toplum hâline getirmiştir. İnsanımızı yeniden işlemek, kendi gücüne kavuşturmak, sorunlarını duyurmak ve devrimci bir tavır takınmasına yardım etmek gerekir. Bunu eğitim yapar, bilim ve sanat yapar (Binyazar, 2011:137).

Talip Apaydın, edebiyat türleri arasında ayırım yapmadan her alanda ürünler verir. Öğrencilik yıllarında en çok şiiri sever. Yazar, sevdiği şairlere özenerek şiir yazmaya başlar. İlk yazdığı şiirlerde gençlik duyguları, sonraki şiirlerinde ise toplumsal

hassasiyet ve kaygı ön plandadır. Yazar daha sonra roman ve öyküye yönelse de hayatı boyunca şiir yazmayı bırakmaz. Ona göre roman, öykü ve şiire, üçüne bir arada hâkim olmak ve üç alanda da derinleşmek zordur. Bir türde derinleşmek, ısrarcı olmak yazarın daha verimli olmasını sağlar (Uca, 2005: 20).

Talip Apaydın, yazınsal hayata şiirle başlar. Özellikle gençlik yıllarında duygusal yönü ağır basan şiirler yazar. Daha sonra konusu kırsal olan, köy ve köylüleri anlattığı romanlara yönelir. Bir yazar olarak köylünün, yoksulun, ırgatın, haksızlığa uğramışın yanında yer alır. Köydeki ağadan, varlıklı, imtiyazlı olanlardan değil köylüden yana olur o yönde yazılar yazar. İleriki yıllarda ise köyden kente gerçekleştirilen yoğun göçlerin ardından büyükşehirliere göç etmiş köylüyü ve köylülerin hayat mücadelelerini, yaşadıkları uyum sürecini ve çektikleri zorlukları konu alan öyküler yazar (Uca, 2005: 20).

Talip Apaydın eserlerinde çoğunlukla ezilmiş Anadolu insanını, çaresiz, yoksul köylüleri anlattığından kitaplarında acıklı, dramatik temalar göze çarpar. Yazar kendisine yöneltilen, eserlerinde daha çok “dramatik ortam” oluşturma eleştirisini şöyle yanıtlar: “Çağımızda Türk insanının, özellikle biz köyden gelen yazarların konu edindiği Türk köylü insanının yaşamı, aslında bir dramdır. Ömrü boyunca ekmeğe, suya muhtaç edilen, karanlıkta bırakılan, dikkati başka yönler çekilip boyuna aldatılan, sömürülen insan yığınlarını, gerçekçi bir gözle anlatın, ortaya kendiliğinden “dramatik ortam” çıkar” (Binyazar, 2011:136).

Apaydın'a göre yazar içinde yetiştiği topluma sırtını dönemez, halkın sorunlarını göz ardı edemez. Çevresinde gördüğü yoksulluğu, haksızlığı, geri kalmışlığı eserlerinde konu edinir. Bu konudaki görüşlerini şöyle ifade eder:

Sanatçı insan toplumunun en duyarlı insanıdır. Onları görecek, onlarla beslenecek, onları dert edinecek, onların sorunlarını kendi sorunu hâline getirecek. Duvarın dibinde oturmuş dilenen bir yaşlı kadının sorunu yazarın sorunudur. Yazar onu görmezden gelemeyiz, kendini görür biraz onda. Yani kurtuluş yok. Bunları hiç önemsemeyen, onları düşünmeyen yazarlar da vardır, biliyorum. Ama ben halktan yana olan yazarlardanım. Ben halkı unutmayan, içinden çıkıp geldiğim köylü kitlesini, yoksul kitleyi unutmayan, onları olabildiğince dile getiren bir yazar olmaya çalıştım (Uca, 2005: 21).

Talip Apaydın, roman ve öyküde yalınlığın, sadeliğin tarafındadır. Bu konuda şöyle düşünür: “Gereksiz uzatmalar, bütüne yaramayan parçalar çağdaş romancıların tümünde var. Benim de dikkatimi çekiyor bu. Oysa şimdinin romanı daha yalın olmalı. Gereksiz girintiler çıkıntılar, odalar, odacıklar, ağırlıktan başka bir şey değil” (Binyazar, 2011:139).

Gereksiz abartıyı, sözü uzatmayı ve sözcükleri fazla süslemeyi sevmez. Eserlerinde daha çok kendi gözlemlerini yazan yazar, gözlemlerini yazıya dökerken olayları olduğu gibi vermeye

gayret eder, abartılı değişikliklere yer vermez. Bu yaklaşımını şöyle ifade eder:

Yazdıklarım da gerçekçi olmaya çalışıyorum. Bana öylesi uygun gelir. Olduğu gibi görünmeyen insanı sevmem. Sanatta da öyle. Gereksiz abartmalar akıl dışı büyütme ler bana yapmacık gelir. Dünya ve insanlar zaten ilginçtir. Köylerde kentlerde her gün ilginç olaylar geçmektedir. Onları olduğu gibi yazıyorum. Değiştirsem bile akıl dışı katkılar yapmıyorum (Binyazar, 2011:137-138).

Toplumcu edebiyat görüşünü benimseyen yazar, eserlerinde bu anlayışa bağlı kalmış, edebiyatın görevinin topluma hizmet olması gerektiğini, yazarların halkı bilinçlendirmesi gerektiğini savunmuştur. Roman ve şiirde kişisel sorun ve sıkıntılarını veya mutlulukların işlenmesini değil toplumsal sorun ve sıkıntılarını konu edilmelerini savunur. Yazarın bu konudaki görüşleri şöyledir:

Ben iddialı bir kişi değilim. Önemli olduğumu da sanmıyorum. En güzel ağaçlar ormanda yetişir. Biz toplumcu edebiyatın ormanını kuruyoruz. İklimini yaratıyoruz. Aracını gerecini hazırlıyoruz. Aramızdan güçlü sanatçılar çıkacak. Belki çıktı bile. Çağdaş edebiyat toplumcudur. Teklerin mutluluğuna değil, toplumun mutluluğuna çevriktir. Bu kadar çok insanın mutsuz olduğu bir düzende sanatçı, başını kuma sokan deve kuşu örneği, anlamsız ve yararsız bir güzellik peşinde olamaz. Olursa bir gün sönecek köpük gibi

havada kalır. Toplumcu edebiyat insan sevgisini geliştiren, insanı insana yaklaştıran, insancıl bir dünya görüşünü taşıyıp yayan edebiyattır. Her sanatçı bu işi kendi sesiyle ve yöntemiyle yapar. Sanatta kişilik önemlidir. “Bariton” sesli bir sanatçıya, “soprano sesle söyle” demek ne kadar anlamsızsa bir hikâye yazarına, bir romancıya “şöyle yaz, şöyle git” demek de o kadar anlamsızdır. Yazar, işini kendi kişiliğinin doğrultusunda kendi içinden geldiği gibi yapmalıdır. Değilse sanat çıkmaz ortaya (Binyazar, 2011:138).

Talip Apaydın ve diğer Köy Enstitülü mezunlar, edebiyatımıza yeni bir bakış açısı kazandırdılar. Bu konuda yazar şunları söyler:

Bizler Köy Enstitülü yazarlar edebiyatımıza, hiç yadsınamayacak şöyle bir katkıda bulduk: Anlatılmayan, aydınlar tarafından bilinmeyen büyük kitleyi, köylümüzü edebiyata soktuk. Edebiyatımızın coğrafyasını genişlettik. Eskiden sadece İstanbul, Bursa, çok çok İzmir’in sözü geçerdi, Ankara bile yok; çünkü buralardan değil, İstanbul’dan yetişmiş okuyanlar, aydınlar. Cumhuriyet eğitimi ve Köy Enstitüleriyle, eğitim ve edebiyat Anadolu’da yayıldı. Çukurova’dan Yaşar Kemal, Orhan Kemal, Yozgat’tan Abbas Sayar çıktı. Köy Enstitüleriyle bizler çıktık ve Anadolu’yu edebiyata soktuk. Kentsoyluyu değil, köylüyü anlattık (Özberk, 2012:155).

Talip Apaydın, köylüyü anlatırken dönemin gerçekliği içerisinde değerlendirmeler yapmıştır. Zaman zaman kendi çocukluğunu, ailesini, çevresini ve dönemim toplumsal olaylarını, sıkıntılarını estetik bir ürüne dönüştürerek anlatmıştır. Yazınsal alana başlaması da okul döneminde ve ilk öğretmenlik yıllarında tuttuğu notlarla, yaşadığı duyguları paylaştığı şiirlerle olmuştur. Bu ürünler yazarın yetiştiği Köy Enstitülerindeki eğitimin yansımaları olmakla beraber yazarın geçmişinden, çocukluğundan beslenmektedir. Apaydın, geçmişinden kopmayan, doğup büyüdüğü topluma sırtını dönmeyen; yaşadıklarını, düşünce ve gözlemlerini çağdaş bir dil ve anlayışla sunan, yetiştiği toplumu ve toplumsal yapıyı göz ardı etmeden eserlerini oluşturma ve paylaşma yürekliliğini gösteren bir yazardır (Günel, 2005: 10).

Yazar, henüz enstitüdeki öğrencilik yıllarında yazmaya başladığı şiir ve öykülerle Anadolu insanını, kırsalı anlatmaya, tanıtmaya çalışmış; köyden beslenen, köy kökenli toplumcu gerçekçi yazarlardan biri olmuştur. Yazdığı değişik türlerdeki eserlerde, köy insanının sıkıntılarını, devlet ve bürokrasiyle olan ilişkilerini çok iyi bildiğini göstermektedir. Talip Apaydın'ın, köy insanının bin bir zorlukla kazandıklarının, emeklerinin sömürüldüğü, feodal yapının siyasi ve ekonomik destekçileriyle daha da güç kazandığı bir dönemde, en katı köy gerçeklerinin içinden çıkıp gelen nadir yazarlarımızdan biri olduğu söylenebilir. Talip Apaydın, sınırsız hayal dünyasıyla müşahede gücünü birleştirmiş ve öykülerinde bu yeteneğini göstermiştir. Talip Apaydın yaşadığı zamanın yazarıdır. Şiirleri, öyküleri içinde bulunduğu dönemin tanıklarındır. 1950-1980

arası, kırsal kesimin, köy insanının maceralarını, sıkıntılarını ve mücadelelerini yazarın eserlerinde okumak, görmek mümkündür (Erol, 2009: 201).

Talip Apaydın realist bir yazardır. Eserlerindeki kişileri konuştururken yöresel dile dikkat eder ama yazı dilinden de ayrılmamaya çalışır. Yazarın dili, herkes tarafından anlaşılabilir, yalın ve sade hâldedir. Eserlerinde özellikle de öykülerinde kendisinden yaşanmışlıklara yer verir hatta bazılarında bizzat kendisini anlatır. Yazarın konu ve kurgusuna göre farklı sayıda kahramanlara yer verdiği öykülerinin yanında tek kişiyle sınırlandırdığı öyküleri de vardır. Yazarın roman ve öykülerinde geçen mekânlar genelde yazarın da doğup yetiştiği yerler olan Orta Anadolu köyleri ve Ankara'nın göç alan kenar mahalleridir (Erol, 2009: 200-201).

Talip Apaydın'ın öykü ve romanlarında köyde yaşayan insanlar yoksul, sıkıntılı ve cahildir. Büyükşehirlere göç eden köylüler de kenar mahallerde yaşamakta, zor şartlar altında çeşitli sıkıntılara maruz kalmaktadır. Köydeki eğitimsizlik, cahillik ve sömürülmeleri büyükşehirlerde de devam eder. Yazar, köylü kesimin yaşadığı sıkıntıları işlerken aynı zamanda bu sıkıntıların sebepleri ve kurtuluş yollarıyla da ilgili düşüncelerini dile getirir. Köylerdeki feodal sistem, köylülerin ağa ve benzeri güçlü kişiler tarafından sömürülmesi, sosyal adaletsizlik, toplumdaki kültür, eğitim ve gelir farkı, köy yaşamına hâkim olan inanış, gelenek ve batıl inançlar, göç ve sonuçları, kuşaklar arası kültür çatışmaları, yazarın eserlerinde sıkça işlediği temalardır (Erol, 2009: 199-200).

Talip Apaydın, eserlerini oluştururken iyi bildiği ve tanıdığı köy ve köylüleri konu edindiğini, anlattıklarını da abartmadan, kendi süzgecinden geçirerek yazdığını söyler:

Türk edebiyatı roman çağını yaşıyor. Ben de gücümce bir şeyler katmağa çalışıyorum. Köylerdeki insanları, insanların insanlara ettiklerini, insanların çeşitli sorunlar karşısındaki davranışlarını, doğayı, köy evlerini, kırları, yolları, ilkel araçları... ve bunlardan kurulu köy dünyasını halk türkülerimiz gibi biraz yanık bir dille anlatıyorum (...) Konularımı köyden alıyorum. İyi bildiğim çevre elbet köyler, köylüler. İyisi var, kötüsü var. Aptalı var, kurnazı var. Sevimlisi var, sevimsizi var. Mümkün olduğu kadar abartmadan yaşıyorum. Gerçek olsun diyorum. Sonra kendi sesimle söyleyeyim istiyorum (Bayrak, 1978: 135).

Yazar, yazmaya başladığı yıllarda, ülke nüfusunun çok büyük bir bölümünün yaşadığı, köyleri, köylüleri anlatarak aslında tüm Anadolu'yu anlatır. Talip Apaydın, ülkenin kalkınıp zenginleşmesini, köylerin gelişip kalkınmasına bağlar. Köyün ve köylünün daha uzun bir süre edebiyata konu olacağını, anlatılacağını düşünür. Öykü ve romanlarının önemli bir kısmında köylerin ve köylülerin sıkıntılarını dile getiren yazar, ileriye dönük ise iyimser ve ümitvardır (Kurutlu, 1990: 13).

Çocukluğundan meslek hayatına, yaşamının hemen hemen tüm dönemlerinde çeşitli sıkıntı ve zorluklarla karşılaşan yazar Talip Apaydın, çocuklara yönelik hazırladığı eserlerde azim, çalışkanlık,

dürüstlük, mücadele etme gibi temel öğeleri işlemiştir. Yazar bu eserlerinde aile, yurt, doğa, insan ve hayvan sevgisi temalarını ele alırken çocuklara çalışmayı, dürüstlüğü, vatansever ve azimli olmayı öğütler. Yazar, çocukların erken yaşlarda edebiyatla tanışmaları gerektiğini vurgular: “Doğrular ta çocukluktan itibaren sezdirilmeli; beşinci sınıftan sonra doğruların öğretilmesi daha da önemlidir. Çocuklar, gençler doğruları erkenden anlamalı ve kendilerini o doğrultuda geliştirmeliler. Doğruların öğretilmemesi yanlış eğitimle sonuçlanıyor. Doğrular çocuklara sevdirilmeli. Her öğretmen örnek kişidir, model insandır. Öğretmenler gençliğe örnek olmalılar (Özberk, 2012:173).

Yazara göre çocuklar, kitapların sıcak dünyasıyla, yazarlarla tanıştırılmalıdır. Okudukları metinler çocuğa yeni dünyalar sunmalıdır. Çocuk, okurken öğrenmeli bir yandan da yeni bilgiler, yeni yerler görüp öğrenmek için kamçılanmalıdır. Bu noktada edebiyatın çocukta merak duygusu oluşturabilmesi önemlidir:

Çocukları yazarlarla yüz yüze getirmek lazım. Yani çocuklara okumayı düşünmeyi aşlamak gerek. Ve kitap okuma düşündürmeye de başlar. Ezberlemek öğrenmek demek değildir, öğrenmek anlamak demektir. Anlayınca da eleştireceksin, eksiğini yanlısını irdelleyeceksin. Okumak genel kültürü artırıyor. Eğer eğitim bundan birinci derecede etkilenecek öğrencide merak uyandıramıyorsa o eğitim yanlış eğitimidir. Merak uyandıracaksınız. Merak olmayan insan keşifleri, buluşları nasıl yapabilir?

Merak etmeyen insan nasıl hastalıklara tedavi bulabilir, merak etmeyen insan Amerika'yı keşfedebilir mi? Merak olmazsa keşifler olmaz, ilerleme olmaz. Öğrencilerde merak uyandıracaksınız (Keşaplı, 2009: 63-64).

Çocukların içinde buldukları gelişim özelliklerinden ötürü hassas bir dönemden geçtiklerini göz önüne alan yazar, bu dönemde çocukların ilgi alanlarının doğru tespit edilerek çocuğun dönemsel açlık ve ihtiyaçlarının doğru yoldan giderilmesinin önemine dikkat çeker:

Çocukların ilgi duydukları konular nelerdir? Önce şunu belirtmek gerekli ki, yaşam karşısında çocuğun ölçüleri değişiktir. Daha çok düşsel bir dünyada yaşar çocuk. Olayların gerçekliği ile kendi düş dünyası arasında gider gelir. Birçok sorunları kavrayamadığı için tedirgindir, onları kendi hayalinde çözüme kavuşturur. Yaşı ve bilgisi ilerledikçe olayların ve sorunların gerçek anlamını kavramaya çalışır. Çocuk kişiliği bu dönemdeki iyi kötü etkilerle yoğrularak kurulur. Yetişkinlerin önem verdiği nice konulara aynı oranda önem vermeyebilir çocuk. Tam tersi olabilir, bazen küçücük sorunlar onu tedirgin eder, gözünde büyütür, dert hâline getirir. Böyle dönemlerinde çocukla yakından ilgilenmek, bakış açılarını başka alanlara kaydırmak gereklidir (Apaydın, 1979: 296).

Çocuklar genelde tabiata, ağaçlara ve hayvanlara karşı ilgilidirler. Kendilerince insan dışı ve cansız bu öğelerle yeni dünyalar kurarlar, onları konuşturur, oynatırlar. Bunu yaparken de doğru olanın, haklı olanın tarafını tutar, onların kazanmasını isterler. Yazar, çocukların ilgi alanları ve oluşturdukları bu yeni dünyayla ilgili şöyle düşünür:

Çocukların yaşadıkları çevreye, yaşlarına ve cinslerine göre ilgi alanları farklılıklar gösterebilir. Ama tüm çocuklar doğa olaylarına, hayvanların ve bitkilerin dünyasına ilgi duyarlar. Onların yaşamlarını merak ederler. Kendilerine göre konuşururlar, birbirine yardım ettirirler. Güçlünün güçsüze “iyi” davranmasını isterler. Başlangıçta çocuklar her zaman zayıftan yanadırlar. İnsanlar arası ilişkiler de böyle olsun isterler (Apaydın, 1979: 296).

Talip Apaydın, edebiyatın çocukların kişiliklerini olumlu yönde geliştirmesi gerektiğini, çocuklara yönelik hazırlanan edebî eserlerde çocuğa doğrudan öğüt verme yerine verilmek istenenin eser geneline yansıtılması gerektiğini düşünür:

Onu eğlendirirken, ona hoşça vakit geçirtirken, konunun gerektirdiği ölçüde çocuğa bir davranış biçimi kazandırmak gerekir. Bu toplumsal tutum kesinlikle insancıl ve çağdaş olmalıdır. Çocukta doğal olarak bulunan saldırganlık içgüdüsünü gerilere iten, başkalarına sevgiyi saygıyı, yardım duygusunu öne alan bir görüşü benimsetmelidir. Eşitlik ve hakkına

razı olma eğilimini geliştirmelidir. Ders verir, öğüt verir gibi bir tavır almadan, yeri geldikçe doğruları ve gerçekleri öz yalın olarak söylemeli, onları benimsetmelidir (Apaydın, 1979: 297).

Yazar ayrıca, çocukların müzeleri, tarihi yerleri, bağ, bahçe tarlaları kendi gözleriyle görmesinin gezip dolaşmasının faydasına dikkat çeker: “Şuna inanıyorum, öğrencilik yıllarında böylesi geziler her bakımdan yararlı oluyor. Fırsatlar bulup gezdirmeli öğrenciyi. Unutulmaz izlenimler, bilgiler, görgüler kazanılıyor” (Apaydın, 2009: 54).

3.2.1. Öykü Anlayışı, Eserleri ve Aldığı Ödüller

Talip Apaydın’a göre genel geçer bir öykü tanımı yoktur. Her öykü, konusu ve içeriğine göre ayrı ayrı tanımlamayı gerektirir. Bazı öykülerde olay, bazılarında anı yönü ön plandadır. Masalımsı, fantastik öyküler vardır. Öykü ve romanlarda doğrudan doğruya insanla insan, insanla toplum arasındaki ilişkilerin; insanın ve toplumun sorunlarının öne çıktığını vurgulayan yazar, öyküyü şöyle tarif eder:

Her öykü için ayrı bir tanım yapmak gerekir. Yani olay yönü ağır basan öyküler vardır. Anı yanı ağır basan öyküler vardır. Denememsi, düşünsel yönü ağır basan öyküler vardır. Fantastik öyküler vardır. Masalımsı öyküler vardır. Bunların her birini başarıyla yürüten edebiyatçılar vardır. Yani hepsinin bir özetini yapmak gerekirse; öykü, kısa sürede geçen, az sayıda

kahraman içeren, onların sorunlarıyla yoğun bir anlatımla, tek sözcük fazla olmayacak şekilde anlatan edebiyat türüdür (Uca, 2005: 20).

Yazar, öyküde fazlalıkların olmamasına çok dikkat eder. Öyküde fazla unsurun olmaması gerektiğini, kısa ama yoğun bir anlatımın olmasının gerekliliğine vurgu yapar. Çehov'dan örnek verir. “Duvarda bir tüfekten söz ediyorsanız, o tüfeğin, öykü içinde mutlaka patlaması gerekir” der (Uca, 2005: 20).

Yazarın öyküye bakış açısı ve öykü yazma süreciyle ilgili düşünceleri ise şöyledir:

Ben öyküyü seviyorum. Çok öykü yazdım. Zaman zaman birbirine hiç benzemeyen öyküler yazdım. Öykü sizi, bu konuyu yaz, bu konuyu yaz diye zorlar bazen. Ondan kurtulamıyorsunuz. Yazmadan rahat edemiyorsunuz. Öykü bitinceye kadar çok zor. Yazarken düzeltiyorum, bozuyorum, tekrar yazıyorum. Beğenmiyorum, bırakıyorum. Bazen de bir çırpıda yazılabilir öykü. O da güzel tabii. Şiirsel olursa, özellikle, akar gider. Ama edebiyat aslında zor bir iştir. Bir yazar diyor ki, “Yazmak cehennemdir. Ama bitince insan cennete gider.” O kadar insana zevk verir öykü (Uca, 2005: 20-21).

Yazar, köy kökenli olduğundan öykülerinde genelde köyü ve köy sorunlarını işler. Uzun süre köy gerçeklerini yazar. Eserleri ve işlediği konular sadece köyle sınırlı değildir. Şehir merkezlerinde çalışmasıyla kenti de ele alır. Kendisinin kent merkezinde yaşayan

insanların iç dünyalarını başarılı bir şekilde yansıtamayacağını, şehirlerde doğup büyümüş yazarların da köy insanının iç dünyasını bilemeyeceğini belirtir. Yazar bu durumu şöyle ifade eder:

Ben köyden geldiğim, ilk algılarımı oradan aldığım için, öykülerimde, romanlarımda köy gerçeklerini yazdım uzun süre. Kentlerde de görev aldım sonradan. Orada da aydınların öykülerini, romanlarını yazdım. Yazdıklarım yalnızca köyle ilgili değil. İlk algılar çok önemli tabii. Orayı unutamıyorum. Kentlerdeki insanlar da mutlu değil. Türkiye insanı, kadın-erkek, köylü kentli, bir sürü sorunlarla mücadele etmektedir. Onların içinden gelmiş bir yazar olarak, onları görmemek, yazmamak mümkün değil (Uca, 2005: 21).

Talip Apaydın, Kurtuluş Savaşı'nda ve Cumhuriyet sonrası Anadolu'nun yeniden kalkındırılmasında köylünün çok önemli görevler üstlendiğine inanır. Buna karşın köyün ve köylünün edebiyatımızda yer almamasını eleştirir. Sayıca az olan köy konulu kitapların da köyü bilmeyen, köylerde yaşamamış yazarlar tarafından ele alınmış olmasının faydalı olmayacağını düşünür. Yazar, eserlerinde köye yer vermesi ve köy konulu ürünler vermesiyle ilgili şunları söyler:

Ben nasıl Şişli'de yaşayan bir insanın iç dünyasını yazamazsam, bir şehirlili de bir köylünün iç dünyasını bilemez. Bazıları "Köylü basit insandır, onun romanı olmaz ki!" derler. Yanlıştır. Biz Knut Hamsun'ları ve diğer batılı köylü yazarları okuduktan sonra köylünün

romanının yazılabileceğini gördük. Ve yazdık. Türkiye’de köylü, Kurtuluş Savaşı’nda çok önemli görevler yüklenmiştir. Atatürk’ün sözleriyle “Kurtuluş Savaşı çarıkla, kağı ile kazanılmıştır.” En çok onlar acı çekti. Köylülük devam ediyor. Biz onların içinden çıkıp geldik. Bizim kaçınılmaz görevimizdi onları anlatmak. Onları Türk aydınının önüne sermek ve köyliüyü edebiyata getirmek (Uca, 2005: 21).

Talip Apaydın’ın eserleri teknik anlamda karmaşık değildir. Öykü ve romanlarında giriş, gelişme ve sonuç bölümleri net bir biçimde ayrılmaktadır. Eserlerinin ana kahramanları çoğunlukla köylülerdir. Yetişkinlerin yanı sıra çocuklar da ana kahraman olarak yer alırlar. Yazar, bayan kahramanlara pek yer vermemiştir. Talip Apaydın’ın roman ve öykülerinde seçtiği kahramanlar, yazarın yetiştiği toplum yapısına, dönemin toplumsal yapısına bağlıdır. Bu eserlerde ağalar, din adamları, bürokrat ve muhtarlar sevilmeyen, toplumsal kalkınma ve aydınlanmaya karşı olan tiplerdir. Öğretmenler ve subaylar ise toplumu değiştirmeye çalışan, bu uğurda çeşitli sıkıntılara göğüs geren, idealist kahramanlardır (Erol, 2009: 200).

Talip Apaydın’ın öykülerinin teması genel olarak yurt sevgisidir. Yazdığı öykülerde, yeniliklerin, modernliğin köye de getirilmesini, köylüler tarafından da kullanılmasını ister. Yazarın öykülerinde asıl vermek istediği mesaj, köyün, köylülerin geri kalmış, köhnemiş ve çağa ayak uyduramayan yapısının değiştirilmesi ve refah ve zenginlikten onların da istifade etmesidir. Bu amaç için

yazarın öykü ve romanlarında seçtiği karakterler genellikle öğretmenlerdir. Kişisel özellikleri, hayatları ve nereli olduklarıyla ilgili pek bilgi verilmese de yazarın eserlerinde yer verdiği öğretmenler, çoğunlukla köy kökenlidir, köyün ve köylülerin hâlinde anlayan kişilerdir. Dönemin gerektirdiği donanım ve zihinsel yapıya uygun olarak oluşturulan öğretmen karakterler, aydınlık, ilerleme ve çağdaşlığın temsilcisidir (Kurutlu, 1990: 74-87).

Yazar ve şair kimliğiyle öne çıkan Talip Apaydın, yazdığı ilk şiirlerini “Susuzluk” (1952) adlı kitabında toplamıştır. Daha sonra yazdığı ve farklı dergilerde yayınlanan diğer şiirlerini ise kitaplaştıramamıştır. İlk edebî ürünleri, Hasanoğlu Köy Enstitüsü öğrencisiyken, enstitü dergisinde yayınlanmıştır. Aslında yazarın ilk yazısı, henüz 5. sınıftayken yazdığı ve okulun “Amaç” adlı duvar gazetesinde yer alan yazısıdır. Talip Apaydın, toplumsal gerçekçi yazarlardandır. Genelde bu anlayışı benimseyen yazarlar, gerçekleri olduğu gibi yansıtmayı hedeflediklerinden kurallara pek bağlı kalmazlar ve yerel-yöresel dili olduğu gibi aktarma yaklaşımındadırlar. Talip Apaydın da toplumsal gerçekliği benimsemiş bir yazar olmasına karşın dilin kurallarına bağlıdır ve eserlerinde yerel dile pek önem vermez. Ona göre yerel-yöresel ağız ve şiveler dili yanlış kullanırlar, oysa kendisi dilin doğru ve düzgün kullanılmasından yanadır (Uyar, 2009: 99-101).

Ben şahsen yerel dili kullanmıyorum, kullanmak istemiyorum. Edebiyatın doğru dille yapılabileceğine inanıyorum. Köylü birçok sözcükleri yanlış söyler.

Gerçi anlattığımız insanın havasını vermek için bazı arkadaşlar -özellikle O. Kemal ve F. Baykurt- yerel dili ustalıkla kullandılar. Ama her kelimenin yanlış söylenmesini gereksiz buluyorum. Amca yerine “emmi” diyorum. Bunlar fazla yanlış gelmiyor. Havayı böylece yaratmağa çalışıyorum (Bayrak, 1978: 140).

Yazarın ilk eseri 1952’de yayınlanan *Bozkırda Günler* adlı anı kitabıdır. İlk romanı ise *Sarı Traktör*’dür (1958). Yazarın ilk romanının konusu köylüler arasındaki su, toprak çekişmeleri, tarımda başlayan makineleşme ve bunun karşısında köylülerin tutumlarıdır. *Sarı Traktör* romanı İngilizce ve İtalyancaya çevrilmiştir. Yazarın ilk şiir ve öyküleri de 1948-1950 yılları arasında *Türk Dili, Yeni Ufuklar, İmece, Fikirler, Edebiyat Dünyası, Yücel, Varlık* dergilerinde yayınlanmaya başlamıştır. Talip Apaydın, 50 yılı aşan yazın hayatında, 17 roman, 15 öykü kitabı, 3 anı, 2 şiir, 4 deneme ve 4 tiyatro olmak üzere toplam 45 eser kaleme almıştır (Kocabaş, 2009: 11).

Talip Apaydın, şiirlerinde olduğu kadar düzyazılarında da yaşadığı çevreye ve içinde yetiştiği topluma karşı duyarlıdır. Köy notları, öğretmenlik anıları, romanları ve kaleme aldığı öykülerle düzyazının her alanında söz sahibi olduğunu göstermiştir (Onaran, 2009:120).

Talip Apaydın, Köy Enstitüsü yazarlar kuşağında, pek çok ilke ve başarıya imza atmış bir isimdir. *Sarı Traktör* (1958) romanı, edebiyatımızda köyü ve tarımda makineleşmeyi konu alan ilk

romanlardandır. *Yarbükü* (1959) isimli ikinci romanında ise köydeki su sıkıntısı ve çeltik sorununu konu almıştır. *Yoz Davar* (1973) ile edebiyatımızda ilk defa çobanlık mesleği roman boyutunda işlenmiştir. *Yapılar Yapılırken* (1970) adlı eserinde de köyden kente göçü ve kentte yaşayan köylülerin sorunlarını ustaca işlemiştir. *Köy Enstitüsü Yılları* (1967) adlı kitabında; çocukluğunu, yaşadığı sıkıntıları, okuma azmini ve bunun sonucunda kazandığı Köy Enstitüsünde geçen anılarını çok akıcı ve etkili bir biçimde ortaya koyar. Talip Apaydın, bunların dışında birçok roman, öykü, şiir ve oyun yazmıştır. Kırktan fazla esere imza atmış, çeşitli ödüller kazanmıştır (Şahin, 2005: 5).

Yazar, eserlerini ve bazı romanlarında ele aldığı konuları şu şekilde özetler:

İlk romanım Sarı Traktör'de bir köylü delikanlısının traktör hevesini, traktör alma isteğini, babasının da bir türlü bunu göze alamayı, "Dilinden anlamayız, dışından anlamayız, tarlada bozulurse ne yaparız" diyerek almak istemediğini ve iki kuşak arasındaki o mücadeleyi uzun uzun işledim. Köy delikanlısının iç dünyasını, köy hayatını, tarlaları, harmanları, yani o dünyayı anlattım. Yar Bükü adlı ikinci romanımda su meselesini, köylüler arasındaki su kavgalarını, toprak kavgalarını anlattım. Yani köylünün içinde bulunduğu durumu, sorunlarını anlatmaya çalıştım. Yoz Davar Türkiye'de yazılmış ilk çoban romanıdır. Çobanların dünyasını yazdım. Define diye bir romanım var.

Define'de insanların toprakları kazarak eski eserler bulmaya çalışmalarını, bulduktan sonra ne olduğunu, nasıl götürüp sattıklarını, nasıl aldatıldıklarını anlattım. Tütün Yorgunu'nda Amasya'da, demiryolu köprüsünün altında oturan bir adam gördüm, onun öyküsünü yazdım. Üç dizilik bir romanım var: Toz Duman içinde, Vatan Dediler, Köylüler. Kurtuluş Savaşı öncesinden başlayarak, Kurtuluş Savaşı sırasında ve Kurtuluş Savaşı sonrasında Türk köylüsünün, Türk halkının nasıl çalıştığını, nasıl katkılarda bulunduğunu, ne büyük zorluklar içinde, ne büyük fedakârlıklara katlanarak Kurtuluş Savaşımızı kazandığımızı anlattım (Özberk, 2012:148-149-150).

Yazar konularını köyden, köylülerin Kurtuluş Savaşı sonrasında yaşadığı sıkıntılardan almıştır:

Ben de Anadolu köylüsünün Kurtuluş Savaşı'ndan sonraki hâlini anlattım. Devletten beklediğini bulamadı, işsiz kaldı, çaresiz kaldı. Ne bir fabrika var çalışacak, ne de toprağı var işleyecek... Çoğu büyük kentlerin çevrelerine geldiler; gecekonduarda oturdular. Ayrıca insanların gecekonduarda neler çektiğini aydınlarımız hâlâ bilmiyor. Kente İndi İdris romanımda bunu anlattım. İş arıyor adam, bulamıyor; caddelerde, sokaklarda dolaşiyor, hamallık arıyor... Biz, Türkiye'nin, Türk insanının yaşadığı, yaşamakta olduğu sorunlarını edebiyatımıza getirdik. Toplumcu

gerçekçi edebiyat da budur (...) Tüm yapıtlarımda kendi insanımızı, günlük iş ve yaşayışı içinde zorlamadan, abartmadan, olduğu gibi vermeye çalıştım. Bu insanlar ezilmiştir, yoksuldur, ama bitmiş değildir. Umudu vardır, gücü vardır. Bizim halkımız, yarını olan bir halktır. Bunu vurgulamaya çalıştım hep (Özberk, 2012:152).

Romanları

- Sarı Traktör, Varlık Yayınları, 1958*
Yarbükü, Varlık Yayınları, 1959
Emmioğu, Remzi Kitapevi, 1961
Ortakçılar, İmece Yayınları, 1964
Ferhat ile Şirin (halk romanı), İmece Yayınları, 1965
Define, Remzi Kitapevi, 1972
Yoz Davar, Cem Yayınları, 1973
Toz Duman İçinde, Hürriyet Yayınları, 1974
Tütün Yorgunu, Cem Yayınları, 1975
Kente İndi İdris, Tekin Yayınları, 1981
Vatan Dediler, Yalçın Yayınları, 1981
Köylüler, Cem Yayınevi, 1991

Çocuk Romanları

- Toprağa Basınca, Arkın Yay., 1966*
Dağdaki Kaynak, Cem Yay., 1981
Merdiven, Öğretmen Yay., 1985

Biz Varız, Gendaş Yay., 1996

Öyküleri

Ateş Düşünce, Bizim Yayınlar, 1967

Öte Yakadaki Cennet, Cem Yayınevi, 1972

Koca Taş, Yeni Büyük Dağıtım Yay., 1974

O Güzel İnsanlar, Cem Yay., 1978

Alo Çocuklar, Abece Yay., 1979

Yolun Kıyısındaki Adam, Cem Yay., 1979

Duvar Yazarları, TekinYay., 1981

Yangın, Yalçın Yay., 1981

Elif Kızın Elleri, Cem Yay., 1981

Kökten Ankaralı, Yazko, 1981

Hendek Başı, Hocan Yay., 1984

Hem Uzak Hem Yakın, Yaba Yay., 1985

Karabasan, Cem Yay., 1989

Öykülerle Çizgiler, Güldikeni Yay., 1998

Şiirleri

Susuzluk, Varlık Yay., 1952

Kırsal Sancı, Güldikeni Yay., 1999

Anıları

Bozkırda Günler, Varlık Yay., 1952

*Köy Enstitüsü Yılları, Ararat Yay., 1967 (İlk baskı
Karanlığın Kuvveti adı ile)*

Akan Sulara Karşı, Öğretmen Yay., 1985

Oyunları

Bir Yol, Varlık Yayınları, 1966

Çalgıcı Recep, Arkın Kitapevi, 1974

Yapılar Yapılırken, 1970 TRT Basılmamış.

Otobüs Yarışı,

1970 TRT Basılmamış.

Deneme ve Makaleleri

Bilgiden Bilince Eğitim, Eğitim-Der Yay., 1995.

Geri Kalmış Ülkelerde Özellikle Türkiye'de Eğitim Sorunları ve Devrim İhtiyaçları (Talip Apaydın, Dursun Akçam), Türkiye Öğretmenler Sendikası Eğitim Şurası, Ankara 1968.

Devrim İçin Edebiyat (Talip Apaydın, Dursun Akçam, Avni Aytan, Ali Bozkurt, Vahap Erdoğan), Türkiye Öğretmenler Sendikası 2. Devrimci Eğitim Şurası, 1971.

Devrim İçin Eğitim, (Talip Apaydın, Adnan Binyazar, Mehmet Cihangir, Haşim Kanar, Cevdet Kudret) Türkiye Öğretmenler Sendikası 2. Devrimci Şurası, 1971.

Aldığı Ödüller

“Toprağa Basınca” adlı çocuk romanı ile “Doğan Kardeş Çocuk Romanı Ödülü” (1964).

“Yapılar Yapılırken” ve “Otobüs Yarışı” adlı basılmamış radyo oyunları ile “1970 TRT Sanat Ödülleri” yarışmasında iki başarı ödülü

“Tütün Yorgunu” adlı eseri ile “Fikret Madaralı Roman Ödülü” (1976).

“Köylüler” romanı ile “1992 Orhan Kemal Roman Ödülü”

“Köylüler” romanı ile “Edebiyatçılar Derneği Büyük Ödülü”

17 Nisan 2009’da “Köy Enstitüleri Vakfı Eğitim Başarı Ödülü”nü aldı (Kocabaş, 2009: 12).

3.2.2. Yurt ve Doğa Sevgisi

Talip Apaydın’ın çocuklara yönelik hazırladığı öykülerde ve genel olarak tüm eserlerinde baskın bir doğa ve doğa sevgisi göze çarpar. Köyde doğup büyüyen yazar, Köy Enstitüsünde ve daha sonra uzun süre gezici başöğretmenlik yaptığı Almus bölgesinde hep doğayla iç içe olmuştur. Doğayı, bozkırı, suyu ve ağaçları çok seven yazar eserlerinde bu öğelerden sıkça yararlanmıştır.

Talip Apaydın’ın doğa sevgisi özellikle Köy Enstitüsündeki öğrencilik yıllarında gelişir:

On yedi yaşındaydım. Bende belirgin bir doğa sevgisi başlamıştı. Doğa betimlemelerini şiir gibi okurdum, hatta ezberlerdim. Ağaçlara bakarken artık başka türlü bakıyordum. Elimi sürerken, içinden ılık bir sevgi geliyordu. Ormanları düşünüyordum, o yeşil-serin, uğultulu dünya beni zevkle dolduruyordu. Fırsat

buldukça dışarılara çıkardım. Seydi suyunun kıyısında, Eskişehir şosesinde, çayırlarda tek başıma dolaşırdım. Kırlar hoşuma giderdi. Geniş düzlükler, yayvan tepeler, tarlalar, otlar, ağaçlar anlatılmaz bir şekilde beni oyalıyordu, zevk veriyordu bana (Apaydın, 2009: 109).

Yazarın düşünce ve hayallerinde toprak ve doğa vardır. Çocukluğunda köyde pirinç yetiştirilmesinde babasına yardım eden, tarla işlerinde çalışan yazarın gözünde toprak başkadır, kutsaldır:

Toprağı seviyordum. Bütün bitkilerin, hayvanların anası olarak kutsuyordum onu. Düz bir toprak parçası görmeyeyim, içim açılıyordu. Hele sulaksa, verimliyse, ta köylülükten kalma bir toprak özlemiyle gönlümün bir yanı karışıyordu oraya. Hemen sonunu getiriyordum; sebzeler, meyveler, ahır, kümes, aralık... Evin önu çiçeklik, bahçede çardağa sarılmış aasmalar. Kıyıda salınan sıra sıra kavak ağaçları. Boyalı pencerelerinde basma perdeler gerili küçük beyaz ev (Apaydın, 2009: 110).

Enstitüyü bitirip köyüne dönen yazar, köyünü ve çevresini bir başka gözle görür, değerlendirir. Yazarın bozkır sevgisi ve bozkıra olan ilgisi onu anlatmaya dönüşmüş ve doğa, yazarın yazı yazmaya başlamasına sebep olmuştur:

Sonra ben kendi köyümün bozkırlarını sevdim. Susuz toprakları, geniş düzlükleri, yavan tepeleri... İçime sindire sindire dolaştım oraları. Susuzluğu, ağaçsızlığı

can evimde duydum. Susuzluğun şiirini yazmaya çalıştım. Bozkırları ve bozkır insanlarınin çilesini anlattım. Yazarlığım doğa sevgisiyle başlamıştı (Apaydın, 2009: 112).

Yazar, doğayı sevmenin, korumanın yurdu sevmekle eş olduğunu düşünür. İnsanın çevresini, doğayı sevmeye başlamasıyla yurt sevgisi edineceğini savunur. Doğa ile yurt sevgisi arasında bağlantı kurar. Doğayı sevmeyen birinin gerçek bir yurtsever olamayacağını vurgular:

Hele kendimize ait, emeğimizi verdiğimiz, terimizi akıttığımız, sonra üstüne oturup dinlendiğimiz ürünleri yiyip doyurduğumuz toprak, gerçek yurt sevgisi buydu işte. Havada kalan sözcüklerin anlamı yoktu. Bir yerde dayanmadığı için havada kalıyordu o kavramlar. Doğa sevgisi, toprak sevgisi, giderek yurt sevgisi hâlini almalıydı. İşte o zaman daha sağlam bir yurt sevgisi çıkacaktı ortaya. İnsanı sevmeyen, insana saygısı olmayan kişinin ulusseverliği sözden öteye geçemezdi. Gerçek yurt sevgisinin de bir ağacı, otu, çiçeği, tarlayı, toprağı sevmekten başlayacağını seziniyordum. Yurt demek toprak demektir. Evimiz, köyümüz, kırlarımız demektir. Buraları iyi tanımayan, buralara gerçek bir ilgi duymayan, gönlünün bir yanı doğa sevgisiyle kavrulmayan kişinin gerçek bir yurtsever olabileceğini kabul edemiyordum. Yurt deyince insan bir yeri düşünmeliydi. Gönlünde

aşka benzer ılık bir şeyler duymalıydı. Bir dereyi, derenin içindeki ağaçları, bir toprak parçasını düşünmeliydi. Onlara karışıp giden anıları olmalıydı. Kısacası doğa sevgisinden başlayacaktı her şey (Apaydın, 2009: 112).

3.2.2. Eşi ve Çocuklarının Dilinden Talip Apaydın

Talip Apaydın'ın yaklaşık 65 yıllık eşi Halise Hanım, yazarın yaşam mücadelesinde, meslek hayatında ve eserlerini hazırlamasında hep destekçisi olmuştur. Düşüncesinden ve yazdıklarından dolayı birçok defa eserleri incelenen, mahkemeye verilen, hatta evi aranan ve birkaç defa açığa alınan Talip Apaydın, en büyük güç ve desteği eşi Halise Hanım'dan almıştır. Bu dayanışmada aralarındaki sevgi ve saygının yanı sıra Halise Hanım'ın da Köy Enstitüsü mezunu olup sıkıntı ve zorluklara karşı aldığı eğitimin ve dayanma gücünün önemli bir etken olduğu söylenebilir. Halise Hanım, eşi Talip Apaydın'ın yaşadığı sıkıntılar ve yazarlığı hakkında düşüncelerini şöyle açıklar:

Kaç kez soruşturmalardan geçti. Kitapları mahkemelere verildi, hakkında davalar açıldı. Evimiz arandı. Bakanlık emrine alındı. Yani işsiz kaldı. Hele taşrada olunca bunlar nasıl etki yapar? Bütün bunları birlikte göğüsledik. Acılara birlikte katlandık. Kolay olmadı elbet. Üstelik sanatçı yanı olan, duyarlı bir insan. Fazla üzülür, olayları büyütür. Teselli etmek hep bana düştü. Gene de iyi çalıştı. Çeşitli türlerde

irili ufaklı kırk kitap yazıp yayınladı. Bazıları birçok baskılar yaptı. Ödüller aldı. Ayrıca ikimiz de başarılı öğretmenlerdik. Otuzar yıl çalıştık. Tüm engellere karşın kendimizi zorla kabul ettirdik. Bu konuda ne ilginç anılarımız var! Yazar olarak beğenirim. Yazdığını iyi yazar. Türkçeyi iyi kullanır. Akıcı ve sıcak bir anlatımı vardır. Kitaplarını hep benim de ilgim ve teşvikim içinde yazdı. Yani yazdıklarına katkı oldu. En azından rahat çalışmasını sağladım evde. Uygun ortamı hazırladım (Apaydın H, 2009: 26-27).

İlk çocuğu, kızı Su Apaydın'ın ise, babasının programlı çalışmasından, alçak gönüllüğünden ve eserlerinin konusunu köyden almasıyla ilgili düşünceleri şöyledir:

Babam yaşamının her döneminde çok programlı yaşadı. İnsanı sıradan insandan ayıran nitelik öz disiplindir. Babam öz disipline sahip, çalışkan ve üretken bir insandır. Herhangi bir üretim işinde değilse mutlaka bir şeyler okuyor ya da nitelikli bir müzik dinliyordur. Yaz dinlencelerimizde bile elinde bir yazın çalışması vardı (...) Düzenli ve titiz bir insandır(...) Babamın bir başka özelliği ise içinden kopup gelen yaşama sevincidir (...) Babamın atlamadan söylemem gereken en önemli özelliklerinden birisi gerçekten alçakgönüllü ve dürüst bir insan oluşudur (...) Babam duygulu ve duyarlı bir

insandır. Bazen öksüz bir çocuk gibidir. Bazen katı ve tavizsizdir (...) Babam, içinden çıkıp geldiği yoksul köylülerin, kent yoksullarının çaresizliğini ta derinden duyumsayan bir insandır. Romanlarında, hikâyelerinde onların sorunlarını dile getirmiştir (Apaydın S, 2009: 31-34).

Yazarın ortanca çocuğu ve ilk oğlu olan Güneş Apaydın, anne ve babasından bahsederken onların kitaplara olan sevgilerine ve bunun kendileri üzerinde bıraktığı etkiden söz eder:

Köy Enstitülerinde kazandıkları, kitap okuma ve okunanları paylaşma alışkanlığı aile içerisinde de devam edirdi. Bu nedenle tüm ailemizin yaşamında nitelikli kitap çok önemli yer tutmaktadır. Benim lise öğrencilik yıllarımda uyuduğum büyük odada, iki duvar tavana kadar kitaplarla kaplı idi. Bütün bu anlattıklarımı özetleyecek olursam Talip Apaydın, yazarlığı; eğitimciliğinin ve yurtseverliğinin doğal bir devamı olarak kabul eden bir kişidir (Apaydın G, 2009: 36).

Küçük oğlu Aydın Apaydın ise babasına olan hayranlığını şu cümlelerle ifade eder:

Küçük bir çocukken babamın yazılar yazdığını ve insanların bu yazıları önemseyerek okuduklarını, onun öğrencileri ve arkadaşları tarafından çok sevildiğini gördüm. Bazen öğrencilerini bile kıskandığım olurdu. Evimize o yılların değerli aydınları, yazarları, çizerleri

gelirdi. Babamın alçak gönüllü ve dürüst kişiliği beni çok etkilerdi. Onunla gurur duymayı öğrenmeye başladım. Kitaplarını okumaya başladığımda içimde bir yerler titriyordu. Güçlü ve iyi bir yazının insanı titretebildiğini, alçak gönüllü yaşayıp pek de alçakgönüllü olmayan çalışmaları olduğunu öğrendim. Babamın hayatını, sevgisini, yaptıklarını, yapamadıklarını, inancını, dürüstlüğünü, cehalete, yoksulluğa, haksızlığa olan nefretini öğrendim. Yoksul bir köylü çocuğun; doğru, demokratik, laik ve dürüst bir eğitimden sonra neler yapabileceğini gördüm, içim titredi. Babamla gurur duydum (Apaydın A, 2009: 37).

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUM

TALİP APAYDIN'IN ÖYKÜLERİNİN TAHLİLİ

Bu bölümde yazarın çocuklara yönelik hazırladığı beş öykü kitabındaki 26 öykü, ölçütler çerçevesinde tek tek incelenerek, iletilerin çocuğa görelilik açısından değerlendirilmesi amaçlanmaktadır. Öykülerin tahlili yapılmadan önce öykü kitaplarının yapısı ve içeriği ile ilgili genel bilgi verilecektir.

Öyküler tahlil edilirken; iç ve dış yapı, konu, olay örgüsü, öykünün başkışisi ve diğer kişileri, öyküde yer ve zaman, öyküde bakış açısı, çocuk edebiyatı ve Türkçe eğitimi açısından öykünün çözümlenmesi, öykünün dil ve anlatımı, kelime, atasözü ve deyimler ve çocuğa görelilik açısından öykünün çözümlenmesi şeklinde bir sıralama takip edilecektir.

4.1. Çalgıcı Recep

4.1.1. İç ve Dış Yapı

Çalgıcı Recep, ilk olarak, 1974 yılında, Arkın Kitapevi tarafından, tek öykülü, müstakil bir kitap olarak yayınlanmıştır. *Çalgıcı Recep*, daha sonra Özyürek Yayınevi tarafından, yazarın *Elif Kızın Elleri* adlı öykü kitabına alınmış ve yayınlanmıştır. İncelediğimiz bu kitap, Arkın Kitabevi'nin 9-14 yaş için düzenlediği "Arkın Çocuk Edebiyatı Ödülleri Yarışması"nda ödül almıştır. Kitapta çok sayıda görsel öğeye yer verilmiştir. Kitapta, çizimi Engin Yüksel tarafından yapılmış 14 siyah beyaz resim

kullanılmıştır. Kitapta kullanılan resimler, öykünün konu gelişimine paralel, ilgili bölümle pekiştirici ve çocuğun hayal gücünü zenginleştirecek; çocukta heyecan ve merak uyandıracak niteliktedir. *Çalgıcı Recep*, 15 sayfadan oluşur. Kitapta kullanılan yazı puntosu 12'dir. Kitap, sayfa yapısı, kalitesi ve yazı puntolarının büyüklüğü açısından ortaokul öğrencilerinin seviyesine uygundur.

4.1.2. Konu

Öyküde, Anadolu'nun bir köyünde, zurnacılığa heves eden bir çocuğun gösterdiği azim ve çabayla kendini geliştirip ilerde usta bir halk sanatçısı olması anlatılır.

4.1.2.1. Olay Örgüsü

Babasız, zor bir çocukluk geçiren Recep'in en büyük hevesi türkü söylemek, zurna çalmaktır. Önceleri, kabak yapraklarını çeşitli şekillere sokarak üfleme, kaval gibi çalmaya çalışır. Köydeki düğünlere katılan zurnacının, Recep'teki bu ilgi ve beceriyi görmesi ve tembihi üzerine Recep'e kasabadan bir zurna alınır. Bu duruma çok sevinen Recep, boş zaman ve yer buldukça zurna çalıp kendini geliştirmeye çalışır. Ama bu durumdan memnun olmayanlar vardır.

Köylüler, zurnasıyla gürültü çıkarmasına ve ilerde çalgıcı olmaya hevesleniyor, köyün huzurunu bozup uğursuzluk getirecek bahanesiyle Recep' kızarlar. Hatta bir gün bu yüzden dayak bile yer, zurnası kırılır:

İki, üç gün yattı. Hatta anası "ölecek" diye telâşlandı.

Her yerleri gömgök olmuştu. (...) Recep dayak

yediğine değil de zurnanın kırıldığına üzülüyordu. O günlerde gene bir sessizleşti. Bir zayıfladı. Gözlerinin altı morardı. Boynu büküldü (s. 10-11).

Recep, köylülerin kötü muamelesine karşı zurna çalmayı bırakmaz. Köyün uzak, kimsenin olmadığı uygun yerlerine gidip zurna çalmaya devam eder. Aradan geçen zamanda Recep büyür, sanatını da iyice geliştirir. Türküleri, şarkıları neredeyse kusursuz çalar. Artık köylüler de eskisi gibi tepki göstermez. Recep'in çaldıklarını sevmeye başlar ve sanatına saygı gösterirler:

Aradan yıllar geçti. Recep de bizim gibi büyüdü. Delikanlı oldu. Sanatını da iyice geliştirdi. Duyduğu, bildiği bütün türküleri zurna ile kusursuz çalıyordu. Uzun havalar çalıyordu. Oyun havaları çalıyordu. Radyoda duyduğu nice kıvrak türküleri en ince seslerine kadar, hakkını vererek çalıyordu. Çalarken karayağız yüzü iyice kararır, avurtları şişer, gözleri yumulur, başka bir adama benzerdi. Dinleyip de hoşuna gitmeyen kimse yoktu. Köylüler de eskisi gibi kızmıyorlardı artık. Hatta o çalarken damların kaşına oturur dinlerlerdi. Onun çalgısını herkes beğeniyordu (s. 11-12).

Recep, zurnacı sıfatı yakıştırılmasın diye düğünlerde, şenliklerde zurna çalmaz. O civarda davul, zurna çalacak usta bir ekip olmadığından, Bolu tarafından gelen Zurnacı Alim Ağa ve Davulcu Kara Dayı, düğünlerde becerilerini gösterir. Recep, zurna çalmaya heves ettiği ilk zamanlardan beri düğünlerde Zurnacı Alim

Ağa'yı takip eder, zurna çalmanın teknik ve incelikleriyle ilgili ondan bilgiler alır.

Köydeki bir düğünde, Zurnacı Alim Ağa, yerine Recep'in Davulcu Kara Dayı'ya eşlik etmesini ister ve bunda ısrar eder. Köylüler de isteklerini belirtir. Önceki günden kırlara çıkıp beraber çalışan Kara Dayı ve Recep, kısa sürede birbirlerine uyum sağlarlar ve sonraki günkü düğünde herkesi kendilerine hayran bırakırlar. Özellikle Recep'in gösterdiği beceri çok beğenilir ve düğünlerde çalması için Bolu tarafından çağrılıp getirtilen Alim Ağa, bundan sonra düğünlere gelmeyeceğini, artık Recep'in yerini tutacağını söyler. Recep, artık tüm köye kendini ispatlamıştır.

4.1.2.2. Öykünün Başkışısı ve Diğer Kişiler

Öykünün kahramanı Çalgıcı Recep, ünlü bir halk sanatçısıdır. Sanatında gösterdiği beceri ile hem ülke içinde hem yurt dışında kendini ispatlamış, beğenilen, sevilen biridir. Öykü, Recep'i tanıtan bu ifadelerle başlar. Daha sonra ise Recep'in çocukluğu ve sanatçı olma sürecinde yaşadıkları anlatılır:

*Bizim Recep'i radyolarda, plaklarda çok dinlediniz.
Belki kendisini de gördünüz. Ünlü bir halk
sanatçısıdır. Zurna çalar. Öyle çalar ki, bayılırsınız.
Yurt içinde, yurt dışında folklor ekiplerini oynatur (s.
1).*

*Recep esmer; konuşmayı ve türkü söylemeyi seven,
hareketli bir çocuktur:*

Biz ona Kara Recep derdik. Koca ağızlı, esmer yüzlü bir çocuktuk. Çirkindi ama sevimliydi. Biraz fazla konuşurdu (s. 1).

Recep köyde annesiyle yaşar, babasını kaybetmiştir. Annesi bu yüzden tek çocuğu olan Recep'in üzerine titrer fakat yine de köylülerin Recep'e kızmalarına hatta onu dövmelerine engel olamaz:

Babası olmadığı için karışanı, görüşeni yoktu. Anası üzerine titrerdi. Hasta olmasın, köyde dövmesinler diye önünde, ardında gezerdi (s. 1).

Recep, daha o yaşlarda müziğe ilgi duymaya başlar. Özellikle güzel ıslık çalmasıyla meşhurdur. Ne var ki köylüler bu durumdan pek hoşnut değildir:

En çok da türkü söylemesine, ıslık çalmasına kızarlardı. Çok güzel ıslık çalardı. İki dudağını büzer, ileri doğru uzatır, bir başlardı... Ne diyeyim, radyoda flüt çalınıyor sanırdınız. Sesler öyle yerli yerinde, ezgi öyle düzgün çıkardı (s. 1).

Recep ilk düdüğünü, topladığı kabak yapraklarından yapar. Kaval gibi çalmaya başlar. Böylece Recep'in sanat yaşamı başlamış olur. O günden sonra gerek kabak yapraklarıyla gerek daha sonra kasabadan annesine aldirdığı zurnayla çalışır, kendi kendini geliştirir:

Kabak yaprağına delikler delmiş. Bir de ağzına söğüt yaprağından küçük bir düdük geçirmiş, kaval gibi çaluyordu. (...) Recep'in sanat yaşamı o gün başladı

diyebilirim. Kendi kendine kaval çalmaya o gün başladı ve gittikçe ilerletti. Öğrendikçe açıldı (s. 6-7).

Recep artık kaval çalmaya, zurnaya iyice meraklı ve heveslidir. O sıralarda bir düğün için köye gelen Zurnacı Alim Ağa'yı dikkatle takip eder, zurna çalışını inceler. Daha sonra konuşurlar ve Alim Ağa, Recep'e, eğer hevesi varsa öğrenebileceğini söyler, bazı zurna çalma tekniklerini öğretir. En kısa zamanda da bir zurna almasını tembihler. Bu konuşma üzerine hevesi iyice kamçılanan Recep, annesine yalvar yakar kasabadan bir zurna aldırır. Ahırın bir köşesine çekilir veya kırlara çıkar kendi kendine çalar, çalışır:

Bu böyle yıllarca sürdü. Alim Ağa düğünlere geldikçe Recep'e yeni havalar öğretti. Bir şeyler gösterdi. Ama daha çok kendi çabasıyla geliştirdi, öğrendi gitti (s. 9).

Recep, sanatında gösterdiği ustalık ile zamanla köylüler tarafından takdir görür. Askerliğini Ankara'da yaptığı sıralarda çevresi tarafından da bu becerisi fark edilir, beğenilir. Daha sonra çeşitli teklifler alır; zamanla tanınan, bilinen bir halk sanatçısı olur.

Öyküde, yazar anlatıcı hakkında pek bir bilgi verilmemiştir. Yazarın, Recep ile yaşıt olup okul arkadaşı oldukları ve iyi anlaştıkları ifade edilir:

Çalgıcı Recep, benim çocukluk arkadaşım (...) Biz Recepte komşuyduk. Kırlara çoğu kez birlikte giderdik. Recep ya ıslık çalardı, ya konuşurdu. Neler anlatmazdı, neler... (s.1-2).

Biz o yıl askere gittik. Recep askerliğini Ankara'da, Sarı kışlada yaptı. Ben Erzurum'a gittim. Birbirimize mektuplar yazdık (s. 15).

Öyküde, Kara Dayı adıyla bilinen bir davulcu ve Alim Ağa adında zurnacı vardır. Recep'le beraber coşkulu bir şekilde çalıp iyi bir ekip olurlar:

Davulcu Kara Dayı ile Zurnacı Recep çalınca, oyuncular daha güzel oynarlar. Hatta seyircilerin bile oynıyası gelir. Kimse yerinde duramaz olur. Herkes hoplamağa zıplamağa başlar. Öyle coşkun çalarlar (s. 1).

Alim ağa yaşlanmıştı. Davulcusu Kara Dayı biraz daha gençti. Adı üstünde kara yağız, ince uzun, yılan gibi bir adamdı. Davul çalmakta üstüne yoktu (s. 12).

Kara Dayı'nın davulu Recep'in zurnasına öyle bir uyuyordu ki, işte bu kadar olur! (s. 13).

Bostan bekçisi Hasan Emmi, Hacı Murat, Yakup Dayı, Recep'in annesi ve öğretmeni öyküde geçen diğer kişilerdir. Köyün öğretmeni, aydın ve Recep'teki yeteneği keşfeden, köylülere karşı onu savunan biridir.

4.1.2.3. Öyküde Yer ve Zaman

Öykü Anadolu'nun bir köyünde geçer. Yalnız köyün adı ve coğrafi konumu hakkında net bir bilgiye yer verilmemiştir. Ankara, Erzurum, İstanbul, Bolu, Bursa ve Sarı Kışla öyküde adı geçen yerlerdir.

4.1.2.4. Öyküde Bakış Açısı

Öyküye hâkim olan anlatım, müşahit anlatıcı tekniğidir. Çocuk öykülerinde birinci şahıs anlatım ve müşahit bakış açılı anlatımlar, olayların çocuğun zihninde belirip netleşmesini sağlar. Öykü kişilerinin geçmişleriyle ilgili yaşanılanların anlatılması, öykü kişilerinin kendi ağızlarından yapılırsa çocuk için anlamlı ve anlaşılır olur:

Çalgıcı Recep, benim çocukluk arkadaşım (...) Biz Receple komşuyduk. Kızlara çoğu kez birlikte giderdik. Recep ya ıslık çalardı, ya konuşurdu. Neler anlatmazdı, neler... (s.1-2).

Biz o yıl askere gittik. Recep askerliğini Ankara'da, Sarı kışlada yaptı. Ben Erzurum'a gittim. Birbirimize mektuplar yazdık (s. 15).

4.1.3. Çocuk Edebiyatı Ve Türkçe Eğitimi Açısından Öykünün Çözümlemesi

4.1.3.1. Öykünün Dil ve Anlatımı

Öykünün dili sade ve yalındır. Öyküde az sayıda bölüm dışında, 6-7 satırlık paragraflara yer verilmiştir. Cümleler de genelde 7-8 kelimedenden oluşur. Bu bakımdan öyküdeki cümlelerin, yazarın diğer öykülerine nispeten daha fazla kelimedenden oluştuğu söylenebilir. Öyküde çok sayıda karşılıklı konuşma cümlesi yer alır.

4.1.3.2. Kelime, Atasözü ve Deyimler

Öyküde, yerel ağız özellikleri taşıyan ve çocukların anlamını bilemeyecekleri düşünülen bazı kelimelerden söz edilebilir: “*Kuvaşlamak, gömgök, avurt.*” vb.

Öyküde herhangi bir atasözüne yer verilmemiştir.

Öyküde kullanılan deyimler şunlardır: “*Üzerine titremek, yerinde duramamak, arka çıkmak, eski köye yeni âdet getirmek.*” vb.

4.1.4. Çocuğa Görelik Açısından Öykünün Çözümlemesi

4.1.4.1. Eğitim Öğretime Yönelik İletiler

Öyküde, uçakların bulutların üzerine çıkabileceği, yağmurun bulutlarda oluşup yeryüzüne indiği bilgisi verilir:

Yağmur yağınca bu uçaklar bulutun üstüne çıkıverirlermiş, o zaman hiç islanmazlarmış. Çünkü yağmur bulutlardan dökülürmüş... (s. 2).

-Recep haklı, dedi. Yakup dayı tokadı haksız yere vurmuş. Uçak, yağmur bulutunun üstüne çıkarsa islanmaz, doğru... (s. 5).

İnsanların düğün ve şenliklerde davul zurna eşliğinde eğlendikleri; işinde usta kimselerin sanatlarını icra etmeleri, davul zurna çalmaları için uzak yerlere kadar çağrıldıkları bilgisi verilir:

Bizim köyde düğünlerde davul-zurna çalınır. Davul-zurnacılar ta Bolu köylerinden getirilir (s. 7).

4.1.4.2. Kişisel Gelişime Yönelik İletiler

Öyküde, insanların haklı oldukları hâlde kimi zaman haklarının yendiği; haklı olup kendinden emin olanların, her şeye rağmen üzülmemeleri gerektiği belirtilir:

Recep yanağını tuttu, tekrar ağlayacaktı. Öğretmen onu teselli etti.

-İnsanlar haksız yere çok acılar çekmiş Recep, dedi.

Üzülme. Haklı insan üzülmez (s. 5).

İnsanların, sevdikleri işle ilgilenmelerinin onları mutlu kılacağı ve işlerine daha sıkı sarılacakları belirtilir:

Gözleri pırıl pırıldı. Güzel bir iş yapmış insanın heyecanı içindeydi. Bir daha çaldı, bir daha çaldı... (s. 6).

Öyküde, çocuklara gösterilen kötü muamele eleştirilir, kaba ve sert davranışın onları üzeceğine değinilir:

Gene de Recep dayaktan kurtulamazdı. Bostana girdin diye döverlerdi, eşeğe bindin diye döverlerdi (s. 1).

Hasan emmi sopayı kaldırdı, bacaklarına, beline birkaç kere vurdu.

-Of emmi, dur emmi!..

-Bu yaprakları nerden kopardın, ha? Hem öküzlere bakmazsın, hem bostanlara zarar verirsin, öyle mi? Al sana, al sana!... Recep'in canı yanmıştı. Başını kollarının arasına saklayıp ağlamağa başladı (s. 6).

Hacı Murat emmi sofu adamdı. Çok kızmış bu işe. "Tövbe" deyip yürümüş. Arkasından yanaşıp Recep'i

yakalamış. İyice bir dövmüş. Zurnasını da taşlara vura vura kırmış (...)

-Hacı emmi, burada olduğunu bilmiyordum. Bilsen çalmazdım. Bırak bir daha yapmam... dediyse de dayaktan kurtulamamış (s. 10).

Çocuklara yeterli imkân sağlanırsa, kendilerini ilgilerinin olduğu alanda geliştirebilecekleri, yeni bir bilgi ve beceri öğrenmede merak, heves ve dikkatin önemi vurgulanır:

-Ah, iyi bir kavalım olsa! demeğe başladı (...)
Düğünde zurnacının yanından ayrılmadı. Onun üfleşişine baktı, parmaklarına dikkat etti. Her hareketini ilgiyle izledi (s. 7).

-Hevesliysen öğrenirsin evlat, diyordu Alim ağa. Kolay. Yalnız hevesin olacak ve çalışacaksın. Hepsi bu (...)
Hevesin varsa çabuk öğrenirsin.

-Hem de çok hevesim var ağa (s. 8).

Recep hiç karşılık vermedi. Dalgındı. Düşünceli bir tavır almıştı. İçini zurna çalma hevesi doldurmuştu iyice. Gece gündüz onu düşünüyordu (s. 8).

Recep aldırılmıyordu. Ahırın köşesine kapanıyor, ya da uzak kırlara gidiyor, kendi kendine habire çalışıyordu (...)
Alim Ağa düğünlere geldikçe Recep'e yeni havalar öğretti. Bir şeyler gösterdi. Ama daha çok kendi çabasıyla gelişti, öğrendi gitti (s. 9).

Eğitimci ve aydın kimselerin, çocuklardaki becerilerin farkına vardıkları ve çocukların gelişimi için teşvik edici olduklarına değinilir:

İlk sahip çıkan gene öğretmen oldu.

-Etmeyin komşular, dedi. Recep ilerde iyi bir sanatçı olacak. Bırakın çalsın. Kimseyi rahatsız etmeden çalışsın (s. 11).

Kişinin içindeki öğrenme isteği ve hevesin engellenmeyeceği, baskı ve şiddetin doğru ve kalıcı bir yöntem olmadığı vurgulanır:

-Ey benim köylülerim, diyordu. Ben bu çalgıyı kendi kendime öğrendim. Siz istemediniz. Çok güçlükler çıkardınız. Beni dövdünüz. Çalgımı elimden alıp kırdınız. Arkamdan söylemedik söz bırakmadınız. Ama ben gene de öğrendim. İçimden geliyordu, ne yapayım? Öğrenmeden duramazdım (s. 14).

Öyküde, müzik ve sanat enstrümanlarının, insanları bir araya getirip aralarında birlik ve dayanışmayı sağladığı; müzik ve sanatın insanları eğlendirip mutlu ettiği vurgulanır:

-Hadi şimdi coşun, oynayın. Eğlenin. Sanat insanı mutlu eder, mutlu olun! (...) Sonra kol kola kenetlenip oynamağa başladılar. Ayakları hep birlikte atıyorlardı. Hep birlikte çekiyorlardı. Hep birlikte çöküp, hep birlikte kalkıyorlardı. Köyün yaşlıları bile yerlerinde duramıyordu (...) O gün bizim köylüler hiç görülmedik şekilde oynadılar, eğlendiler (s. 15).

Affetme ve hoşgörünün erdemli ve üstün bir davranış olduğu vurgulanır:

Şimdi beni dinliyorsunuz, sağ olun. Geçmiş şeyleri unutalım. Ben sizleri affettim. Siz de beni bağışlayın (s. 14).

Özellikle fiziksel beceri isteyen sanatları öğrenip ustalaşmak için erken yaşlarda, küçükken çalışmanın önemi ve gerekliliği belirtilir:

*-İyi be, dedim. Keşke ben de çalgı öğrenseydim
Güldü. Altın dişi parlıyordu.*

“-Geçti gayri, dedi. Küçükken çalışacaktın”

“Ona bütün köylü imrendik. Herkes imreniyor (s. 15).

Öyküde, arkadaşlar arasında vefa duygusuna değinilir ve mektuplaşmanın bir zamanlar özellikle gurbette olanlar için tek ve en önemli iletişim aracı olduğu belirtilir:

*Biz o yıl askere gittik. Recep askerliğini Ankara’da,
Sarı kışlada yaptı. Ben Erzurum’a gittim. Birbirimize
mektuplar yazdık (s. 15).*

Öyküde, kişinin pes etmeden çalışmaya devam etmesinin, gösterdiği çaba ve gayretin bir gün karşılık bulacağı; toplumun gerçek sanatçıya er geç hak ettiği değeri vereceği, sanatın kişiyi olgunlaştırıp değerli kılacağı vurgulanır:

*Recep, çalgısıyla kendisini hemen sevdirmişti.
Toplantılara, şölenlere çağrılıyordu. Askerlikten sonra
Ankara’da kalması için iş teklifleri alıyordu. Zurna
çalışını ilgililer çok beğenmişlerdi (...) Her gün bir*

yere çağırıyorlarmış. Davulcu Kara Dayıyı da yanına aldırmuş. Folklor ekipleriyle birlikte çalışıyorlarmış. Sık sık İstanbul'a, Bursa'ya gidiyorlarmış. Bunları kulaktan kulağa duyuyorduk. İyi de para kazanıyormuş. Teypler, plâklar doldurmuş. Radyoda bile çalışıyormuş. Anasına sık sık hediyeler yolluyordu. Para yolluyordu. Bizim Recep almış yürümüştü gayri (s. 15).

Geçen sene köye geldi. Üstü başı değişmiş. Oturuşu, kalkışı değişmiş. İyiden iyiye efendi olmuş. Bir de altın diş taktırmış, güldükçe parlıyor (...)

–Vallahi çok iyiyim arkadaş, dedi. Beni bölüşemiyorlar. Görsen her gün bir yere davetliyim (s. 15).

4.1.4.3. Toplumsal Yapıya Yönelik İletiler

Öyküde, kırsal bölgelerde çocuk olmanın zorluğuna değinilir:

Köy çocukları çok erken yaşta çalışmaya başlarlar. Yedisinde sekizinde kırda öküz güderler. Harmanda döğen sürerler (s. 2).

Toplumun yenilik ve değişimlere karşı direnç gösterdiği; toplumda, girişimci ve yenilikçi insanlara ve çalışmalarına ön yargı ile yaklaşıldığı belirtilir:

Köyümüzün çocuklarını çalgıcı yapıyor, çengi yapıyor” diye öğretmeni Valiye şikâyet ettiler (s. 11).

Fakat köylüler çok kızdılar bu işe. Söylenmeğe başladılar.

-Bu oğlan çalgıcı mı olacak? Köyde görülmiş şey mi?

-Islığından usandık, bu kez de zurna çıkardı.

-Eski köye yeni âdet...

-Babasız çocuk, ne olacak? (s. 9).

-Sen bu köyün başına belâ mısın? Bu köyün uğurunu mu kaçıracaksın? Nerden çıktın sen? Diyerek ağzına ne geldiyse saymış (s. 10).

Öyküde, insanların eğitimsizlik ve cahilliklerinden ötürü çevreleri ve doğa ile ilgili olayları yanlış yorumladıkları, eksik ve yanlış bildikleri konularda da sorumluluğu üzerlerinden atıp farklı sebeplere bağladıkları vurgulanır:

-Bu Recep diyor ki, “Yağmur yağınca o uçak ıslanmaz” doğru mu?

Yakup Dayı düşündü,

-Islanır, dedi.

-Islanmaz dayı. Bulutun üstüne çıkar, ıslanmaz.

-Hadi, oradan akılsız!

-Valla ıslanmaz, çünkü...

Yakup dayı birden kızdı.

-Allah'ın işine karışma, dedi. Tövbe de!

Recep'e bir tokat vurdu (s. 4).

Toplumun ön yargı ve baskılardan kurtulduğunda aydın ve sanatçılara gereken ilgi ve önemi göstereceği, yenilik ve değişimlerin

toplum içinde kabul edilip benimsenmesi için belli bir zaman ve sürecin geçmesi gerektiği vurgulanır:

Ertesi günü köy meydanı dolmuştu. Kadınlar damların kaşlarına dizilmişlerdi.

-Hadi bakalım Recep, dediler. Ha arslan, göster kendini (s. 13-14).

-Hay arslanlar hay! Yaşasın! diye bağırıyorlardı sık sık (s. 15).

Recep'in çalgısını, başta Alim Ağa olmak üzere herkes beğendi. Herkes kutladı. Alim Ağa varıp alnını öptü (s. 15).

Öyküde halk türkülerinden bir kesite yer verilir:

Kaleden kaleye

Şahin uçurdum

Ah ile vah ile

Ömrüm geçirdim! (s. 6).

“Çalgıcı Recep” adlı öykü, kullanılan dil ve üslup, içerik açısından ortaokul öğrencilerinin düzeylerine uygun olup hedef kitle için uygun iletiler taşımaktadır. Öyküde, azim ve çaba gösterildiğinde her türlü zorluk ve engelin aşılabileceği; gerekli ve yeterli imkân ve fırsatların sunulması hâlinde çocukların, sahip oldukları becerileri gösterip geliştirebilecekleri vurgulanır. Ayrıca öyküde, flüt, kaval, zurna gibi müzik aletlerinden bahsedilir ve müzik ve sanatın insanları mutlu edeceği, bir araya getirip aralarındaki duyguları pekiştireceğine değinilir. Öyküyü, ortaokul

Türkçe ve müzik derslerinde, işlenen konunun genişletilmesi amacıyla yardımcı metin olarak kullanmak mümkündür.

4.2. *Elif Kızın Elleri*

Elif Kızın Elleri adlı öykü kitabı, üç öyküden ve 47 sayfadan oluşur. Kitabın kapağında, öykülerden birinde (“Elif Kızın Elleri”) geçen konuyla ilgili gerçek hayattan bir fotoğrafa yer verilmiştir. Fotoğrafta kilim dokuyan bir kadın vardır. Yazarın adı, kitabın yayınevi ve basım yılı iç kapağa yazılmıştır. Kitabın arka kapağında da yazarın siyah beyaz vesikalık bir fotoğrafı ve yazar hakkında tanıtıcı bir yazıya yer verilmiştir. Kitapta, “Elif Kızın Elleri”nde 4, “Güneşli Kızlar” ve “Küçük Usta” adlı öykülerde 3’er olmak üzere toplam 10 resim kullanılmıştır. Resimler, siyah beyaz olup öykülerin içeriğine uygundur. Metinlerde yer alan resimlerin düzenleyicisi Nezh Danyal’dır. 1945 İzmit doğumlu olan Nezh Danyal, 1960 yılından beri, birçok yayın organında karikatür ve çizi diziler çizmektedir. Yaptığı çalışma ve çizimlerle yurt içi ve uluslararası yarışmalarda çeşitli ödül kazanan Danyal, birçok kentte sergiler ve karikatür kursları düzenledi. 1991-1998 yılları arasında, TRT1’de yayınlanan *Gün Başlıyor* adlı programda *Haftanın Karikatürü* köşesini hazırladı. Nezh Danyal ayrıca, FECO (Karikatürcü Kuruluşları Federasyonu) Türkiye Başkanlığını yürütmektedir (<http://www.nd-karikaturvakfi.org.tr/nd-bio.html>).

İncelediğimiz kitap, *Köyün Çocuğu Yayınları* tarafından hazırlanmış olup, kitabın 1977’de basılan 1. baskısıdır. Kitapta kullanılan yazı puntosu 12’dir. Kitap, sayfa yapısı, kalitesi ve yazı

puntolarının büyüklüğü açısından ortaokul öğrencilerinin seviyesine uygundur.

Kitaptaki, “Elif Kızın Elleri” adlı öykü 14 sayfa, “Küçük Usta” 12, “Güneşli Kızlar” 15 sayfadan oluşmuştur.

4.2.1. “Elif Kızın Elleri”

4.2.1.1. İç Yapı

“Elif Kızın Elleri” aynı ismi taşıyan öykü kitabının ilk öyküsüdür. 14 sayfadan (s.7-20) oluşan öyküde 4 resim kullanılmıştır. Siyah beyaz olarak hazırlanmış resimler, öykünün konu gelişimine paralel, ilgili bölümle pekiştirici ve çocuğun hayal gücünü zenginleştirecek; çocukta heyecan ve merak uyandıracak niteliktedir. Öyküde kullanılan yazı puntosu 12 olup çocukların rahatça okumaları için uygun büyüklüktedir.

4.2.1.2. Konu

Öyküde, Anadolu’nun bir köyünde, köy kızlarının, öğretmenlerinin de teşviki ve verdiği eğitim ile halı dokumaya merak sarıp başlamaları ve yaptıkları işi daha genel, kalıcı ve kârlı bir hâle getirmek için yeni tezgâhlar alarak köyde halı dokuma kooperatifi kurma çabaları anlatılır.

4.2.1.2.1. Olay Örgüsü

Olaylar Anadolu’nun bir köyünde geçer. Öykünün kahramanı ve olayların etrafında geliştiği kişi, el işlerinde başarılı, birbirinden güzel kilim desenleri çizen Elif adında bir kızdır. Eskiden

beri el işlerine, çeşitli kilim şekil ve desenleri çizmeye yatkın ve meraklı olan Elif, bu ilgi ve becerisiyle arkadaşlarının kıskandığı biridir. Elif, yeni yeni şekiller, biçimler ve desenler oluşturmayı, bunlarla uğraşmayı o kadar sever ki tek hayali büyüyünce iyi bir halı ustası olmaktır. Fakat o sıralarda köyde halı dokuyan, bu işten anlayan pek kimse yoktur ve halı dokumak zor ve zahmetli bir iş olarak görülür. Elif, zaman buldukça, o sıralarda köyün tek kilim dokuyucusu olan Hatice Teyze'nin evine gider, kilim dokuyuşunu seyreder ve bu işe olan ilgisi artar. Öğretmenleri de Elif ve diğer köy kızlarını bu konuda heveslendirir ve imkânların elvermesi durumunda halı dokumanın çok kârlı bir iş olduğunu anlatır.

Elif ve arkadaşları, öğretmenlerinin de teşviki üzerine bu işe çok daha heves etmeye başlar. Artık sadece Elif değil köyün neredeyse tüm kızları halı dokumaya merak salar ve ailelerini bu konuda sıkıştırır. Aileler ise ilk başta, halı tezgâhı ve gerekli diğer malzemelerin pahalılığını öne sürüp bu konuda isteksiz davranır fakat çocuklarının istek ve ısrarı üzerine çok fazla direnemezler. Gerekli yazışmalarda bulunmaları üzerine köye, halı dokuma öğretmeni ve halı tezgâhı gönderilir. Köylüler kendi imkânlarıyla bir oda hazırlayıp orayı halı kursu olarak kullanmaya başlar. Elif, o sırada henüz okulu bitirmediği için ancak izleyici olarak boş zamanlarında kursa gelir, yeni şeyler öğrenmeye başlar ve daha o dönemde kurs öğretmenin ilgisini ve takdirini kazanır. Okulunun bitmesiyle o da kursa başlar ve kısa sürede halı dokumayla ilgili her türlü bilgi ve tekniği öğrenir. Artık herkes, Elif'e, bir halı tezgâhının alınması görüşündedir. Ne var ki Elif'in babası, o kadar parası

olmadığını söyleyerek inat edip tezgâh alma işine yanaşmaz. Köyün öğretmenleri bu konuda ne yapabileceklerini düşünür ve bankalardan birine dilekçe yazıp kredi taleplerini bildirirler. Banka ise köyden on tezgâh alınması ve köyde bir halıcılık kooperatifi kurulması hâlinde gerekli krediyi verebileceğini iletir. Fakat köyde bu sayıya ulaşamaz. Elif'in ısrarı ve üzüntüsü üzerine ailesi, borç bularak halı tezgâhı alıp evin bir odasına kurar. Bu duruma çok sevinen Elif, büyük bir tutku ve azimle halı dokumaya başlar. Kısa sürede, desenlerini kendi çizdiği ve herkesin beğendiği birçok halı dokur. Köyün kızları da ailelerine baskı kurar. Çok geçmeden gerekli sayıya ulaşarak bankadan kredi çekilir, kooperatif kurulur. İki ay içerisinde köyde neredeyse halı dokunmayan ev kalmamıştır. Köyün kızları âdeta birbiriyle yarışır. Ama hiçbiri Elif kadar güzel, Elif kadar hızlı dokuyamıyordu. Elif, bir yandan kendi halılarını dokur bir yandan yardım almak, öğrenmek için yanına gelenlere yardımcı olur. Elif'in dokuduğu en güzel iki halının satışına izin vermeyen annesi, Elif kadar güzel olduğunu söylediği bu iki halıyı evin duvarlarına asar ve “*ikiz halı*” diye ünlenen bu halıları herkes gıptaıyla seyreder.

Ertesi yıl, köyde dokunan halılar çoğalınca halıların satışı, kooperatif eliyle yapılır. Köylüler, borçlarını ödeyip yeni siparişler verirler. Elif, artık işinde iyice ustalaşmış, tanınmış ve “*Elif Usta*” diye çağrılmaya başlanmıştır. Bu gelişmeler karşısında bir gün köye televizyon programcılarını gelir. Elif'le halı dokumacılığı üzerine röportaj yapıp dokuduğu halıların resimlerini çeken televizyon ekibi,

Elif'te ve köyde halı dokuma fikrinin nasıl ortaya çıktığıyla ilgili bilgi alıp Elif'in bu konudaki çalışmalarını sorar, tavsiyelerini alır.

4.2.1.2.2. Öykünün Başkışısı ve Diğer Kişiler

Öykünün kahramanı Elif adında bir köy kızıdır. Halı ve kilim dokumacılığına meraklı olan Elif ile Talip Apaydın'ın annesi arasında bir ilgi kurulabilir. Talip Apaydın'ın da daha üç yaşındayken kaybettiği annesinin, köyde halı dokuduğu bilgisi vardır. Yazarın böyle bir konu ve karakter seçmesinde bu durum etkili olmuş olabilir:

Annesi Saftiye, köyde “Yörük Kızı” adıyla çağrılan, yarı canlı yarı hasta, o hâliyle köy işlerinin yanı sıra kilim dokumaya çalışan bir kadındır (Yağcı, 2005: 12).

Elif, zayıf ve esmer bir kızıdır. Yaptığı iş ne olursa olsun işinde çok başarılı ve titizdir. Bu yönü arkadaşlarının da dikkati çeker ve beğenilir:

Kendisi de ince bir kızdı. Zayıf, esmer. Sessiz. Gölge gibi dolaşırda aramızda. Ama bir iş yaparken, bir ödev hazırlarken çok titizdi. En küçük olsun kusur istemezdi (s. 7).

Esmer yüzü gülüyordu (s. 11).

Elif'in temizlediği yerleri bir görmeliydiniz. Tahtalar beyazlaştı, camlar yeni gibi oldu. Beton parladı (s. 7). Bir yazısı vardı, inci gibi. Hep bir boyda, hep aynı büyüklükte. Yuvarlaklar tam yuvarlak, uzunlar iyice

uzun. Dümdüz... Nerde görsek tanırđık onun yazısını
(s. 7).

Elif'in dikkat çeken ve başarılı olduğu diğer bir konu da el işlerindeki kıvraklık ve becerisidir. Elif, resim yapma, desen ve şekiller çizmede çok yeteneklidir:

Özellikle el işlerinde başarılıydı. Güzel resim yapardı. Güzel harita çizerdi. Yaptığı haritalarda nehirler akardı, dağlar yükselirdi, denizler dalgalanırdı (s. 8).
Ak bez üstüne iğne ile çiçekler işlerdi. Renk renk açardı o çiçekler. Kırmızı çiçekler, mor çiçekler, mavi çiçekler... (s. 8).

Elif, sürekli desenler, şekiller çizer bunları da gözü gibi koruduğu defterinde saklar. Görünümüyle, renkleriyle âdeta canlı bir çiçek bahçesini andıran bu defteri, kirlетirler, zarar verirler diye arkadaşlarına bile vermez. Elif'in tek hayali ilerde iyi bir halıcı olmaktır:

-Ben büyüyünce halıcı olacağım, biliyor musunuz?
dedi.
-Olursun, dedik. Kimbilir ne güzel halılar yaparsın?
(s. 9).

Köye halı dokuma öğretmeni ve tezgâhının gelmesiyle âdeta dünyalar Elif'in olur. Boş zamanlarında soluğu kursta alır. Sabırsızlıkla okulunun bitmesini, kursa yazılacağı günü bekler:

Bizim Elif'i görmeyin. Heyecandan uçuyordu. Boş kalınca hep oradaydı. Kovalar bile ayrılmıyordu. İlk bilgileri onlarla birlikte öğrendi (s. 10-11).

O günlerde Elif rüyasında bile halı dokudu. Öyle benimsedi işi. Okulu bitirir bitirmez kursa yazıldı. Tez zamanda Naciye öğretmenin öğretebileceği her şeyi öğrendi (s. 11).

Artık kendisinin de bir tezgâhı olmalıydı. Fakat ailesi, paralarının yetmeyeceğini öne sürerek halı tezgâhı almak istemez. Elif bu durumdan çok etkilenir, üzülür. O bir an önce bir tezgâhın başına geçip hünerlerini gösterme hayalindedir:

Elif kızın boynu bükülmüştü. Gizli gizli ağlıyordu (s. 11).

Oysa ne kadar istiyordu, bir tezgâhı olsun, tezgâhın başına oturup halılar dokusun. Güzel işler çıkarsın. Bunun için elleri kaşınıyordu. Ama bir çare yoktu. Ve ağlıyordu Elif kız (s. 13).

Elif o günler çok kötü oldu. Ne yapacağını bilemedi. Kaçıp gitmeyi düşündü (s. 12).

En sonunda borç-harç edilip para denkleştirilerek tezgâh alınır, getirilip evin bir odasına kurulur. Elif'ten mutlusu yoktur artık:

Boynuna sarıldı, sevinç gözyaşları döktü (...) Elif büyük bir tutkuyla çalışmaya başladı (s. 13).

Coşkuyla çalışmaya başladı. Gece gündüz kalkmıyordu tezgâhın başından. Yemeyi içmeyi unutuyordu (s. 18).

Öykünün diğer bir kahramanı, müşahit anlatıcıdır. Elif'in sınıf arkadaşı olan anlatıcı, Elif'e ve Elif'in çalışkanlığına, ustalığına

hayrandır. Elif'in kişiliği, çalışkanlığı, halı dokuma sevgisi; köye halı tezgâhlarının gelmesi ve köyde halı kooperatifinin kurulması, anlatıcının gözlem ve yorumlarına dayandırılarak anlatılır.

Köyün halı dokuma hocası Naciye Öğretmen, ondan önce ve sonra köyde görev yapan öğretmenler, öyküde geçen diğer kişilerdir. Naciye Öğretmen ve ismi belirtilmemiş diğer köy öğretmenleri, Elif'i ve köyün diğer kızlarını halıcılık konusunda teşvik edip bilgilendirir, aileleri halı tezgâhı alınması konusunda ikna etmeye çalışır, köyde bir halı kooperatifi kurulmasını ve bankadan kredi alınması işlemlerini organize ederler. Öyküdeki köy öğretmenleri, çocukların ufkunu açmada, cahil köy halkını bilinçlendirmede ve gösterdikleri kararlılık ve girişimcilik ile ideal birer örneklerdir.

Elif'in annesi Fadime ve babası Şaban Ağa da öykünün kişilerindedir. Elif'in halı dokuma sevgisine ve Elif'e halı dokuma tezgâhının alınmasına karşı çıkan ve bu inatlarında uzun süre direten anne ve baba, köy öğretmenin girişimleri ve Elif'in üzülmesi karşısında daha fazla dayanamaz ve kızlarının istediği halı tezgâhını alırlar.

4.2.1.2.3. Öyküde Yer ve Zaman

Öykünün tam olarak nerede ve ne zaman geçtiğine dair herhangi bir bilgi verilmemiştir. Anadolu'nun bir köyünde geçen öykü, birkaç senelik bir zaman dilimini içine alır.

4.2.1.2.4. Öyküde Bakış Açısı

Öyküye hâkim olan anlatım, müşahit anlatıcı tekniğidir. Anlatım, öyküde yer alan kahramanlardan, Elif'in sınıf arkadaşının gözlem ve yorumlarına dayandırılarak anlatılır:

-Ben büyüyünce halıcı olacağım, biliyor musunuz? dedi.

-Olursun, dedik. Kimbilir ne güzel halılar yaparsın? (s. 9).

Bizim Elif'i görmeyin. Heyecandan uçuyordu. Boş kalınca hep oradaydı. Kavsalar bile ayrılmıyordu. İlk bilgileri onlarla birlikte öğrendi (s. 10-11).

4.2.1.3. Çocuk Edebiyatı ve Türkçe Eğitimi Açısından

Öykünün Çözümlemesi

4.2.1.3.1. Öykünün Dil ve Anlatımı

Öyküde az sayıda bölüm dışında, 6-7 satırlık paragraflara yer verilmiştir. Cümleler de genelde 5-6 kelimeyi geçmeyen uzunluktadır. Bu bakımdan öyküdeki cümlelerin, yazarın diğer öykülerine nispeten daha az kelimedenden oluştuğu söylenebilir. Öyküde, konuşma cümlelerine sıkça yer verilmiştir.

Öyküde çeşitli yazım yanlışları ve baskı hataları göze çarpmaktadır: “*Kimbilir, Hatice tezye, Hatice teyzenin (s. 9), Naciye öğretmen, Naciye öğretmenin, haketmişti (s. 11), Şaban ağa, Fadime bacı (s. 12), Elife, dokumağa, Elif usta, coşkuyle, herbir (s. 18), Elif hanım, kendikendime (s. 19), programın, pekçok, almağa (s.20).*” vb.

4.2.1.3.2. Kelime, Atasözü ve Deyimler

Öyküde, yerel ağız özellikleri taşıyan ve çocukların anlamını bilemeyecekleri düşünülen bazı kelimelerden söz edilebilir: “*Korutmak, salık, ütölmek*” vb.

Öyküde herhangi bir atasözü kullanılmamıştır.

Öyküde çok sayıda deyim kullanılmıştır: “*İnat etmek, araya girmek, ne yapacağını bilememek, iş edinmek, ters gitmek, ucuza gitmek, kusur bulmak, donup kalmak, içi kararmak, para etmek, yer etmek, eski köye yeni âdet getirmek.*” vb.

4.2.1.4. Çocuğa Görelik Açısından Öykünün

Çözümlemesi

4.2.1.4.1. Eğitim Öğretime Yönelik İletiler

Öyküde, halı dokuma işinin zor ve yıpratıcı olduğuna dair bilgilendirmede bulunulur:

Halı dokuyan bayanlar hep hasta olurmuş, zayıf düşerlermiş (s. 9).

Halı dokumacılığının en azından olayın geçtiği yıllarda değerli ve kazançlı bir iş olduğu belirtilir:

Oysa halıcılık daha kazançlı bir işti. Biri gelse de öğretse, tezgâhlar alınsa, kadınlar halı dokusalar, her eve çok para girerdi. Bunları biz ilk kez öğretmenimizden duyduk (s. 9).

Halı dokuyan kadınlar, kızlar şakır şakır para kazanırlarmış (s. 10).

Ülkemizde halı dokumacılığının yaygın olarak yapıldığı kentler sayılmıştır:

Kayseri'de, Sivas'ta, Isparta'da... daha birçok yerlerde halıcılık yapılmış (s. 10).

Bazı konularda özellikle de el becerisi isteyen iş ve uğraşlarda sadece bilginin yeterli olmayacağı; el yatkınlığı, dikkat ve özverinin de gerekli olduğu vurgulanır:

Ama bilmek yetmiyordu bu işte el yatkınlığı önemliydi. Kâğıda çizili deseni aynen uygulayabilmek için sürekli dikkat gerekliydi. Özveri istiyordu. İşte bunun için, Elif'in dokuduğu halılar gün günden daha güzel oluyordu (s. 15).

Bu el hünerleri bence pek öğretilemez, daha çok öğrenilir. Yani kendi çabamız önemli (s. 19).

4.2.1.4.2. Kişisel Gelişime Yönelik İletiler

Öyküde kişinin çalışmasının onu değerli kılacağı ve er geç emeklerinin karşılığını göreceği vurgulanır:

-Aferin Elif, dedi öğretmenimiz. Her işini böyle yaparsan ilerde çok değerlenirsin. İnsanı yaptığı iş yüceltir (s. 7).

Bütün Türkiye seyretti. Dokuduğu halıları gördü. Herkes hayran kaldı. Hele o eller... Pek çok kişinin belleğinde yer etti. O günden sonra Elif, hiç ummadığı yerlerden, hiç tanımadığı kişilerden ve kurumlardan

halı siparişleri almağa başladı. Hem de iyi paralar teklif ediyorlardı (s. 20).

Şimdi boyuna halı dokuyor. Siparişleri yetiştirmeye çalışıyor. O hünerli eller halılara ne güzel çiçekler, ne güzel desenler işliyor (s. 20).

Başarıya özenmenin ve merakın çocukları öğrenmeye ve girişimciliğe sevk edeceğine dair atıfta bulunulur:

-Biz de halı dokuyacağız, Elif dokur da biz niye duralım? diye tutturdular (s. 14).

Bazen pencerelerine eğilip bakardık, beyaz önlüklü bayan öğretmen tezgâhın nasıl çalıştığını, nasıl düğüm atılacağını, nasıl sıkılacağını öğretilirdi sabırla. Kızlar da öğrenmeye çalışırlardı (s. 10).

Her insanın takdir görme ve beğenilme ihtiyacının olduğu ve bu ihtiyaçların giderilmesinin kişide olumlu etki yapacağı belirtilir:

Beğenilmek hoşuna gidiyordu. Coşkuyla çalışmaya başladı (s. 18).

-Çok güzel. Yapacağınıza inanıyorum. Başarılar dilerim... (s. 20).

Topluma hizmet edenlerin, gerçek sanatçıların, alçakgönüllü olmaları gerektiğine vurgu yapılır:

O, bütün büyük sanatçılar gibi alçakgönüllüydü (s. 19).

Yardımlaşma ve dayanışmayı özendirici ifadeler kullanılır:

Öbür kızlar unuttuklarını öğrenmek için ona geliyorlardı. O da hiç nazlanmadan bildiklerini öğretiyordu (s. 15).

Bir yandan yeni öğrenciler yetiştirdi. Kendi yaşındaki genç kızlara halıcılığı öğretti. Herkes ondan sevgiyle, saygıyla söz ediyordu (s. 19).

Öyküde, köy öğretmenin girişimi ile bankayla iletişim kurulduğu ve sonrasında gerekli kredinin sağlanarak köye halı tezgâhlarının almasından bahsedilerek topluma öncü olan aydın insanların yeniliklerdeki rolü vurgulanır:

Bizim öğretmen bir yol düşündü.

-Bankadan para isteyelim, dedi. Kredi ile tezgâh alalım. Elif halı dokusun. Bankaya olan borcunu ödesin (s. 12).

Öğretmen iş edindi, uğraştı. Köyde tezgâh alacak on kişi çıkmıyordu.

-Komşular etmeyin, bu fırsatı kaçırmayın. Köye büyük gelir kaynağı kazandıracamız. Girin şu işe... (s. 13).

O zaman öğretmenin fikri önem kazandı. Bankadan kredi çekip tezgâh almak isteyenlerin sayısı on ikiye çıktı. Kooperatif kuruldu (s. 14).

4.2.1.4.3. Toplumsal Yapıya Yönelik İletiler

Halkın, yerleşmiş inançların etkisinde kalarak yeniliklere türlü gerekçelerle ayak diredikleri vurgulanmıştır:

Köyde bir gürültüdür gitti. Analar babalar karşı duruyorlardı.

-O ince iş, zor iş. Hem pahalı. Tezgâh alacak, iplik alacak paramız yok. Başımıza iş açmayın. Eski köye yeni âdet çıkarmayın (s. 10).

Dinlemediler. Her yerde olduğu gibi, gençler, çocuklar yeni şeyler istiyorlardı (s. 10).

-Alamam, dedi. Ben o kadar varlıklı değilim.

-Dokuyacağı halılarla bu parayı hemen çıkarır, al... dedilerse de inat etti, almadı (s. 11).

Araya adamlar girdiler, yalvardılar, söylediler...

Elif'in babasına bir halı tezgâhı aldıramadılar (s. 11).

Biz kızımızı yaban ellere gönderemeyiz, dediler (s. 12).

Ne olursa olsun, çocukların anne ve babalarına olan saygılarını yitirmemeleri, onları üzmemeleri gerektiğine gönderme yapılır:

Kaçıp gitmeyi düşündü. Ama anasını babasını kırmak da istemiyordu (s. 12).

Annelerin çocuklarına, kızlarına olan sevgisi vurgulanır:

-Kızım dedi. Elifim... Bu halıyı kimselere satmam. Bu halı evde kalacak. Duvara asacağım. Senin çeyizin olacak. Dünyanın en güzel halısı bu. Senin kadar güzel... (s. 17).

Kızını sıcak bir sevgiyle kucaklayıp öptü. Elife yeni bir çalışma gücü verdi (s. 18).

Anne ve babaların çocuklarına kıyamadığı, yapabilecekleri bir şey varsa eninde sonunda çocukları için fedakârlığa katlanacakları belirtilir:

Anası buna dayanamadı. Bütün analar kızlarına arka çıkar.

-Ağlama Elif, dedi. Alacağım o tezgâhı. Ucunda ölüm yok ya? Madem kazanacağım diyorsun, kazanırsın (s. 13).

Şaban ağa çaresiz boynunu büktü. Borç etti, kasabadan bir halı tezgâhı aldı (s. 13).

Elif'in dokuduğu halıları kasabaya götüren baba, halıları normalin altında bir fiyata satar. Bunun farkına varan öğretmen, alıcı gibi gider, pazarlık yapar ve tüccarın aynı halıya çok yüksek bir fiyat istediğini görür. Burada bazı tüccarların, işçinin, emekçinin hakkını çeşitli bahanelerle sömürmeleri, ederinden daha az bir fiyata satın almaya uğraştıkları dile getirilip eleştirilir:

İlk üç halıyı kasabaya götürüp sattılar. Çok ucuza gitti. Halı tüccarı hatalar buldu. "Gereği gibi sıkı dokunmamış" dedi. Oysa bir tüccar davranışı idi bu. Değerinin yarısına alabilmek için kusur buluyordu (s. 16).

En çok da Elif üzüldü. Bunca emeğinin karşılığı başkasının cebine gitmişti (s.16).

Tezgâhın başına oturup düşündü. İçi kararmıştı. Elleri gitmiyordu. "Başkasının emeğini utanmadan nasıl yiyorlar, nasıl adam bunlar" deyip ağladı (s.16).

Az para veriyorlar, emeğimi korutmuyor (s. 9).

İnsanın emeğinin sömürölmesi ve haksızlığa uğramasının yarattığı üzüntü, karamsarlık ve isteksizlikten söz eden yazar, her şeye rağmen kişinin çalışma azmini kaybetmemesi ve el birliğiyle, birlik ve beraberlikle bu sömürüye karşı çıkılması gerektiğini vurgular:

Ama ağlamanın yararı yoktu. Başkasına ütölmeden çalışmanın yolu bulunmalıydı. Değilse işte böyle insanın eli kolu kalkmazdı. Çalışıp yaratma isteği kırılırdı. Dünyanın en büyük haksızlığı buydu herhalde. İnsanlar bunun için mutlu olamıyorlardı (s. 17).

Kooperatif bunun için gerekliydi. Kooperatif iyi çalışmalıydı. Dokudukları halıları kooperatif eliyle doğrudan doğru alıcılara ulaştırmalıydı. Aldanmaktan, sömürölmekten kurtulmanın başka yolu yoktu (s. 17).

Öyküde, hedef kitle için herhangi bir olumsuz durum ve iletiye rastlanmamıştır. Öykü, çocuklarda, merak, girişimcilik, azim, çalışma, çabalama, emeğe saygı duyma ve sahip çıkma gibi değerleri pekiştirme yönüyle zengindir. Ayrıca “Elif Kızın Elleri” adlı öyküyü, halı dokuma, halı dokumanın nasıl ve hangi aşamaların ardından gerçekleştiği ve ölkemizde halının yaygın olarak dokunduğu yerler hakkında bilgiler vermesi yönüyle, ortaokul Türkçe ve sosyal bilgiler derslerinde, işlenen konunun genişletilmesi amacıyla yardımcı metin olarak kullanmak mümkündür.

4.2.2. “Küçük Usta”

4.2.2.1. İç Yapı

“Küçük Usta” *Elif Kızın Elleri* öykü kitabının ikinci öyküsüdür. 12 sayfadan (s. 21-32) oluşan öyküde konuyla ilgili üç resim kullanılmıştır. Siyah beyaz olarak hazırlanmış resimler, öykünün konu gelişimine paralel, ilgili bölümle pekiştirici ve çocuğun hayal gücünü zenginleştirecek; çocukta heyecan ve merak uyandıracak niteliktedir. Öyküde kullanılan yazı puntosu 12 olup çocukların rahatça okumaları için uygun büyüklüktedir.

4.2.2.2. Konu

Öyküde, bir köy çocuğun tüm imkânsızlıklara karşı; kişisel beceri, merak ve gösterdiği azimle köyün çeşmesini onarması, köy okuluna yeni bir kapı yapması ve köydeki diğer örnek çalışmaları anlatılır.

4.2.2.2.1. Olay Örgüsü

Olaylar, Ahmet adında bir köy çocuğunun etrafında gelişir. Ahmet, doğadaki türlü türlü taşları, tuğlaları toplayıp onları incelemeyi sever. Bir gün arkadaşlarıyla köyün dış kısımlarında, Ak Kırma denilen yere, kuzu gütmeye giderler. Ahmet o sırada etrafta bulunan ve tuğlaya benzeyen taşları toplar. Onları kırarak, birbirlerine vurarak düzeltir ve onlardan bir duvar örer. Yakınlardaki ocaktan yeni taşlar getiren Ahmet, arkadaşlarının yardımıyla onları da öreerek küçük bir ev yapar. Zevkle, istekle çalışan Ahmet, arkadaşlarını etkiler ve yaptığı ev beğenilir. Ne var ki Mustafa

adındaki arkadaşları oyunbozanlık yapar, attığı tekmeyle evi bozar. Ahmet, emeklerinin boşa gitmesine ve akşama kadar uğraşıp yaptığı evin yıkılmasına çok üzülür. Diğer arkadaşları araya girerek Ahmet'i sakinleştirir ve kavga etmelerine mani olur.

Ahmet, köye dönerken, etraftaki taşları toplayıp ekmek torbasına doldurmaya başlar. Onlarla ne yapacağını söylemez. Arkadaşları, bu kadar taşı köye götürmenin zor olacağını, taşları götürmek için araba gerektiğini söyler. Sonraki gün, babasını razı eden Ahmet, taşları arabayla köye getirir. Amacı köyün eski çeşmesini yıkıp yeni bir çeşme yapmaktır. Ahmet'i çok seven babası, onu kırmaz ve çimento, çekiç, mala gibi Ahmet'in diğer istediklerini de temin eder. Ahmet, arkadaşlarıyla ocaktan yeni taşlar getirir, ölçümler yapar, planlar çizer. İş, eski çeşmeyi yıkıp yenisini yapmaya gelmiştir. Ama köylüler pek oralı olmaz, köyün muhtarı da Ahmet'in böyle bir işin altından kalkamayacağını düşünerek ona engel olmaya çalışır. Ahmet araçlarını getirir; taşı, kumu, çimentoyu oraya yığar. Ali Emmi adında bir köylü de Ahmet'e yardım eder ve eski çeşmeyi yerinden söküp yeni bir temel kazarlar, Ahmet özenle, kan ter içinde çalışır ve yeni çeşme için bir duvar örer. Bu arada Ahmet'in bu çabasını gören köylüler çalışmayla ilgilenmeye başlar, Ahmet'i teşvik eder ve ona yardım ederler. Hep beraber çalışırlar ve üçüncü gün davul-zurnalı bir şenlikle çeşmenin açılışı yapılır. Köylüler, köyün büyükleri, herkes Ahmet'i tebrik eder ve beğenilerini ifade eder. Ahmet, Ahmet'in anne ve babası, akrabaları çok mutludur, gururludur. Bununla yetinmeyen Ahmet, araştırmalarına devam eder, bilgilerini arttırır, ikinci iş olarak köy

okuluna güzel bir giriş kapısı yapar. Ahmet, yaptıklarıyla artık tüm köyün sevdiği, saydığı ve yapı işlerinde danıştığı birisi olmuştur. Ahmet, bir yandan da okumaya, bilgisini arttırıp kendini geliştirmeye devam eder. İlkokulu bitirdikten sonra, kasabada sanat lisesine yazılır. Yaz tatillerinde de köye gelip taşlarla uğraşmaya, yeni şeyler yapmaya devam eder.

4.2.2.2. Öykünün Başkışisi ve Diğer Kişiler

Öykünün kahramanı Ahmet'tir. Henüz ortaokul çağında olan Ahmet, iyi bir gözlemci olmasının yanı sıra meraklı ve sorgulayıcıdır. Hatta bu merakından dolayı arkadaşları ona lakap bile takmıştır. Ahmet, bilmediklerini araştırıp öğrenmeyi, çevresindekileri sorgulamayı sever:

Çünkü içimizde en meraklı arkadaş Ahmet'ti. Boyuna bir şeyler arar, bir şeyler sorar, öğrenmek, anlamak isterdi (...) Meraklı Ahmet koymuştuk adını. Kırılarda tarlalarda dolaşırken durmadan taş toplardı. Böcekleri, bitkileri incelerdi. Aklına bir işi takar, onu çözmek için uğraşır dururdu (s. 21-22).

Ahmet, akranlarının aksine oynamayı pek sevmez. Arkadaşlarıyla oyun oynamak yerine kırlara açılıp tek başına dolaşır, doğayı inceler. Bu durum arkadaşlarına garip gelir:

Bize garip gelirdi bu hâli, anlayamazdık. Birlikte oynamaktan pek hoşlanmazdık. Çünkü olmadık yerde oyunu yarım bırakır, alıp başını giderdi. Derelerde kırlarda kendi başına dolaşırdı. Taşları kaldırıp

altlarına bakar, deliklere girer, kimsenin bilmediği garip şeyler bulur getirirdi (s. 22).

Ahmet daha o yaşlarda yapı işlerine meraklıdır. Taşları, tuğlaları incelemeyi, onları toplayarak, dizerek bir şeyler oluşturmayı sever. İlerde iyi bir usta olmayı kafasına koymuştur:

Yapıcılığa ait kitaplar okuyor, eski yapıları inceliyor, kasabaya gidip ünlü ustalarla konuşuyordu. Bütün ilgisi yapıcılık sanatına çevrilmişti (s. 31).

Ne yapacaksın bunları Ahmet?

-Duvar öreceğim.

-Ne duvarı öreceksin?

-Duvar işte... (s. 22).

Öğretmeni de Ahmet'teki bu beceriyi görüp onun bu alanda gelişmesini ister, destekler:

Gerçekten aklını yapıcılık, taşçılık işlerine takmıştı.

Öğretmenimiz de onu boyuna özendiriyordu (s. 31).

Ahmet, yaşının küçüklüğüne ve elinde gerekli araç-gerecin olmamasına karşı köyün çeşmesini onarmayı kafasına koyar. Bu konuda yapılan itirazlara kulak asmaz. Kendisine inanır, güvenir:

-Ustaya gerek yok muhtar emmi. Biz kendimiz yapacağız. Tıpkı Karayolları çeşmesi gibi olacak. Para da istemiyoruz.

-Kim yapacak?

-Ben yapacağım, dedi Ahmet. Sen izin ver hele... (s. 27).

Ahmet, yaptığı işlerle köyde ünlenir. Herkes tarafından konuşulan, takdir gören biri olur. Daha sonra ilgi ve becerisi doğrultusunda sanat lisesine kaydolur. Ahmet, daha o yaşlarda herkes tarafından usta olarak tanınmaya başlanmıştır.

Öykünün diğer kişileri, yazar anlatıcı, Ahmet'in öğretmeni, babası, muhtar, Ali Emmi ve Mustafa'dır. Yazar anlatıcı, Ahmet'in sınıf arkadaşlarıdır. En başından beri Ahmet'in hevesini ve çalışmalarını ilgiyle karşılar; ona inanır, işlerinde yardımcı olur. Mustafa, diğer bir arkadaşlarıdır. Ahmet'in oyun esnasında taşlardan ördüğü evi tekmeler, yıkar.

Ahmet'in öğretmeni, onu ve diğer arkadaşlarını sürekli başarıya özendiren, merak ve çalışmaya sevk eden ve Ahmet'in başarısında pay sahibi olan biridir. Bu yönüyle köy öğretmeni, Talip Apaydın'ın aydın, ideal, önder öğretmen tiplemesidir. Ayrıca Ahmet'in babası ve Ali Emmi adındaki bir köylü de Ahmet'i yalnız bırakmaz ve onun çalışmalarında pay sahibi olur.

Köyün muhtarı ve diğer köylüler, yenilikler ve yeni girişimler karşısında ilk başta umutsuz ve kayıtsızdırlar. Ahmet'e inanmaz, yardımcı olmazlar. Ahmet'in kısa sürede gösterdiği başarı karşısında ise tüm köy, fikir değiştirip Ahmet'in yanında yer alır, ona yardım ederler.

4.2.2.2.3. Öyküde Yer ve Zaman

Öykü bir köyde geçer. Yalnız köyün adı ve coğrafi konumu hakkında net bir bilgiye yer verilmemiştir. Köyün kır ve bayırları, tarlaları öyküde yer alır. Ayrıca öyküde, ayrıntıları belirtilmemiş bir

kasaba ve köyün dış tarafında, “Ak Kırmalar” adında taşlık, kırık bir bölgenin adı geçer. Zaman olarak kısa bir dönem değil, birkaç yıllık bir süre söz konusudur.

4.2.2.2.4. Öyküde Bakış Açısı

Öyküye hâkim olan anlatım, müşahit anlatıcı tekniğidir. Anlatım, öyküde yer alan kahramanlardan, Ahmet’in sınıf arkadaşının gözlem ve yorumlarına dayandırılarak anlatılır:

Bize garip gelirdi bu hâli, anlayamazdık. Birlikte oynamaktan pek hoşlanmazdık. Çünkü olmadık yerde oyunu yarım bırakır, alıp başını giderdi. Derelerde kırlarda kendi başına dolaşırdu (s. 22).

Gerçekten aklını yapıcılık, taşçılık işlerine takmıştı. Öğretmenimiz de onu boyuna özendiriyordu (s. 31).

4.2.2.3. Çocuk Edebiyatı ve Türkçe Eğitimi Açısından

Öykünün Çözümlemesi

4.2.2.3.1. Öykünün Dil ve Anlatımı

Öykünün dili sade ve yalındır. Paragraflar 6-7 cümleden, cümleler de genelde 5-6 kelimedenden oluşmaktadır. Öyküde karşılıklı konuşma cümlelerine sıkça yer verilmiştir.

Öyküde çeşitli yazım yanlış ve baskı hataları göze çarpmaktadır: “*Birşeyler, öğrenmeğe (s. 21), toplamağa (s. 22), doldurmağa (s. 24), dizmeğe (s. 26), Muhtar emmi (s. 27), biryerinile (s. 29), Ahmet usta (s. 31), kimbilir, madem ki, oda (s. 32).*” vb.

4.2.2.3.2. Kelime, Atasözü ve Deyimler

Öyküde, yerel ağız özellikleri taşıyan ve çocukların anlamını bilemeyecekleri düşünülen bazı kelimelerden söz edilebilir: “*Şakül, gönye*” vb.

Öyküde herhangi bir atasözüne yer verilmemiş, çok sayıda deyim kullanılmıştır: “*Ele avuca sığmamak, başını alıp gitmek, kendini kaptırmak, kendini alamamak, canla başla çalışmak, gönlünü hoş etmek, gözleri ışıldamak, aklına koymak, kendini tutmak, akli kesmek, sırtını sıvazlamak, akıl danışmak.*” vb.

4.2.2.4. Çocuğa Görelik Açısından Öykünün

Çözümlemesi

4.2.2.4.1. Eğitim Öğretime Yönelik İletiler

Öyküde çocuklara, inşaat ve yapı oluşturmada kullanılan malzemeler; taşların çıkarıldığı yerler ve farklı şekil ve renklerinin olduğu bilgisi verilir:

Taşların arasına harç koyacağım. Babam iki torba çimento alacak (...) Okul yapılırken görmüştük, ustaların birçok araçları vardı. Çekiç, mala, şakül, gönye... (s. 24).

Meğer ne güzel taşlar varmış bizim kırmalarda? Pembe, kül rengi, açık mavi, karaya yakın boz... Renk renk, çeşit çeşit... (s. 25).

Taş ocağına girdik. Yassı, düzgün taşlardı. Damarı bulunca kolay sökülüyordu. İki saat durmadan çalıştık.

Koca bir yığın taş söktük. Büyükleri küçükleri, türlü türlü renkte olanları vardı (s. 27).

Yazar, kişisel yetenek ve el becerilerinin kullanılmasında asıl işlevsel olanın, beyin olduğuna dikkat çeker:

-Ellerimiz beynimizin emrinde, dedi. Her şey buradan başlar (s. 31).

4.2.2.4.2. Kişisel Gelişime Yönelik İletiler

Öyküde, yeni bilgiler öğrenme ve akıllara takılanlara cevap aramada merak ögesinin işlevine, merak ve dikkat unsurunun öğrenme için ön koşul olduğuna vurgu yapılır:

-Meraklı olun çocuklar! Her şeyi merak edin. Merak öğrenmenin anasıdır! (s. 21).

Çünkü içimizde en meraklı arkadaş Ahmet'ti. Boyuna bir şeyler arar, bir şeyler sorar, öğrenmek, anlamak isterdi (s. 21).

-Şu nedir?

-Bu iş neden böyle oldu?

-Orada ne iş var?

-Toprağın altı nasıl?

-Bu makine nasıl işler?

Bilenlere durmadan sorar, her şeyi öğrenmeğe çalışırdı (s. 21).

Demek önceden dikkat edip öğrenmişti (s. 22).

Çocukların ilgi duydukları, dikkatlerini çeken şeyleri daha çabuk öğrendikleri ve sevdikleri işlerle uğraştıklarında zevk aldıkları belirtilir:

Küçük bir ev yaptı. Kendini vererek, zevk alarak çalışıyordu. Çok güzel bir oyundu sanki. Öyle kaptırmıştı kendini. Bizi de etkiliyordu. Zaman nasıl geçti, bilemedik. Akşam oluverdi (s. 22).

Öyküde, insanın sevdiği işi yapınca yorulmayıp şevkle çalışacağına; imkânsızlıklar içinde olsa bile inanç ve azimle çalışırsa başarıya ulaşacağına dair iletiler vardır:

-Bakalım... Kolay değil ama çalışacağım (s. 25).

Ahmet her birini okşar gibi ayırıyor, birbirine sürterek düzeltiyor, sonra eliyle siliyordu. Ter akıyordu alnından. Ama gözleri ışıldıyordu. Güzel bir taş bulunca mutlu oluyordu (s. 25).

Şunu gördük ki, Ahmet yaptığı işi seviyordu. Çünkü onu canla başla yapıyordu (s. 23).

-Şuradan musluk akacak. Oluk şöyle uzayacak. Hayvanlar su içecek. Ah araçlarım olsa, yapacağım, aklım kesiyor (...) Çok güzel bir çeşme yapacağım, göreceksin (s. 27).

İşi büyütüyordu. Yapar mı yapardı bu Ahmet. Ben inaniyordum (s. 24).

Sen yaparsın Ahmet, dedim. Elin ince işlere yatkın. Hem de heveslisin. Öğretmen ne dedi, “heves eden, merak eden, öğrenir (s. 25).

Öyküde, çocuklar, arkadaşlar arasında yardımlaşmanın önemine dair iletiler vardır:

Taş yetmedi, gitti ocaktan gene çıkardı. Biz de yardım ettik (s. 22).

Ahmet'i severdim. En yakın arkadaşımды. Ona yardım etmek istiyordum (s. 25).

-Hadi bakalım, ben de yardım ederim sana (s. 27).

Kişinin becerisi olduğu alanda eğitim alması gerektiği, ilgi duyduğu alanda uzmanlaşması için eğitime devam etmesi gerektiği vurgulanır:

İlkokulu bitirdikten sonra kasabada sanat okuluna girdi. Tam ona göre bir okuldu. Sanatla ilgili bilgilerini gittikçe geliştirdi. On yedi yaşına varmadan adı "Ahmet usta" olup çıktı (s. 31).

Kişinin, ilgi duyduğu, sevdiği alanda gelişme gösterebileceği; ilgi duyduğu alana, yetenekleri ve imkânları dâhilinde bir yerden başlaması gerektiği vurgulanır:

Madem ki buna ilgi duydu, o ilgi Ahmet'i büyük bir usta yapacak. Mimar Sinan gibi! Oda tıpkı böyle başlamıştı (s. 32).

Ahmet daha pek genç. Öğrenim çağında. Ama ben inanıyorum ki günün birinde ünlü bir taş ustası olacak. Ellerinini hünerini taşlara işleyecek. Kimbilir ne güzel işler çıkaracak! (s. 32).

Çocukların birbirlerine ve birbirlerinin çalışmalarına, emeklerine saygı göstermeleri gerektiği vurgulanır:

Mustafa derler bir arkadaşımız vardı. Oyunbozanlık yaptı. Gitti, bir tekme attı duvara. Gürr...diye yıkıldı. Ahmet çok fena bozuldu.

-Niye yıkıyorsun evimi? diye bağırdı. Sesi ağlamaklıydı (s. 23).

Kişinin başarısının ve emeklerinin karşılığını almasının kendisini ve ailesini mutlu edeceği, gururlandıracağı vurgulanır:

Ahmet'in anası babası, akrabaları çok mutluydular. En çok da kendisi seviniyordu. Bir kahraman gibi dolaşıyordu aramızda (s. 30).

4.2.2.4.3. Toplumsal Yapıya Yönelik İletiler

Gençlerin toplumda yeterince önemslenmediği ve kendilerini göstermeleri için onlara gerekli fırsatların verilmediği ifade edilir, eleştirilir:

Köylüler önce önem vermediler. Hatta muhtar eski çeşmeyi yıktırmak istemedi.

-Deli misiniz? dedi. Çoluk çocuğun yapacağı iş mi bu? Usta getirecek paramız da yok. Dokunmayın çeşmeye. Şimdi yaptıramayız (s. 27).

Muhtar uzun uzun baktı Ahmet'e. Cık cık cık... diye başını salladı. Sonra yürüdü gitti (s. 28).

Aydın ve girişimci insanlara karşı, en başta bir tepki olsa da yapılanların kendi faydalarına olduğunu gören insanların sonunda yeniliklerden, aydınlardan yana tavır aldıkları ve verilen emekleri takdir ettikleri belirtilir:

Gerçekten güzel oluyordu. Köylüler ilgilenmeye başladılar.

-İyi oluyor be. Hadi bakalım.

-Bayâ benzetiyor, hadi arslan! (...)

-Aferim Ahmet, vallahi güzel oluyor. Tıpkı Karayolları çeşmesi.

-Nerden öğrendin sen bu ustalığı be? (s. 28).

Köyün büyükleri hep oraya toplanmışlardı. “Aferim” çektiler Ahmet’e. Sırtını sıvazladılar (s. 29).

Üçüncü gün törenle suyu akıttılar. Davul, zurna, çalındı, şenlik yapıldı. Gençler halay çektiler, oyun oynadılar. Günün kahramanı Ahmet’ti (s. 30).

O içerken herkes alkışladı, sonra gençler Ahmet’i omuzlarına alıp taşıdılar.

-Ya yaya, şa şaşa! Ahmet Ahmet, çok yaşa! (s. 30).

Köyde saygınlığı birden artmıştı. “Küçük usta” diyorlardı ona. Yüzüne hayranlıkla bakıyorlardı. Koca koca adamlar gelip akıl danışıyorlardı (s. 30).

Öyküde, toplumda var olan bir gelenekten bahsedilmiştir: *Bir gelenek varmış. Bir köprü yapıldığı zaman, üstünden ilk olarak o köprüyü yapan mühendis geçermiş. “Çeşmenin suyunu da önce Ahmet içsin” dediler (s. 30).*

“Küçük Usta” adlı öykü, kullanılan dil ve üslup, içerik açısından ortaokul öğrencilerinin düzeylerine uygun olup hedef kitle için uygun iletiler taşımaktadır. Öykünün, topluma faydalı olma,

yurt, doğa ve insan sevgisi temalı iletileri, çocukların, yaşadıkları ülkeye ve çevrelerine olan duyarlılık ve sevgilerini arttıracak niteliktedir. Öyküyü, ortaokul Türkçe ve sosyal bilgiler derslerinde, işlenen konunun genişletilmesi amacıyla yardımcı metin olarak kullanmak mümkündür.

4.2.3. “Güneşli Kırlar”

4.2.3.1. İç Yapı

“Güneşli Kırlar” *Elif Kızın Elleri* öykü kitabının üçüncü ve son öyküsüdür. 15 sayfadan (s. 33-47) oluşan öyküde konuyla ilgili üç resim kullanılmıştır. Siyah beyaz olarak hazırlanmış resimler, öykünün konu gelişimine paralel, ilgili bölümle pekiştirici ve çocuğun hayal gücünü zenginleştirecek; çocukta heyecan ve merak uyandıracak niteliktedir. Öyküde kullanılan yazı puntosu 12 olup çocukların rahatça okumaları için uygun büyüklüktedir.

4.2.3.2. Konu

Öyküde, iki köy çocuğunun yanlarına kuzu ve köpeklerini alarak çıktıkları bir kır gezisi ve bu gezide yaşadıkları anlatılır.

4.2.3.2.1. Olay Örgüsü

Öykünün kahramanı yazar anlatıcı ve Selim adında iki köy çocuğudur. Yazar anlatıcı ve Selim, fırsat buldukça köyün kırlarına çıkıp dolaşmayı, kırlarda kuzu gütmeyi ve kır çiçekleri toplamayı çok sever. Sıcak bir yaz günü, yanlarını kuzuları Karagöz, Pamuk ve köpekleri Yumuk’u alarak yine kırlara çıkarlar. İlk olarak Çoban

Çeşmesi denilen yere giderler. Burada köpek ve kuzularıyla oyunlar oynarlar, onları su oluşuna atıp ıslatırlar. Daha sonra, badem çağlası ve kuzukulağı toplamak için Bağdüzümü denilen yere gitmeye karar verirler. Acele etmeden, geze geze yollarına devam ederler. Bu arada kuzular yolda otlanı, karınlarını doyurur. Köpekleri Yumuk ise çeşitli oyunlar oynar. Yolda bir tosbağaya, tavşana, keklik sürüsüne, sığırcık kuşu ve yuvasına denk gelirler. Yavru sığırcıkların karınlarını doyururlar. Öğretmenlerinin, bütün bitkiler, canlılar Güneş'e muhtaçtır, sözünü hatırlayarak etraftaki taşları, kayalıkları yerlerinden oynatıp altlarındaki hayvan ve otların güneş görmelerini sağlamak isterler. Güneşin tepede olduğu bir saatte, söğüt ağaçlarının altına oturup yanlarında getirdikleri azıklarını yerler ve orada bir iki saatlik bir öğle uykusuna yatarlar. Bir karga sesiyle uykularından kalkan yazar anlatıcı ve Selim, soyunup yakındaki bir su birikintisine girerek yüzerler. Daha sonra tekrar sohbet ederek, oynayarak yollarına devam ederler ve gün sonunda köylerine dönerler.

4.2.3.2.2. Öykünün Başkişisi ve Diğer Kişiler

Öykünün kişileri yazar anlatıcı ve Selim'dir. Selim ve yazar anlatıcı, aynı köyden iki dosttur. Doğayı çok severler ve fırsat buldukça kırlara çıkıp gezerler:

Selim'le ben kırları çok severiz. Fırsat buldukça kırlara gezmeye gideriz. Kuzu güderiz, kır çiçekleri toplarız. Kendi kendimize oynarız. Ne oyunlar çıkarırız bilseniz... (s. 33).

Yazar anlatıcı ve Selim, doğayı sevdikleri kadar hayvanları da sevip korurlar. Hatta kendilerine arkadaş edindikleri iki kuzuları ve bir köpekleri vardır:

Benim boynuzlu Karagöz, Selim'in kıvırcık tüylü Pamuk, bir de küçük köpeğimiz Yumuk... (s. 33).

Öyküde yazar anlatıcı ve Selim'in yaşları ve kişisel özellikleriyle ilgili pek bir bilgiye yer verilmemiştir. Öyküden anlaşıldığı kadarıyla, Selim ve arkadaşı 10-12 yaşlarında, ilkokul öğrencisidirler.

4.2.3.2.3. Öyküde Yer ve Zaman

Metinde, öykünün geçtiği zaman hakkında bir bilgiye yer verilmemiştir. Olaylar bir yaz gününde yaşanmış ve sonlanmıştır. Öyküdeki olay, bir köy ve köyün dış taraflarındaki Bağdüzümü, Derin dere, Başpınar denilen kırık, taşlık ve derelik bölgelerde geçer.

4.2.3.2.4. Öyküde Bakış Açısı

Öyküye hâkim olan anlatım, müşahit anlatıcı tekniğidir. Anlatım, öyküde yer alan kahramanlardan, Selim'in arkadaşının gözlem ve yorumlarına dayandırılarak anlatılır:

Selim'le ben kırları çok severiz. Fırsat buldukça kırlara gzmeye gideriz. Kuzu güderiz, kır çiçekleri toplarız. Kendi kendimize oynarız. Ne oyunlar çıkarırız bilseniz... (s. 33).

4.2.3.3. Çocuk Edebiyatı ve Türkçe Eğitimi Açısından

Öykünün Çözümlemesi

4.2.3.3.1. Öykünün Dil ve Anlatımı

Öyküde, çocukların anlamını bilmediği herhangi bir kelime yoktur. Anlatım sade ve yalındır. Öyküde 6-7 satırlık paragraflara yer verilmiştir. Cümleler de genelde 5-6 kelimeyi geçmeyen uzunluktadır.

Öyküde çeşitli yazım yanlışları ve baskı hataları göze çarpmaktadır: “*Papatyalalar, Çoban çeşmesi* (s. 33), *bir şey* (s. 34), *eyleniyorduk, muzıklamağa kurulanmağa* (s. 35), *koşmağa, otlamağa* (s. 36), *bakmağa, melemeğe, kimbilir* (s. 37), *koşmağa, gelmiyeceğini* (s. 38), *kımlıdanmağa, yakalamağa* (s. 41), *dokunmıyalım* (s. 42), *ulumağa* (s. 46)”. vb.

4.2.3.3.2. Kelime, Atasözü ve Deyimler

Öyküde atasözlerine ve yerel ağız özellikleri taşıyan ve çocukların anlamını bilemeyecekleri düşünülen kelimelere rastlanmamıştır. Öyküde kullanılan bir deyim vardır: “*Gözden kaybolmak.*”

4.2.3.4. Çocuğa Görelik Açısından Öykünün

Çözümlemesi

4.2.3.4.1. Eğitim Öğretime Yönelik İletiler

Talip Apaydın, gezi gözlem yönteminin önemini kavrayan, çocukların, doğal ortamlarla buluşup daha etkin bir öğrenme yapmasını isteyen, önemseyen bir yazardır. “Güneşli Kırklar” adlı

öykü, gezi gözlem yönteminin işlevselliğini ve uygulanabilirliğini; çocuklar için sağladığı faydayı göstermesi açısından önemlidir.

Öyküde, Güneş'in tüm canlılar için yaşam kaynağı olduğu ve insanlar kadar bitki ve hayvanların da Güneş'e ihtiyaç duyduğu belirtilir:

Bütün bitkiler, canlılar, güneş ışınlarına muhtaçtır. Güneş olmazsa sararır kalırlar. Bitkilere canlılara rengini veren güneştir (s. 41).

-Gel öyleyse, şu taşları hep kaldıralım. Altındakiler güneşe kavuşsunlar (s. 41).

Doğada bulunan taş, kaya gibi coğrafi şekillerin altında da çeşitli hayvan ve bitki türlerinin var olduğu ve yaşadığı bilgisi verilir:

Kaldırabildiğimiz tüm taşları kaldırıp arkaya devirdik. Altlarından neler çıkmadı neler?.. Yılanlar, çıyanlar, kurbağalar... Hiç görmediğimiz böcekler, yumurtalar, ot kökleri... Güneşi görünce bir tuhaf oluyorlardı. Kimisi kaçıyordu. Kimisi kıvrılıp kalıyordu olduğu yerde (s. 41).

Kuzukulağı bitkisinin yetişme ortamı ve tadıyla ilgili bilgi verilir:

Tarlanın kıyısındaki boşlukta güzel kuzukulakları büyümüşü. Bizim oraların kuzukulağı ekşi olur (s. 43).

Suya girip yüzmenin ilk başta ürkütücü olduğu, suyun içine girdikten sonra o korktuğun kalktığına dair bir bilgiye yer verilir:

-Geel, korkma. Zorluk dalıncaya kadar. Sonra iyi olur, serinlersin (s. 35).

4.2.3.4.2. Sevgi Temasına Yönelik İletiler

Öyküde insan, doğa ve hayvan sevgisine yönelik iletiler ön plana çıkar. Yazar anlatıcı ve Selim'in kır gezisi sırasında karşılaştıkları doğal güzelliklerden bahsedilerek köy ve doğa sevgisine yönelik iletiler işlenir. Köyün kırları, suları, ekili alanları ve ağaçları betimlenir:

Bizim köyün kırları bahar yağmurlarından sonra yeşerir. Türlü çiçekler açar. Aktakkeler, papatyalar, gelincikler, yavruağızları, yaban gülleri, su gözelerinde naneler... (s. 33).

Bağdüzü'ne doğru kırlar türlü renkler içindeydi. Allı morlu kırmızılı çiçekler açmıştı. Yeşiller en yeşildi. Dün gece yağın yağmurla doğa yıkanmıştı. Göz alabildiğine yemyeşildi her yer (s. 37).

Buğdaylar hep bir boyda, başağa durmuşlardı. Rüzgâr estikçe deniz gibi dalgalanıyordu. Ne güzel bir görünüşü vardı (...) Güneş iyice yükselmişti. Ortalığı tatlı tatlı ısıtıyordu (s. 43).

Yukarda parlak bir güneş vardı. Ortalık dupduruydu (...) çeşmeye eğilip su içtik. Oh, ne güzeldi kırlar!.. (s. 35).

Söğütlerin kıpırdaşan gölgesinde, serin çayırın üstünde ne güzel bir öğle uykusuydu? (...) Koca taşın altında doğal bir göl vardı. Suyu dupduruydu (s. 44). Güneş iyice yükselmişti. Ortalığı tatlı tatlı ısıtıyordu (s. 43).

Duru güneşin altında yeşil bağ yaprakları taze taze parlıyordu (s. 39).

Ne kadar seviyorduk köyümüzü. Sözcüklerle anlatamazdık.

-Hey yavrum hey! Arslan yatağı köyüm... Taşınla toprağınla, havanla suyunla...

-İnsanlarınla hayvanlarınla, göğünle yerinle...

-Yanan ocaklarınla, tüten bacalarınla...

-Yeşeren tarlalarınla, savrulan harmanlarınla!

-Var ol, varol, varol!

-Ama böyle kalma, daha güzel ol! (s-47).

Öyküde hayvan sevgisine yönelik iletiler de yoğun olarak işlenmiştir. Hayvanların sevilip korunması, onlara zarar verilmemesi ve yardımcı olunması gerektiğini vurgulayan ifadeler kullanılmıştır:

Ben de tutup gözlerini öptüm. İyice kurumuştun.

Tüyleri pırıl pırıldı.

-Hadi otlayın bakalım, dedik. Korkmayın, biz buradayız (s. 37).

-Ula Yumuk, dedik, vazgeç. Ne istersin garip tosbağadan? Bırak gitsin (s. 38).

Kuzulara da verdik. İnci dişleriyle kımırt kımırt yediler. Benim Karagöz avcuma sıcak sıcak soludu. Daha istiyordu. Hiç kırar mıyım, biraz daha koparıp verdim (...) Nereye gidersem arkamdan geliyordu. Pek seviyordum. Hiç yanımdan ayrılmasın isterdim. Bir yerde yaban yoncaları buldum. Bir tutam koparıp uzattım. İştahla yedi. Ben verince ne olsa yedi (s. 39).

-Bırak, dedik. O da yaşasın. Bu kırlar herkese yeter (s. 41).

-Yazık acıkmışlar. Ne yerler acaba, bulsak da versek? (...) Gidelim de rahat etsin, dedik (s. 42).

Ağzı taze ot kokuyordu. Uzandım, alnından öptüm. Onu kardeşim gibi severdim (s. 43).

Öykünün sonunda yazar anlatıcı ve Selim, köylerine varmak üzereyken köyün karşısındaki tepede dinlenip köyü seyretmeye başlarlar. Bu sırada köylerine ve köy insanına duydukları sevgiyi karşılıklı olarak dile getirirler. Talip Apaydın, toplumcu yazarlardandır ve bu dünya görüşünü eserlerine yansıtmıştır. Bu cümlelerde, kentli-köylü tüm insanların mutlu yaşamaya haklarının olduğu, herkesin devletin sağladığı imkânlardan eşit bir şekilde faydalanması ve köy insanına sağlanacak imkânlarla köy hayatının cazip hâle getirilmesi, köy insanının yerlerinden memnun hâlde yaşamlarını sürdürmeleri temennileri, mesajları verilmiştir:

-İnsanlar ağlamasın, gülsün!

-Kimse kimseden üstün olmasın, herkes eşit olsun!

-Yolumuz yapılsın, ışığımız yansın, suyumuz aksın.

-Herkesin tarlası toprağı olsun.

-Çocuklar okusun, büyükler uyanın!

-Kimse kentlere özenmesin, herkes yerinde yurdunda mutlu olsun!

-Güzel günler bizim olsun! (47).

Öyküde hayvan sevgisi ön planda olsa da öykünün bazı yerlerinde hayvanlara yönelik bazı olumsuz tutum ve davranışlar göze çarpar. Öykü bu açıdan biraz kusurlu kabul edilebilir:

-Dur, yavaş ol! Neredeler acaba? Vuralım şunları. Elimize taşlar aldık. Kayalara sinerek yanaştık. Ama Yumuk sezmişti. Havlayarak yanlarına varıverdi. Keklik sürüsü ürküp havalandı. Karşı yamaca doğru uçup gittiler (s. 39-40).

Sonra arkalarından usulca yanaştık. Birden kucaklayıp oluğa attık bunları. Neye uğradıklarını bilemediler. Oluğun derin sularına gömüldüler. Başlarını yukarı dikip yüzmeye başladılar. Dışarı çıkmak istiyorlar ama biz boynuzlarından tutup geriye itiyorduk. Böylece birkaç sefer yaptırдық. Bir o yana, bir bu yana yüzdüler. Hoşumuza gidiyordu, eyleniyorduk (s. 34).

Selim gitti, boynundan tutup sürükleyerek getirdi. Kaldırıp attık oluğa. Önce bir gözden kayboldu, sonra çıktı suyun yüzüne (s. 35).

Öyküde, Selim ve arkadaşının yüzdüğü sırada, su kenarına gelip onları seyreden yaşlı bir köylünün sigara içmesinden bahsedilmesi hedef kitle için olumsuz bir ileti olabilir:

Yaşlı bir emmi geldi. Yamaca oturup sigara yaktı. Bizi gülerek seyretti (44-45).

Öyküde, çocuklar için olumsuz ileti olarak görülebilecek bu bölümler dışında çeşitli yazım ve baskı hatalarının olduğu, dil ve anlatım bölümünde belirtilmiştir. Bu da hedef kitle için ayrı bir olumsuzluk oluşturabilir. Öyküde geçen olayın, gezi gözleme dayalı bir kurgu olması, çocukların bakış açılarını ve hayal dünyalarını zenginleştirme açısından olumludur. “Güneşli Kırılar” adlı öykü, öne çıkardığı ileti ve taşıdığı mesajlar ile hedef kitle olan ortaokul öğrencileri için olumlu-olumsuz örnekler içermektedir.

4.3. O Güzel İnsanlar

O Güzel İnsanlar adlı öykü kitabı, beş öykü ve 80 sayfadan oluşur. Yazarın adı, kitabın yayınevi ve basım yılı iç kapağa yazılmıştır. Ayrıca en başta, yazarın özgeçmişi, eserleri ve aldığı ödüller belirtilmiştir. Kitabın ön kapağında, öykülerin içeriğine uygun renkli bir resme yer verilmiştir. Kitabın arka kapağında da renkli bir resim kullanılmıştır. Fakat bu resmin kitapta yer alan öykülerden herhangi biriyle ilgisi yoktur. Kitapta, “Kömürün Öyküsü”nde 2, “Çay Ağacı” ve “Durak Usta”da 1’er olmak üzere toplam 4 resim kullanılmıştır. Kitapta yer alan “Çoban Rıza” ve “Ali Yanık” adlı öykülerde ise herhangi bir resme yer verilmemiştir. Resimler, siyah beyaz olup öykülerin içeriğine uygundur. Metinlerde

yer alan resimlerin düzenleyicisi Süleyman Özkonuk'tur.1960 İstanbul doğumlu olan Özkonuk, Devlet Güzel Sanatlar Okulunda iç mimarlık eğitimi aldı. Çeşitli gazete ve mizah dergilerinde karikatürler çizdi. Çalışmaları, yurt içi ve yurt dışında çeşitli sergi ve müzelerde yer aldı, birçok ödül aldı. Yüzlerce kitabın kapak tasarımı ve resimlemesini yapan Özkonuk, Türkiye Gazeteciler Cemiyeti, Karikatürcüler Derneği ve Türkiye Spor Yazarları Derneği üyesidir [http://www.timascocuk.com/icerik/yazarlar-cizerler/suleyman_ozkonuk-\(1\).aspx](http://www.timascocuk.com/icerik/yazarlar-cizerler/suleyman_ozkonuk-(1).aspx).

İncelediğimiz kitap, *Özyürek Yayınevi* tarafından hazırlanmış olup, kitabın 2011'de basılan 6. baskısıdır. Kitapta kullanılan yazı puntosu 14'tür. Kitap, sayfa yapısı, kalitesi ve yazı puntolarının büyüklüğü açısından ortaokul öğrencilerinin seviyesine uygundur.

Kitaptaki “Kömürün Öyküsü” 25 sayfa, “Çay Ağacı” 14, “Durak Usta” 13, “Çoban Rıza” 8, “Ali Yanık” adlı öykü 16 sayfadan oluşmuştur.

4.3.1. “Kömürün Öyküsü”

4.3.1.1. İç Yapı

“Kömürün Öyküsü”, *O Güzel İnsanlar* kitabının ilk ve en uzun öyküsüdür. 25 sayfadan (s. 5-29) oluşan öyküde iki resim kullanılmıştır. Siyah beyaz olarak hazırlanmış resimler, öykünün konu gelişimine paralel, ilgili bölümle pekiştirici ve çocuğun hayal gücünü zenginleştirecek; çocukta heyecan ve merak uyandıracak

niteliktedir. Öyküde kullanılan yazı puntosu 14 olup çocukların rahatça okumaları için uygun büyüklüktedir.

4.3.1.2. Konu

Öykü, konusunu tarihi bir olaydan almıştır. Öyküde, Zonguldak'ta çıkarılan taşkömürünün keşfedilme ve çıkarılmaya başlama süreci işlenir.

4.3.1.2.1. Olay Örgüsü

Uzun Mehmet, Zonguldaklı bir köylüdür. Annesiyle köyde yaşarlar. Askerlik için İstanbul'a gider ve orada deniz eri olarak askerliğini yapmaya başlar. İstanbul'a ilk defa gelmiş olan Uzun Mehmet, deniz, saraylar ve birbirinden ihtişamlı yapılar karşısında şaşırır, hayranlık duyar. Bir gün gemideyken çavuş, Uzun Mehmet'in güçlü kuvvetli ve saf bir delikanlı olduğunu fark ederek onla sohbet eder, onu geminin alt katına götürür. Ondan, geminin kazan dairesinde çalışmasını ister ve Uzun Mehmet burada çalışmaya başlar. Uzun Mehmet, daha önce kömür görmediği için bu kara taşların yanıp buhar kazanlarını kaynatmasına şaşırır. Çavuşa kömür hakkında sorular sorar; taşkömürünün ülkemizde bulunmadığını, İngiltere'den büyük paralar ödenerek getirildiğini öğrenir.

Bir gün kışlada, taşkömürü hakkında bir bilgilendirme semineri yapılır. Ülkemiz için çok önemli olan kömür tanıtılır ve askerlerden, görevleri sonrası köylerin döndüklerinde bu kömürü aramaları söylenerek bu madeni bulanların büyük bir iş başarmış

olacakları, büyük ödülleri alacağı anlatılır. Uzun Mehmet, bu durumdan etkilenir. Köye gittiğinde ilk iş olarak kömür aramayı kafasına koyar, bulacağına inanır. Sonraki sene, izin döneminde köyüne gider. Dağlık, derelik, ormanlık alanlarda bu madeni arar. Sonunda köyünden bayağı uzakta, taşlık, ormanlık bir bölgede; bir ağacın altında kömür parçacıklarına rastlar. Çok sevinir. Araştırmalarına devam eder ve madenin asıl kaynağına ulaşır. Sevincini annesiyle paylaşır. İlk önce bu duruma pek inanmayan annesi, taş benzettiği kömürün ocakta yanması karşısında şaşırır. Uzun Mehmet, annesinden bu durumdan kimseye bahsetmemesini ister. Özellikle o dönemde köylerde bulunan, müsellim denilen, vergi toplayıp halka zulüm eden görevlinin duymaması gerektiğini, aksi takdirde müsellimin madene, kendisi bulmuş gibi sahipleneceğini söyler. Annesi dışında bu durumu sadece Halil adındaki arkadaşıyla paylaşır ve onu da kimseye söylememesi hususunda sıkı sıkı tembihler.

Uzun Mehmet, bulduğu taşkömüründen yanına örnekler alır ve izninin tamamlanmasını beklemeden İstanbul'a, birliğine döner. Bu durum karşısında Uzun Mehmet'in köyde maden bulduğu söylentileri dolaşır. Köy müsellimi ve adamları bunun üzerine Mehmet'in evine gidip annesini konuşturmaya çalışırlar. Bildiklerini anlatmasına rağmen daha fazla bilgi alabilmek için annesini döverler. Maden bulunacaksa kendilerinin bulacağını söylerler.

Bu arada Uzun Mehmet sevinç ve heyecan içerisinde birliğine varır, komutanın huzuruna çıkarak durumu anlatır. Komutanı bu duruma çok sevinir. Durum üst makamlara bildirilir.

Onlar da Mehmet'i çağırıp dinler, kömürü inceler. Kömürün çıktığı yeri incelemek için bir kurul oluşturulur. Uzun Mehmet'e de izin verilir ve beraber Mehmet'in köyüne giderler. Uzmanlar, yaptıkları araştırmalar neticesinde köyde zengin bir kömür yatağının olduğu sonucuna varırlar ve çok sevinirler. Uzun Mehmet'e de altın madalya ve maaş bağlanacağı müjdesini verirler.

Uzun Mehmet, annesini köyde bırakmak istemez, beraber İstanbul'a giderler, küçük bir ev tutup yaşamaya başlarlar. Uzun Mehmet, birliğinde bir kahraman gibi karşılanır. Arkadaşları hatta beyler, paşalar gelip onu tebrik eder. Kendisine bir miktar ödül verilip aylık maaş bağlanır. Uzun Mehmet, ayrıca başka işler de yapma hayalindedir. Ne var ki bu vatan sevdalısı genç, bir gece eve dönerken kim oldukları ve niyetleri belli olmayan bir grubun saldırısına uğrar, aldığı bıçak darbeleriyle hayatını kaybeder.

4.3.1.2.2. Öykünün Başkışisi ve Diğer Kişiler

Öykünün başkışisi Uzun Mehmet, Zonguldak'ın bir orman köyündendir. Mehmet, cesur, pehlivan; bedenen de kuvvetli ve yapılı bir delikanlıdır. Öyküde, Uzun Mehmet'in dış portresiyle ilgili farklı yerlerde tariflerde bulunulmuştur:

Zonguldak köylüsü Uzun Mehmet, adı üstünde uzun boylu, iri yarı, güçlü bir delikanlıydı (s. 5).

Mehmet iyice boylanmış, irileşmişti. Adı zaten Uzun Mehmet'ti (s. 12).

Uzun Mehmet öyle uzundu ki eşeğe yüklü çuvallar ancak beline geliyordu (s. 13).

Yine Uzun Mehmet'in fiziki yapısı ve iriliğiyle ilgili şöyle bir konuşmaya yer verilmiştir:

Kayıkçı, Uzun Mehmet'e:

-Senden iki kişilik para alırım yiğit, dedi.

-Niye usta?

İki kişiden daha ağırsın oğlum. Nerede büyüdün sen böyle?

-Orman köyündenim usta.

-Belli, çam havasını almışsın (s. 11).

Uzun Mehmet, saf, meraklı, etrafındakileri sorgulayan, yurdunu seven ve ülkesine hizmet etmek isteyen biridir. Uzun Mehmet'in saflığı, cesareti ve yurduna hizmet isteğiyle ilgili şu bilgilere yer verilmiştir:

Çavuş onun saf bir delikanlı olduğunu anlamıştı.

Pazularını yokladı şöyle (s. 6).

Dağ taş ormandı oralar. Ayı rastlar, önüme kurt çıkar diye hiç korkmuyordu. Eline bir sopa almıştı. Ayı mayı vız gelirdi. Öyle güçlü bir delikanlıydı Mehmet. Hem yürüyor, hem yolların kıyısına bakıyordu. Kömür bulabilir miyim acaba, diye (s. 11).

Uzun Mehmet, İstanbul'da, deniz eri olarak askerliği yaptığı sırada gemide, kazan ocağında çalışır ve kömürü ilk orada görür, tanır ve bu madenin ülkemiz için önemini kavrar. O günden sonra akli hep kömürdedir. Kendi köyünde de kömürün bulunabileceğine inanır ve hep bunu düşünür. Mehmet, kömürü kendi menfaati için

değil ülkesi için bulmak; ülkesine bir katkıda bulunmak düşüncesindedir:

Konuşmayan bir Zonguldaklı Uzun Mehmet'ti. O susuyordu nedense. Başını indirmiş, düşünüyordu. Ama aklına koymuştu, köyüne varınca kömür arayacaktı (s. 10).

Hatta o sırada annesiyle mektuplaşmalarında da hep bu konudan bahseder ve annesi bu duruma şaşırır. İlk izin döneminde heyecanla köyüne gider ve araştırmaları sonucu köyün dağlık, derelik bölgesinde taşkömürüne rastlar, büyük bir sevinç yaşar. Uzun Mehmet, ülkesine bir zenginlik kazandırdığı için çok mutludur, gururludur.

Öyküde geçen diğer kişiler; çavuş, müsellim, yaşlı subay, kayıkçı, taşkömürü uzmanları, Uzun Mehmet'in annesi ve yakın arkadaşı Halil'dir.

Mehmet'in askerde tanıştığı çavuş, onu taşkömürü konusunda ilk bilgilendiren kişidir. Mehmet'in annesi, saf bir Anadolu kadınıdır. Dönemin yöneticilerinin zulüm ve adaletsizliğine tanık olmasına rağmen onlarsız, onlardan izin almadan bir şey yapılamayacağına inanır. Halil, Mehmet'in köydeki yakın arkadaşıdır. Mehmet, kömür bulduğunu sadece Halil ile paylaşmıştır. Mehmet'in birliğine dönmesinin ardından tüm köy bu olaydan haberdar olur. Muhtemelen konunun önemini kavrayamayan Halil tarafından bu olay köye yayılmıştır. Yaşlı subay, kışlada seminerde konuşur, askerlere kömürün ülkemiz için taşıdığı önemini anlatarak onlarda ulusal bilincin oluşmasına katkıda bulunur.

Öyküde de tanımı yapılan müsellim, dönemin köylerdeki yöneticilerindendir. Vergi tahsildarlığı yapan müsellim aynı zamanda bölgenin ağa ve zenginleriyle işbirliği yaparak köylüyü ezer. Kendisine karşı çıkanlara da acımayan müsellim, dönemin kötü; adaletten uzak ve zalim yöneticilerinin tipik bir örneğidir:

O yıllar Müsellim denilen vergi memuru ortalığı kasıp kavuruyordu. Ağalarla iş birliği yapmış, yoksul halkı eziyordu. Ondan habersiz kuş uçmuyordu köyde. Yoksul halkın kazancını Müsellim zorla alıyordu (s. 12).

4.3.1.2.3. Öyküde Yer ve Zaman

Öyküde anlatılan olay 1830'lı yıllarda yaşanmıştır. Ülkemizde, Zonguldak'ta, taşkömürünün bulunması da bu yıllara rastlar. Öyküde zaman konusunda da tarihi gerçekliğe uyulmuştur. "1829 yılının güz aylarıydı. İçlerinde uzman kişiler bulunan asker-sivil bir kurul, Mehmet'le birlikte Zonguldak'a gitti" (s. 26). Öyküde üç yıllık bir zaman dilimi söz konusudur. Yaz ve güz mevsimleri metinde geçen mevsimlerdir. Olaylar, İstanbul'da ve Zonguldak'ın bir köyünde geçer. Marmara Denizi ve Karadeniz, İstanbul Boğazı, köyün dağ, orman ve derelik bölgeleri olayların geçtiği mekânlardır.

4.3.1.2.4. Öyküde Bakış Açısı

Öyküde, üçüncü şahıs ağız anlatım kullanılmıştır:
Konuşmayan bir Zonguldaklı Uzun Mehmet'ti. O susuyordu nedense. Başını indirmiş, düşünüyordu.

Ama aklına koymuştu, köyüne varınca kömür arayacaktı (s. 10).

Konuşmayan bir Zonguldaklı Uzun Mehmet'ti. O susuyordu nedense. Başını indirmiş, düşüniyordu. Ama aklına koymuştu, köyüne varınca kömür arayacaktı (s. 10).

4.3.1.3. Çocuk Edebiyatı ve Türkçe Eğitimi Açısından

Öykünün Çözümlemesi

4.3.1.3.1. Öykünün Dil ve Anlatımı

Öyküde az sayıda bölüm dışında, 6-7 satırlık paragraflara yer verilmiştir. Cümleler de genel olarak 6-7 kelimedenden oluşur. Çok sayıda konuşma cümlesi kullanılmıştır.

4.3.1.3.2. Kelime, Atasözü ve Deyimler

Öyküde, yerel ağız özellikleri taşıyan ve çocukların anlamını bilemeyecekleri düşünülen bazı kelimelerden söz edilebilir: “*müsellim, hisar.*” vb.

Öyküde çok sayıda deyim kullanılmıştır: “*Bir yaşına daha girmek, aklını bozmak, ağzına tükürmek, akli ermek, gözünde tutmek, kulağına gitmek, gözüne kestirmek, turnayı gözünden vurmak, aklını kaçırmak, selam çakmak, şaşıp kalmak, gözünün önüne gelmek, akli gitmek, aklına koymak, elden geçirmek, akıl etmek, kasıp kavurmak, kan ağlamak, ağzını sıkı tutmak, eline geçmek, uyku çekmek, sevinçten ne yapacağını bilememek, içi içine sığmamak, gözüne uyku girmemek, yolunu tutmak, sırtını sıvazlamak, önünü çevirmek.*” vb.

4.3.1.4. Çocuğa Görelik Açısından Öykünün

Çözümlemesi

4.3.1.4.1. Eğitim Öğretime Yönelik İletiler

Öyküde kömürün kullanımı, önemi ve ülkemize nereden, nasıl getirildiğiyle ilgili birçok bilgi verilir:

-Allah Allah, diye söylendi. Taş nasıl yanar acaba?

Çavuş şaşkınlığını anlamıştı.

-Ne o? dedi. Kömür görmedin mi hiç?

-İlk defa görüyorum çavuşum, nasıl yanıyor bu?

-Yanar, öyle yanar ki pelit odununun beş katı sıcaklık verir.

-Vay canına! Nereden çıkar bu taşlar?

-Bizde yoktur. İngiltere'den gelir.

-Uuu!.. Orası çok uzak derler çavuşum, nasıl gelir?

-Gemiyle getirirler. Çok da pahalı ha. Avuç dolusu para gidiyor buna.

-Niye odun yakmıyoruz?

-Odunla yürür mü ulen koca gemi? Sizin evin ocağı mı sandın? (s. 6-7).

Taşkömürünün ülke ekonomisi için taşıdığı öneme vurgu yapılır:

-Toprağında kömür bulunan ülkeler zengin oluyor, dedi. Günümüzde en büyük güç kaynağı kömürdür. Gemilerimizi işletmek için yabancılara avuç dolusu para veriyoruz. Oysa bizim toprağımızda da kömür vardır (s. 9).

Gemilerin o dönemde nasıl, ne ile çalıştığıyla ilgili bilgiler verilir:

O zamanlar gemiler tıpkı lokomotifler gibi kömürle çalışırdı (s. 6).

-Bak sana ne göstereceğim, dedi. Kömür gördün mü kömür? Taşkömürü? Bizim dağda bir sel yatağında buldum.

-Eee, ne olacak bu?

-Yanar be. Büyük ısı verir. Gemiler bununla yürür.

Çok pahalıdır (s. 24).

Öyküde ayrıca ateşin üzerine toprak atıldığında söndürülebileceği, coğrafi bir şekil olan çağlayan ve çağlayanın oluşumu hakkında bilgi verilir:

Ateşin üstüne toprak atıp söndürdü (s. 16).

Yukarısında küçük bir çağlayan vardı. Sular altını oymuştu. İki yanı da pek dik bayır olduğu için yanaşmak zordu (...) Çağlayanın oyduğu yere girmek istemedi. Oldukça derindi orası (s. 18-19).

4.3.1.4.2. Kişisel Gelişime Yönelik İletiler

Öyküde, çocukları; çevrelerini ve yaşadıkları bölgeyi araştırıp incelemelerine, topluma faydalı olma adına istek, merak ve inanç duygularıyla hareket etmelerine yönelten ifadeler vardır:

Eline bir parça alıp baktı, basbayağı taşı bu. Taşa benziyordu. Ama ocağa atınca yanıyordu. Şaşılacak

şeydi. Merakı gittikçe arttı. Nasıl çıkardı bu, nereden çıkardı? (s. 7).

-Bizin orada var, toprağımızın rengi kapkara. Ben bulacağım göreceksiniz, diye söyleniyordu (s. 10).

Oradaki arkadaşlarına sordu (...)

-Yahu bizim orada dağların toprağı kapkaradır, onlar da kömür olmasın? (s. 8).

Ateşin çevresinde birkaç kere döndü. Sevincinden ne edeceğini bilemiyordu. Sonra kendini topladı biraz. Derenin kıyısına inip, yukarılara bakmaya başladı. Seller nereden getirmiş olabilirdi bunu? Derenin yukarılarına gidip aramalıydı. Bulmalıydı kömürün damarını (s. 16).

İri bir parça koparıp dışarı çıkardı. Buz gibi suda üşüyor ama, üşüdüğünü duymuyordu (s. 19).

Bilgisizliğin ne kadar kötü bir şey olduğu ve bilgisizlik yüzünden kişinin çevresindeki gelişmeleri yeterince anlayamayacağı vurgulanır:

-Bilmemek çok kötü şey ağızına tükürdüğüm. Bilmemek körlük... Bilmediğimiz daha neler var kim bilir? Örneğin bizim geminin makinesi. Nasıl çalışır bu makine? Nasıl yürütür koca gemiyi? Gâvurlar nasıl yapmışlar bunu, akıl erdirecek gibi değil (s. 10).

Öyküde, sır saklama ve verilen sözün tutulmasına dair bir bölüm de göze çarpar. Uzun Mehmet, kömür bulduğunu annesi ve Halil dışında kimseyle paylaşmamış ve onlardan da kimseye

söylememeleri hususunda söz almışken gitmesinin ardından bu sır bir şekilde açığa çıkar ve köyde konuşulmaya başlanır. Hatta bu durumun sonucunda Mehmet'in annesi, müsellim ve adamları tarafından kötü muameleye maruz kalır:

Mehmet, iznini dolmasını bekleyemedi. Sekiz on gün sonra İstanbul'un yolunu tuttu.

Neden erken gittiği köyde konuşulurken, "Maden bulmuş, onu götürmüş," sözü de çarçabuk yayıldı (s. 25).

4.3.1.4.3. Toplumsal Yapıya Yönelik İletiler

Öyküde, ilk defa büyük bir şehre, İstanbul'a gelen Mehmet'in yaşadığı şaşkınlık ve gördükleri karşısındaki hissettikleri anlatılır. İstanbul'un o yıllarda da büyük ve gelişmiş bir şehir olduğu, İstanbul ve Anadolu arasında o dönemde de belirgin bir gelişmişlik farkı olduğuna dikkat çekilir:

İstanbul'u ilk gördüğünde bütün Anadolu çocukları gibi şaşır kaldı. Orman gibi minareler, dağ tepesi gibi kubbeler, kat kat yapılar ve bunca insan... Yakında bu şehir denize batar diye düşündü. Öyle ya, bunca ağırlığı ufacık kara parçası nasıl çeker? Ne yana baksan deniz. Hele Sarayburnu'nda öyle yüksek yapılar, öyle kalın duvarlar var ki, bayağı korktu. "Bunları yapan ustalar denizi hiç düşünmemişler," dedi kendi kendine. "Hep buraya yapacağınıza biraz da bizim oralara yapsanıza hey ustalar! (s. 5).

Eski dönemlerde insanlar arasındaki haberleşmenin güç şartlar altında gerçekleştirildiğine değinilir:

Çavuşa mektup yazdırıyor, karşılığı iki ayda zor geliyordu. Taşıtlar şimdiki gibi hızlı değildi. Doğru dürüst posta yoktu. Mektuplar ilden ile gitse bile, ilden köye zor giderdi. Şunun bunun cebinde kayboluyordu. Onun için gurbete giden insanın acısı büyüktü (s. 11).

Dönemin şartları ve halkın ağır vergiler altında olduğu hakkında bilgi verilir:

O yıllar Müsellim denilen vergi memuru ortalığı kasıp kavuruyordu. Ağalarla iş birliği yapmış, yoksul halkı eziyordu. Ondan habersiz kuş uçmuyordu köyde. Yoksul halkın kazancını Müsellim zorla alıyordu (s. 12).

Dönemin yöneticilerinin halka kötü davranmalarına dikkat çekilir:

Mehmet'in anasını sille tokat dövdüler. Tekmelediler. Yerini biliyor da söylemiyor sanıyorlardı. Oysa bilmiyordu kadın. Böyle kişilerdi o dönemin yöneticileri. Halka düşmandılar (s. 25).

İstanbul'dan Anadolu'ya, kırsala gidildikçe yönetimin bozulduğu, kötü muamelenin arttığı ve yönetim bozukluklarının daha yakından hissedildiği vurgulanır:

İstanbul'da pek böyle değildi durum. Köylere doğru gittikçe kötü yönetimin rezillikleri ortaya çıkıyordu (s. 13).

Dönemin imkânsızlıklarına atıfta bulunulur:

Sokaklar karanlıktı. Şimdiki gibi elektrik yoktu (s. 29).

İnsanların cahillik ve bilgisizlikten ötürü sahip oldukları değerlerin farkına varamadıkları, günlük iş ve ihtiyaçlarını; kendilerine ve yurtlarına çok daha yarar sağlayabilecek şeylere tercih ettikleri gözler önüne serilir:

-Ne yaptın, hayrola?

-Altın buldum.

-Altın mı buldun, nasıl altın?

-Kara altın, kömür. Bak!..

-Aman Mehmet, bunun için mi geç kaldın? İki çuval un öğüteceksin, insan bu zamana kalır mı? (s. 20).

Halil pek kavrayamadı.

-Dağdaki kömürün kime yararı olacak? (s. 24)

Eskiden insanların soyadlarının olmadığı, fiziki ve kişilik özelliklerine; ailelerine göre adlandırılıp tanındıklarına vurgu yapılır:

Adı zaten Uzun Mehmet'ti. Bu ad iyice yerleşti. Herkes ona Uzun Mehmet diyordu. Eskiden soyadı yoktu. İnsanları tanımlamak için kendisine yakışan böyle yardımcı bir ad eklenirdi (s. 12).

Öyküde, yazar, halk folklorundan faydalanarak Anadolu yöresine ait bir türküden bir dörtlüğe yer vermiştir:

Koyun gelir yata yata

Çamurlara bata bata

Gelin Ayşem suya gitmiş

İlgınları tuta tuta (s. 13).

4.3.1.4.4. Sevgi-Saygı Temasına Yönelik İletiler

Öyküde, yurt ve memleket sevgisi ön plandadır. Yurda yapılacak hizmetin çok değerli olduğu, yurduna ve topluma faydalı iş yapanların takdir edilip değer göreceği vurgulanır:

Herkes kömür arasın. Bulan, savaşta en büyük yararlığı göstermiş gibi vatana hizmet etmiş olur (s. 9).

-Sen öyle bil. Büyük iş bu. Yol yapılır. Ocaklar açılır. Ocaklarda birçok insan çalışır. Devlet dışarıdan kömür almaktan kurtulur. Bunun için dışarı avuç dolusu para ödüyöruz (s. 24).

-Yaşa Mehmet, dediler. Sen büyük hizmet ettin memlekete. Sana altın madalya vereceğiz. Aylık maaş bağlatacağız. Ananla birlikte gayri İstanbul'da oturursun (s. 27).

Aferin oğlum Mehmet. Yurda büyük hizmet ettin. Adını tarihe geçirttin (s. 28).

Bu kömür işi çok önemli. Hele dağların altı hep kömürse, devleti bile kurtarır bu ana. Tüm memleket zengin olur (s. 23).

Kişinin kendisinden büyüklere ve görevce üstlerine saygı duyması gerektiği vurgulanır:

-Sen köyde güreş yaptın mı? diye sordu.

-Yaptım çavuşum.

-Benimle güreşir misin?

-Yok. Ben akranlarımla güreşirim.

Çavuşun hoşuna gitti.

-Aferin. Gel benimle (s. 6).

Öyküde, Uzun Mehmet'in köyüne ve akrabalarına duyduğu özlem ve köyüyle ilgili duygu ve düşüncelerine yer verilerek aile ve memleket sevgisine atıfta bulunulur:

Köyü gözünde tütüyordu. Çok özlemişti evini, anasını, akrabalarını, köyünün dağlarını, tepelerini. Kara eşeği, keçileri bile özlemişti (s. 10).

Bizim oralara ne yapsanız gider. Çünkü bizim toprağımız sağlamdır. Dağlarımız var ki, ucu bulutlara değer. Derelerimiz var ki, dibi denizlere iner. Bizde ağaç bol, taş bol (s. 5).

Köyüne ertesi gün varabildi. İyi yorulmuştu. Ayaklarının altı şişmişti. Gene de acı duymuyordu. Çok heyecanlıydı. Anasını, akrabalarını kucakladı. Onlar da sevindiler (s. 12).

Değirmeni döndüren su gürül gürül akıyordu. Serin, dinlendirici bir havası vardı buraların (s. 14).

“Kömürün Öyküsü” adlı öykü, kullanılan dil ve üslup, içerik açısından ortaokul öğrencilerinin düzeylerine uygun olup hedef kitle için uygun iletiler taşımaktadır. Öykünün, topluma faydalı olma, yurt, doğa ve insan sevgisi temalı iletileri; çocukların, yaşadıkları ülkeye ve çevrelerine olan duyarlılık ve sevgilerini arttıracak niteliktedir. Ayrıca yurt ve doğa sevgisi, kömür madeninin önemi, ülkemizde çıkarıldığı yerler ve nasıl bulunduğu yönelik çeşitli bilgiler vermesi açısından öyküyü, ortaokul Türkçe ve sosyal

bilgiler derslerinde, işlenen konunun genişletilmesi amacıyla yardımcı metin olarak kullanmak mümkündür.

4.3.2. “Çay Ağacı”

4.3.2.1. İç Yapı

“Çay Ağacı” adlı öykü, yazarın *O Güzel İnsanlar* kitabının ikinci öyküsüdür. 14 sayfadan (s. 30-43) oluşan öyküde bir resim kullanılmıştır. Siyah beyaz olarak hazırlanmış resim, öykünün konu gelişimine paralel, ilgili bölümle pekiştirici ve çocuğun hayal gücünü zenginleştirecek; çocukta heyecan ve merak uyandıracak niteliktedir. Öyküde kullanılan yazı puntosu 14 olup çocukların rahatça okumaları için uygun büyüklüktedir.

4.3.2.2. Konu

Öykü, ülkemizde en çok sevilen ve tüketilen içeceklerin başında gelen, fazlasının da ihraç edilmesiyle ülke ekonomisine önemli katkı sağlayan çay bitkisinin, ülkemizde ilk ne zaman ve nasıl yetiştirilmeye başlandığını konu edinir.

4.3.2.2.1. Olay Örgüsü

Öyküde geçen olay ve yerler, öykünün genel yapısı ve kahramanı Zihni Bey, gerçek hayattan alınmıştır. Yani Talip Apaydın bu öyküde de “Uzun Mehmet”te olduğu gibi tarihi bir gerçeklikten yola çıkmıştır.

Zihni Bey, yaşadığı bölgede, Rize’de, çay yetiştirilebileceğini düşünür. Gözlem ve araştırmaları bu konudaki

düşüncesini pekiştirir. Zihni Bey, o sıralarda akraba ziyareti için Batum'a gider. Oradaki halkın çay yetiştirmeye başladığını görünce çayın kendi yaşadığı yörede de yetiştirilebileceği düşüncesi güçlenir. Gerekli incelemeleri yapar, gelirken ilgililerden yarım kilo çay tohumu alır ve mevsimi geçmeden yetişmek üzere aceleyle Rize'ye döner. Artık iş, çay tohumlarını ekip sonucu beklemeye kalmıştır. Ne var ki bu öyle kolay olmaz. Yapısı itibariyle dağınık hâlde bulunun bölge topraklarında düz alanlar kısıtlıdır ve olanlar da mısır ve fındık ekimi için kullanılmaktadır. Ayrıca ekilecek çay tohumlarından sonuç almak için yaklaşık üç yıllık bir sürenin geçmesi gerekir. Kimse topraklarını çay tohumlarına ayırmak, sonucunun ne olacağı belli olmayan bir maceraya girişmek istemez. Çaresiz kalan Zihni Bey, en azından ormanlık alanda, az bir yere tohumları ekip deneme yapmak ister. Ne var ki burada da orman bekçileri engel çıkarır, Zihni Bey'i şeflerine götürürler. Orman şefi, Zihni Bey'le ilgilenir, beraber tarım ve ziraat müdürlerine hatta valiye giderler. Uzun uğraşların ardından Zihni Bey'e belli bir yer tahsis edilerek burada deneme yapmasına izin verilir. Zihni Bey bu sonuçtan oldukça mutlu bir hâlde çay tohumlarını eker ve gelişmeleri merakla bekler. Fakat tohumların iyi olmamasından ötürü fideler bir türlü istediği gibi yetişmez, büyümmez. Halk da bu durumdan ötürü Zihni Bey'le alay etmeye başlar. Zihni Bey, büyük moral bozukluğu ve sıkıntı içindedir, hatta karısıyla bile bu durumdan ötürü araları açılır.

Zihni Bey bir gün, ektiği tohumlarda bir gelişme gözler, çok sevinir. Çay tohumlarının yeteri kadar büyüyüp yetişmemelerinin sebebini getirdiği tohumların bozukluğuna yorar ve

uzun yazışmalar neticesinde hem tekrar Batum'dan hem Hindistan ve Seylan'dan tohumluk çay getirtir. Zihni Bey'in bu düşüncesinde yanılmadığı kısa sürede belli olur. Tohumlar art arda büyüyüp yaprak tutmaya başlar. Halk, bu duruma büyük ilgi gösterir. Zihni Bey sonunda başarmıştır. Kısa sürede birçok kişi çay yetiştiriciliğine başlamak istediğini bildirir ve Zihni Bey, tohumların sipariş edilmesinde ve yetiştirilmesinde halka yardımcı olur. Çok geçmeden devlet de resmi olarak bu işe el atar, hazırlanan broşürler, yapılan etkinlik ve toplantılarla kısa sürede çay yetiştiriciliği ve konunun önemi halka kavratılır. Zihni Bey, 1940'lı yıllarda ülkemize çay bitkisini getirir ve ülkemizin bu anlamda dışa olan bağımlılığını sonlandırır.

4.3.2.2. Öykünün Başkışısı ve Diğer Kişiler

Öykünün kahramanı ve olayların etrafında geçtiği kişi Öğretmen Zihni Bey'dir. Ahmet Kaptan, orman şefi, vali, Zihni Bey'in karısı ve ismi belirtilmeyen şehirliler, öyküde geçen diğer kişilerdir.

Talip Apaydın, toplumcu gerçekçi bir yazardır. Eserlerinde yoksul kesimin, genel olarak halkın bilinçlenmesini, üretime katılmasını, zenginleşmesini ister. Yazarın öyküde yer verdiği Zihni Bey de, yurt sevgisiyle dolu bir öğretmendir. Amacı ülkemize yeni bir zenginlik kazandırmaktır.

Zihni Bey, girişimci, araştırmacı, öncü, yenilikçi ve aydın bir öğretmendir. Özellikle branşı gereği doğaya daha bir meraklı ve sevdalıdır. Boş zamanlarında tabiata karışır, dolaşır, gördüğü ağaç ve

bitkilere dikkat eder. Yine öyle bir gezide yaban bir bitki şeklindeki çaya rastlar. Okuduğu kitaplardan edindiği bilgilere göre çay, her mevsim yağışlı, sıcak ve nemli yerlerde yetişir. Zihni Bey, Karadeniz Bölgesi'nin de iklim ve toprak yapısı olarak Hindistan, Seylan ve Ekvator çevresi gibi çay yetiştirilen yerlerden geri olmadığını düşünür.

Zihni Bey, araştırmacı bir eğitimidir. Dersin sadece kara tahtayla sınırlı olmadığını bilincindedir. Öğrencilerin, görerek, dokunarak öğrenmelerini ister. Doğayı sevmelerini, tanımlarını sağlar. Zihni Bey, bu yönüyle yazarın hayalindeki öğretmen modelidir. Talip Apaydın da Köy Enstitüsünden aldığı eğitim ve bilinç ile çocukların yaparak, yaşayarak çok daha etkili ve kalıcı bir öğrenme gerçekleştirdiğini düşünür. Bu konuda şöyle der: “Şuna inanıyorum, öğrencilik yıllarında böylesi geziler her bakımdan yararlı oluyor. Fırsatlar bulup gezdirmeli öğrenciyi. Unutulmaz izlenimler, bilgiler, görgüler kazanılıyor” (Apaydın, 2009: 54).

Zihni Bey, sahip olduğu özelliklerle diğer öğretmenlerden ayrılır. Doğayı ve bitki dünyasını çok iyi tanır, özelliklerini ve gereksinimlerini bilir. Aslında Talip Apaydın'ın da yetiştiği Köy Enstitüsü mezunu öğretmenler, öğrenciliklerinde demircilik, marangozluk, sebze-meyve yetiştiriciliği gibi branşlara ayrılp uzmanlık dersleri görür ve daha sonra çalıştıkları köylerde bu alanlarda köye ve köylülere rehberlik ve öncülük ederler. Çalıştıkları köyde ağaçları, fideleri aşılayan, birçok yeni meyve-sebze türünün yetiştirilmesine öncülük eden çok sayıda enstitülü öğretmen vardır.

Zihni Bey de sadece sıradan bir botanik hocası değil, branşında kendini geliştirmiş, uzman bir kişidir:

Dağı, taşı dolaşır. Bitkilerin gelişimini inceler. Görmediği, bilmediği ot yoktur. İnsan eliyle yetişenler, kendi kendine büyüyenler... Tüm bitkileri türleriyle, özellikleriyle tanır. Bir ağaç ne zaman çiçek açar, ne zaman tohum olur, kaç yılda meyveye durur, hepsini bilir (s. 31-32).

Zihni Bey'in öne çıkan bir başka özelliği, doğaya olan sevgisi ve düşkünlüğüdür. Dersinin olmadığı zamanlarda çantasını ve köpeğini alarak doğaya çıkar, dağı, taşı dolaşır. Ağaçları, bitkileri inceler. Zihni Bey bu yönüyle Talip Apaydın'ın kişiliğinin ve doğa sevgisinin modelidir. Talip Apaydın da sürekli doğayla iç içe olan, doğayla huzur bulan bir öğretmendir. Yazar, doğaya olan sevgisini şu cümlelerle paylaşmıştır:

Fırsat buldukça dışarılara çıkardım. Seydi suyunun kıyısında, Eskişehir şosesinde, çayırlarda tek başıma dolaşırdım. Kırlar hoşuma giderdi. Geniş düzlükler, yayvan tepeler, tarlalar, otlar, ağaçlar anlatılmaz bir şekilde beni oyalıyordu, zevk veriyordu bana (Apaydın, 2009: 109).

Talip Apaydın, Zihni Bey'in doğa ve toprak sevgisinden bahsederken aslında kendi beğenisini okuyucusuyla paylaşmaktadır. Yazar, öyküde Zihni Bey'in doğa sevgisinden bahsederken “Gözü hep yeredir. Dağı, taşı dolaşır. Bitkilerin gelişimini inceler” (s. 31). ifadelerini kullanır. Kendi doğa sevgisinden söz ederken de aynı

düşünceleri dile getirmiştir: “Toprağı seviyordum. Bütün bitkilerin, hayvanların anası olarak kutsuyordum onu. Düz bir toprak parçası görmeyeyim, içim açılıyordu” (Apaydın, 2009: 110).

Zihni Bey, sahip olduğu doğa merakı ve sevgisiyle ülkemize önemli bir bitkiyi, çayı getirmiş, kazandırmıştır. Kişinin çevresini ve doğayı sevmesi bir bakıma yurdunu sevmesidir. Bu sevgi ülkemizin kalkınması için itici bir güçtür. Zihni Bey, içindeki doğa sevgisiyle yılmadan çabalamış, yurdumuz için çok faydalı olacağına inandığı çay bitkisini yetiştirmek için türlü zahmetlere katlanmış ve sonunda gösterdiği başarıyla amacına ulaşmıştır. Talip Apaydın, yurt sevgisinin doğayı sevmekle başlayacağını, doğa sevgisi taşımayan birinin gerçek bir yurtsever olamayacağını savunur:

Doğa sevgisi, toprak sevgisi, giderek yurt sevgisi hâlini almalıydı. İşte o zaman daha sağlam bir yurt sevgisi çıkacaktı ortaya. Gerçek yurt sevgisinin de bir ağacı, otu, çiçeği, tarlayı, toprağı sevmekten başlayacağını seziniyordum. Yurt demek toprak demektir. Evimiz, köyümüz, kırlarımız demektir. Buraları iyi tanımayan, buralara gerçek bir ilgi duymayan, gönlünün bir yanı doğa sevgisiyle kavrulmayan kişinin gerçek bir yurtsever olabileceğini kabul edemiyordum (Apaydın, 2009: 112).

Öyküde önemli kişilerden biri de orman şefidir. Ormanın şefinin takındığı tavrı öyküde kırılma noktasıdır. Onun aracılığıyla

Zihni Bey'in hayalleri gerçek olur. Orman şefi, öykü başkışisinin yani Zihni Bey'in hedeflerine ulaşmasında anahtar, yardımcı kişidir.

Çay yetiştirmek için ormanda küçük bir yer bulup tohum ekmek isteyen Zihni Bey, orman görevlileri tarafından görülür, engellenir. Yaptığı işin yasak olduğunu söyleyen ormancılar, Zihni Bey'i dinlemezler, onla alay edip şeflerinin yanına götürürler. Orman şefi, bölgede, yeniliklere karşı çıkan çoğunluğa karşı anlayışlı, değişime açık, öğretmenlere ve bilime saygılı biridir. Orman şefi, Zihni Bey'le ilgilenir. Gösterdiği duyarlılık ve verdiği destekle Zihni Bey'in çalışmalarında, çay yetiştiriciliğinde katkı sahibi olur. Bu açıdan orman şefinin takındığı tavır önemlidir:

Orman şefi, genç bir adamdı. Zihni Bey'in çabasını duymuştu. Ayrıca öğretmenlere belli bir saygısı vardı. Ayağa kalkıp özür diledi.

–Size yardım etmek bizim borcumuzdur hocam, dedi (...). Cipine bindirip Orman Müdürü'ne, Tarım Müdürü'ne götürdü. Uzun uzun dil döküp anlattılar (s. 37).

Orman şefinin yanı sıra vali de Zihni Bey'i dinler, ona hak verir ve tohum ekmesi için bir yer verilmesini sağlar. Sonraki yıllarda gelen diğer vali de bu işle ilgilenir ve çay ekiminin yaygınlaşması için elinden geleni yapar. Öyküdeki bu kişiler, yeniliklere açık ve yenilikleri destekleyen tiplerdir. Diğer taraftan, Zihni Bey'e deneme yapması için küçük bir yer bile tahsis etmek istemeyen Ahmet Kaptan, Zihni Bey'in ormanda yaptığı çalışmaya engel olan orman bekçileri, Zihni Bey'in çalışmalarından bıkan eşi

ve Zihni Bey'e destek vermeyen hatta alay eden şehirliler yeniliklere kapalı, gelenekçi ve tutucu kişilerdir.

4.3.2.2.3. Öyküde Yer ve Zaman

Öyküde anlatılan olay Doğu Karadeniz kıyılarında, Rize'de geçer. Zihni Bey'in ziyaret amacıyla gittiği ve beraberinde çay tohumu getirdiği Batum, Seylan, Ekvator ve Hindistan da metinde adı geçen diğer yerlerdir. Öyküde, deniz, kıy, dağ, orman gibi doğal çevre ve tasvirler ön plandadır. Olay, öyküde belirttiği üzere, 1940'lı yıllarda geçer. Olaylar üç, dört yıllık bir zaman diliminde yaşanır.

4.3.2.2.4. Öyküde Bakış Açısı

Öyküde üçüncü şahıs ağız anlatım kullanılmıştır. Yer yer olaylar yazarın ağzından, yazarın araya girmesiyle, birinci tekil şahıs ağız anlatımı kullanılarak aktarılmıştır:

Hani şu inçe belli bardaklara doldurup içtiğimiz, tavşan kanı, güzel kokulu çay. Az şekerli, çok şekerli, açık renkli, koyu renkli, limonlu, sıcacık, ya da buzlu çay!.. Sabah kahvaltıda, akşam yemekten sonra soframızın süsü, onsuz doyamadığımız kutlu çay! Çayı sevmeyen insan var mı? (s. 30-31).

Dağı, taşı dolaşır. Bitkilerin gelişimini inceler. Görmediği, bilmediği ot yoktur. İnsan eliyle yetişenler, kendi kendine büyüyenler... Tüm bitkileri türleriyle, özellikleriyle tanır. Bir ağaç ne zaman çiçek açar, ne

zaman tohum olur, kaç yılda meyveye durur, hepsini bilir (s. 31-32).

4.3.2.3. Çocuk Edebiyatı ve Türkçe Eğitimi Açısından Öykünün Çözümlemesi

4.3.2.3.1. Öykünün Dil ve Anlatımı

Öykünün dili akıcı, yalın ve sadedir. Paragraflar çoğunlukla 5-6 cümleyi geçmemekle beraber daha uzun paragraflara da yer verilmiştir. Cümleler de okuyucu sıkılmayacak şekilde, 6-7 kelime uzunluğundadır. Yer yer diyaloglara yer verilmiştir.

4.3.2.3.2. Kelime, Atasözü ve Deyimler

Öyküde, yerel ağız özellikleri taşıyan ve çocukların anlamını bilemeyecekleri düşünülen bazı kelimelerden söz edilebilir: “*Sallı, evlek, dinek, sürgün, temelli*” vb.

Öyküde atasözlerine yer verilmemiştir. Kullanılan deyimler ise şunlardır: “*Dil dökmek, dünyalar onun olmak, iple çekmek, rayına oturtmak.*” vb.

4.3.2.4. Çocuğa Görelik Açısından Öykünün Çözümlemesi

4.3.2.4.1. Eğitim Öğretime Yönelik İletiler

Öyküde doğrudan bilgilerin yer aldığı bölümler vardır. Örneğin öyküde çayın ülkemizde ne kadar sevildiği ve ne şekilde tüketildiğiyle ilgili çeşitli bilgiler verilmiştir:

Hani Şu inçe belli bardaklara doldurup içtiğimiz, tavşan kanı, güzel kokulu ay. Az Şekerli, ok Şekerli, açık renkli, koyu renkli, limonlu, sıcakık, ya da buzlu ay!.. Sabah kahvaltıda, akşam yemekten sonra soframızın ss, onsuz doyamadığımız kutlu çay! ayı sevmeyen insan var mı? Kk bebeklerden yaşlı ninelere, dedelere kadar herkes çay içiyor. Herkes ayı sever. Vazgeemediğimiz ana gıdalarımızdan birisidir çay (s. 30-31).

Çayın yapısı, nasıl yetiŐtirilip üretildiği hakkında çeşitli bilgiler verilir:

Fındık büyüklüğünde, kahverengi, yuvarlak Őeylerdi ay tohumları. Toprak kabartılıp gbrelenecek, ocaklar yapılıp öbek öbek dikilecekti (s. 34).

Eli kolu sıvayıp hemen işe giriŐti. Toprağı belledi, tırmıkladı. bek bek ayırdı. Tohumları eliyle dikti. Gübre verdi, suladı (s. 37-38).

Her gün eliyle gbreliyor, suluyor, büyümeleri için ne gerekliyse yapıyordu (...) Parlak yapraklı kk sürgünler her gün boy atıyorlardı. Zihni Bey sekiz on günde bir budayıp güçlenmeleri sağlıyordu. Zaten yüksek olmazdı çay ağacı. Çalı biçiminde sık dallı, alacak bir ağacı. Ağaç bile denilemezdi. Ama yüzlerce sürgün veriyordu. ay olarak kurutulan kısım bu sürgünlerin ularıydı (s. 39-40).

Çayın ülkemize ilk kim tarafından ve ne zaman getirildiğine dair bilgi verilir:

Çok değil bundan kırk yıl kadar önce...1940 yıllarında Zihni Bey adında bir ulu kişi... Botanik hocası (bitkiler bilgisi öğretmeni). Araştırmacı bir öğretmen (s. 31).

Doğu Karadeniz Bölge'sinin çay yetiştiriciliğine uygun olduğu, bölgenin toprak yapısı ve bölgede yetiştirilen tarım ürünleri hakkında bilgi verilir:

Bu toprağa, bu iklime en uygun tarım dalı çaydır (s. 33).

Rize yörelerini görenler bilirler, ekim toprağı gerçekten azdır. Onun için değerlidir. Nerede uygun bir düzlük varsa mısır ekerler, fındık yetiştirirler. Bir karış boş yer bulma olanağı yoktur (s. 34).

Çayın, yetiştirildikten sonra fabrikalara götürülüp orada gördüğü işlemlere ve Karadeniz Bölgesi insanı için önemli bir geçim kaynağı olduğuna değinilir:

Fabrikada yeşil çaylar önce serilip dinlendirilir. Sonra buharlı fırınlardan geçirilip kurutulur. İnce ince kıyılır. Demliğe koyulacak duruma getirilir. Sonra paketlenip satışa çıkarılır. Bu işi Tekel Bakanlığı'na bağlı kurumlar yapar (s. 43).

Bütün Karadeniz boyunda çay ekimi alıp yürüdü. Mısır tarlalarına çay ekiliyordu. Yaşlı fındık bahçeleri sökülüp yerine çay dikiliyordu (...) Doğu Karadeniz boydan boya çay bahçesi hâline geldi. Halkın ana

geçim kaynağı çay olup çıktı. Şimdi mayıs, haziran aylarında oralardan bir geçseniz... Çoluk çocuk, kadın erkek, Karadenizliler çay bahçelerine dalmışlar; ellerinde sepetler, boyuna çay yaprağı toplarlar (s. 42).

4.3.2.4.2. Kişisel Gelişime Yönelik İletiler

Zihni Bey, meraklı, azimli bir öğretmendir. Okuyup araştırmayı sever. Öğrendiklerinin sırf kuru bir bilgi olarak kalmasını istemez, değerlendirmeler, karşılaştırmalar yapar. Okuduklarını ve çevresini iyi tahlil eder, sorgular. Çay yetiştirme fikrinin aklına ilk gelmesi de bu yolla olmuştur. Öyküde, çocukların çevrelerini gözlemlenmeleri, sorgulamaları ve edindikleri bilgilerle çeşitli karşılaştırmalarda bulunmalarının önemi vurgulanır:

Bu iklimde çay yetişir mi acaba? Yaz kış bol yağışlı, üstelik sıcak, nemli bir iklim. Her bitki yerden fışkırır gibi büyüyor. Çay niye yetişmesin? Seylan, Hindistan, çay yetişen diğer Ekvator boyları bizim buralardan pek farklı değil. Ekilirse yetişir, niye yetişmesin? (s. 32).

Zihni Bey, merak ve araştırma azmiyle çevresini gözlemler, inceler. Gözlemlerine bağlı olarak okur, araştırır, sorgular. Doğada gezerken görüp çay bitkisine benzeterek merakla ve dikkatle incelediği bitki, onda yeni ufuklar açar ve bulduğu bitki çay olmasa da en azından onda, çay bitkisinin ülkemizde yetişebileceği fikrini uyandırır ve onu harekete geçirir. Zihni Bey'in bu düşüncelerinin yer

aldığı cümleler, çocukta, çevresini daha dikkatli gözlemlemesi, incelemesi ve gördükleri hakkında araştırmalar yapması yönünde istek uyandırıcıdır:

Bir gün gene kırlarda dolaşırken, buralarda pek rastlanmayan bir çalı gördü. Parlak yapraklı, sık sallı bir bitkiydi. Üstüne eğilip inceledi. Yapraklarını parmağı ile ezip kokladı. Şaştı kendi kendine. Çay ağacına benziyordu.

-O türden bir bitki, dedi. Belki yaban çayıdır. Birkaç dal koparıp eve getirdi. Kitapları karıştırıp çayla ilgili bölümleri yeniden okudu (...) Kalkıp odada gezindi. Kafasında bir ışık yanmıştı sanki. Yüzü aydınlanıyordu (s. 32).

Talip Apaydın, yaşamı boyunca türlü zorluk ve sıkıntılarla karşılaşmıştır. Yalnız kalmış, geceleri uyuyamamış, toplumun kalkınmasını istemeyenlerin tavırlarına içten içe üzülmüştür. Zihni Bey, bu açıdan yazarla benzerlik göstermektedir. Zihni Bey, çay yetiştiriciliğine kimseyi ikna edemeyince üzülür, içerlenir. Burada, toplum için bir şeyler yapmak isteyenlerin ilk başlarda tepki görebileceği ve dışlanacağı fakat inanç ve azimle işlerine, araştırmalarına devam etmeleri hâlinde başarılı olacakları iletisi ön plana çıkarılır:

Zihni Bey çaresizdi. Sıkıntıdan geceleri uyuyamıyordu. Büyük işlere girişmiş insanların toplum içinde yapayalnız kaldığı çok görülmüştür. Zihni Bey de o sıkıntıyı yaşıyordu (s. 36).

O günden sonra Zihni Bey'in kafası hep çay üstüne çalıştı. Çay yetiştirme konusunda bilgisini derinleştirdi. Dostlarıyla, tanışlarıyla konuştu (s. 33).

-Yoo, yılmak yok, diyerek doğruldu birden. Gerçekleştireceğim ben bu işi. Göreceksin (s. 39).

Başka yerlerden çay tohumu getirtmeliydi. Peşini bırakmamalıydı. Bir savaştı bu. Kazanıncaya kadar uğraşmalıydı (s. 39).

Batum'daki akrabasına mektup yazdı. Tekrar çay tohumu istedi. Ayrıca Hindistan Büyük Elçisine, Seylan'a dilekçeler gönderip, parasıyla tohum ismarladı. Günleri, ayları ipe çekerek bekledi (s. 39).

Öğretmen Zihni Bey, umutlu, inançlı ve azimli bir öğretmen modelidir. Şimdiye kadar bölgede çay bitkisinin yetiştirilmeyişi ve bunun düşünülmemesi onun inancını engellememiştir. Çaba gösterilirse, çalışılırsa bir sonuca ulaşılabileceğini düşünür. Burada çocukları, girişimciliğe, keşfe, inanca yönelten iletiler vurgulanır:

Patates, domates, tütün, daha birçok sebze ve meyve... Dünyaya böyle yayılmış. Birisi tohumunu getirip yetiştirmiş, ondan başkaları görmüş. Derken tüm insanlar bu nimetlere kavuşmuş. Çay da böyle olabilir, niye olmasın? (s. 33).

Çayı Türkiye'ye kim getirmiş, sofralarımıza kim koymuş, hiç düşündünüz mü? (s. 31).

Zihni Bey, çay yetiştirmeyi sonunda başarır. Mutludur. Azminin, onca çabasının karşılığını almak onu rahatlatmıştır.

Toplum için çalışmak kişiyi farklı ve değerli kılar. Yurda ve topluma faydalı olmak isteyenler çeşitli sıkıntı ve zorluklarla karşılaşır. Çevrelerindekiyle bir faydaları dokununca da dünyanın en mutlu insanı olurlar. Öyküde, verilen emeklerin boşa gitmeyeceği, kişinin çalışmalarının karşılığını bir gün mutlaka alacağı vurgulanır:

Rahatlamıştı. Sirtından ağır bir yük kalkmıştı sanki. Mutluluk dolmuştu içine. Yüzü gülüyordu. Dostu ahababı da birden çoğalmıştı (...) Çevrede herkes ilgileniyordu artık. Hep çay konusu konuşuluyordu. Küme küme gelip bakıyorlardı. Zihni Bey'in uğraşı, Zihni Bey'in çayları, dillere geçmişti. Bir kahraman gibi karşılanıyordu gittiği yerlerde (s. 40-41).

Zihni Bey, anlattıklarını doğal ortamında görüp daha iyi anlamaları için çocukları sık sık kırlara çıkarır. Öyküde, çocukların gezerek, gözlemleyerek ve bizzat yaşayarak kazandıkları öğrenmenin daha faydalı ve kalıcı olacağına dikkat çekilir:

Dersini karatahta başında şekiller çizerek öğretmez. Öğrencilerini alır kırlara götürür. Yaprakları, çiçekleri, ot köklerini toplar. Buğdayları, arpaları, yulafları gösterir. Her birinin özelliklerini buldurur. Ağaçları tanıtır. Öğrencilerine doğayı sevdirebilir. Bitkileri yetiştiği yerde, toprağın üstünde öğretir. O zaman unutulmaz olur o bilgiler (s. 31).

4.3.2.4.3. Toplumsal Yapıya Yönelik İletiler

Tarih boyunca, yeniliklere karşı çıkanlar, onu engellemek isteyenler, ellerindeki menfaatlerini kaybetmek istemeyenler olmuştur. Ama aydın insanlar, eğitimciler, yazarlar ve yurtsever vatandaşlar engellemeler karşısında yılmamış ve hedeflerine ulaşmışlardır. Zihni Bey'in karşısına da yenilikleri istemeyen tipler çıkmış ama bu kişilere aldırış etmeyen Zihni Bey, amacını gerçekleştirebilmiştir:

Fakat insanlar nedense yeniliklere karşı her yerde biraz çekingen olurlar. Kimisi:

-Burada çay yetişmez, diyordu.

Kimisi:

-Biz çay yetiştirmeyi bilmeyiz, diyordu.

-Öğreniriz, deneriz.

-Boşver beyim, işin mi yok?

Zihni Bey uzun süre yalnız kaldı. Düşüncesini kimseye kabul ettiremedi. Önemsemiyorlardı (s. 33).

Öyküde toplumun bir yeniliğe hemen ayak uyduramayacağı, gerekli şartların ve bilinçlenmenin oluşması için aydın insanların ve devlet adamlarının çabalarının önemine ve halk içerisinde o yeniliğin benimsenmesi için belli bir sürenin geçmesi gerektiğine dikkat çekilir:

Şu var ki önceleri az olduğu için işlem ilkel biçimde yapılıyor, herkes kendi içeceği çayı hazırlıyordu. Satmak için çay yetiştirmek daha geniş tarım biçimini gerektiriyordu. Bunun çabası yıllar yılı sürdü.

Toplantılar yapıldı, söylevler verildi. İşin önemini anlayan başka adamlar çıktı. Onların çabaları eklendi (s. 41-42).

Rize'ye yeni atanan bir vali bunu kendine iş edindi. Geniş çapta girişimlerde bulundu. Broşürler, kitaplar, el ilanları bastırılıp halka yayıldı. Çayın ekonomik önemi anlatıldı. Bölgenin bütün tarımcı kesimi özendirildi. Çay konusunu iş edinen başka öncüler çıktı. Köy köy dolaşıp çay yetiştirmenin erdemini anlattılar. Bakımını, hastalıklarla savaşımını, toplama, pazarlama tekniğini öğretiler (s. 42).

4.3.2.4.4. Yardımseverlik ve Paylaşmaya Yönelik İletiler

Zihni Bey'in işi sadece çay yetiştirmeyi başarmakla bitmez. Gerçek bir yurtsever olan Zihni Bey, bu işi çevresindekilere öğretip, onlara yardımcı olur. Çay yetiştirme fikrini ilk paylaştığında ve ilk denemelerindeki başarısızlığında kendisine inanmayıp alay edenleri de bu anlamda ayrı tutmaz. Öyküde, bildiklerini ve öğrendiklerini paylaşmaya, karşılıksız yardımda bulunmaya ve toplum için bir şeyler yapmanın maddi çıkarlardan çok daha önde olduğuna dair iletiler bulmak mümkündür:

O yıl, ertesini yıl, çay yetiştirmek isteyenler birden arttı. Zihni Bey'den ha bire çay tohumu istiyorlardı. O da yeni siparişler yaptı, tohumlar getirtti. İsteyenlerin bahçesine gidip eliyle ekti. Nasıl bakacaklarını ince ince anlattı. Üçüncü, dördüncü yıl yaprak koparımına

başlandı. Gene Zihni Bey'in öncülüğü ile kurutulup buhardan geçirildi. Kıyıldı, işlendi. İçilecek duruma getirildi. Tadı, kokusu, rengi çok iyi sonuç verdi (s. 41).

4.3.2.4.5. Yurt ve Doğa Sevgisine Yönelik İletiler

Zihni Bey, çayın ülkemizde yetiştirilebilecek bir ürünken büyük paralarla dışarıdan alınmasına karşıdır. Yurdumuzun doğal zenginliklerinden ve verimli topraklarından faydalanılmasını ister. Kendi kaynaklarımızın geliştirilip kullanılması ve insanlarımıza iş imkânı açılarak yaşam seviyelerinin yükseltilmesi ile ilgili ifadeler, çocukta yurt sevgisini geliştirecek niteliktedir:

Çay, halkımın sevdiği bir içecek. Bunun için dışarıya çok para veriyoruz. Eğer çay yetiştirirsek, bunu yaygınlaştırsak, paramız yurdumuzda kalır. Üstelik bizim bu yörenin halkı yoksul. Çaydan para kazanır. Beş on yıl içinde yaşam düzeyi yükselir. Çok önemli bir gelişim olur (s. 32-33).

Bu çok kârlı bir iş. Doğu Karadeniz bölgesi çayla kalkınabilir (s. 33).

Burada çay yetiştirip memlekete çay tarımını sokacağım. Bunu kendim için yapmıyorum. Bizim buralarda çayın yetişebileceğini kanıtlayacağım (s. 36).

-Etmeyin beyler, vatana hizmet, ulusa iyilik...(s. 36).

-*Şu içtiğimiz çay memleketimizde yetişsin istiyorum* (s. 37).

Öyküde, ülkemizin güzellikleri, özellikle Karadeniz Bölge'sinin sahip olduğu doğal güzellikler betimlenir. Böylece çocuklara, Karadeniz Bölgesi'nin doğal yapısıyla ilgili bilgiler verildikten bu güzelliklerin anlatılması, çocukta yurt sevgisi uyandıracak niteliktedir:

Bir yanı masmavi deniz, bir yanı yemyeşil bayırlar. Kışın ılık, yazın sıcak, her zaman yağışlı, ıslak bir hava. Burası bizim Doğu Karadeniz kıyıları. Rize, Trabzon çevreleri. Otların, ağaçların, çiçeklerin, her çeşit bitkinin coşup taşıdığı yerler. Ağaçların yaprakları öyle parlak ki başka hiçbir yerde böylesini göremezsiniz. Bahar aylarında filizler nerdeyse gözle görülürcesine çabuk büyüyor. (...) Yeşiller çeşit çeşit. Birbirinden parlak, birbirinden güzel. Dereler, tepeler, düzlükler. Nerede toprak varsa orası yeşil bir örtüyle kaplı. En açığından en koyusuna kadar binlerce bitki. Adları, boyları, türleri saymakla tükenmez (s. 30).

Zihni Bey'in doğaya olan ilgi ve sevgisi de çocuklar için olumlu bir örnektir:

Otlarla, çalularla, ağaçlarla dosttur. Hepsinin dilinden anlar. Bazılarının hastalıklarını iyileştirir. Bazılarının budayıp daha rahat büyümelerini sağlar (s. 32-33).

“Çay Ağacı”, adlı öykü, kullanılan dil ve üslup, içerik açısından ortaokul öğrencilerinin düzeylerine uygun olup hedef kitle

için uygun iletiler taşımaktadır. Merak, azim, araştırma, başarıya inanma ve çabalama, topluma faydalı olma, yurt ve doğa sevgisi öyküde öne çıkan iletilerdir. Ülkemizde yetişen çay ve çayın yetiştirilme serüveni-şekli ile ilgili çeşitli bilgiler veren öyküyü, ortaokul Türkçe, sosyal bilgiler ve fen bilgisi ve teknoloji derslerinde, işlenen konunun genişletilmesi amacıyla yardımcı metin olarak kullanmak mümkündür.

4.3.3. “Durak Usta”

4.3.3. 1. İç Yapı

“Durak Usta”, *O Güzel İnsanlar* adlı kitabın üçüncü öyküsüdür. 13 sayfadan (s. 44-56) oluşan öyküde bir siyah beyaz resim kullanılmıştır. Öyküde kullanılan resim, öykünün konu gelişimine paralel, ilgili bölümle pekiştirici ve çocuğun hayal gücünü zenginleştirecek; çocukta heyecan ve merak uyandıracak niteliktedir. Öyküde kullanılan yazı puntosu 14 olup çocukların rahatça okumaları için uygun büyüklüktedir.

4.3.3.2. Konu

“Durak Usta”da da yazarın diğer çocuk öykülerinde olduğu gibi topluma faydalı olmak isteyenlerin çabası, azmi ve daha sonra hedeflerini gerçekleştirerek yakaladıkları başarı anlatılır. Öyküde, Durak Usta adında, köyde yaşayan bir çobanın insanlara faydalı olma adına doğadaki ağaçları ve meyveleri aşılama isteği, çabası ve bu süreçte yaşananlar anlatılır.

4.3.3.2.1. Olay Örgüsü

Durak Usta, çobanlık yapan biridir. Köyün sığırlarını güder. Köyde bilgisizlik ve cehaletten dolayı ağaçlar, meyveler aşılınmaz. Hatta aşılınması günah olarak görülür. “Allah’ın işine karışılmaz” şeklinde bir bahaneye sarılanlar bile vardır. Durak Usta, ağaçların bakımlarının yapılıp aşılınması hâlinde çok daha verim alınacağına, başka yerlerde olduğu gibi burada da tatlı, olgun ve sağlıklı ürünlerin elde edileceğine inanır. Bu düşüncesini köy halkıyla paylaşır ama köylüler bu işe sıcak bakmaz, Durak Usta’yı, eski köye yeni âdet getirmekle, itham ederler. Durak Usta bu sözlere kulak asmaz, düşüncesini gerçekleştirmek için çeşitli aşılama teknikleri dener, uygular. Dağda bayırda kendi kendine yetişen armutları, ahlatları aşılar, söğütleri kavağa aşılar, yazın olmazsa kışın tekrar dener. İlk önceleri hedefine ulaşamaz. Yılmadan araştırma ve denemelerine devam eder. O sıralarda Veli Dayı adıyla bilinen köylülerden biri, Durak Usta’nın çalışmalarından haberdar olur. Beraber uğraşmaya başlarlar. Veli Dayı, aşı döneminde iyi türde meyve yetiştirilen yerlerden aşı getirilmesini önerir. O sırada Bursa’da askerlik yapan Veli Dayı’nın oğlundan elma, armut, kiraz gibi çeşitli meyve dalları sipariş ederler. Gelen aşıların bir kısmı gene tutmaz, yolda suyunu çeken, kuruyanlar olmuştur. Azimle çalışmalarına devam ederler ve en sonunda aşıladıkları üzüm, elma ve armudun önce tomurcuk sonra yaprak ve meyve verdiğini görürler. Çok sevinirler.

Çabalarının karşılığını gören Durak Usta, bir anda köyde herkesin konuştuğu, ünlü biri olup çıkar. Yaptığı her aşığı tutturan Durak Usta’nın köydeki değeri artar. Ona ve yetiştirdiklerine büyük

ilgi gösteren köy halkı, şaşkınlıklarını ve beğenilerini gizleyemez. Durak Usta'dan kendilerine yardımcı olmasını, ağaçların aşılama ve bakımlarında yol göstermesini isterler. Bu durumdan büyük mutluluk duyan Durak Usta, hiçbir karşılık gözetmeden yardım isteyen tüm köylülere yardım eder, Herhangi bir ücret almaz. Köydeki binlerce ağaç aşılır, çukurlar açılır, dereden su getirilir. Tarlalar meyve bahçesine dönüştürülür. Yine bazı muhalif sesler ve olumsuz tepki gösterenler olsa da köylülerin büyük çoğunluğu bu yeni durumdan memnundur ve aşılayarak meyve yetiştirmenin faydasını kendi gözleriyle görmüşlerdir.

Aradan yıllar geçer. Köyün görüntüsü tamamen değişmiştir. Her yer elma, armut, erik, kiraz ve değişik meyve ağaçlarıyla kaplıdır. İnsanlar sağlıklı ve bol meyve yediklerinden daha canlı ve sağlıklı, çocuklar gülbüzdür. Çevre köylerin çoğu artık buraya gelip çeşitli meyveler ve üzüm pekmezi alırlar. Köy, zenginleşir, refaha kavuşur. İnsanlar artık daha mutludur. Durak Usta hedefine ulaşmıştır.

4.3.3.2.2. Öykünün Başkışisi ve Diğer Kişiler

Durak Usta, Talip Apaydın'ın öykülerinde yer verdiği öğretmen, subay vb. aydın tiplerden biridir. Bu sefer kahraman, farklı olarak bir çobandır. Yazarın diğer öykülerinde olduğu gibi, bu metinde de öykü kahramanı, içinde yaşadığı topluma faydalı olmayı amaçlar. Bu uğurda çeşitli engellemeler ve olumsuzluklarla karşılaşır. Zorluklar karşısında sabırla, yılmadan mücadele eder ve sonuçta topluma faydalı bir işe imza atar.

Öykünün kahramanı Durak Usta'dır. Önceleri “Çoban Durak” adıyla bilinir, öyle çağrılmış. Daha sonra yaptığı faydalı işler sonucu Durak Usta adıyla ünlenir. Durak Usta, köye uzak yerlerden gelmiştir. Tam olarak nereli olduğunu kendisi de bilmez. Küçükken düşmanlar tarafından köyleri saldırıya uğramış. Çoğu öldürülmüş kalanlar da esir olarak götürülüp zor şartlar altında çalıştırılmış. Durak Usta da esir alınıp götürülenler arasındaymış:

Neresi olduğu bilinmeyen bir yere getirmişler. Orada “gâvur içinde” yıllarca kalmış. Çok kötü davranmışlar. Hem çalıştırmışlar, hem dövmüşler (s. 44-45).

Durak Usta, uzun yıllar büyük zorluklar içinde yaşar, daha sonra bir fırsatını bulup kaçar ve bu köye yerleşir. Durak Usta, konuşmayı fazla sevmeyen, sorulan sorulara pek cevap vermeyen ve sık sık derin düşüncelere dalan biridir:

Sessiz bir adammış. Akşamlara kadar dağda bayırda sığır peşinde dolaşmış. Bir ağacın gölgesinde oturup dinlenecek olsa, başını kaldırıp dallara bakar, uzun düşüncelere dalarmış (s. 46).

Durak Usta, küçük bir kulübede yaşar, köyün sığırlarını güder, çobanlık yaparak geçimini sağlar. Sakin, kimseye zararı olmayan, kendi hâlinde birisidir. Köye faydalı olmak ister, ağaçların, meyvelerin aşılanarak, iyi bakılarak daha verimli hâle geleceğine inanır:

-Bu ağaçlar aşılansa, dipleri bellenip sulansa, gübre verilse ne güzel meyveler yetişir! (s. 46).

Azimli, sabırlı ve inançlıdır. Olumsuz söylem ve tepkilere aldırış etmez, kafasına koyduğu hedefi gerçekleştirmek için yılmadan çalışır:

Durak Usta, ta ilk gençliğinden başlayarak bu köyde iyi meyve yetiştirmeyi, ağaçlara aşu yapmayı, bunu köylülere öğretilip yaymayı düşünmeye başlamış. Ama nasıl yapsın, kimden öğrensın, bir yolunu bulamıyormuş (s. 46).

Durak Usta dışında köyde Veli Dayı olarak bilinen biri vardır. Veli Dayı, diğer köylülere göre daha mantıklı düşünebilen, kafası çalışan, ileriye dönük, yeniliklere açık birisidir:

Köyde Veli Dayı adında birisi varmış. O günlerde Durak Usta'nın ne yaptığını merak eder, gizli gizli gözetlemiş. Kafası işleyen, yönü ileriye çevrik bir adammış (s. 51).

Durak Usta'yı önceleri gizlice gözetleyen ve ne yaptığını anlamaya çalışan Veli Dayı, daha sonra Durak Usta'nın ne yapmaya çalıştığını anlayınca gösterdiği çabayı takdir eder:

-Ver şu elini sıkayım Durak, demiş. Sen iyi adamsın. Şu köye büyük bir iyilik etmek istiyorsun. Ama daha sonucu alamadın (s. 51).

Veli Dayı, koca köyde Durak Usta'ya inanan ve onu destekleyen tek kişidir. Beraber çabalarlar, yardımlaşır ve sonunda hedeflerine ulaşırlar:

Köyde bu işi kovuşturan, heyecanlanan iki kişi varmış gayri. Durak Usta ve Veli Dayı. Aşuların gözlerine

bakarlarmış akşam sabah. Hep onları düşünür, onları konuşturlarmış (s. 53).

Veli Dayı öykü başkişisinin yani Durak Usta'nın hedeflerine ulaşmasında anahtar, yardımcı kişidir.

Durak Usta ve Veli Dayı dışında metinde adı geçen başka bir kişi yoktur. Yer yer köylülerden bazılarının konuşmalarına yer verilmiştir.

4.3.3.2.3. Öyküde Yer ve Zaman

Öykü bir köyde geçer. Yalnız köyün adı ve coğrafi konumu hakkında net bir bilgiye yer verilmemiş; köyün uzak, dağlık bir bölgede yer aldığı belirtilmiştir. Köyün dağları, kır ve bayırları, bahçeleri öyküde yer almıştır. Ayrıca İzmir, Manisa ve Bursa şehirleri de metinde adı geçen yerlerdir. Öyküde Durak Usta'nın çocukluğundan ölümüne kadar olan süre, özetlenerek anlatılmıştır.

4.3.3.2.4. Öyküde Bakış Açısı

Öyküde üçüncü şahıs ağız anlatım kullanılmıştır. Yer yer olaylar yazarın ağzından, yazarın araya girmesiyle, birinci tekil şahıs anlatım kullanılarak aktarılmıştır. Yazar, öykünün bir yerinde, gelişmeler karşısında araya girerek kendi düşüncelerini vurgular:

Böyledir, bazen güzel şeyler yapmak isteyen insanlar gereği gibi anlaşılmazlar. İyilik yapmak istediği kişilerden kötülük görürler. Tarihte çoktur örneği. Ama o kahraman kişiler, işlerine inandıkları için asla

yılmazlar. Bütün güçlüklerle karşın güzel işlerini başarıya ulaştırmak için çalışırlar (s. 48).

Durak Usta, ta ilk gençliğinden başlayarak bu köyde iyi meyve yetiştirmeyi, ağaçlara aşu yapmayı, bunu köylülere öğretilip yaymayı düşünmeye başlamış. Ama nasıl yapsın, kimden öğrensin, bir yolunu bulamıyormuş (s. 46).

Köyde Veli Dayı adında birisi varmış. O günlerde Durak Usta'nın ne yaptığını merak eder, gizli gizli gazetlemiş. Kafası işleyen, yönü ileriye çevrik bir adammış (s. 51).

4.3.3.3. Çocuk Edebiyatı ve Türkçe Eğitimi Açısından

Öykünün Çözümlemesi

4.3.3.3.1. Öykünün Dil ve Anlatımı

Öykünün dili akıcı, yalın ve sadedir. Paragraflar genelde 6-7 cümleden oluşmakla beraber daha uzun paragraflar da kullanılmıştır. Cümleler de 6-7 kelimededen oluşur. Öyküde yer yer karşılıklı konuşmalara yer verilmiştir.

4.3.3.3.2. Kelime, Atasözü ve Deyimler

Öyküde, yerel ağız özellikleri taşıyan ve çocukların anlamını bilemeyecekleri düşünülen bazı kelimelerden söz edilebilir: “*Gavur, ahlata, alıç, koyak, sürgün*” vb. Öyküde atasözlerine yer verilmemiştir.

Öyküde kullanılan deyimler şunlardır: “*Kulak asmak, yemekten içmekten kesilmek, donup kalmak, ne yapacağını bilememek, çiçeğe durmak, kafası işlemek, beli bükülmek, eski köye yeni âdet getirmek.*” vb.

4.3.3.4. Çocuğa Görelik Açısından Öykünün

Çözümlemesi

4.3.3.4.1. Eğitim Öğretime Yönelik İletiler

Talip Apaydın, bu öyküde çocuklara bilmedikleri yeni coğrafi ve botanik bilgiler sunar. Yazar, doğadaki yaban ağaç, bitki ve meyvelerin de aşılabilindiğini ve böylece daha verimli hâle geldiklerini belirtir:

O yıllarda ne bizim köyde, ne de çevre köylerde aşu bilinmediği için bol sulu, tatlı, iri meyveler yetişmezmiş (...)

-Bu ağaçlar aşılansa, dipleri bellenip sulansa, gübre verilse ne güzel meyveler yetişir! (s. 46).

Ben iyi biliyorum ki ağaçtan ağaca aşu yapılır. Meyvelerin türü düzeltilir. Tatlı, kokulu, bol sulu meyveler yetiştirilir, Ama nasıl? (...) Aşuyu genç dalların tomurcuklarından almak gerektiğini bulmuş. Aşuyu, aşılacak ağacın kabuğu altına yerleştirmek gerektiğini anlamış (s. 49).

Veli Dayı'nın oğlu Hasan. Bursa'dan koca bir demet yapmış, çeşitli meyve dalları getirmiş. Elma, armut, üzüm, kiraz, şeftali... (...) Aşıların kimisi gene

tutmamış. Herhalde dallar Bursa'dan gelinceye kadar kurumuş, ya da suyunu çekmiş (s. 52).

Aşılar tomurcuk olmuş, sonra tomurcuklar patlamış, sürgün olmuş. Bir yaprak, iki yaprak. Sürgünler kalem kadar büyümüş, kılıç kadar olmuş (s. 53).

-Bana kalırsa, demiş Veli Dayı, yaptığın aşığı iyi tür ağaçtan almalısın. O da bizim buralarda yok (s. 51).

-Aşı yapacağın günlerde, iyi tür meyve yetiştiren bir yere gidip getirmeli. Başka yolu yok.

-Ama buralara çok uzak. Ta İzmir'den Manisa'dan getirmeli.

-Bursa'dan getirsek olur mu? (s. 52).

4.3.3.4.2. Kişisel Gelişime Yönelik İletiler

Durak Usta, köylülerin daha iyi ve sağlıklı meyveler yemelerini ister. Bunu sağlamanın da ağaçların iyi bir şekilde gübrelenmesinden, aşılansından geçtiğinin farkındadır ama aşılamaı nasıl yapacağını bilmez. Düşünür, araştırır, gözlemler. Durak Usta'nın bu azim ve arayışları çocuklar için özendiricidir:

-Şu insanlara yardım etmek istiyorum. Şu köylülerin bol meyve yemesini istiyorum. Bunun yolunu bulmalıyım (s. 47).

-Ben sizi bol meyveye kavuşturmak istiyorum, kendim için değil, sizin için çalışıyorum, dediye de dinlememişler (s. 48).

-Ah aşı yapmayı bilsem, gizlice birkaç ağaç aşılayıp yetiştirsem, onları bir görseler (s. 47).

Nasıl yapılacak bu aşı? Ben iyi biliyorum ki ağaçtan ağaca aşı yapılır. Meyvelerin türü düzeltilir. Tatlı, kokulu, bol sulu meyveler yetiştirilir. Ama nasıl? (s. 49).

-Bu köye iyilik edeceğim, bu insanlara yararlı olacağım. Bu köyün çocuklarına kırmızı yanaklı elmalar, sulu armutlar, mis kokulu üzümler yedireceğim. Dağı taşı meyve ile donatacağım. Şu bozkırı yemyeşil cennet yapacağım... (s. 50).

Yazar, köylülerin Durak Usta'ya engel olma çalışmalarını, toplanıp onu dövmeleri karşısındaki duygularını kendi dilinden aktarır, inanılan yolda yılmadan mücadele etmenin er geç başarıyı getireceği mesajını verir:

Böyledir, bazen güzel şeyler yapmak isteyen insanlar gereği gibi anlaşılmazlar. İyilik yapmak istediği kişilerden kötülük görürler. Tarihte çoktur örneği. Ama o kahraman kişiler, işlerine inandıkları için asla yılmazlar. Bütün güçlüklerle karşın güzel işlerini başarıya ulaştırmak için çalışırlar (s. 48).

İstediği sonuca ulaşamaması karşısında Durak Usta çok üzülür. Yazar, ne olursa olsun yeniliklere öncü olmak isteyenlerin yılmamalarını, engellemeler karşısında korkmadan yeni arayış ve çabalar içerisine girmeleri gerektiğini vurgular:

Durak Usta, o günleri çok zor geçirmiş. Sıkıntısını kimseye söyleyemiyormuş. Zayıflamış, yemekten içmekten kesilmiş. Saçları da hızla ağarmaya başlamış (s. 49).

Bizim Durak Usta da öyle yapmış. Kışı sessizce geçirmiş. Şimdiye kadar yaptığı aşı denemelerini tutturamadığı için başka şekillerde yapmayı düşünmüş. Hem de işi bahar başlangıcında ağaçlar uyanmadan yapmalıyım, demiş. Eski bıçağının yerine testere gibi turtulu, daha keskin, yeni bir bıçak almış (s. 49).

Kış sonu dağların koyaklarında kimse görmeden yeniden aşılar yapmaya başlamış. Bir, iki, üç, beş... Biri tutmazsa biri tutar gayrı, diyormuş (...) O yılın güzünde, kışında yeni aşılar yapmış. Aklını zorlaya zorlaya başka çeşit aşılar aramış. Hiçbirinden olumlu sonuç alamamış. Ama doğanın birçok gizlerini de öğrenmiş. O bilgileri birbirine bağlayarak yeni sonuçlara varmış (s. 49).

Aşılacağı dalları rüzgârda kımıldamasın diye paçavralara sarıp bağlamış. Üç beş günde bir sulamış. Ve sonucu ilgiyle, merakla beklemeye başlamış. Kimseye görünmeden gizlice gider dağın koyağındaki ağaca bakarmış (s. 50).

Öyküde, başarının insanları sadece ruhsal olarak doyuma ulaştırmadığı, olumlu değişim ve yeniliklerin toplumu ekonomik olarak da kalkındırdığına değinilir:

Bütün çevre köylüler gelip bizim köyden para ile meyve alırlarmış. Üzüm pekmezi alırlarmış. Bizim köy gittikçe varlıklı bir köy olmuş. Daha büyük, daha güzel evler yapılmış. Evlerin içi halılarla kilimlerle döşenmiş. İnsanlar varlıklı ve mutlu olmuşlar (s. 55-56).

4.3.3.4.3. Toplumsal Yapıya Yönelik İletiler

Yazar, insanların cehaletlerini okumamalarına bağlayarak, okumayan, araştırmayan kişilerin dünyaya ve yeniliklere dar bir pencereden bakacaklarını, kendilerine faydalı olacak yeniliklerin dahi karşısında duracaklarını belirtir. Okumayan, bilgisiz insan çağın, aklın ve bilimin getirdiklerinden geride kalacak, miskin ve tembelliğine inancını bahane gösterecektir:

Susuz yaban armutları, taş gibi ahlaltlar, alıçlar varmış. Fakat bunları aşılayıp türlerini düzeltmek, iyi meyve yetiştirmek kimsenin aklına gelmezmiş (s. 46).

Köylüler dağlarda kendi kendine yetişen, kurtların kuşların yediği taş gibi katı, tutuk, acı meyveleri yerlermiş. Başka meyve nedir, nasıl yetiştirilir, bilmezlermiş (s. 46).

Öyküdeki olayların geçtiği köy halkı da, ilk etapta, bu cahilliklerinden ötürü yeniliklere ve değişime karşı türlü bahane ve hurafeler öne sürmüşlerdir:

-Eski köye yeni âdet mi getireceksin? Sen işine bak, çobanlığını yap. Başka işe karışma, demişler (s. 46).

O yıllarda okuma yazma bilen de yokmuş bizim buralarda. Herkes her türlü yeniliğe karşıymış. “Gâvur işi, dinimize aykırı” deyip yeniliklere karşı dururlarmış. Ağaçlara aşu yapmayı, meyvelerin türünü düzetmeyi de böyle karşılamışlar.

-Çoban Durak bizi dinden imandan çıkarmak istiyor, demişler.

-Tanrı isteseydi meyveleri iri iri, sulu sulu yetiştirirdi. O yücedir, işine karışılmaz, demişler.

-Bizim burada öyle meyve yetişmez, burası İzmir toprağı değil, demişler.

Durak ne yapsın? Kimseye sözünü dinletememiş, tek başına kalmış. Zaten o günlerde adı Durak Usta değılmiş. Çoban Durak der geççerlermiş. Kimse ona önem vermezmiş (s. 47).

Köy halkının bu tutumu Durak Usta'yı tasalandırır. Durak Usta, faydalı olmak, bir şeyler yapmak ister ama bir taraftan da köylülerin alay etmesi ve tepki göstermesi diğçer taraftan bilgisizlik ve imkânsızlıklar büyük bir engel olarak karşısında durur.

Söylemlerle kalmayan köy halkından, kim olduğı belli olmayan biri, üzüm yetiştirilmeye çalışan bağı saldırır. Burada, her toplumda, insanlık adına yapılacak faydalı işler karşısında duracak hatta buna engel olmak isteyenlerin çıkabileceğıne örnek verilir:

Günün birinde ne olmuş biliyor musunuz? Kara yüzlü birisi geceleyn gelmiş, üzüm salkımını koparmış. Daha olmadan, daha korukken. Ak üzüm mü, kara

üzüm mü, kokulu mu, anlayamamışlar. Durak Usta üzüntüsünden ağlamış (s. 53).

Aydın ve idealist insanların çalışmaları sonucu, toplumda ve insanlarda önemli anlayış ve yaklaşım farklılıklarının oluşabileceği ifade edilir:

Ama onları dinlemez olmuşlar. Çoğunluk iyi meyve yetiştirmenin yararını gözleriyle görüp inanmış. Gerici sözlere artık kulak asmaz olmuşlar (s. 55).

Köylüler de ilgilenmeye başlamışlar. 'Bizim yaban armudunu da aşıla, bizim kuş üzümünü de aşıla,' demeye başlamışlar. Kimi dağlardan fidan kökleyip tarlasına dikiyormuş. Durak Usta 'ya, bunun ne zaman aşılacağını soruyormuş. Bazıları para vermeye kalkışyormuş. Köyde Durak Usta'nın değeri birden artmış. İşte o günlerde adı Durak Usta kalmış. Durak Usta buraya, Durak Usta şuraya... (s. 54).

-Bu işin ustası Durak Usta. Onun üstüne yok, demeye başlamış (s. 55).

4.3.3.4.4. Yurt, Doğa ve İnsan Sevgisine Yönelik İletiler

Yazar, insanın içinde yaşadığı topluma ve çevresine faydalı olması gerektiğine dikkat çekerek insanın, faydalı bir iş gerçekleştirirken önüne çıkan engeller karşısında vazgeçmemesi, engellerin insanın içindeki yaşam ve insan sevgisini azaltmaması gerektiğine dikkat çeker:

Durak Usta'yla Veli Dayı'nın sevincine diyecek yokmuş. Başardık, diye zıp zıp zıplıyorlarmış. Gelecek yıl bütün ağaçları aşlamayı, köyü meyveye boğmayı düşünüyorlarmış (s. 54).

Aradan yıllar geçmiş. Bizim köyün tüm görüntüsü değişmiş. Her yer meyve bahçeleriyle, üzüm bağlarıyla donanmış. Elmalar, armutlar, üzümler, kirazlar, çeşit çeşit meyveler... İnsanların bile yüzü değişmiş. Daha kanlı canlı, daha gürbüz, daha çalışkan olmuşlar. Bol meyve ile beslenen çocukların yanaklarından kan damlıyormuş (s. 55).

4.3.3.4.5. Yardımlaşma ve Vefaya Yönelik İletiler

Durak Usta'nın başarılarını gören ve gerçekten kendileri için çalıştığına inan köy halkı, Durak Usta'nın etrafında toplanır. Her beraber yardımlaşarak köylerini ağaçlarla, meyvelerle donatırlar:

O yıl köyde binlerce ağaç aşılanmış. Geçen yıllarda yetiştirdiği genç fidanların dalları hep bu işe ayrılmış. Köyün önündeki tarlalar meyve bahçesi hâline getirilmiş. Çukurlar açılmış, dereden su çevrilmiş. Yaban meyvelerinin fidanları dikilmiş (s. 54).

Durak Usta, ilk başlarda, kendisine inanmayan, yardım etmeyen insanlara karşı daha sonra da herhangi bir kırgınlık, küskünlük beslemez hatta hiçbir ücret almadan onlara yardıma koşar:

Durak Usta, tarladan tarlaya, ağaçtan ağaca koşuyormuş. Her gün elli, altmış, yetmiş aşı

yapıyormuş. Çobanlığı da bırakmış. Yalnız aşu yaparak günlerini dolduruyormuş (s. 55).

Bütün bu güzel işleri yapıp başaran Durak Usta'nın bir dönüm toprağı, bir dikili ağacı

bile yokmuş. Köylüler toprak vermek istemişler:

-Kendine de bağ bahçe yetiştir, demişler.

O istememiş:

-Sizinkiler de benim demektir, ben ayrıca istemem, demiş (s. 56).

Durak Usta'nın köyleri için yaptığı bunca hizmete kayıtsız kalmayıp kendisine büyük saygı besleyen köy halkı, Durak Usta'nın ölümüne çok üzüлüp büyük bir cenaze töreni yaparak Durak Usta'ya karşı son görevlerini yerine getirirler. Burada çocuklara, toplumda emeğı geçmiş insanlara, yaşlılara, iyiliklere ve hizmetlere karşı vefa duyulması gerektiğı mesajı verilir:

İyice yaşlanmış. Beli bükülmüş. Sakalı pamuk gibi ağarmış. Ama bir elinde bastonu, öbür elinde aşu bıçağı, hâlâ bağları bahçeleri dolaşmış. Köylüler onu olabildiğince hoş tutarlar, ellerinde geldiğince ağırlarlar, güzel sözlerle överlermiş. O yalnızca başını sallar, yere bakıp gülümsermiş (s. 56).

Sonra Durak Usta ölmüş. Köylüler en yakınları ölmüş gibi üzülmüşler. Büyük bir cenaze töreni yapmışlar (s. 56).

Yazar öyküyü de, doğrudan bu durumu vurgulayarak sonlandırır:

Öyküsünü de ben yazdım. Bir emek kahramanıdır

Durak Usta. Adı unutulmasın (s. 56).

“Durak Usta” adlı öykü, kullanılan dil ve üslup, içerik açısından ortaokul öğrencilerinin düzeylerine uygun olup hedef kitle için uygun iletiler taşımaktadır. Öykünün, topluma faydalı olma, yurt, doğa ve insan sevgisi temalı iletileri, çocukların, yaşadıkları ülkeye ve çevrelerine olan duyarlılık ve sevgilerini arttıracak niteliktedir. Ayrıca doğaya ve doğadaki ağaçların, meyvelerin aşılması, yetiştirilmesine yönelik çeşitli bilgiler vermesi açısından öyküyü, ortaokul Türkçe, sosyal bilgiler ve fen bilgisi ve teknoloji derslerinde, işlenen konunun genişletilmesi amacıyla yardımcı metin olarak kullanmak mümkündür.

4.3.4. “Çoban Rıza”

4.3.4.1. İç Yapı

“Çoban Rıza”, *O Güzel İnsanlar* kitabının dördüncü öyküsüdür. Sekiz sayfadan (s. 57-64) oluşan öyküde herhangi bir resim kullanılmamıştır. Öyküde kullanılan yazı puntosu 14 olup çocukların rahatça okumaları için uygun büyüklüktedir.

4.3.4.2. Konu

Öyküde, Çoban Rıza adında bir çobanın kendi dilinden aktardığı iki anısı anlatılır. Bunlardan birincisi, sürüye saldıran kurtlara karşı Çoban Rıza ve köpeğinin gösterdiği mücadele, diğeri ise Çoban Rıza’nın sıcak bir yaz günü, sürüyü dolaştırdığı sırada karşılaştığı bir yılanla olan mücadelesidir. Öyküde, çobanlığın

insanlardan uzak, hayvanlarla zaman geçirilen, zorlu bir meslek olduğu anlatılır.

4.3.4.2.1. Olay Örgüsü

Çoban Rıza öyküsünde röportaj tekniği kullanılmıştır Öykü, yazarın, Çoban Rıza'ya başından geçen olayları anlattırması üzerine kurulmuştur. Böylece öykü, iç içe geçmiş olaylar zinciriyle aktarılır. Öyküde, ilk olarak, Çoban Rıza'nın kurtlarla ilgili bir anısı anlatılır. Günlerden bir gün Çoban Rıza sürüsünü, Derindere adlı otları güzel ve lezzetli bir bölgeye götürür. Koyunlar akşam serinliğinde, başları yerde iştahlı bir şekilde otlamaya başlarlar. Güneş'in batmasıyla buldukları bölge, derelerin içi, karanlığa gömülür. Bu vakit, kurtların en çok saldırdıkları vakittir. Bunu iyi bilen Çoban Rıza, sık sık sesler çıkararak, bağırarak olası bir kurt saldırısının önüne geçmek ister. Çoban Rıza'nın Karabaş adında, akıllı ve güçlü bir çoban köpeği vardır. O sırada Karabaş da sürünün diğer başında, yüksek bir yere çıkar, etrafı seyrederken bir yandan da havlayıp burada olduğunu gösterir. Ne var ki sürü ansızın iki kurdun saldırısına uğrar. Karabaş biriyle mücadele ederken Çoban Rıza da diğer kurda engel olmak için çırpınır, boğuşurlar. Bir koyunu yaralayan kurt, Çoban Rıza'nın da elini ısırır. Diğer kurtla boğuşan Karabaş da kurdu savmış ama o da yaralanmıştır. Bu arada koyunlar korkuyla dağılır, sürü karışır. Çoban Rıza, kurtların yeniden saldırabilecekleri ihtimaline karşın yaralı hâliyle sürüyü tekrar bir araya toplar. Bu arada kurtların saldırısında yaralanan koyunu arar. Karabaş'ı sürünün başına diken Çoban Rıza, yaralı koyunu bulup

dereye indirir. Yaralı koyuna su içirir, yarasına ilaç sürer. Tekrar sürünün başına geçer.

Öyküde yer verilen diğer olayda ise bir yılanın sürüdeki kuzulardan birine saldırması ve Çoban Rıza'nın kuzuyu kurtarması anlatılır. Sıcak bir günün öğle güneşi altında, sürüyü dereye su içirmeye götüren Çoban Rıza, koyunların başlarını yere eğip beklediklerini, bir türlü hareket etmediklerini görür. O sırada bir kuzunun acıyla melediğini işiten Çoban Rıza, koşarak ne olduğuna bakmaya çalışır. Yere yıkılmış, debelenen kuzunun boynuna sarılmış bir yılan görür. Daha önce böyle bir durumla karşılaşmamış olan Çoban Rıza, bir an için ne yapacağını bilemez. Daha sonra kendini toplar ve ağzını açıp kuzuyu sokmak üzere olan yılanı tekme ve sopalarla saldırır. Yere düşen yılan, beklenmedik bir şekilde, kuyruğunu bir kamçı gibi kullanıp Çoban Rıza'nın eline vurur. Neye uğradığını anlamayan Çoban Rıza, sendeler; düşecek gibi olur. Eli çok acır ve elindeki sopa düşer. Bu arada Karabaş koşarak gelir. Tekrar saldırmaya hazırlanan yılanın üzerine kapaklanır. Beraberce yılanı ezip etkisiz hâle getirirler.

4.3.4.2.2. Öykünün Başkışisi ve Diğer Kişiler

Öykünün başkışisi Çoban Rıza'dır. Sürüye hâkimiyeti, hayvanlara karşı şefkati, faydalı ve gür ot, kır ve çayırların olduğu bölgeleri iyi bilmesiyle Çoban Rıza, köyde herkesin hayvanlarını vermek istediği bir çobandır. Çoban Rıza, gezer, araştırır ve götüğü hayvanlar için en güzel, en verimli yerleri bulur. Bu yüzden baktığı hayvanlar da daha etli ve sütlüdür:

Çoban Rıza'nın güttüğü koyunlar daha sütlü olur. Kuzular daha etli olur. Çünkü o bilir kekikli kırların en güzeli nerede, çayırların en yeşili nerede, ormanların en serini nerede? Sürüyü ne zaman oralara götürmeli, ne zaman yaymalı, ne zaman sulamalı? (s. 57).

Bulunduğu bölgede çoban denilince akla gelen ilk kişidir Çoban Rıza. Bunda işini severek ve başarıyla yapmasının büyük etkisi vardır. Güttüğü hayvanlardan her alanda en yüksek verim alınır:

Çoban Rıza her yeri avucunun içi gibi bilir. Ayağının basmadığı yer yoktur (s. 57).

Bizim oralarda ünlüdür Çoban Rıza. Çoban deyince ilk o akla gelir. Boşuna değildir bu. Çoban Rıza işini iyi bilir. Onun güttüğü koyunlar daha çok yün verir. Kuzular daha gürbüz olur (s. 57).

Öykünün diğer kişisi, yazar anlatıcıdır. Çoban Rıza ile aynı köyde yaşayan yazar, Çoban Rıza'yı yakından tanır, beğenir ve işindeki başarısını takdir eder. Bir gün Çoban Rıza'nın yanına gider ve başından geçen ilginç olayları dinlemek istediğini belirtir:

Ben, bir gün sordum:

-Rıza Usta, dedim. Bunca yıllık çobansın. Başından kim bilir ne olaylar geçmiştir. Biraz anlat da dinleyelim (s. 58).

Öykü, Çoban Rıza ve yazarın karşılıklı konuşma ve sorularıyla devam eder.

4.3.4.2.3. Öyküde Yer ve Zaman

Olayın geçtiği yer, dereleri derin; dağları yüksek bir köydür. Bölge kırlık, ormanlıktır. Olayların geçtiği zaman tam olarak belirtilmemiştir. Öyküde anlatılan her iki olay da anı şeklinde, birer günlük zamanlar içerisinde gerçekleşmiştir. İlk anlatılan olay bir akşamüstü ve gece karanlığında; diğer olay sıcak bir günde, güneşli bir öğle vaktinde yaşanmıştır.

4.3.4.2.4. Öyküde Bakış Açısı

Öyküde üçüncü şahıs ağız anlatım kullanılmıştır. Yer yer olaylar yazarın ağzından, yazarın araya girmesiyle, birinci tekil şahıs ağız anlatımı kullanılarak aktarılmıştır:

İnsan, işini iyi yapmalı. Bilerek, özenerek, kendini vererek yapmalı. O zaman başarılı olur. Çoban Rıza gibi...(...) Bizim oralarda ünlüdür Çoban Rıza. Çoban deyince ilk o akla gelir. Boşuna değildir bu (s. 57).

4.3.4.3. Çocuk Edebiyatı ve Türkçe Eğitimi Açısından

Öykünün Çözümlemesi

4.3.4.3.1. Öykünün Dil ve Anlatımı

Öyküde anlatım genel olarak sade ve yalındır. Karşılıklı konuşmalara yer verilmiştir. 6-7 satırlık birkaç bölüm dışında uzun paragraflar kullanılmıştır. Cümleler de 6-7 kelime uzunluğundadır.

4.3.4.3.2. Kelime, Atasözü ve Deyimler

Öyküde, yerel ağız özellikleri taşıyan ve çocukların anlamını bilemeyecekleri düşünülen bazı kelimelerden söz edilebilir: “*Devinim, dulda, kepenek.*” vb.

Öyküde atasözlerine yer verilmemiştir. Kullanılan deyimler ise şunlardır: “*Gözü gibi korumak, toz kondurmamak, kan ter içinde kalmak, tepesine binmek.*” vb.

4.3.4.4. Çocuğa Görelik Açısından Öykünün

Çözümlemesi

4.3.4.4.1. Eğitim Öğretime Yönelik İletiler

Yazar, öykünün hem başında hem sonunda doğrudan iletiler kullanmıştır. Öyküde, insanın hangi işi yaparsa yapsın işini sevmesi ve en güzel şekilde yapması gerektiği vurgulanır. Kişi, hangi işte çalışıyor olursa olsun yaptığı iş için çaba sarf ederse başarılı olabilir:

İnsan, işini iyi yapmalı. Bilerek, özenerek, kendini vererek yapmalı. O zaman başarılı olur (s. 57).

Uyanık olmazsan, yürekli davranmazsan işin bitiktir.

Kurda koyunu kaptırırsın (s. 62).

Çoban Rıza'nın aklında, her zaman yaptığı iş vardır. Geceleri uyuması bile işine göre ayarlanmıştır. Kendini tam anlamıyla işine vermiş, güttüğü sürüyü sahiplenmiştir. Burada, insanın yaptığı işi sahiplenmesi, sorumluluğunu aldığı görevleri layıkıyla yerine getirmesi gerektiği ön plana çıkarılır:

Çoban Rıza sırtında kepeneği, elinde sopası, gece yıldızlara karşı bir gözü açık uyur. Tam uyursa olmaz,

belki kurt salar. Belki hırsız gelir. Çoban Rıza güttüğü sürüyü gözü gibi korur. Ona toz kondurmaz (s. 57).

Çoban Rıza, yaşadığı ve çalıştığı bölgeyi çok iyi bilir, neredeyse ayak basmadığı yer yoktur. Gökyüzüne bakarak hava tahminlerinde bulunur. Sürüyü, bu tahminlerine göre gezdirir, konaklatır. İyi bir gözlemcidir, doğayı gözlemler, sonuçlar çıkarır.

Araştırmacıdır:

Bulutlara bakar, rüzgârları dinler, yarın havanın nasıl olacağını anlar. Sürüyü ona göre sürer. Nereden döneceğini bilir. Hangi yörede hangi otlar var, koyunlara ne kadar yarar, hangi derenin suyu iyidir, gidin ona sorun. Bir bir anlatsın (s. 58).

4.3.4.4.2. Sevgi ve Dostluk Temasına Yönelik İletiler

Çoban Rıza, işini isteyerek ve başarıyla yaparken yakındığı tek şey yalnızlıktır. Günlerce insan yüzü görememekten, insanlarla sohbet edememekten yakınır. Öykünün bu bölümünde, insanların birbirleriyle yaşamalarının, dostça geçinmelerinin önemi ve güzelliği vurgulanır. İnsan, işinde ne kadar başarılı olursa olsun; tek başına olduğu müddetçe her zaman bir yanı eksik kalır:

Çobanlığın en zor yanı yalnızlıktır. Bazen günlerce insan yüzü göremezsin, insan sesi duyamazsın. Öyle özlersin ki bir insanla konuşmayı... Dost olsun, düşman olsun, insan olsun da kim olursa olsun. Karşılıklı oturup iki söz etmek, el sıkışmak, birbirine gülümsemek... O zaman köpekle konuşursun,

koyunlarla konuşursun. Ama karşılık alamazsın. Hayvanlar söyleneni anlar da yanıt veremezler (s. 64). Kırlarda tek başına dolaşırken insanların ne kadar değerli olduğunu anlarsın. Uzaktan seversin onları. Kavga gürültü etmeseler dersin. Birbirlerine iyi davransalar. İşlerini dostça çözümleseler. Birbirinin hakkını yemeseler. Herkes çalışsa, herkes emeğinin karşılığını alsın... (s. 64).

Öyküde doğa sevgisine örnek ifadeler de vardır: *Bizim oralarda kırlar geniştir, Dereleler derindir, dağlar yüksektir (s. 57).*

4.3.4.4.3. Hayvanlar Hakkında ve Hayvan Sevgisine

Yönelik İletiler

Öyküde, hayvanlar hakkında çeşitli bilgilere yer verilir. Sürüye saldıran kurtlarla mücadelenin anlatıldığı kısımda kurtların koyunlara nasıl saldırdığı, saldırırken nasıl bir yol izlediği ve koyunlarla ilgili şu bilgilere yer verilir:

Kurtlar kurnaz olur. Kurtlar yırtıcı olur. Çok kere iki kurt işbirliği yapar. Biri önce saldırır. Köpek onla uğraşırken, öbür kurt sürüye dalar. Fırsat bulursa birkaç tane koyunu boğazlar. Fırsat bulamazsa bir tanesini alıp kaçar. Boynundan tutup sürekle. Ya da sırtına alır. Zaten koyun kurdu görünce çok korkar. Hemen onun buyruğuna girer. Nereye isterse koşarak gider. Koyun milletinin tek kusuru budur (s. 58).

-Koyun zavallı bir hayvandır. Kurda karşı kendini savunamaz (...) Koçlar bir iki boynuz vurmak isterler ama vuramazlar. Silahları ayrı. Kurt ısırır, parçalar. Hem de çok çeviktir. Ansızın boynuna atlar. Ya da bacalarının arasına dalıverir. Ne koç, ne koyun kurtla başa çıkabilir (s. 59).

Ayrıca çoban köpeklerinin, kurtlara karşı sürüyü korudukları ve çobanlara yardımcı oldukları bilgisine yer verilir:

Bizim yardımcımız da köpektir. Köpeğimiz güçlü olmazsa kurtlar sürüyü teker teker yer bitirir (s. 59).

Koyunların serin havalarda daha iştahlı oldukları dile getirilir:

-Bir akşamüstü Derindere'ye iniyorduk. Oralarda güzel ot vardı. Sürü iyice yayıldı. Koyunlar akşam serinliğinde iştahlıydılar. Başlarını yerden kaldırmıyorlardı (s. 59).

Kurtların koyun sürülerine saldırma vakitleriyle ilgili bilgi verilir:

Biraz sonra tabak gibi bir ay doğdu. Ama derelerin içi karanlıktı. Kurtlar en çok bu saatte saldırırlar. Bunu biliyordum. Onun için sık sık bağırıyordum (s. 59).

Yılanların yaz mevsiminde daha sık görüldükleri ve tehlike oluşturdıkları bilgisi verilir:

Yılanlar sıcakta çok tehlikeli olurlar (s. 63).

Çoban Rıza, güttüğü koyunlara sahip çıkar, her birini ayrı sever. Sürüye saldıran kurtlara ve arazide karşılaştıkları yılanlara karşı

canı pahasına kendini siper eder, hayvanları korur. Acır onlara, ayrı ayrı ilgi gösterir:

Kurdun saldırdığı koyunu aradım. Neredeydi acaba? Sürüye mi karışmıştı? Yoksa bir kıyıda can mı çekişiyordu. Bir çalının duldasında buldum. Başını eğmiş düşünüyordu. Yarası ağırdı demek.

–Ne duruyorsun yavrum? dedim. Yürü hadi! Sonra gene gelir o canavar. Arkasından itip yürüttüm. Birkaç adım gidip yıkıldı. Yürüyecek durumda değildi. Bırakıp sürünün başına döneyim dedim ama acidım, bırakamadım. Ben koyunlarımı hep ayrı ayrı severim. Kendi yavrum gibi yakınlık duyarım (s. 61).

Yaralı koyunu dereye indirip su içirdim. Yüzünü yıkadım. Heybede ilaç vardı, ilaç sürdüm. Kucağında hasta bir çocuk gibi duruyordu. Düzlüğe çıkarıp yatırdım (s. 62).

“Çoban Rıza” adlı öykü, kullanılan dil ve üslup, içerik açısından ortaokul öğrencilerinin düzeylerine uygun olup hedef kitle için uygun iletiler taşımaktadır. Öyküyü, içerdiği hayvan sevgisi iletileri ve hayvanların yaşamlarıyla bilgiler vermesi bakımından ortaokul Türkçe ve sosyal bilgiler dersinde işlenen konunun genişletilmesi amacıyla yardımcı metin olarak kullanmak mümkündür.

4.3.5. “Ali Yanık”

4.3.5.1. İç Yapı

“Ali Yanık”, *O Güzel İnsanlar* kitabının beşinci ve son öyküsüdür. 16 sayfadan (s. 65-80) oluşan öyküde herhangi bir resim kullanılmamıştır. Öyküde kullanılan yazı puntosu 14 olup çocukların rahatça okumaları için uygun büyüklüktedir.

4.3.5.2. Konu

Öyküde, köyden kente göç eden yoksul bir ailenin çocuğunun, okuma hırısı ve okumak için gösterdiği çaba konu edilir. Ali Yanık, bir gecekondu annesiyle yaşayan, bir yandan çalışarak ailesinin geçimine katkıda bulunan; diğer taraftan da okuyup okulunu bitirmek isteyen azimli, çalışkan bir çocuktur. Ali, büyükşehrin zor ve sıkıntılı yaşamında ayakta kalmaya çalışırken, okulda arkadaşlarının ve öğretmenlerinin alay ve küçümsemelerine maruz kalır. Yılmadan çalışmalarına devam eden Ali, okuma azmi ile kısa sürede kendini geliştirir ve derslerindeki başarısıyla arkadaşlarının seviyesine ulaşır.

4.3.5.2.1. Olay Örgüsü

Ali Yanık, yoksul bir ailenin çocuğudur. Okulunu bitirmesi için annesiyle beraber kente göç etmişlerdir. Ali Yanık, okulların açılmasından ancak bir ay sonra okula yazılır. Sınıfa ilk geldiğinde horlanır. Sınıftaki çocukların, köyden göç edip gelmiş çocuklara karşı ilk yaklaşımları bu şekildedir.

Ali Yanık, sınıf arkadaşlarından bir iki yaş daha büyüktür. Dersleri, konuşması ve giyimi sınıf arkadaşlarına göre geridir, farklıdır. Öğretmenlerinin sorduğu soruları bilemez. Konuşmalarında ağız özelliği vardır ve okuması zayıftır. Bu durum öğretmenlerinin ona kızmasına, sınıf arkadaşlarının da alay ve küçümsemelerine neden olur. Ali Yanık'ın tek sorunu okul değildir. Evin geçiminde, çamaşıra giden annesine yardımcı olmak için hafta sonu ve tatillerde ayakkabı boyacılığı yapar. Okula yaklaşık bir saat yürüme uzaklığında olan evlerinden, her gün yürüyerek okula gidip gelir. Maddi sıkıntılar, önceki eğitiminde yeterli temeli alamamış olması ve okulda kendisiyle sürekli alay edilmesi Ali Yanık için önemli sıkıntılardır.

Ali, pes etmez, derslerine çalışır; boş zaman bulduğunda da bol bol kitap okur. İlk dönem yedi olan zayıf dersi, sene sonunda üçe iner. Kalan derslerini de yaz tatilindeki bütünleme sınavlarında vererek diğer arkadaşları gibi sınıfını geçer. Bu arada okuma azmi, arkadaşlarına olan saygısı ve dürüstlüğüyle öğretmenleri ve arkadaşları tarafından sevilmeye başlar. El becerilerinde, resim yapma ve boyamada beceriklidir. Bu yönleriyle öğretmenleri ve arkadaşları tarafından ilgi görür, takdir edilir. Bu arada önünde boyacılık yaptığı un fabrikasında, işçilerin konuşmalarına, sohbetlerine tanıklık eder. “*İş, işçi, emek, sendika, hak, hukuk*” gibi kavram ve terimleri öğrenir. İlerde bilgili ve bilinçli bir işçi olmak ister. Hatta derste yazdıkları bir kompozisyonda herkes ilerde doktor, mühendis olmak istediğini yazarken Ali Yanık, bilgili bir işçi olmak istediğini yazar. Dinledikleri ve okuduklarını derslerde

öğretmenleriyle paylaşmak ister. Fakat öğretmenleri, Ali Yanık'a kızar, bu konuların onun ilgi alanına girmediğini, daha ortaokul öğrencisi olduğunu ve bu gibi konuları düşünmemesini ister. Ali Yanık, bu durum karşısında üzülür; içine kapanır. En son, şikâyet var bahanesiyle müdür tarafından sopyayla, kötü bir şekilde dövülür.

4.3.5.2.2. Öykünün Başkışısı ve Diğer Kişiler

Öykünün başkışısı Ali Yanık'tır. Ortaokul birinci sınıf öğrencisi olan Ali, ilkokulu köyde okumuş, ortaokula devam etmek için ailesiyle kente göç etmiştir. Sınıf arkadaşlarından yaş ve boyca ilerdedir:

Bizden bir iki yaş büyük, uzun boylu, esmer bir çocuktü. İlk bakışta köylü olduğu belliydi (s. 65).

Ali Yanık'ın, köyde doğup büyüdüğü için, konuşması ve aksanı farklıdır. Değişik bir ses tonuyla, köy ağızıyla konuşur:

İnceli kalınlı, acayip bir sesi vardı. Köylü diliyle konuşuyordu (s. 66).

Okuması zayıftır, okurken zorlanır. Bazı kelimeleri tam ve doğru olarak telaffuz edemez:

Ali Yanık okurken tekliyor, yineliyor, kendini sıkıyor, boğuşuyordu sanki. Sesine gereksiz bir ezgi veriyordu. Çok kötüydü (s. 68).

Ali, sınıf arkadaşlarından geride olduğu için üzülür, sıkılır: *Geç gelmişti. Dersleri kavrayamıyordu. Yaşça da bizden büyüktü. Utanıyor, üzülüyor, ne edeceğini bilmiyordu. Hep düşünceliydi (s. 69).*

Fakat Ali'nin içinde güçlü bir okuma tutkusu vardır. Okumak ister. Okumayan, bilgisiz insanın cahil kalacağından, burnunun sürteceğinden bahseder. Derslerde yeterli değildir ama arkadaşlarıyla aradaki farkı kapatmak için durmadan çalışır. Kendisiyle alay edilmesine karşı arkadaşlarını sever, kimseye kırılmaz. Hatta sınıfta öğretmen varken çıkarılan bir sesi, kendisinin çıkardığını söyleyerek tokat yeme pahasına arkadaşlarını korur. Okuma hırsı, dürüstlüğü ve arkadaşlarına olan sevgisi bir süre sonra karşılık bulur ve öğretmenlerinin takdir ettiği, arkadaşlarının saygı duyduğu bir öğrenci olur.

Ali Yanık'ın tek sorunu dersleri değildir. Evin geçimine de katkıda bulunmak zorundadır. Tatillerde ayakkabı boyacılığı yapar. Ama gocunmaz. Çalışmanın, emek vermenin değerini ta o yaşlarda anlamıştır. İşçiliğin kutsal bir meslek olduğunu düşünür. İlerde bilgili bir işçi olma hayali kurar. İlk başlarda derslerinin zayıflığından fırça ve dayak yiyen Ali, daha sonraları, derslerde, kendini geliştirerek öğrenip konuştuğu hak-hukuk ve ülkenin kalkınması gerektiğiyle ilgili sözlerinden ötürü öğretmenleri ve okul idarecileri tarafından azarlanır. Ali Yanık, bu duruma çok üzülür, kırılır, içine kapanır.

Öykünün diğer kişisi, yazar anlatıcı çocuktur. Ali Yanık'la aynı yaşlarda olup aynı sınıfta okuyan yazar anlatıcı, Ali Yanık'ı ilk günden beri dikkatle izler, Ali'deki gelişmeleri takip eder. Yazar anlatıcı da diğer sınıf arkadaşları gibi köyden kente göç etmiş çocuklara karşı ilk başta ön yargılıdır. Zamanla Ali'yle olan arkadaşlıkları ilerler ve Ali'yi daha yakından tanımaya başlayan

yazar anlatıcının düşünceleri değişir. Ali'nin dürüstlüğü, azmi ve çalışkanlığından etkilenen yazar anlatıcının, Ali'den alacağı dersler olur.

Ali Yanık'ın annesi, arkadaşları; Hakan, Aysel, Vedat; Türkçe, müzik ve sosyal bilgiler öğretmeni, Okul müdürü ve müdür yardımcısı, fabrikada çalışan işçiler, öyküde geçen diğer kişilerdir.

4.3.5.2.3. Öyküde Yer ve Zaman

Olaylar ismi belirtilmemiş bir kent merkezinde geçer. Zaman olarak, üç senelik bir dönem işlenmiştir. Eğitim-öğretim dönemleri, yaz tatili dönemi öyküde işlenen zamanlardır.

4.3.5.2.4. Öyküde Bakış Açısı

Öyküye hâkim olan anlatım, müşahit anlatıcı tekniğidir:

*Kendimle kıyasladım da, doğrusu saygı duydum.
Okumanın gereğini benden iyi anlamıştı. Kendi yaşam
deneyimlerinden çıkarmıştı bunu (s. 71).*

*Resmi de iyi yapıyordu. Boyaları olsa çok güzel
tablolar çıkaracaktı. Bazen benimkilerden veriyordum.
Resim kâğıdı olmadığı için düz kâğıda yapıyordu.
Öğretmen çok beğeniyordu onun resimlerini (s. 72).*

4.3.5.3. Çocuk Edebiyatı ve Türkçe Eğitimi Açısından

Öykünün Çözümlemesi

4.3.5.3.1. Öykünün Dil ve Anlatımı

Öykünün dili sade ve yalındır. Birkaç bölüm dışında paragraflar genelde 6-7 satır, cümleler de 6-7 kelime uzunluğundadır. Öyküde konuşma cümlelerine sıkça yer verilmiştir.

4.3.5.3.2. Kelime, Atasözü ve Deyimler

Öyküde, yerel ağız özellikleri ve terim anlam taşıyan ve çocukların anlamını bilemeyecekleri düşünülen bazı kelimelerden söz edilebilir: “*Boyunbağı, önsezi, sendika, grev, sömürü.*” vb. Öyküde herhangi bir atasözü kullanılmamıştır.

Öyküde kullanılan deyimler şunlardır: “*Boyundan büyük işe kalkışmak, donup kalmak, koltukları kabarmak, burnu sürtmek.*” vb.

4.3.5.4. Çocuğa Görelik Açısından Öykünün

Çözümlemesi

4.3.5.4.1. Eğitim Öğretime Yönelik İletiler

Öyküde, her insanın ilgi gösterildiğinde, yardım edildiğinde kendisini geliştirebileceği vurgulanır:

Ali Yanık'la arkadaşlığımız gittikçe ilerlettik. Bazı konularda ona yardım ettim. Hiç de aptal bir çocuk değildi. Anlatınca anlıyordu. İçinde büyük bir öğrenme tutkusu vardı (s. 71).

Kitap okumanın kişiyi geliştireceğine, olayları ve çevresini yorumlamada kişiye farklı bakış açıları kazandıracağına atıfta bulunulur:

Bir de okuma tutkusu edinmişti. Eline ne geçerse okuyordu. Bunun çok büyük etkisi oldu. Anlayışı, kavrayışı gittikçe gelişti. Öğretmenler açıkça söylüyorlardı:

-Bakın Ali Yanık'a, geçen yıl nasıldı, bu yıl nasıl? Daha iyi değil mi? (s. 74).

Yaz tatilinde bizim bilmediğimiz birçok kitap okumuştur. Tartışmalarda söze karışır, bizim hiç düşünmediğimiz başka bir açıdan konuşurdu (s. 74).

İnsanların zor anlarında onlarla alay edilmemesi, eksiklik ve hatalarına saygı gösterilmesi gerektiği vurgulanır:

Ali Yanık, oturur oturmaz "küüt!" düştü yere. Sınıfta bir gülüşme, bir kahkaha... Çok kötü bozuldu.

-Vışş! diye arkasını ovuşturdu. Ne gülersiniz yavru, insan düşünce gülünür mü? (s. 66).

Gülecek olduk. Öğretmen hemen kaşlarını çattı.

-Her şeye gülünmez, dedi. Birbirinize saygılı olun (s. 67).

Öyküde, insanların zayıflık ve eksikliklerinin arkasında, yaşadıkları çeşitli sıkıntıların olabileceği; öğrencilerin sadece ders durumlarına bakarak bir yargıya varılmasının yanlış olacağına dikkat çekilir:

Her öğretmen gelip önce bunları sıkıştırıyordu.

“Derdin nedir, neden öğrenemiyorsun? Ne yeyip içtin? Nerde kalıyorsun?” diyen yoktu (s. 69).

Okuma, konuşma ve yazmada ağız özelliklerinin kullanılmaması gerektiği, bu konuda öğretmenlere ve özellikle Türkçe öğretmenlerine önemli görevler düştüğü belirtilir:

-Peki örtmenim.

-Örtmenim değil, öğretmenim. Söyle bakayım?

-Öğretmenim.

-Ha işte öyle. Bak arkadaşların epey ilerledi. İyi çalış, dikkatli ol. Onlara yetiş.

-Peki örtmenim.

Gülecek olduk. Öğretmen hemen kaşlarını çattı.

-Her şeye gülünmez, dedi. Birbirinize saygılı olun. Sen de dikkat et. Sözcükleri doğru kullan (s. 67).

4.3.5.4.2. Kişisel Gelişime Yönelik İletiler

İnsanın çaba ve azmi sayesinde güçlüklerin üstesinden gelebileceği, başarılı olabileceği vurgulanır:

İkinci sınıfta gene birlikte okuduk. O yıl daha iyiydi, dilini de oldukça düzeltmişti. Davranışları pek göze batmıyordu (s. 74).

Okumayan, bilgisiz insanların hayatta birçok zorluk ve sıkıntıyla karşılaşacakları vurgulanır:

-Okumalıyım, diyordu. Öğrenmeliyim. Bilgisiz insan burnunu çok sürter (s. 71).

Kişinin isterse zor şartlarda bile okuyup kendini geliştirebileceği, maddi sıkıntıların buna engel olamayacağı dile getirilir:

Çalışma olanakları sınırlıydı. Yoksuldular. Anasıyla birlikte tek bir odada oturuyorlardı. Anası evlere çamaşıra gidiyordu. Kendisi de cumartesi pazar günleri ayakkabı boyacılığı yapıyordu. Aslında okuyacak durumu yoktu. Ama okumak, hiç olmazsa ortaokulu bitirmek istiyordu (s. 71).

Okuma azminin takdir edilmesi gerektiği vurgulanır: Kendimle kıyasladım da, doğrusu saygı duydum. Okumanın gereğini benden iyi anlamıştı. Kendi yaşam deneyimlerinden çıkarmıştı bunu (s. 71).

Kişinin zor şartlar ve maddi sıkıntılar içinde olsa bile fırsat tanındığında becerilerini gösterebileceği anlatılır:

Sınıfta herkesin eşofmanı vardı, bir onun yoktu. Eski pantolonla, gömlekle giriyordu derse. Ama hareketleri iyi yapıyordu. İyi takla atıyordu. Beden eğitimi dersinde başarılıydı. Resmi de iyi yapıyordu. Boyaları olsa çok güzel tablolar çıkaracaktı. Bazen benimkilerden veriyordum. Resim kâğıdı olmadığı için düz kâğıda yapıyordu. Öğretmen çok beğeniyordu onun resimlerini (s. 72).

El işlerinde çok başarılıydı. Öğretmen, gereçlerini verip Ali'ye bir gece lambası yaptırdı. Çok güzel oldu. Herkes beğendi (s. 74).

İnsanlara karşı yapılan ilk değerlendirmelerin yanlış olabileceği, kişilerin ön yargılarla değerlendirilmemesi ve sosyal statülerinden, kimliklerinden ötürü kimseyle alay edilmemesi gerektiğine atıfta bulunulur:

-Hıh, bir köylü daha! diye söylendi Vedat. Köylülerle doldurdular sınıfı. Necla ile Aysel yüzlerini buruşturdular (s. 65).

Biz kentliler nedense pek sevmezdik köy çocuklarını. Onları biraz kaba bulurduk. Üstleri başları da pek düzgün olmazdı. Dilleri değişti. Bazı sözcükleri yanlış kullanırlardı. Bir de nedenini iyi bilmiyorum ama bize göre daha zayıf oluyorlardı. Dersleri iyi kavrayamıyorlardı (s. 65).

Bize pek sevimli gelmiyorlardı. Uzun süre kaynaşıp arkadaş olamıyorduk. Bu Ali Yanık'ı da öyle karşıladık. Sınıfta kimse Ali Yanık'la aynı sırada oturmak istemedi (s. 66).

Sınıfa bir eğlence gelmişti. Kızlar, oğlanlar kendilerini tutamıyorlar, kimisi küçümseyerek, kimisi alay ederek gülüyordu. Konuşması, davranışları bize çok yabancıydı. Kente yeni gelmiş bir köy çocuğuydu işte (s. 66).

Öyküde, idareci ve öğretmenlerin çocukları yeteri kadar dinlemedikleri, onları anlamadıklarından yakınılır:

Bunları kimseye söyleyemiyorduk elbet. Söylesek kim dinlerdi? (s. 72).

Öğretmenlerin öğrencileri motive etmelerinin önemine değinilir:

–Ha Ali, az kaldı. Biraz daha çaba göster (s. 73).

Sınıfta, ders sırasında çıkarılan tuhaf bir sese kızan öğretmen, sesi kimin çıkardığını sorar. Kimseden cevap gelmez, öğretmen ısrar edince Ali Yanık ayağa kalkar ve kendisi yapmadığı hâlde arkadaşlarının suçunu üstlenir. Suçlunun Ali olmadığını farkında olan öğretmeni, başkasının suçunu üstlendiği için Ali'ye kızıp, tokat atar. Ali'nin fedakârlık yaparak arkadaşlarının suçunu üstlenmesi övülür:

Hep üzüldük. Ali Yanık başkasının yüzünden tokat yemişti. Beni çok düşündürdü bu.

Doğru mu yapmıştı, yanlış mı yapmıştı? Ama yiğitçe bir davranıştı. Birçoğumuzu etkiledi. Yavaştan sevmeye başladık Ali Yanık'ı (s. 73).

Yazar, metinde anlatıcı olarak kullandığı çocuğun dilinden öykünün sonunda bir çıkarımda bulunur. Diğer çocukların tatil günü oyun oynayıp eğlenmesine karşı Ali'nin sırtında boya kutusuyla, boyacı diye seslenip sokak sokak gezmesi, anlatıcı çocuğa, yazara, dokunur ve gördüklerini kendi durumuyla kıyas edip sorumluluklarını hatırlar:

Bir hafta tatili günü, evimizin yanındaki arsada arkadaşlarla top oynarken onu gördüm. Omzunda boya sandığı, yanımızdan geçti. Bize hiç bakmadı. Ben de seslenmedim. Üstünde hiç görmediğim eski giysiler vardı. Başkasının giysileri olduğu belliydi.

-Boyacı!.. diye bağırdı boğuk sesiyle.

Top oynamayı bıraktım. Arkadaşlar “Hadi gel!” dedilerse de oynamadım. Bir ağırlık çöktü. Annem, sabahleyin, “Fırından iki ekmek aliver,” demişti. ‘Benim işim var, arkadaşlarla top oynamaya gidiyoruz,” deyip almamıştım. Şimdi gidip alayım, dedim (s. 79-80).

4.3.5.4.3. Toplumsal Yapıya Yönelik İletiler

Öyküde asıl tema, kente göç eden köy çocukları ve onların kentte karşılaştıkları sıkıntıların dile getirilmesidir. Köy çocuklarının, köylerde zor şartlar ve kısıt imkânlar içerisinde okudukları, imkân ve fırsat verildiğinde, ilgi gösterildiğinde kendilerini geliştirebileceklerine vurgu yapılır.

Kimi öğretmenler köy çocuklarının sıkıntılarını görmezden gelip onları kentli yaşlılarıyla aynı bilgi seviyesinde görmek ister. Önceki eğitimlerini, aile yapılarını sorgulamazlar. Ali Yanık da benzer sıkıntıları yaşar. Diğer öğretmenlerinin sert tutumlarına karşın müzik öğretmeni Ali Yanık’a ilgi gösterir, onu cesaretlendirir:

-Yoo, gülmeyin, dedi öğretmen. Ali Yanık yapacak bu işi. Bak oğlum şöyle oku (...)

- Dersten çıkınca benimle gel, dedi. Konuşalım azıcık (s. 70).

İlgi göstermesi, Ali’yi biraz rahatlatmıştı. İlk olarak gülümsedi sınıfta. Derse daha bir ilgiyle sarıldı. Benim gördüğüm o ki, her çocuk gibi bunlara da ilgi

gösterilse hemen kıpırdanıyorlar, daha bir gayretle çalışıyorlardı (s.70).

Müzik öğretmenimiz koridor penceresinin önünde Ali Yanık'la uzun uzun konuştu. Sorular sordu, yanıtlar aldı. Sırtını okşadı (s. 70).

Talip Apaydın, köy kökenli bir öğretmen ve yazardır. Birçok eserinde köyü, köy sorunlarını, köy insanının sıkıntılarını anlatmıştır. Yazarın kendisi de maddi sıkıntılar nedeniyle okumakta çeşitli zorluklar çekmiş, devletin yoksul öğrencilere yönelik yardımlarıyla eğitimini tamamlayabilmiştir. Öyküde anlatılan Ali Yanık kişisi, yazarın geçmişine dair bir gönderme olabilir:

Bunlar tek öğretmenli, iki öğretmenli okullardan geliyorlar. Elbet biraz zayıf yetişirler. Hata kendilerinin değil. Ama açıklarını bir iki yıl içinde kapatırlar, göreceksiniz. Köy çocuklarından benim çok iyi öğrencilerim oldu. Sonradan üstün başarılar kazandılar. Onları sakın küçümsemeyin (s. 65-66).

4.3.5.4.4. Toplum düzeni, Emek ve Çalışmanın Öneme Yönelik İletiler

Yazar, öyküde alın teriyle çalışıp kazanmanın önemine, kendi emeğiyle çalışıp kazanan işçilerin değerine dikkat çeker. Yazara göre işçilik, topluma faydalı ve saygın bir meslektir. Yazar, kişinin işçi olması hâlinde bile kendini yetiştirmiş, bilgili, hakkını arayan bir nitelik kazanması gerektiğini vurgular:

Ben işçi olmak istiyorum. Ama bilgili bir işçi olmak istiyorum. Onun için okuyorum.

Dünyada en onurlu şey çalışmaktır. Çalışarak bir yapıt ortaya koymaktır. Gelmiş geçmiş bütün uygarlıklar emeğin sonucudur. İşçiler ise birer emekçidirler... (s. 75).

Evleri, yolları, okulları, fabrikaları kim yapıyor? Giysilerimizi kim dikiyor? Yediğimiz ekmeği kim pişiriyor? Hepsini işçiler yapıyor. İyi bir işçi topluma en yararlı, en gerekli insandır. Bakma, bizde hor görülmüş. Aslında iyi bir işçi olmak saygın bir insan olmaktır (s. 75).

İşçiler dünyanın en saygın insanlarıdır. Çünkü en çok onlar çalışırlar. Onlar yaratırlar, onlar üretirler. Ama bilinçli olmazlarsa emeklerini başkaları sömürür (s. 75-76).

Anama bir türlü anlatamıyorum bunu. “Oku da büyük adam ol,” diyor bana. “Büyük bir işçi olacağım,” diyorum. “Büyük işçi de neymiş? İşçinin büyüğü mü olurmuş!” diyor. “Oysa bal gibi olur, niye olmasın? Kafası çalışan, bilgili, becerili bir işçi, az şey midir? Kimden aşağıdır? (s. 76).

Okuyup yoksullar için çalışmanın, onlara faydalı olmanın önemine dikkat çekilir:

-Ben sınıfımın adamıyım, dedi bir gün. Biz okuldaki sınıfımızı anladık.

-İyi, dedik. Biz de sınıfımızın adamıyız.

- Öyle değil, ben yoksul bir ananın oğluyum. Yoksullar için çalışacağım.

Vedat, alay olsun diye:

-Ben de zengin bir adamın oğluyum, dedi. Zenginler için çalışacağım (s. 76-77).

4.3.5.4.5. Yurt Sevgisine Yönelik İletiler

Ali Yanık, okudukça, araştırdıkça etrafını ve olayları sorgulamaya başlar. Ülkemizin sahip olduğu zenginliklerin heba edilmesine, doğal kaynaklarımızın yurdumuza ve toplumumuza faydalı olmayacak bir şekilde kullanılmasına karşı çıkar:

-Öğretmenim, dedi, dışarıya her yıl bunca tütün satıyormuşuz. Neden işleyip de sigara satmıyoruz? Daha kârlı olmaz mı?

Öğretmen geçiştirmek istedi.

-Orası bizi ilgilendirmez. Baştakiler düşünür.

-Ama öğretmenim, bir gazetede okudum; yurdumuza yüz milyonlarca liralık kaçak sigara giriyormuş. Paralarımız hep dışarı akıyormuş. Üstelik bu tütün ülkesinde sigara da bulunmuyor, yazık değil mi? (s. 78).

“Ali Yanık” adlı öykü, kullanılan dil ve üslup, içerik açısından ortaokul öğrencilerinin düzeylerine uygun olup hedef kitle için uygun iletiler taşımaktadır. Öyküde, azim ve çaba gösterildiğinde her türlü zorluk ve engelin aşılabileceği, çocuklara

gerekli ve yeterli imkân ve fırsatların sunulması hâlinde her çocuğun okuyup kendini geliştirebileceği iletileri vurgulanır. “Ali Yanık” adlı öyküyü, ortaokul Türkçe derslerinde, işlenen konunun genişletilmesi amacıyla yardımcı metin olarak kullanmak mümkündür.

4.4. Aloo Çocuklar

Aloo Çocuklar adlı kitap, 8 öykü ve 71 sayfadan oluşur. Yazarın adı, kitabın yayınevi ve basım yılı iç kapağa yazılmıştır. Kitabın ön ve arka kapağında ders çalışan, oyun oynayan çocuk resimlerine yer verilmiştir. Resimler renklidir. Arka kapakta ayrıca yazarla ilgili kısa bir tanıtıcı yazı vardır. Kitapta, “Aloo Çocuklar”da 3, “Bulut At”, “Dağın Ardı”, “İki Portakal”, “Düş Kuran Ali” adlı öykülerde 2, “Üzüm Ekmek”, “Ev Yapanlar” ve “Kerim Ağabi”de 1’er olmak üzere toplam 14 resim kullanılmıştır. Metinlerde yer alan resimlerin düzenleyicisi Serpil Ural’dır. Resimlerin tamamı renkli olup öykülerin içeriğine uygundur.

İzmir doğumlu olan Serpil Ural, ön lisansını edebiyat ve görsel sanatlar, lisans eğitimini ise güzel sanatlar yüksek fakültesi grafik bölümünde tamamlamıştır. Grafiker ve reklam şirketlerinde metin yazarı olarak başladığı çalışma hayatına, çocuk kitapları yazma ve resimlendirme ile devam etmektedir. Edebiyat ve kitap resimleme alanlarında çeşitli ödüller almış olan yazar, Çoluk Çocuk Dergisi Yayın Kurulu ve Kültür Bakanlığı Çocuk Yayınları Danışma Kurulu üyelikleri görevinde bulunmuştur. (Üzel, 2007: 49.)

İncelediğimiz kitap, *Kültür Bakanlığı Yayınları* tarafından hazırlanmış olup, kitabın 1998’de yayınlanan 1. baskısıdır. Kitapta

kullanılan yazı puntosu 14'tür. Kitap, sayfa yapısı, kalitesi ve yazı puntolarının büyüklüğü açısından ortaokul öğrencilerinin seviyesine uygundur.

Kitaptaki, “Aloo Çocuklar” adlı öykü 12 sayfa, “Bulut At”, “Dağın Ardı”, “Üzüm Ekmek”, “İki Portakal”, “Düş Kuran Ali” öyküleri 9, “Ev Yapanlar” ve “Kerim Ağabı” adlı öyküler 7 sayfadan oluşmuştur.

4.4.1. “Aloo Çocuklar”

4.4.1.1. İç Yapı

“Aloo Çocuklar” adlı öykü, aynı ismi taşıyan kitabın ilk öyküsüdür. 12 sayfadan (s. 1-11) oluşan öyküde 3 resim kullanılmıştır. Renkli olarak hazırlanmış resimler, öykünün konu gelişimine paralel, ilgili bölümle pekiştirici ve çocuğun hayal gücünü zenginleştirecek; çocukta heyecan ve merak uyandıracak niteliktedir. Öyküde kullanılan yazı puntosu 14 olup çocukların rahatça okumaları için uygun büyüklüktedir.

4.4.1.2. Konu

Öyküde, uzay gemisiyle dünyanın üzerinde dolaşan yazarın, dünyanın farklı coğrafyaları üzerinde yaptığı geziler ve gördüğü ülkeler; bölge ve insanlarla ilgili gözlemleri, duygu ve düşünceleri anlatılır.

4.4.1.2.1. Olay Örgüsü

Yazar anlatıcı, Uzay 79 adlı geminin kaptanıdır. Dünyanın, deniz ve karaların üzerinde uzay gemisiyle gezer. Yazar, Afrika, Uzakdoğu, ABD, Avustralya ve Ortadoğu gibi ülke ve bölgeler üzerinde gemisiyle dolaşır insanları ve çocukları izler, gözlemlerini aktarır. Yazarın bu yolculukta en çok dikkat ettiği, çocuklardır. Yazar, farklı bölge ve ülkelerin çocuklarını gözlemler, kötü durumda olanları için üzülür.

4.4.1.2.2. Öykünün Başkışısı ve Diğer Kişiler

Öykünün kahramanı yazar anlatıcıdır. Yazar, bir uzay gemisi kaptanıdır. Sahip olduğu teknolojik araç ve aygıtlarla Dünya'yı gezer, gözlemler:

*-Alo çocuklar, Dünyanın bütün çocukları, merhaba!..
Ben Uzay 79'un Kaptanı. Size Dünyanın iki yüz km.
yukarisından sesleniyorum (...) Elimin altında güçlü
büyüteçler, ses alıcılar, istediğim yeri görebiliyorum,
dinleyebiliyorum (s. 1).*

Yazar, çocukları çok sever ve onlar için dünyadan uzaklaşmadığı ifade eder. Dünya'nın üzerinde dolaşarak birçok yeri gezerken, insanlığın ve çocukların bulunduğu durumdan, savaş ve yokluklardan yakınıyor, üzüntüsünü dile getirir:

*En çok sizlere bakıyorum. Çünkü çocukları çok
seviyorum. Sizler Dünyanın en değerli varlıklarısınız.
Sizler olmasanız alır başımı giderim yıldızlara doğru.
Benim için Dünyada ilgiye layık varlık, sizlersiniz.*

Sizleri görmek için bakıyorum Dünyaya, gözümü alamıyorum. Her ülkenin çocukları, sarı, beyaz, kara, kırmızı... ne sevimli şeylersiniz ve ne kadar birbirinize benzersiniz? Gülmeniz, oynamanız, yemek yemeniz, hatta burnunuzu karıştırmanız... Herşeyiniz güzel (s. 1).

4.4.1.2.3. Öyküde Yer ve Zaman

Öyküde anlatılanların geçtiği zamanla ilgili bir bilgiye yer verilmemiştir. Anlatılanlar bir gün gibi kısa bir zaman diliminde yaşanır. Öyküde birçok coğrafi bölge ve ülke isimlerine, bilgilerine yer verilmiştir: Afrika, Avustralya, Güney Amerika, ABD, Çin, Japonya, Şili, Küba, Sibiry, Anadolu, Filistin, İran, Hindistan, Norveç, Finlandiya, Atlas Okyanusu, Akdeniz, Panama Kanalı, And Dağları, Amazonlar, Kuzey Kutbu vb.

4.4.1.2.4. Öyküde Bakış Açısı

Öyküde, birinci tekil şahıs anlatım kullanılmıştır:
-Alo çocuklar, Dünyanın bütün çocukları, merhaba!.. Ben Uzay 79'un Kaptanı. Size Dünyanın iki yüz km. yukarisından sesleniyorum (...) Elimin altında güçlü büyüteçler, ses alıcılar, istediğim yeri görebiliyorum, dinleyebiliyorum (s. 1).

4.4.1.3. Çocuk Edebiyatı ve Türkçe Eğitimi Açısından

Öykünün Çözümlemesi

4.4.1.3.1. Öykünün Dil ve Anlatımı

Öyküde kullanılan cümleler 5-6 kelimededen oluşur. Öyküde uzun paragraflar kullanılmıştır.

Öyküde çeşitli yazım yanlışları ve baskı hataları göze çarpar: “*Herşeyiniz* (s. 1), *kimbilir*, *deynek* (s. 3), *dünyanın* (s. 4), *And dağlarının*, *doyurmağa* (s. 6)”. vb.

4.4.1.3.2. Kelime, Atasözü ve Deyimler

Öyküde, yerel ağız özellikleri taşıyan ve çocukların anlamını bilemeyecekleri düşünülen kelimelere rastlanmamıştır. Ayrıca herhangi bir atasözü de kullanılmamıştır.

Öyküde kullanılan deyimler şunlardır: “*Gözünü alamamak*, *başını alıp gitmek*, *gözü takılmak*, *takılıp kalmak*, *gözüne ilişmek*, *acı çökmek*, *surat asmak*, *kendini tutmak*, *salık vermek*.” vb.

4.4.1.4. Çocuğa Görelik Açısından Öykünün

Çözümlemesi

4.4.1.4.1. Eğitim Öğretime Yönelik İletiler

Öyküde, Dünya'nın şekli ve yapısıyla ilgili çeşitli bilgiler verilir:

Bilseniz Dünya buradan ne güzel görünüyor? Yuvarlak bir portakal gibi. Her köşesi başka renk, ıslıl ıslıl bir portakal... (s. 1).

Yuvarlak Dünyanın başka ülkeleri başladı. Yeşil ormanlar, çayırlar, mavi denizler... Şu Dünya ne tuhaf. Her yeri başka renk, başka görüntü (s. 4).

Dünya denen portakalın çevresinde küçük bir sinek gibi dolaşıyorum (s. 8).

Yazar, üzerinde dolaştığı bölge ve ülkeler hakkında gözlemlerini aktarırken, dünyanın değişik bölge ve coğrafyaları hakkında, oralandaki insanların yaşam ve kültürleriyle ilgili çeşitli bilgilendirmelerde bulunur:

Kuzey Kutbu bir sonsuz beyazlık. Pamuk yığını bulutlar ve buzdan dağlar... Ara sıra noktacıklar. Birisine dikkat ettim, evet aradığım bu, bir Eskimo köyü. Köyün önünde çocuklar. Ayı tüyü başlıklarının arasından yüzleri zor görünüyor. Yuvarlacık sevimli çocuk yüzleri. Birbirleriyle boğuşuyorlar. Bakın hele, bir de ayı yavrusu var aralarında. Zor ayırabildim. Aynı giysiler içindeler. Karların arasında alt alta, üst üste yuvarlanıyorlar (s. 8).

Norveç kıyıları, Finlandiya gölleri... Ne güzel yerler! Sonra Sibirya ormanları. Uçsuz bucaksız düzlükler. Aralarında tıpkı haritalardaki gibi ince çizgiler. Nehirler olmalı. Ve Orta Asya çocukları. Yuvarlak yüzlü, yumuk gözlü sevimli çocuklar. Okula gidiyorlar, şarkılar söylüyorlar. Sonra çekik gözlü Moğollar. Sonra ufak tefek Çinliler. Karıncalar gibi kaynaşıyorlar. Tarlalara serpilmişler, pirinç

ayıklıyorlar. Hep bir örnek, mavi giyinmişler. Maviyi ne çok seviyorlar? (s. 9).

Sonra fırça darbeleri gibi Japon adaları. Kıyılarında beyaz gemiler. Ne çok gemiler? Balıkçılar. Duman püskürten fabrika bacaları. Bir kaynaşma da burada. İnsanlar ateş almış gibi saldırıyorlar sağa sola. İstekleri akıllarından ilerde. Ama çocuklar akıllı. Çocuklar büyüklerine benzemiyorlar. Onlar tüm çocuklar gibi sevimli (s. 9).

Döndüm güneyden batıya doğru. Çin ülkesinden adalara indim. Parça bölük binlerce ada, saymakla bitmez. Portakalın en renkli bölgeleri buralar. Hem de kalabalık. İnsanlar, kuşlar, hayvanlar... En aşağılarda büyük bir ada. Avustralya kıtası. Kangurular zıplıyor. Kucaklarında yavruları. Karagözlü sevimli çocuklar... (s. 10).

Bir uyandım ki Panama kanalı'nı geçiyorum. Amerika yolcusu gemiler sıraya dizilmiş (s. 10).

4.4.1.4.2. Kişisel Gelişime Yönelik İletiler

Yazar, bölge ve milliyet ayrımı yapmadan tüm dünya insanlarını, çocuklarını düşünür ve sever; kötü şartlarda yaşayanlar için üzülür:

İnsanlar yoksa, yaşam da yok (s. 10).

Kiminiz sıkıntılar içindediniz. Buradan görüyorum ve üzülüyorum. Afrika'nın kara çocukları, Uzakdoğu'nun

sarı çocukları, Anadolu'nun, İran'ın, Hindistan'ın yoksul çocukları... Kavruk yüzlü, yanık çocuklar... (s. 3).

Çocukların ilgiye muhtaç oldukları, yalnız kalmaktan sıkıldıkları belirtilir:

Aralarında bir çocuk dolaşüyor. Yalnız kalmış, arkadaş arıyor. Kimse bakmıyor çocuğa. O da önüne gelene sataşüyor (s. 4).

Yazar, çocukların ilgilerini çekip ufuklarını açmak için onlara meslek tavsiyesinde bulunur:

Büyünce siz de birer pilot kaptan olun, Dünyayı benim gibi yukarılardan seyredin. İçtenlikle salık veriyorum (s. 8).

4.4.1.4.3. Toplumsal Yapıya Yönelik İletiler

Yazar, dünya üzerinde gezerken iki çocuk dikkatini çeker. Çocuklardan biri, okumak istemesine rağmen ailesi tarafından okula gönderilmez, çalıştırılır; diğeri ise imkânlarının uygun olmasına ve ailesinin ilgi ve ısrarına karşın okumak istemez. Yazar, bu durumu çocukların dikkatine sunarak, ellerindeki imkânların farkına varmalarını ister:

Çerden çöpten bir evin önüne oturmuş, eline çenesine dayamış düşünür. Ne anası, ne babası var. Nereye gittiler, Kimbilir? Tek başına ne yapar bu çocuk? Büyüteçleri ayarlayıp uzun uzun baktım. Yanında duvara dayalı bir deynek vardı. Yüzüne sinekler

konmuştu. Yüzü ağlamaklıydı. Çok canı sıkılıyordu. Biraz sonra anladım nedenini. Onu okula göndermiyorlardı. Bugün “öküzleri güt” demişlerdi. Değneği alıp öküzleri ahırdan çıkardı. Kırlara doğru sürdü. Yüzünde sıkıntı vardı. Ağlamamak için kendini zor tutuyordu (s. 3).

Derken gene bir çocuk ilişti gözüme. Bakımlı, tombul, beyaz... Kırmızı kiremitli evin önünde, çiçeklerle donanmış bahçede annesiyle tartışıyorlar. Annesi okul çantasını uzatıyor, o almak istemiyor. Okula git diyor annesi, o gitmem diyor. Suratını asıyor. Böyle güzel günde okula mı gidilir, usandım diyor (s. 4).

Öyküde, Amerika'nın varlıklı bir ülke olduğuna, dünya insanların çalışıp çalışıp emeklerini Amerika'ya ulaştırdıklarından eleştirel bir gözle bahsedilir:

Dünyanın dört bir yanından gemiler, şilepler, uçaklar, Amerika'ya mal taşıyordu. Dünyanın insanları karıncalar gibi çalışıp, üretip, Amerika'yı doyurmağa çalışıyorlardı. Onun için varlıklıydı Amerika. Ambarları depoları dolup taşıyordu (...) Binlerce taşıt gece gündüz durmadan Amerika'ya para getiriyordu (s. 7).

Bir yandan da ABD'nin olumsuz tarafları, ABD insanının varlıklı olmasına rağmen, huzuru bulamadığı ve içine düştüğü olumsuz durumlar gözler önüne serilmiştir:

Kimi insanlar delirmiş gibi ellerini kollarını sallıyorlar, bağırıp çağırıyorlardı. Ne diyordu bunlar? İçkiler içiyorlardı, uyuşturucular alıyorlardı. Birbirlerine kurşun sıkıyorlardı. Kimisi de can sıkıntısından patlıyordu. Hastaydı bu ülkenin bazı insanları (s. 7).

Yazar, ABD'deki çocuklar hakkındaki gözlemleri anlatırken, çocukların her yerde güzel ve masum olduklarını vurgular, zenci çocukların sınıfsal farklılığa tutulmasından ise yakınır, üzüdür:

Çocuklar güzeldi, Tüm ülkelerin çocukları gibi. Akli, karalı, kırmızı çocuklar... Oynuyorlar, koşuyorlar, gültüyorlardı. Henüz hastalanmamıştı onlar. Kimisinin bol oyuncakları vardı. Kırıp döküyorlardı. Bahçeler, parklar yapılmıştı onlar için. Küçük trenlere biniyorlardı. Zenci çocuklar kıyılara dikilmiş, onlara bakıyordu. Girmeleri yasaktı demek? Usulca gidip kendi mahallerinde oynuyorlardı. Onların bölgeleri ayırıydı. İçime bir acı çöktü, üzüldüm. Hemen uzaklaşayım buralardan dedim (s. 7-8).

Ticaret gemilerinin kaptanlarını çağdaş korsanlara benzeten yazar, bilim adına yapılan gezi ve yolculukların erdemine değinir:

Koca şapkalı kaptanlar çağdaş korsanlar gibi gururla bakıyorlar çevreye. Ben de kaptan olduğum için utanyorum. Ama ben onlar gibi değilim. Ben bilimsel incelemeler yapıyorum uzayda (s. 10).

Yazar, üzerinde dolaştığı ülkelerden, Filistin topraklarının, içinde bulunduğu savaş durumundan bahsederek insanların ve özellikle çocukların yaşadığı acılardan ötürü üzüntülerini ifade eder, savaşız bir dünya arzusunu belirtir:

Bir baktım Akdeniz'i geçmişim. Top sesleri, tüfek takırtıları duydum. Büyüteçlerimi ayarlayıp baktım. Filistin üstündeyim. Savaş bölgesi. Ah buraları hiç görmek istemezdim. Yeryüzünün yüz karası. İnsanlar canavar gibi birbirlerini öldürüyor. Hele yıkıntılar içinde çocukları görmüyor muyum, kahroluyorum! Gene gördüm o çocukları. Kimisi aç, kimisi yaralı, ağlaşıyorlar. Ben gözlerimi yumuyorum. Göğsümü yumrukluyorum. Etmeyin bunu etmeyin! Çocuklara kıymayın! Çocukların hiçbir suçu yok! Dünyamıza yakışmıyor!.. (s. 11).

Yazar, öykünün sonunda vermek istediği mesajı açık bir şekilde ifade eder ve insanlığın ancak bilim ve sanatla yükseleceğini belirtir. Yazar bu kısımda doğrudan çocuklara seslenir ve bu konuda onların üzerine düşen görev ve sorumluluğu hatırlatır, vurgular:

Ah çocuklar, elimde olsa, savaşları çıkaranları buraya getirir baktırırdım Dünyaya; Sorardım, görüyor musunuz ettiğinizi? O zaman belki anlarlardı. Ben buradan iyice görüyorum ki Dünyamıza iyilik yakışır, güzellik yakışır. Bilimle, sanatla, yücelmek yakışır. İnsanlar barış içinde, kardeşçe yaşamalı. Birbirlerine ellerini, yüreklerini uzatmalı. O zaman hep mutlu

olacaklar. Siz çocuklar yapacaksınız bunu. Güzel Dünyamızı daha güzelleştireceksiniz. Sizlere güveniyorum (s. 11).

“Alo Çocuklar” adlı öykü, kullanılan dil ve üslup, içerik açısından ortaokul öğrencilerinin düzeylerine uygun olup hedef kitle için uygun iletiler taşımaktadır. Öyküde, insanlar arasındaki eşitlik ve kardeşlik, dünya barışı, çocuk ve yaşam sevgisi iletileri öne çıkarılmıştır. Öyküyü, işlediği insan ve yaşam sevgisi, dünya coğrafyası ve kültürleri hakkında bilgiler vermesi açısından ortaokul Türkçe ve sosyal bilgiler dersinde, işlenen konunun genişletilmesi amacıyla yardımcı metin olarak kullanmak mümkündür.

4.4.2. “Bulut At”

4.4.2.1. İç Yapı

“Bulut At”, *Alo Çocuklar* kitabının ikinci öyküsüdür. 9 sayfadan (s. 13-21) oluşan öyküde 2 resim kullanılmıştır. Renkli olarak hazırlanmış resimler, öykünün konu gelişimine paralel, ilgili bölümle pekiştirici ve çocuğun hayal gücünü zenginleştirecek; çocukta heyecan ve merak uyandıracak niteliktedir. Öyküde kullanılan yazı puntosu 14 olup çocukların rahatça okumaları için uygun büyüklüktedir.

4.4.2.2. Konu

Öyküde işlenen, bir çocuğun düşüdür. Ahmet adında bir çocuğun, hayalinde, yanına arkadaşlarını da alarak ak bir küheylan

üzerinde dünyayı dolaşıp yardıma ihtiyacı olanlara, arkadaşlarıyla yaptıkları yardımlar anlatılır.

4.4.2.2.1. Olay Örgüsü

Ahmet, günün birinde, düşünde, evlerinin yakınından dörtnala koşan koca bir at görür, şaşkınlık ve hayranlıkla onu izler. Umut ve heyecan içinde, kapılarının önünden geçen ata biner:

Narlı dağının üstünde ak buluttan şaha kalkmış kocaman bir at dörtnala koşuyordu. Dağı atlayacaktı neredeyse. Kulaklarını dikmişti, başını ileri uzatmıştı. Bacakları toza dumana karışmıştı. Kuyruğu bir tutam dağılmıştı gökyüzüne? (...) Koca dağın üstünü boyan boya doldurmuş. Ayakları yerde, başı yıldızlarda. Şaha kalkmış koşuyor. Sütbeyaz küheylan. Yeleleri rüzgârda savruluyor (s. 13).

Ahmet sıçrayıp bindi üstüne. Eğilip yeleleri kavradı. Ayaklarını karnına yapıştırdı. Koşuyordu şimdi dağların yaylaların üstünden (s. 13).

Atla beraber gökyüzünde uçmaya başlayan Ahmet'i gören çocuklar, ondan kendilerini de yanına almasını isterler. Ahmet ise yakın arkadaşları Ayşe, Hasan, Ali ve Nuran'ı yanına alır ve hep beraber neşeyle gezmeye başlarlar. Bu arada rastladıkları, yardıma ihtiyacı olan insanlara yardım ederler. Dinlenmek için mola verdikleri bir sırada, bir çiftçinin yardım istemesi üzerine elbirliğiyle tarlasındaki zararlı otları ayıklarlar, sürüsünü toparlamakta zorlanan bir çobana yardım ederek sürüsünü toplamasını sağlarlar. Ahmet ve

arkadaşları, bir denizin üzerinden geçerken, koca bir balığın sürüklemeye çalıştığı bir balıkçı teknesi görürler. Denizin ortasında çırpınan balıkçıya yardım edip onu kurtarırlar.

4.4.2.1.2. Öykünün Başkışisi ve Diğer Kişiler

Öykünün kahramanı Ahmet'tir. Ayrıca Ahmet'in arkadaşları: Ayşe, Hasan, Ali ve Nuran da öyküde ismi geçen diğer kişilerdir.

Ahmet, hayal dünyası ve gücü gelişmiş; arkadaşlarını ve insanları seven, onlara yardım etmekten mutluluk duyan bir köy çocuğudur. Kurduğu bir düşte, ak, kocaman bir küheylanın evlerine doğru geldiğini hayal eder. Küheylana biner, yakın arkadaşlarını da yanına alarak beraber dünyanın değişik bölgelerini gezerler:

Ahmet kapının önüne dikilip baktı. Kalbi küt küt vurdu göğsünde. Amma güzel attı ha! Hem ne kadar büyük (s. 13).

Herkes başını kaldırmış, hayranlıkla kendisine bakıyordu. "Beni de al, beni de götür!" diye bağıırıyordu çocuklar. Atını geri döndürdü. Ayşe'yi, Hasan'ı, Ali'yi, Nuran'ı kollarından çekip bindirdi atının sağrısına (s. 14).

Ahmet ve arkadaşları çeşitli olaylarla karşılaşrlar, maceralar yaşarlar. Öykünün sonunda kendisine seslenilmesiyle kurduğu düştten uyanan Ahmet, yaşadıklarının hayal olmasına üzülür:

Tam ata binip köye döneceklerdi, Ahmet bir ses duydu,

-Nereye bakıyorsun Ahmet, niye daldın öyle, ha?

Ahmet silkinip kendine geldi. Baktı atı yoktu gökyüzünde, gitmişti.

-Tüh bee, diye söylendi (s. 21).

4.4.2.1.3. Öyküde Yer ve Zaman

Öyküde anlatılanların geçtiği zamanla ilgili bir bilgiye yer verilmemiştir. Anlatılanlar, bir gün gibi kısa bir zaman diliminde yaşanır. Öyküde herhangi bir yer ismi de kullanılmamış olup; anlatılanlar, bir köy, bir kent ve dağ, çayır, orman, ova, deniz gibi coğrafi yerlerde geçer.

4.4.2.1.4. Öyküde Bakış Açısı

Öyküde, üçüncü tekil şahıs anlatım kullanılmıştır:

Herkes başını kaldırmış, hayranlıkla kendisine bakıyordu. Beni de al, beni de götür!” diye bağıırıyordu çocuklar. Atını geri döndürdü. Ayşe’yi, Hasan’ı, Ali’yi, Nuran’ı kollarından çekip bindirdi atının sağrısına (s. 14).

Ahmet silkinip kendine geldi. Baktı atı yoktu gökyüzünde, gitmişti.

-Tüh bee, diye söylendi (s. 21).

4.4.2.3. Çocuk Edebiyatı ve Türkçe Eğitimi Açısından

Öykünün Çözümlemesi

4.4.2.3.1. Öykünün Dil ve Anlatımı

Öyküde kullanılan cümleler 5-6 kelimedenden oluşmaktadır. Paragraflar da genel olarak 5-6 cümleden oluşur. Öyküde, konuşma cümlelerine sıkça yer verilmiştir.

4.4.2.3.2. Kelime, Atasözü ve Deyimler

Öyküde, yerel ağız özellikleri taşıyan ve çocukların anlamını bilemeyecekleri düşünülen bazı kelimelerden söz edilebilir: “*Sağrı.*” vb. Öyküde atasözlerine yer verilmemiştir.

Öyküde kullanılan deyimler şunlardır: “*Dörtnala koşmak, kulaklarını dikmek, şaha kalkmak.*” vb.

4.4.2.4. Çocuğa Görelik Açısından Öykünün

Çözümlemesi

4.4.2.4.1. Kişisel Gelişime Yönelik İletiler

Hayal kurmanın, çocukların kişisel gelişimi ve yaratıcılık becerisi kazanmasında önemli bir yeri ve işlevi vardır. Özellikle başarıya, yardımlaşma ve dostluğa, daha yaşanılabilir bir dünyaya yönelik hayaller, çocuğun kendini geliştirmesi ve sosyalleşmesi için önemlidir. Bir düşe dayanan bu öykü, bu anlamda çocuklar için güzel bir örnek olarak kabul edilebilir.

Öyküde, gezip dolaşıp farklı insanlar ve yerler görmenin mutluluğu ve heyecanından bahsedilerek insan ve yaşam sevgisi vurgulanır:

*-Uzaklara!.. diye bağırdı. Kimbilir ne güzel oralar!
Yeni yerler görmek istiyorum. Yeni renkler, yeni
çiçekler. Yeni insanlar. Yeni insanların yüzleri,
gözleri, sesleri ve sıcak merhabaları... Yeni dağlar
görmek istiyorum. Sonra dereler, ovalar. Sonra
denizler, denizlerin kıyıları, vapurlar, kayıklar.. Koş
atım koş, beni uzaklara götür. Tüm dünyayı görmek
istiyorum (s. 14).*

*Ahmet uzaklara bakıyordu. Yüzü umutlar içinde
mutluydu (s. 14).*

Öyküde, yardım etmenin, insanlar arasındaki sevgi ve dostluğu pekiştirici etkisine değinilir, kişinin kendisine yapılan bir iyilik karşısında teşekkür etmesi gerektiği vurgulanır:

*Çiftçi nasıl teşekkür edeceğini bilemedi. Herbiri için
ayrı “sağol” çekti (s. 17).*

Siz sağolunuz. Ömrünüz uzun ola (s. 18).

4.4.2.4.2. Sevgi ve Yardımlaşmaya Yönelik İletiler

Öyküde öne çıkan tema, insan sevgisi ve yardımlaşma, dayanışmadır. Bu iletilerle ilgili çeşitli örnekler verilmiştir. Kişinin, çevresindekilere ve diğer insanlara yardım edip sıkıntılarını gidermekle iyi bir insan olabileceği, yardımlaşma ve dayanışmanın, paylaşmanın önemi ve güzelliği belirtilir:

Adam tarlasında çalışıyor, yaramaz otları ayıklıyordu.

*– Hey arkadaşlar, kalkın. İş başına! Önce yaramaz
otların hangileri olduğunu öğrendiler. Sonra savaşa*

giren erler gibi saldırdılar tarlaya. Bir saatte temizleyip çıktılar (...) Haydin arkadaşlar gidiyoruz! Yeni işlere, yeni ufuklara, yeni insanlara!..

-Kehoo!.. (s. 17).

Bir çoban, sürüsünü toplayamıyordu (...)

-İnip yardım edelim çobana, dedi. Sıkıntıda olan herkesin yardımına koşarız biz. İnip çobanın sürüsünü topladılar. Gideceği yere götürdüler.

-Haydi hoşça kal çoban ağa, ne zaman istersen çağır bizi! Hemen geliriz (s. 17-18).

Bir balıkçı teknesi gördüler, denizin ortasında çırpınıyordu. Kocaman bir balık oltanın ipini çekiyor, kayığı peşinden sürüklüyordu.

-Aman yetişelim, balıkçı tehlikede. Hoop indiler denizin üstüne. Oltanın ipini atın boynuna bağladılar.

-Çek yiğidim haydi!.. Kocaman balık kuzu gibi geldi, kayığa uzandı. Ağzını açıp kapadı birkaç kez (s. 18).

-Haydi arkadaşlar gidiyoruz. Bakın orada bir kent var. Kimbilir neler göreceğiz, kimlere yardım edeceğiz (s. 19-20).

-Gidelim! Nerede insan varsa oraya gidelim. Sıkıntularına çare bulalım. Mutluluklarına ortak olalım. İşte o zaman gerçek insanız diye övünelim (s. 20).

-Dağılalım arkadaşlar. Herkes bir işin ucundan tutsun (s. 20).

Attan inip kente dağıldılar. Hem gezdiler, hem yardım edileceklere yardım ettiler. Yeni arkadaşlar buldular, yeni insanlar tanıdılar. Birçok şeyler öğrendiler (s. 20-21).

Bir arada olmanın, beraberliğin güzelliği; kişiyi mutlu kılacağı; mutlulukların paylaşıldıkça artacağı vurgulanır:

Birlikte olunca ne güzel oluyordu herşey. Mutluluklar, güzellikler başkalarıyla bölüştükçe çoğalıyordu (s. 16).

Atın üstünde el ele tutuşup türküler söylediler, seslerini birbirine katıp gökyüzünü çınlattılar. Neşeyle doldurdular koca boşluğu (...) Tatlı tatlı başı dönüyordu herkesin.

- Oh ne güzel, her şey, dedi Hasan.

-Evet çok güzel, diye onayladı öbürleri (s. 16).

Mavi dalgalar, serin rüzgar hop hop ediyordu yüreklerinde. Coşkuyla bağırıyorlardı:

-Heyy Dünya, heey insanlar, ne güzelsiniz... Yaşamak ne güzel! (s. 20).

-İyi ki sizi de aldım, dedi Ahmet. Ben yalnız başıma ne yapardım, bu gezinin tadını nasıl çıkarırdım? (s. 20).

Yardım edilecek ne çok insan vardı?.. İşçiler, çöpçüler, hamallar... Kanter içinde çalışıyorlardı (s. 20).

Öyküde, çocuklarda doğa sevgisini güçlendirip pekiştirecek iletiler bulunur:

Yeni dağlar görmek istiyorum. Sonra dereler, ovalar.

Sonra denizler, denizlerin kıyıları (s. 14).

Geniş bir çayırdı indikleri ova. Yemyeşildi. Yakında bir orman vardı. Kuş sesleri duyuluyordu (...) Çeşit çeşit meyveler olmuştu. Kuş üzümleri, böğürtlenler, yaban armutları... Kimsenin değildi, herkesindi. Doyuncaya değin toplayıp yediler. Ormanın kıyısındaki pınardan su içtiler. Çayıra uzanıp biraz dinlendiler (s. 16-17).

Ova bitti, deniz başladı. Sonsuz bir mavilik, dalga dalga kıvıldıyordu (s. 18).

“Bulut At” adlı öykü, kullanılan dil ve üslup, içerik açısından ortaokul öğrencilerinin düzeylerine uygun olup hedef kitle için uygun iletiler taşımaktadır. Öyküde, insanlar arasındaki birlik, dayanışma, dostluk, sevgi ve yardım iletileri ön plandadır. Öyküyü, işlediği insan ve yaşam sevgisi ve yardımlaşma, dayanışma iletileri bakımından ortaokul Türkçe derslerinde, işlenen konunun genişletilmesi amacıyla yardımcı metin olarak kullanmak mümkündür.

4.4.3. “Dağın Ardı”

4.4.3.1. İç Yapı

“Dağın Ardı”, *Aloo Çocuklar* kitabının üçüncü öyküsüdür. 9 sayfadan (s. 22-30) oluşan öyküde 2 resim kullanılmıştır. Renkli olarak hazırlanmış resimler, öykünün konu gelişimine paralel, ilgili bölümle pekiştirici ve çocuğun hayal gücünü zenginleştirecek;

çocukta heyecan ve merak uyandıracak niteliktedir. Öyküde kullanılan yazı puntosu 14 olup çocukların rahatça okumaları için uygun büyüklüktedir.

4.4.3.2. Konu

Öyküde, aralarında bir dağ bulunan iki komşu ülke çocuklarının söylenti ve yersiz korkularından ötürü çok istemelerine rağmen birbirlerini ve birbirlerinin yaşadıkları yeri görememeleri ve sonunda içlerinden merakını yenemeyen bir çocuğun, aradaki dağı aşmasıyla iki ülke çocuklarının bir araya gelmesi ve kaynaşması anlatılır.

4.4.3.2.1. Olay Örgüsü

Ahmet, dedesiyle beraber köyde yaşayan bir çocuktur. Ahmetlerin yaşadığı bölgenin hemen yanında, bir dağın ardında, başka bir ülke ve orada yaşayan insanlar vardır. Ahmet, o ülkeyi ve orada yaşayan çocukları çok merak eder ve onlarla tanışmak ister. Ne var ki dedesi, yersiz korku ve sebepler öne sürerek Ahmet'in bu isteğine sürekli karşı çıkar. Önceleri dedesine inanan Ahmet, zamanla dedesinin sözlerinden kuşkulandır ve merakına yenik düşer. Bir gün kendi başına yola koyulur, aradaki dağı aşar ve komşu ülke topraklarına geçer. Oradaki çocuklarla nasıl tanışacağını düşünürken bir grup çocuğun da kendi ülkesindeki çocuklarla tanışmak istediğini ve bunun için yola çıktıklarını görür. Yanlarına gider, tanışır ve aralarındaki ön yargılar, korkular eriyip gider.

4.4.3.2.2. Öykünün Başkışisi ve Diğer Kişiler

Öykünün kahramanı Ahmet'tir. Ahmet'in dedesi ve komşu ülkenin çocukları öyküde geçen diğer karakterlerdir.

Ahmet, meraklı, yaşamı ve insanları seven bir çocuktur. Komşu ülkeyi ve oranın çocuklarını çok merak eder. Dedesi ise Ahmet'in bu isteğine hep karşı çıkar:

-Şu dağın ardında ne var dede? Merak ediyorum.

Görmek istiyorum oraları (s. 22).

-Olmaz, otur oturduğun yerde. Yalnız gidemezsin, tehlikeli. Ben de yürüyemem. Çok yorgunum (...) Sus gayri oğlum. Otur oturduğun yerde. Ben uyuyacağım, yorgunum. Sen de uyu, gözlerini kapa. Hiçbir yere gidemezsin. Ben neredeysem sen de oradasın (s. 22-23).

Dağın ardına gitmek, oraları görmek isterdi. Dedesi engel olurdu. "Tehlikelidir, canavar var, insanı yutar" diye korkuturdu. Ahmet önce inanıyordu bu sözlere, sonra inanmaz oldu. İçinde bir merak gittikçe büyüyordu (s. 24-25).

Ahmet, meraklı, cesur bir çocuktur. Dedesinin kendisini oyaladığını anlayınca tek başına yola çıkar, dağı aşar ve sonunda istediği gibi komşu ülkeye, oranın cıvıl cıvıl çocuklarına kavuşur:

Dağın ardına gidecekti. Ne olursa olsun gidip görecekti oraları. Gitmemek elinde değildi. Meraktan çatlıyordu (s. 25).

4.4.3.2.3. Öyküde Yer ve Zaman

Öykünün geçtiği yer ve zaman ile ilgili bir bilgiye yer verilmemiştir. Öykü, ismi belirtilmemiş iki komşu ülkede geçer.

4.4.3.2.4. Öyküde Bakış Açısı

Öyküde, üçüncü şahıs ağız anlatım kullanılmıştır:

Dağın ardına gidecekti. Ne olursa olsun gidip görecekti oraları. Gitmemek elinde değildi. Meraktan çatlıyordu (s. 25).

El ele verdiler, geniş bir halka oldular. Birlikte yürümeye başladılar (s. 29).

4.4.3.3. Çocuk Edebiyatı ve Türkçe Eğitimi Açısından

Öykünün Çözümlemesi

4.4.3.3.1. Öykünün Dil ve Anlatımı

Öyküde kullanılan cümleler 5-6 kelimedenden oluşur. Öyküde uzun paragraflara yer verilmiştir.

Öyküde çeşitli yazım yanlışları ve baskı hataları göze çarpar: “*Heryer (s. 22), hiçbir (s. 23), koşmağa, beklemeğe (s. 27), inanmıyalım (s. 30)*” vb.

4.4.3.3.2. Kelime, Atasözü ve Deyimler

Öyküde atasözlerine yer verilmemiştir. Öyküde, yerel ağız özellikleri taşıyan ve çocukların anlamını bilemeyecekleri düşünülen kelimelere rastlanmamıştır. Öyküde kullanılan bir deyim vardır: “*Meraktan çatlamak.*”

4.4.3.4. Çocuğa Görelik Açısından Öykünün

Çözümlemesi

4.4.3.4.1. Kişisel Gelişime Yönelik İletiler

Öyküde, insanların birbirlerine karşı ön yargılı oldukları, gidip görmedikleri yerler, insanlar hakkında yersiz korku ve kaygılar besledikleri vurgulanır:

-Kurtlar, kuşlar var. Canavarlar var. Hap diye yutarlar insanı.

-Nasıl insanlar onlar?

-İyi değil, tehlikeli. Buraya gelirlerse bize zarar verirler (...) Evlerimizi alırlar. Bahçelerimize girerler. Bizi öldürürler (s. 23).

Aynı değil dedeciğim. Kimse kimseye benzemiyor. Dereler tepeler de benzemiyor. Heryer bir başka. Ben oraları görmek istiyorum (s. 22).

-Sizin orada canavar varmış öyle mi?

-Hayır, yok. Sizin burada?

-Burada da yok.

-İyii... Anlaştık öyleyse. Söylentilere inanmayalım. Birbirimizden korkmayalım. Bugüne kadar boşuna korkmuşuz. Bizi aldatmışlar.

-Bizi de aldattılar. Ama bundan sonra aldanmayız. Bitti gayri. Dostluk çağı başlıyor. Kardeşlik çağı... (s. 29-30).

Ön yarguların kişinin elini kolunu bağıladığı, insanın merak ve sevgi duygularıyla hareket ederek korkularının üzerine gittiği

takdirde onları yeneceği; yeni insanlar, yeni yerler görmenin kişiyi mutlu edeceği vurgulanır:

Belki buradan daha güzeldi oralar. Güzel olmasa bile görmek istiyordu. Hep aynı şeyler sıkıyordu insanı. Ne olurdu bir görseydi? Dağları, taşları nasıldı? Çocuklar hangi oyunları oynarlardı? Adları neydi? Gözleri ne renkti? Sesleri nasıldı? Ah şimdi onların yanında olsaydı (s. 25).

Dağın ardına gidecekti. Ne olursa olsun gidip görecekti oraları. Gitmemek elinde değildi. Meraktan çatlıyordu (...) Yeni yerler göreceğim, yeni insanlar tanyacağım diye heyecanlanıyordu. Kalbi vuruyordu göğsünde (s. 25).

Dağın arkalarını iyice merak etmeye başladı. Oralar belki daha da güzeldi (s. 26).

Bir tümseğin arkasına gizlenip beklemeğe başladı. Nasıl çocuklardı acaba? Kendisine bir kötülük yaparlarmıydı? (s. 27).

Öyküde, insanların birbirlerine karşı önyargılı olmalarına karşın, çocukların bu anlamda daha iyi niyetli, saf ve samimi oldukları; birbirlerini tanımayan insanların, bir araya gelerek, görüşerek, konuşarak kendilerini daha iyi ifade edip karşısındakileri daha yakından tanıyacağı ve ön yargıların yersizliğinin anlaşılacağı vurgulanır:

Bu güzel ülkede yaşayan insanları bulmak, çocuklarla tanışmak istiyordu (s. 26).

-Gidelim! Dağın ardını görelim. Oraları tanıyalım, diyordu birisi.

-Gidelim! Diye bağıyordu öbürleri.

-Ya bizi kovarlarsa? Oraya gitmemizi istemezlerse?

-Olsun, gene gidelim. Biz siz konuk geldik diyelim. Tanışmak istiyoruz diyelim.

-Tamam, öyle diyelim.

Ahmet yerinden doğruldu,

-Ben de tanışmak istiyorum, onun için geldim, dedi.

-Öyle mi, nerelisin sen?

-Dağın ardından.

-Aman ne iyi. Biz de oraya gidiyorduk. Sizi merak ediyoruz,

-Ben de sizi...

-Gel öyleyse tanışalım. Dost olalım. Biz seni burada gezdirelim. Sen de bizi ülkeneye götür.

-Peki, kabul.

El ele verdiler, geniş bir halka oldular. Birlikte yürümeye başladılar (s. 29).

Öyküde, çocuklarda doğa sevgisini güçlendirip pekiştirecek
iletiler bulunur:

Çok güzel yerlerdi buralar. Yemyeşil ormanlar, çayırlar, otlaklar... Sığır sürüleri, koyun sürüleri... Ağaçlarda güzel sesli kuşlar ötüyordu. Sincaplar

oradan oraya koşuyor, tavşanlar birbirini kovalıyordu (s. 26).

Dağın tepesinde büyük kayaların önünden geçti. Başını kaldırıp baktı, uçları gökyüzüne değiyordu sanki. Duvar gibi diktiler. Büyüklüğünün güzelliği etkiliyordu insanı (...) Deniz gibi yeşildi her yer. Bakımlı köylerin kıyılarında bağlar, bahçeler, güzel tablolar gibi uzanıyordu (s. 26).

“Dağın Ardı” adlı öykü, kullanılan dil ve üslup, içerik açısından ortaokul öğrencilerinin düzeylerine uygun olup hedef kitle için uygun iletiler taşımaktadır. Öyküde, sevgi, kardeşlik, dostluk ve yaşama arzusu iletileri öne çıkarılmıştır. Öyküyü, işlediği insan ve yaşam sevgisi iletileri açısından ortaokul Türkçe derslerinde, işlenen konunun genişletilmesi amacıyla yardımcı metin olarak kullanmak mümkündür.

4.4.4. “Üzüm Ekmek”

4.4.4.1. İç Yapı

“Üzüm Ekmek”, *Aloo Çocuklar* kitabının dördüncü öyküsüdür. 9 sayfadan (s. 31-39) oluşan öyküde 1 resim kullanılmıştır. Renkli olarak hazırlanmış resim, öykünün konu gelişimine paralel, ilgili bölümle pekiştirici ve çocuğun hayal gücünü zenginleştirecek; çocukta heyecan ve merak uyandıracak niteliktedir. Öyküde kullanılan yazı puntosu 14 olup çocukların rahatça okumaları için uygun büyüklüktedir.

4.4.4.2. Konu

Öyküde, Cem adlı bir çocuğun, yemek yemeye karşı olan iştahsızlığı, ailesinin Cem'in yemek yememesine ve yeterli beslenmemesine karşı gösterdikleri tepki ve bu konuda Cem'e yaptıkları baskı anlatılır.

4.4.4.2.1. Olay Örgüsü

Cem; anne, baba, abla ve ninesiyle beraber yaşar. 10 yaşında olan Cem, gelişim döneminin özelliklerine paralel bir hareketlilik içindedir. Yaşıtlarıyla vakit geçirir, oyunlar oynar, kavga eder. Ailesinin Cem'den asıl şikâyeti ise Cem'in iştahsızlığıdır. Özellikle babası, Cem'in iştahsızlığı ve önüne getirilen yemeklere burun kıvrmasından rahatsızdır. Kızarak, bağırarak hatta tehditle Cem'in yemek yemesini sağlamak ister. Tüm aile bu konuda aynı düşündür. Ne var ki Cem, tutumunu değiştirmez. Oturdıkları sokakta yeni bir inşaat yapılır o ara. Yapılan inşaat ve orada çalışan işçiler Cem'in dikkatini çeker. Cem, yine yemek yemeden sokağa çıktığı bir gün, inşaat işçilerinin bağdaş kurarak yere oturduklarını ve önlerindeki ekmeğe, üzümden iştahla yediklerini görür. Bunun üzerine acıktığını hisseden Cem eve koşar, ninesinden kendisine ekmeğe ve üzüm getirmesini ister. Masa yerine işçiler gibi yere bağdaş kurup oturur ve onlar gibi iştahla önündekileri yer.

4.4.4.2.2. Öykünün Başkışısı ve Diğer Kişiler

Öykünün kahramanı Cem'dir. Ayrıca Cem'in ailesi, arkadaşları Levent ve Aydın, sokaktaki inşaatta çalışan işçiler, öyküde geçen diğer kişilerdir.

Cem, hareketli, oyun oynamayı seven, zayıf, uzun boylu bir çocuktur:

Cem on yaşında, ince uzun boylu, canlı bir çocuktur. Yerinde duramazdı. Top oynar, koşar, bisiklete biner, ter içinde kalırdı (s. 31).

Cem yaşının da verdiği hareketlilikle yerinde duramaz, ya oynarken başına bir şey gelir ya arkadaşlarıyla kavga eder:

Hiç kulağına girmezdi. Eli yüzü bacakları yara içindeydi. Ya düşer, ya çarpışır, olmazsa birileriyle dövüşür, olaysız gün geçirmezdi (s. 31).

Cem yemek konusunda iştahsızdır ve seçicidir. Bu durum ailesinin ona kızmasına sebep olur. Babasının baskı ve tehditleri Cem'i üzer:

O zaman yatağına kapanır, yüzünü kollarının arasına saklar, dışarı çıkacağı zamanı beklerdi. Çok da iştahsızdı. Önüne ne koyarlarsa burun kıvrırdı (s. 31).

4.4.4.2.3. Öyküde Yer ve Zaman

Öyküde anlatılanların geçtiği zamanla ilgili bir bilgiye yer verilmemiştir. Anlatılanlar bir gün gibi kısa bir zaman diliminde yaşanır. Öyküde herhangi bir yer ismi de kullanılmamıştır.

4.4.4.2.4. Öyküde Bakış Açısı

Öyküde, üçüncü şahıs ağız anlatım kullanılmıştır.

Hiç kulağına girmezdi. Eli yüzü bacakları yara içindeydi. Ya düşer, ya çarpışır, olmazsa birileriyle dövüşür, olaysız gün geçirmezdi (s. 31).

Babası üstelemedi. Salona geçip sigara yaktı (s. 35).

4.4.4.3. Çocuk Edebiyatı ve Türkçe Eğitimi Açısından

Öykünün Çözümlemesi

4.4.4.3.1. Öykünün Dil ve Anlatımı

Öyküde kullanılan cümleler 5-6 kelimedenden oluşur. Paragraflar da genel olarak 5-6 cümleden oluşmuştur. Öyküde, konuşma cümlelerine sıkça yer verilmiştir.

Öyküde çeşitli yazım yanlış ve baskı hataları göze çarpar: “*Apartuman* (s. 37), *yemeğe* (s. 39).” vb.

4.4.4.3.2. Kelime, Atasözü ve Deyimler

Öyküde atasözlerine yer verilmemiştir. Öyküde, yerel ağız özellikleri taşıyan ve çocukların anlamını bilemeyecekleri düşünülen kelimelere rastlanmamıştır.

Öyküde kullanılan deyimler şunlardır: “*Küplere binmek, burun kıvrırmak, üzerine titremek, burnundan solumak.*” vb.

4.4.4.4. Çocuğa Görelık Açısından Öykünün

Çözümlemesi

4.4.4.4.1. Eğitim Öğretime Yönelik İletiler

Öyküde, terli hâldeyken soğuk içeceklerin içilmemesi gerektiği bilgisi verilir:

Terliyken gazoz içilir mi? (s. 35).

4.4.4.4.2. Kişisel Gelişime Yönelik İletiler

Cem'in ailesi özellikle de babası, Cem'in iştahsızlığı karşısında sert ve baskıcı bir tutum izler. Bu da Cem'in, daha inatçı bir hâle gelip kendi bildiğinde diretmesine sebep olur. Baskıcı ve sert bir tutumun çocuklar için faydalı olmadığı vurgulanır:

Babası birden doğrulup elini kaldırdı,

-Yut, yut! Çabuk ol! Tokadı yiyeceksin, rezil!

"-Gene hapsederim bak, derdi babası. Bir hafta dışarı çıkamazsın (s. 31).

Babası, üsteledi,

-Ye ulan, açlıktan öleceksin! (...) Babası yutkundü.

Burnundan soludu. Göz ucuyla da kontrol ediyordu (s. 33).

-Ye öyleyse. Gene zorla yediririm bak! (s. 34).

-Hadi ulen, ne oynayıp duruyorsun? Yut ağzındakini.

Şunu da ye. Çabuk! (...) Hadi bitir. Daha pilav yiyeceksin. Değilse dışarı çıkmak yok (s. 34).

Çocuklara zorla yaptırılan bir davranışın faydalı olmayacağı, bilakis çocukları üzüp yaralayacağı vurgulanır:

Cem, yiyormuş gibi yaptı. Ağzına aldığı bir parça eti uzun uzun çiğnedi. Bir türlü yutamadı (s. 34).

Cem ağlamaklı, ağzındaki lokmayı evirip çeviriyor, nasıl yutacağını düşünüyordu (...) Cem lokmasını yuttu ama gözlerinden yaş geldi (s. 34).

Ne olsa da anne, baba ve ebeveynlerin çocuklarını sevip korudukları ama bunun bazen çocuğa zarar verebilecek bir hâle geldiği belirtilir:

Anası babası, ablası, ninesi üstüne titrerlerdi (s. 31).

Öyküde, Cem'in babasının sigara içmesinden bahsedilmesi, çocuklar için olumsuz bir ileti olabilir:

Babası üstelemedi. Salona geçip sigara yaktı (s. 35).

Çocukların çevrelerinden etkilendikleri, duyup gördüklerinden beğendiklerini taklit ettikleri, çocuklara doğrudan öğüt ve emir verme yerine onlara, yaparak-yaşayarak örnek olmanın çok daha faydalı ve doğru bir davranış olacağı belirtilir:

Cem dikilip baktı. Ne yiyorlardı acaba? Üzüm, ekme yiyorlardı. Ak üzümü ortaya yığmışlar, ekmeği de elleriyle bölmüşlerdi. Bir ekmekten, bir üzümünden, iştahla yiyorlardı. Ağızları dolu doluydu (s. 37).

Üzüm tabağını alıp yere ortaya koydu. Bir tutam da ekme kopardı. Demin gördüğü işçiler gibi bağdaş kurum başına oturdu. Yemeğe başladı.

-Tövbe tövbe... Ne yapıyorsun sen oğul? Üstüme iyilik sağlık.

-Yemek yiyorum nine. Acıktım da..

-E böyle mi yenir yemek? Nerden çıktı bu? Masaya otursana?

-Yok, dedi Cem. Böyle daha iyi oluyor (s. 39).

4.4.4.4.3. Toplumsal Yapıya Yönelik İletiler

Yapılan inşaat ve diğer yapıların özensizce planlanıp yerleşim yerlerini işgal etmesinden ve bu durumun çocukların oyun alanlarını kısıtladığından yakınılır:

Oynayacak uygun bir yer yoktu. Yandaki arsayı kapatmışlardı. Yeni bir inşaat başlamıştı orada (s. 36).

İşçilerin, emekçilerin zor şartlar altında çalıştığı, emeklerinin karşılığını tam olarak alamadıkları belirtilir:

Sabahtan akşama kadar durmadan nasıl da çalışıyorlardı? Yamalı, kirli giysiler içindeydiler. Kara kuru adamlardı (...) Betonun suları damlıyordu. Omuzları başları hep ıslanmıştı (s. 36).

“Üzüm Ekmek” adlı öykü, kullanılan dil ve üslup, içerik açısından ortaokul öğrencilerinin düzeylerine uygun olup hedef kitle için uygun iletiler taşımaktadır. Öyküde, kişinin elindekilerin değerini bilmesi gerektiği iletisi işlenmiştir. Öyküyü, ortaokul Türkçe derslerinde, işlenen konunun genişletilmesi amacıyla yardımcı metin olarak kullanmak mümkündür.

4.4.5. “Ev Yapanlar”

4.4.5.1. İç Yapı

“Ev Yapanlar”, *Aloo Çocuklar* kitabının beşinci öyküsüdür.7 sayfadan (s. 40-46) oluşan öyküde 1 resim kullanılmıştır. Renkli olarak hazırlanmış resim, öykünün konu gelişimine paralel, ilgili bölümle pekiştirici ve çocuğun hayal gücünü zenginleştirecek; çocukta heyecan ve merak uyandıracak niteliktedir. Öyküde kullanılan yazı puntosu 14 olup çocukların rahatça okumaları için uygun büyüklüktedir.

4.4.5.2. Konu

Öyküde, yazarın anlatıcının, oturduğu sokakta yapılan inşaatta çalışanlardan Ali Usta'nın, güzel ıslık çalma becerisi ve yazarın onu örnek alarak ıslık çalmayı öğrenmeyi, büyüyünce Ali Usta gibi bir usta olmayı hayal etmesi anlatılır.

4.4.5.2.1. Olay Örgüsü

Yazar anlatıcı, top oynamayı çok sever. Evlerinin önündeki arsada arkadaşlarıyla maç yaparlar, yazar genelde kaleci olur. Ne var ki bir sabah sokağa gelen iş makineleri, çocukların top oynadığı boş arsayı kazar; orada apartman yapılacaktır. Yazar, bu duruma çok üzülür. İlerde iyi bir kaleci olmayı düşlerken, top oynadıkları alanda inşaatın başlaması ve top oynayacak başka uygun alanın da olmaması üzerine yazar, top oynamayı bırakır.

Yazar, evlerinin karşısındaki apartman inşaatına dikkat kesilir. Getirilen malzemeleri, yapılanları, çalışan işçileri izler.

İşçiler arasında özellikle Duvarcı Ali Usta, yazarın ilgisini çeker. Ali Usta'nın herkesin dikkatini çeken özelliği, çok iyi ıslık çalmasıdır. Yazar evdeyken, ders çalışırken, yemek yerken Ali Usta'nın ıslığını duyar duymaz dinlemeye başlar. Kendisi de öğrenip, ilerde öyle güzel ıslık çalabilmeyi ister. Bir gün inşaata gider, Ali Usta ile tanışır. Onun gibi güzel ıslık çalmayı öğrenmek istediğini söyler. Ali Usta, isterse ona ıslık çalmayı öğretebileceğini ama ondan, daha iyi şeyler öğrenip ilerde mimar, mühendis olmasını ister. Bunun üzerine yazar, ilerde iyi bir mimar olmayı kafasına koyar. Tabi bu arada güzel ıslık çalma isteğinden de vazgeçmemiştir.

4.4.5.2.2. Öykünün Başkışisi ve Diğer Kişiler

Öykünün kahramanları yazar anlatıcı ve Al Usta'dır. Yazar, 10-12 yaşlarında; futbol oynamayı seven, iyi bir kalecidir:

Evimizin önünde boş bir arsa vardı. Biz orada arkadaşlarla top oynardık. Tek kaleye şut çekerdik. Ben çoğunlukla kaleci olurdum. Kendimi yerden yere atarak ne toplar kurtarırdım... (s. 40).

Yazar, futbol oynamayı o kadar sever ki gelecekte iyi bir kaleci olmayı hep hayal eder:

Büyüyünce iyi bir kaleci olacağımı söylerlerdi. Kırmızı şortum, meşin eldivenlerim vardı (...) O boş arsada ne terler döktüm ben, bilemezsiniz (s. 40-41).

Öyküde yer verilen diğer kahraman Duvarcı Ali ise iyi bir duvar ustasıdır. Ayrıca çok iyi ıslık çalar ve çaldığı ıslık herkesin

hoşuna gider. Özellikle yazar, Ali Usta'yı kendisine örnek alır, onun gibi ıslık çalmak ister:

Duvarcı Ali ustayı tanımanızı isterdim. Islık Ali de derlerdi. Çok güzel ıslık çalardı. Nerde olursa olsun ışığını duyardık. Flüt gibi duru bir sesle, zaman zaman titreterek uzun uzun çalardı (...) Bir huyu vardı, o gün aklına hangi türkü takılmışsa bütün gün onu çalardı. Bana öyle gelirdi ki Ali ustanın çaldığı türküler ıslıkla bundan daha güzel çalınmaz (s. 43).

Ali Usta, yaşlı, zayıf, emektar bir işçidir. İşinin hakkını verir, yaptığı işi en güzel şekilde yapar:

Öbürlerinden yaşlı, zayıf yüzlü bir adamdı. Aşağı sarkık, sarışın bıyıkları vardı (...) Gösterişsiz, alçakgönüllü biriydi (s. 45).

Örderdi, sıvardı, perdahlardı. Üstü başı, eli yüzü hep kireç içindeydi. Ayakkabıları bile ak kirece batmış durumdaydı. Çok iyi bir usta olduğunu söylerlerdi. Hem çok iş çıkarırdı, hem de yaptığı işi iyi yapardı. Sen işini göster, aracını gerecini ver, gerisine karışma. Elinde mala, dudağında ıslık, durmadan çalışırdı (s. 43-44).

Ayrıca yazarın babaannesi, mahallede top oynadıkları Özker abi de öyküde geçen kişilerdir.

4.4.5.2.3. Öyküde Yer ve Zaman

Öyküde, anlatılanların geçtiği yer ve zamanla ilgili bir bilgiye yer verilmemiştir. Öykü, ismi belirtilmemiş bir kent merkezinde geçer. Anlatılanlar bir gün gibi kısa bir zaman diliminde yaşanır.

4.4.5.2.4. Öyküde Bakış Açısı

Öyküde, birinci tekil şahıs anlatım kullanılmıştır:

Büyüyünce iyi bir kaleci olacağımı söylerlerdi. Kırmızı şortum, meşin eldivenlerim vardı (...) O boş arsada netler döktüm ben, bilemezsiniz (s. 40-41).

Duvarcı Ali ustayı tanımanızı isterdim. Islık Ali derlerdi. Çok güzel ıslık çalardı. Nerde olursa olsun ışığını duyardık. Flüt gibi duru bir sesle, zaman zaman titreterek uzun uzun çalardı (s. 43).

4.4.5.3. Çocuk Edebiyatı ve Türkçe Eğitimi Açısından

Öykünün Çözümlemesi

4.4.5.3.1. Öykünün Dil ve Anlatımı

Öyküde kullanılan cümleler 5-6 kelimededen oluşur. Öyküde, konuşma cümlelerinin dışında; cümle sayısı fazla olan paragraflara da yer verilmiştir.

Öyküde çeşitli yazım yanlışları ve baskı hataları göze çarpmaktadır: “Övünmiyeyim, Özker abi (s. 40), apartıman (s.41), Ali usta (s. 43), birgün, hergün (s. 45)” vb.

4.4.5.3.2. Kelime, Atasözü ve Deyimler

Öyküde, yerel ağız özellikleri taşıyan ve çocukların anlamını bilemeyecekleri düşünülen “*perdah*” sözcüğü vardır. Öyküde herhangi bir atasözü kullanılmamıştır.

Öyküde kullanılan deyimler şunlardır: “*Kendini alamamak, ilgisini çekmek, ilgi duymak, aklına takılmak, kafası gitmek.*” vb.

4.4.5.4. Çocuğa Görelik Açısından Öykünün

Çözümlemesi

4.4.5.4.1. Eğitim Öğretime Yönelik İletiler

Öyküde, kırlangıçların yuva yapma şekilleri ve hayvanların yavrularına karşı olan sevgi ve hassasiyetlerine değinilir:

Küçücük gagalarıyla çamur parçaları getiriyorlardı. Onları yan yana yapıştırıp duvar gibi örüyorlardı. Pergelle çizmiş gibi yuvarlak, düzgün bir yuva çıkmıştı ortaya. Sonra yumuşak otlar, tüyler getirip döşediler içini. Yavruların rahat büyümesi için ne gerekliyse yaptılar (s. 41-43).

Bir apartman inşaatının nasıl şekillendiği, ne gibi aşamalardan geçtiği hakkında bilgi verilir:

Ne çok adamlar gelip çalıştı? Kimisi demir büküdü, kimisi beton döktü, kimisi tuğla taşıdı. Kimisi duvar ördü. Koca yapı tez zamanda yükseldi (s. 41).

4.4.5.4.2. Kişisel Gelişime Yönelik İletiler

Öyküde, kişinin yeni bir şey öğrenmesinde özellikle de fiziksel bir beceri kazanmasında, kendi çaba, çalışma ve deneyimlerinin önemine vurgu yapılır:

-He, güzel. Sana öğreteyim ama böyle şey öğretilmez oğlum. İnsan çalışa çalışa kendi öğrenir. Hem ıslık çalıp da ne edeceksin, daha iyi şeyler öğren (s. 45-46).

Kişinin, ilerde kendisine faydalı olacak iş ve becerilere yönelmesi gerektiğine değinilir:

Hem ıslık çalıp da ne edeceksin, daha iyi şeyler öğren (...). Ev yapmayı öğren. Oku mimar ol, mühendis ol (s. 46).

Çocuklar için yetişkinlerin, örnek aldıkları kişilerin konuşma ve önerilerinin önemli olduğu, usta ve işini iyi yapan bir işçi ve emekçi olmanın da değerli olduğu vurgulanır:

Onu tanıdıktan sonra kendi kendime dedim ki, “ben de böyle bir hüner öğreneyim. İşimde başarılı olabilmem için gerekli. Epey deneyimler de yaptım (s. 44).

Kafam birden aydınlanmıştı. Sahiden büyüyünce mimar olup ev yapmalıydım ben (s. 46).

Ben düşündüm ama bir sonuca varamadım. Siz ne dersiniz, bir mimar, Ali usta gibi ıslık çalabilir mi? Çalabilirse ben de mimar olacağım. Değilse... belki Ali usta gibi bir usta olurum (s. 46).

Kişinin merakı sayesinde yeni bilgiler, becerilere ilgi duyacağı; merakın, kişiyi araştırma ve öğrenmeye yönelteceği belirtilir:

Ben bir zamanlar kırlangıçların yuva yapışını görmüştüm. Çok ilgimi çekmişti (s. 41).

Ben çoğu kez pencerenin önüne oturup ev yapanlara bakıyordum (s. 41).

O günden beri yuva yapanlara, ev yapanlara ayrı bir ilgi duyuyorum. Onların nasıl çalıştıklarını izliyorum. İşçileri tanımağa çalışıyorum (s. 43).

Bu söz beni çok düşündürdü. Ben ne yapabiliirdim? Şöyle herkesten daha iyi yapabileceğim iş ne olmalıydı? O günden beri arıyorum. Daha karar vermedim. Ama bulacağım bir gün (s. 44).

4.4.5.4.3. Toplumsal Yapıya Yönelik İletiler

Çocuklar yaşları itibariyle akranlarıyla bir araya gelme, oynama eğilimindedirler. Ne var ki bu anlamda gerekli ve yeterli imkân ve alan bulamamaktadırlar. Öyküde, çocukların oyun sahalarının betonlaştırılması, çocuklara oyun oynamak için gerekli alanların bırakılmaması eleştirilir. Bu durum günümüzde de artarak devam eden sosyal ve toplumsal bir sorundur:

Bir sabah motor gürültüleriyle uyandım. Pencereye koşup baktım, aaa... İki grayder girmiş arsaya kazıyorlardı. Bir yerlerim yıkıldı. “Ne oluyor?” diye sordum, arsaya ev yapılacakmış. Hem de beş katlı

kocaman bir apartman. Hay Allah, nerden çıktı bu? Biz nerde top oynayacağız? Kimse yanıtlamadı sorumu (s. 41).

İki günde derin bir çukur oldu orası. Bizim futbol sahası tarihe karıştı. Başka uygun yer olmadığı için oyunu bıraktık (s. 41).

Beş katlı bir apartmanın bile o dönemki toplum şartlarında, çok büyük kabul edildiği belirtilir:

Arsaya ev yapılıcakmış. Hem de beş katlı kocaman bir apartman. Hay Allah, nerden çıktı bu? (s. 41).

Toplum içinde kullanılan yerel bir söze ve anlamına yer verilir:

-Herkes sakız çiğner ama Kürt kızı tadını çıkarır, dedi.

-Ne demek o Babanne?

-Başkasının yaptığına yeltenme. Kendi yapabileceğin bir işi yap (s. 44).

“Ev Yapanlar” adlı öykü, kullanılan dil ve üslup, içerik açısından ortaokul öğrencilerinin düzeylerine uygun olup hedef kitle için uygun iletiler taşımaktadır. Öyküde, çocukları, merak etmeye, çevresindekileri gözlemlemeye ve ilerisi için hedef belirlemeye yönelten iletiler vardır. Öyküyü, ortaokul Türkçe derslerinde, işlenen konunun genişletilmesi amacıyla yardımcı metin olarak kullanmak mümkündür.

4.4.6. “İki Portakal”

4.4.6.1. İç Yapı

“İki Portakal” *Aloo Çocuklar* kitabının altıncı öyküsüdür. 9 sayfadan (s. 47-55) oluşan öyküde 2 resim kullanılmıştır. Renkli olarak hazırlanmış resimler, öykünün konu gelişimine paralel, ilgili bölümle pekiştirici ve çocuğun hayal gücünü zenginleştirecek; çocukta heyecan ve merak uyandıracak niteliktedir. Öyküde kullanılan yazı puntosu 14 olup çocukların rahatça okumaları için uygun büyüklüktedir.

4.4.6.2. Konu

Öyküde, aynı ağaç dalında yetişip olgunlaşan iki kardeş portakalın, birbirleriyle olan diyalogları ve daha sonra dallarından koparılmalarıyla başlarından geçen serüven anlatılır. Öyküdeki kahramanlar temsilidir. Portakallar ve birbirleriyle olan ilişkileri, başlarından geçenler, simge öykü tekniği ile ele alınmıştır.

4.4.6.2.1. Olay Örgüsü

Aynı rüzgâr ve yağmurda, aynı güneş altında beraber serpilip büyüyen iki taze tomurcuk, önce çiçekten çağlaya; sonra da gitgide olgunlaşarak renk ve şekil olarak portakala dönüşür. Bir gün, bir böcek gelir ve yeni olgunlaşmaya başlayan portakallardan birini ısırır, suyunu emer. Portakalın tadını ekşi bulan böcek uçar gider ve bu ısırılmanın etkisiyle portakallardan sol yanda olanı zayıf düşer, hastalanır; gelişimi ve olgunlaşması yavaşlar. Diğer portakal ise gitgide serpilip büyür, tat ve renk olarak olgun bir portakal hâline

gelir ve hastalığı nedeniyle zayıf düşüp daha fazla büyüemeyen kardeşine karşı kendini üstün görmeye başlar. Bu nedenle aralarında tartışmalar, küskünlükler başlar.

Hasat vakti gelir. Portakallardan olgunlaşmasını tamamlayan ve göze hoş geleni, özenle koparılır, sarılır ve taşınır. Zengin bir ailenin evine girer. Hasta portakal ise özentisiz bir şekilde koparılır, taşınır ve bir dağ kasabasına götürülüp fakir bir ailenin sofrasına konuk olur. Düşleri, zengin bir eve konuk olmak olan iri portakal, satın alınıp götürüldüğü evde, günlerce soyulmayı, yenmeyi bekler. Suyu kurur ve en son çöpe atılır. Hasta portakal ise evine konuk olduğu ailenin küçük çocuğu tarafından sevinçle, iştahla, bir çırpıda yenir.

4.4.6.2.2. Öykünün Başkışisi ve Diğer Kişiler

Öykünün kahramanları aynı ağaç dalında çiçeklenip olgunlaşan iki kardeş portakaldır. Portakallar simgedir. Portakalların durum, tavır ve konuşmalarından yola çıkılarak okuyuculara çeşitli dersler verilir:

*Güneyde bir ağacın dalında iki kardeş portakaldılar.
Aynı rüzgârla sallandılar, aynı yağmurla ıslandılar,
aynı güneşle ısındılar. Aynı topraktan beslenip
büydüler (s. 47).*

Portakallar aynı evrelerden geçerek büyürler. Birbirlerine karşı dost ve anlayışlıdır. Fakat portakallardan birinin zararlı bir böcek tarafından ısırılıp zayıf düşmesi, iki kardeş arasındaki ilişkinin seyrini değiştirir:

Sol yandaki portakal çağlası o günden sonra hastalandı. Neşesi kaçtı. Kardeşi gibi gülüp oynayamaz oldu. Büyümesi durdu (s. 48).

Ama biri öbüründen biraz küçük kaldı. Çağla iken pek farklı değildiler. Birbirlerini severlerdi (s. 47).

İri portakal, büyüklüğü ve olgunluğuyla kardeşine karşı gururlanır ve onu küçük görmeye başlar. Bu sebeple araları açılır ve aralarında uzun süren küskünlükler başlar. Günden güne büyüyüp serpilerek iri portakal, süsüne ve görünümüne önem verirken zayıflık ve hastalığı nedeniyle diğer portakalı küçümser ve dışlar:

O, günden güne serpilip büyüyordu. Daha çok süslenmeye, güzel görünmeye çalışıyordu. Aydı dalda iki kardeş portakaldılar ama araları gittikçe açılıyordu. Zaman zaman tartışıyorlardı. Küçük portakal kardeşinin kendini beğenmişliğine içerliyordu. O da öbürünü küçümsüyor, “senden rahatsız oluyorum, ne bu hâlin?” diye çıkışıyordu. Bazen birbirlerine küsüyor, günlerce konuşmuyorlardı (s. 48-49).

Bu arada ileriye dönük düşler kuran portakallardan iri olanı, zengin bir sofrada, zengin insanlara sunulacağı günü bekler. Kendisini, çiçeklerle donatılmış masalarda, gümüş tabaklarda ve yumuşak ellerde hayal eder. Fakat her şey düşlediği gibi gitmez.

Hastalanıp zayıf düşmüş portakal ise kardeşinin bu haksız tutumuna, kendisini aşırı beğenmesine içerler, üzülür. Yine de isyan etmez, sabr eder. Onun da düşleri vardır ama farklıdır. Zayıf

portakal, emekçi, yoksul insanlara, ateşli hastalara sunulmayı, bu şekilde onlara bir nebze faydalı olmayı düşler, ister. Hem kişilik özellikleri ve duyguları hem de düşleriyle, iki kardeş birbirinden ayrılır.

Sonuçta zengin bir eve girmeyi başaran iri portakal, günlerce öylece masada bekletilir ve daha sonra içi geçmiş, suyu çekilmiş diye çöpe atılır. Diğer portakal ise zengin bir eve giremez fakat düşlediği gibi, bir köy pazarında yoksul bir aile tarafından alınır, yenir ve düşlediği sona ulaşır.

Portakal bahçesinde çalışan işçiler, bahçenin sahibi, portakalları taşıyan ve satan çalışanlar, iki kardeş portakalı satın alan aileler ve hasta portakalın payına düştüğü 4 yaşındaki Ahmet, öykünün diğer kişileridir.

4.4.6.2.3. Öyküde Yer ve Zaman

Öykünün tam olarak nerede ve ne zaman geçtiğine dair herhangi bir bilgi verilmemiştir. Öyküde geçen, “güneyde” ve “Akdeniz güneşi” ifadelerinden öykünün, Akdeniz Bölgesi’nde ve ardından İstanbul ile İstanbul’un Beyoğlu ilçesinde; zaman olarak da turunçgillerin yetişme dönemi olan güz ve kış mevsimlerinde geçtiği söylenebilir.

4.4.6.2.4. Öyküde Bakış Açısı

Öyküde, üçüncü şahıs ağız anlatım kullanılmıştır:

Sol yandaki portakal çağlası o günden sonra hastalandı. Neşesi kaçtı. Kardeşi gibi gülüp oynayamaz oldu. Büyümesi durdu (s. 48).

4.4.6.3. Çocuk Edebiyatı ve Türkçe Eğitimi Açısından

Öykünün Çözümlemesi

4.4.6.3.1. Öykünün Dil ve Anlatımı

Öyküde, 5-6 satırlık paragrafların yanı sıra daha uzun paragraflar da kullanılmıştır. Cümleler genelde 5-6 kelimeyi geçmeyen uzunluktadır. Öyküde karşılıklı konuşmalar vardır:

Öyküde çeşitli yazım yanlışları ve baskı hataları göze çarpmaktadır: “*Anlamağa* (s. 48), *kimbilir*, *büyüyemiyen*, *hergün* (s. 49), *benziyen*, *bağırmağa* (s. 51).” vb.

4.4.6.3.2. Kelime, Atasözü ve Deyimler

Öyküde, yerel ağız özellikleri taşıyan ve çocukların anlamını bilemeyecekleri düşünülen kelimelere rastlanmamıştır. Ayrıca öyküde herhangi bir atasözü ve deyim de kullanılmamıştır.

4.4.6.4. Çocuğa Görelik Açısından Öykünün

Çözümlemesi

4.4.6.4.1. Eğitim Öğretime Yönelik İletiler

Öyküde, meyvelerin yetişip olgunlaşırken hangi evrelerden geçtiğine dair bilgiler verilir:

*Tomurcukken çiçek oldular, güzel güzel koktular.
Çiçekken çağla oldular, yeşil yeşil güldüler. Akdeniz*

güneşi ile kızarıp olgunlaştılar, gittikçe portakal rengine dönüştüler (s.47).

Güz ayları böyle geçti. Hergün biraz daha sararıp kızardılar. Olgunlaştılar (s. 49).

4.4.6.4.2. Kişisel Gelişime Yönelik İletiler

Öyküde, iki portakalın geleceğe yönelik düşleri anlatılır. Gösteriş ve menfaati ön plana alan iri portakalın hayalinin yanında; topluma ve insanlara faydalı olmayı hedefleyen hasta portakalın hayali aktarılarak aradaki fark, çocukların dikkatine sunulur:

İri portakal çiçeklerle donatılmış beyaz örtülü bir zengin sofrasına kurulup oturmayı özlüyordu. Sofrada türlü yiyecekler olmalıydı. Gümüş tabaklara konmalıydı. Kendisi ancak böyle bir sofraya lâyıktı (s. 49).

Hastalandığı için yeterince büyüyemiyen küçük portakalın düşleri ise daha başkaydı. Onu çalışan insanlar, yoksul insanlar yemeliydi. Hele bir küçük çocuk, ateşli bir hasta yese ne güzel olurdu! Onlara kimbilir ne haz verirdi? Güçlerine güç katardı (s. 49).

4.4.6.4.3. Toplumsal Yapıya Yönelik İletiler

Toplumcu bir yazar olan Talip Apaydın, hem dünya hem edebiyat görüşü olarak işçinin, köylünün ve ezilenin yanındadır. Öyküde, toprak ve sermaye sahiplerinden, yanlarında çalışan

emekçilere kötü davrananlar olduğu ve bu durumun üzüntü verici olduğu belirtilir:

Bahçenin sahibi kırmızı yüzlü, şişman bir adamdı. Eli arkasında dolaşıyor, bazen işçilere bağırıp çağırıyordu. Küçük portakal bunları izliyor, olup bitenlere üzülüyordu (s. 48).

Aynı aile bireylerinin, kendi aralarında çeşitli sorunlar yaşasalar da sonuçta bir oldukları, birbirlerine karşı vefa borçları olduğu vurgulanır:

Birbirlerine son olarak dokundular.

-Hadi kardeş, bol şanslar! Artık ayrılıyoruz. Bundan sonra kendi yolumuzda gideceğiz. İyi kötü günlerimiz geçti. Birbirimizi unutmayalım.

-Unutmayalım, dedi öbürü. Kardeşiz biz... (s. 50).

Öyküde, insanların, dış görünüşe göre değerlendirme ve sınıflandırma yaptıkları, işlerine yaramadıklarını düşündüklerine karşı ilgisiz ve kaba oldukları, onları dışladıkları belirtilir:

Büyük ve gösterişli olanları ince kâğıtlara sarıp güzelce sandığa diziyorlardı. Onların rahatı iyiydi. Ama küçükleri pat diye yığının üstüne atıyorlardı (s. 50-51).

Öykünün sonunda, kişisel menfaatlerini ön plana alan, bencil; rahat, güzel bir son düşleyen iri portakalın, kendini bulduğu kötü son; hasta portakalın ise zayıflık ve gelişmemişliğine karşı sonuçta insanlara faydalı olması aktarılarak, çocuklara, asıl önemli olanın, kişinin sahip olduğu fiziksel özellikler ve üstünlükler

olmadığı, kişinin değer ve öneminin insanlara ve topluma verdikleri, kattıklarıyla ölçülebileceği mesajı verilir:

Bizim büyük portakal özlediği gibi bir zengin evine gitti. Geniş bir salonun ortasına kurulmuş sofrada yerini aldı. Türlü yiyeceklerin yanında kırmızı kırmızı güldü. Fakat o gün, ertesi gün, kimse soyup yemedi. Kendisine sıra gelmedi. Hafifçe buruştu. Suyu çekildi. Salon sıcak oluyordu. Güzelim portakal gittikçe tazeliğini yitirdi. Gösterişi bozuldu. Evin genç kızı bıçağı alıp soymak istedi.

-Uu... diye bir ses çıkardı. Suyu kaçmış bunun. İlk dilimi yerken yüzünü buruşturdu. Onu bırakıp muz soymaya başladı. Sonra götürüp hepsini çöp kutusuna attı. Böyle bitti onun yaşamı. Kimseye bir yararı olmadı (s. 53).

Ama küçük portakal bir köylünün heybesinden çıkarken evin çocukları sevinçle zıpladılar.

-Portakal ver ana, portakal...

-Ben de isterim ana, ben de isterim...

Dört yaşındaki Ahmet'e düştü bizim küçük portakal. Anası soyuverdi, Ahmet yedi. Hiçbir çocuk portakalı bu kadar özlememişti. Bir damla suyu bile boşa gitmedi. Ahmet yeyip yuttu hepsini. Sonra da yarım yarım söylendi,

-Çok güzey portakayımış... (s. 55).

“İki Portakal” adlı öykü, kullanılan dil ve üslup, içerik açısından ortaokul öğrencilerinin düzeylerine uygun olup hedef kitle için uygun iletiler taşımaktadır. Öyküde, insanların sahip oldukları özellik ve imkânlarla kibirlenip etrafındakileri küçümsememeleri gerektiği vurgulanır. Öyküde, asıl önemli olanın, kişinin çevresine ve içinde bulunduğu topluma sunduğu fayda olduğu iletisi öne çıkarılır.

İki portakal arasındaki güç dengesi, iri ve sağlıklı olan portakalın etrafındakileri küçümseyip kibirlenmesi, iki portakalın toplanma ve taşınma şekilleri, zayıf portakalın bir dağ kasabasına; iri portakalın ise büyükşehre, İstanbul’a gönderilmesi, portakalları satın alan ailelerin ekonomik ve sosyal durumları, sınıfsal farklılıklar, mücadele ve çatışmaya güzel bir örnek olarak kabul edilebilir.

Ayrıca meyve ağaçlarının aşılınması, yetiştirilmesine yönelik çeşitli bilgiler vermesi açısından öyküyü, ortaokul Türkçe ve sosyal bilgiler derslerinde, işlenen konunun genişletilmesi amacıyla yardımcı metin olarak kullanmak mümkündür.

4.4.7. “Kerim Ağabi”

4.4.7.1. İç Yapı

“Kerim Ağabi”, *Aloo Çocuklar* kitabının yedinci öyküsüdür. 7 sayfadan (s. 56-62) oluşan öyküde 1 resim kullanılmıştır. Renkli olarak hazırlanmış resim, öykünün konu gelişimine paralel, ilgili bölümle pekiştirici ve çocuğun hayal gücünü zenginleştirecek; çocukta heyecan ve merak uyandıracak niteliktedir. Öyküde kullanılan yazı puntosu 14 olup çocukların rahatça okumaları için uygun büyüklüktedir.

4.4.7.2. Konu

Öyküde, “Kerim ağabi” adında, kendine özgü bir tarzı olan gencin, mahalleli çocuklar tarafından abartılarak örnek alınması ve sonunda Kerim’in içine düştüğü trajikomik hâl ve çocukların gözünde düştüğü durum anlatılır.

4.4.7.2.1. Olay Örgüsü

Kerim, yakışıklı, giyim kuşamına önem veren biridir. Belli bir yaşa gelmesine rağmen bir işte çalışmayıp boş gezen Kerim, ailesinden geçinir. Bu durumu kavrayamayan mahallenin çocukları, Kerim’in konuşma tarzına, giyim ve yakışıklılığına hayranlık duyar, ilerde onun gibi olmayı düşlerler. Günlerden bir gün Kerim, Ayhan adında, mahalleli bir çocuğa bir mektup vererek yine aynı mahallede oturan Dürdane adında kıza vermesini tembihler. Kerim’e zaten hayranlık besleyen Ayhan, sevinç içerisinde mektubu ve kendisine uzatılan bahşişi alır, gidip Dürdane’lerin kapısını çalar. Ayhan, yaptığı bu aracılıktan bir de Dürdane’den bahşiş alacağını umar. Fakat durum hiç de öyle değildir. Kerim’in adını duyar duymaz yüzünün rengi değişen Dürdane, içinde fotoğrafların da olduğu zarfı yırtıp parçalar, Ayhan’a da kızar, onu tekmeler. Neye uğradığını şaşırان Ayhan, şaşkınlık ve üzüntü içerisinde yere dökülenleri toplar ve Kerim’in yanına dönmek için oradan ayrılır. Bu arada durumdan haberdar olan Dürdane’nin babası, hışımla evden çıkar; sokağın köşesinde bekleyen Kerim’i yakalayıp döver.

4.4.7.2.2. Öykünün Başkışisi ve Diğer Kişiler

Öykünün kahramanı Kerim ve yazar anlatıcı Ayhan'dır. Giyimi, konuşması ve kendine has tarzı ile Kerim, mahallenin çocuklarının gözdesi ve örnek aldıkları; genç kızların ilgi gösterdikleri birisidir:

Kerim ağabi bizim mahallenin yıldızı. Arslan Kerim ağabi... Göğsü açık gömleği, daracık pantolonu ile sokaktan bir geçsin, herkes ona bakar. Kızlar fingirdeşir. Delikanlılar göz kırpar. Kopiller sessiz tarafından ıslık çalar (s. 56).

Kerim, kendini seven; giyim-kuşamına önem veren; mahallenin gözünde kendine özgü bir kişilik oluşturmuş biridir:

Dünyada ne kadar sinema oyuncusu varsa, hiç birisi Kerim ağabinin eline su dökemez. Belki bir yeri azıcık benzer, o kadar. Saçlar, bıyıklar, burun, o biçim yakışıklı. Konuşması kitaplardan seçilmiş gibi kibar, kendine özgü (s. 56).

Herşeyi kendine uygun Kerim ağabinin. Saçlarını en az yarım saat ayna karşısında uğraşarak düzeltir. Berbere güvenmez, kendisi tarar. Bir gözlüğü var he hee... (s. 58).

Öykünün aynı zamanda anlatıcısı da olan Ayhan, öykünün diğer kişisidir. Hakkında ayrıntılı bilgi verilemeyen Ayhan, 10-12 yaşlarında bir çocuktur. O da mahallenin diğer çocukları gibi Kerim'e hayrandır. Hatta içlerinden ona en çok özenen, hayranlık besleyen çocuktur. Kerim'in Dürdane'ye gönderdiği mektubu

götüren Ayhan, sonrasında meydana gelen olaylar karşısında hayal kırıklığına uğrar ve düşüncelerinde önemli değişiklikler olur

4.4.7.2.3. Öyküde Yer ve Zaman

Öyküde, olayın yaşandığı yer ve tarihle ilgili herhangi bir bilgiye yer verilmemiştir. Anlatılanlardan, öykünün bir kent merkezinde geçtiği söylenebilir.

4.4.7.2.4. Öyküde Bakış Açısı

Öyküde, birinci tekil şahıs anlatım kullanılmıştır:

Kerim ağabi bizim mahallenin yıldızı. Arslan Kerim ağabi... Göğsü açık gömleği, daracık pantolonu ile sokaktan bir geçsin, herkes ona bakar (s. 56).

Kerim ağabi için özel yapmışlar bu gözlüğü. Öyle yakıştır. Büyüyünce aynısından bir gözlük almalıyım, karar verdim (s. 58).

4.4.7.3. Çocuk Edebiyatı ve Türkçe Eğitimi Açısından

Öykünün Çözümlemesi

4.4.7.3.1. Öykünün Dil ve Anlatımı

Öyküde kullanılan cümleler 5-6 kelimededen oluşmaktadır. Paragraflar da genel olarak 5-6 satır uzunluğundadır.

Öyküde çeşitli yazım yanlışları ve baskı hataları göze çarpar: “*Kerim ağabi, söyliyemezdi (s. 56), herşey (s. 58), birşey (s. 59), Dürdane abla (s. 60), anlıyamadım, toplamağa (s. 61).*” vb.

4.4.7.3.2. Kelime, Atasözü ve Deyimler

Öyküde, yerel ağız özellikleri taşıyan ve çocukların anlamını bilemeyecekleri düşünülen bazı kelimelerden söz edilebilir: “*Kopil, nanik.*” vb.

Öyküde atasözlerine yer verilmemiştir. Öyküde kullanılan deyimler şunlardır: “*Kaşlarını çatmak, bir baltaya sap olamamak, aylak aylak dolaşmak, akli takılmak, üstünde durmamak, buz kesilmek, elinden almak, eline su dökmek.*” vb.

4.4.7.4. Çocuğa Görelik Açısından Öykünün

Çözümlemesi

4.4.7.4.1. Kişisel Gelişime Yönelik İletiler

Öyküde, çocukların, çevrelerindeki insanlardan etkilendikleri, onların giyim-kuşam ve konuşma tarzlarını örnek aldıkları vurgulanır:

Övgü müydü, yergi miydi, anlayamadım. Ama çok etkilendim. Hiç kimse bulup söyleyemezdi o sözü. Koşmayı neyi bıraktım, yüzüne bakakaldım. Büyüyünce onun gibi olsam, diye düşündüm (s. 56-58). Kerim ağabi için özel yapmışlar bu gözlüğü. Öyle yakışır. Büyüyünce aynısından bir gözlük almalıyım, karar verdim (s. 58).

Gizliden yürüyüşüne dikkat ettim. Ben de onun gibi yürüyeyim dedim, benzetemedim (...) Kerim ağabi gibi yürümek kim, ben kim? Ama kesin karar verdim,

büyüyünce onun gibi olacağım, onun gibi yürüyeceğim
(s. 59).

Bir de ayakkabıları... Bitiyorum her gördüğümde (...)
Düşünüyorum da bir başkası giyse böyle görünmez
ayakkabılar. Ancak Kerim ağabi giyince alımlı oluyor.
Çorapları da açık renk, fitilli. Tam uyum... (s. 58-59).

Babasının uyarısı ve şimdiye kadar hayranlık beslediği biri hakkında söylenen olumsuz şeyler, Ayhan'ı düşünmeye ve sorgulamaya sevk eder. Öyküde, dış görünüş ve güzelliğin her şey olmadığı, insanları sadece dış görünüşüne göre değerlendirip beğenmenin eksik kalacağı vurgulanır:

Çok incindim. Ama "güzelim" sözüne aklım takıldı.
Demek babam da beğeniyordu biraz. Belli etmese de
öyle anlaşıyordu (s. 60).

Yoksa Kerim ağabiyi başkaları beğenmiyor mu?
Beğeniyor gibi yapıp da arkasından nanik mi
yapıyorlar? Eğer öyle ise... çok bozulacaktım doğrusu.
Mahallede tüm çocuklar Kerim ağabi der de başka
birşey demezlerdi. Şimdi ne oluyordu peki? Bir yanlıgı
içinde miydik? (s. 60).

Ayhan'ın, kendisine örnek aldığı kişinin gerçek durumunu görünce düşüncelerinde değişiklik olduğu ve bu olumsuz durumdan kendisine ders çıkardığı belirtilir:

Bana gelince... Bir daha girer miyim öyle işlere?
Tövbee... (s. 62).

Öyküde, çalışmayan, emek sarf etmeyen; başkalarının sırtından geçinen insan tipi eleştirilir ve çalışmanın önemi ve değerine dikkat çekilir:

Düşüncemi babama açtım, kaşlarını çattı,

-Özenecek başka adam bulamadın mı? dedi.

-Neden baba?

-Asalağın teki o.

-Ne demek?

-O yaşa gelmiş, hiçbir baltaya sap olamamış. Hâlâ anasının ekmeğini yer”

Baltaya sap olamamak? Pek birşey anlamadım.

Demirden balta, ağaçtan sap, öyle birşeyler düşündüm.

-Onun yaşlıları ya okudular, bir okul bitirdiler, ya da bir iş öğrendiler. O güzelim de giyinir kuşanır, aylak dolaşır (s. 59-60).

“Kerim ağabi” adlı öykü, kullanılan dil ve üslup, içerik açısından ortaokul öğrencilerinin düzeylerine uygun olup hedef kitle için uygun iletiler taşımaktadır. Öyküde, çocukların, çevresindekileri örnek aldıkları ve onlardan etkilendikleri, çocuklar için uygun ve ideal örnek tipinin oluşturulması gerektiği iletileri işlenir. Öyküyü, ortaokul Türkçe derslerinde, konunun genişletilmesi amacıyla yardımcı metin olarak kullanmak mümkündür.

4.4.8. “Düş Kuran Ali”

4.4.8.1. İç Yapı

“Düş Kuran Ali”, *Aloo Çocuklar* kitabının sekizinci öyküsüdür.9 sayfadandır (s. 63-71) oluşan öyküde 2 resim kullanılmıştır. Renkli olarak hazırlanmış resimler, öykünün konu gelişimine paralel, ilgili bölümle pekiştirici ve çocuğun hayal gücünü zenginleştirecek; çocukta heyecan ve merak uyandıracak niteliktedir. Öyküde kullanılan yazı puntosu 14 olup çocukların rahatça okumaları için uygun büyüklüktedir.

4.4.8.2. Konu

Öyküde, Ali adında yoksul bir çocuğun, her istediğinin gerçekleştiği bir adayı düşlemesi ve oradayken yaşadığı duyguları anlatılır.

4.4.8.2.1. Olay Örgüsü

Ali'nin, düşünde kurduğu bir adası vardır. Tüm arkadaşları, sevdikleri oradadır. Hayvanlar da vardır. Ali sık sık adasına gider; deniz kıyısında, ormanlarda gezer, hayvanlarla oynar. Adada Ali'yi uzun saçlı, güzel kızlar karşılar. Bunlardan biri de, Alilerin mahallesindeki bakkalın kızı Güllü'dür. Güllü orada yaşamaktadır. Ali'yi karşılar, ikramlarda bulunur. Ali, üstünü değiştirir; yıkanır, taranır, temiz giysiler giyer. Gerçek hayatta sahip olmadığı, tadamadığı içecek ve meyvelerle, yiyeceklerle donatılmış bir masa hazırlanır. Ali, Güllü ile beraber vakit geçirmekten ve adadaki yaşamından oldukça mutludur. Bu arada annesini unutmaz, onu

ziyarete gider; ona para verir ve bundan sonra yoksulluk çekmeyeceklerini söyler. Annesine, gerçek hayatındaki sevdiklerinden ve onu üzenlerden bahseder. Onu üzenlerden intikam alır, sevdiklerini ödüllendirir. Ali ve Güllü, dünyaya, gerçek hayatlarına, dönmeyip bundan sonra hep burada, mutluluk adasında kalmak istediklerini söylerler birbirlerine. Sevdikleri, iyi insanları da buraya getirmeye karar verirler. Mutluluk adası adını verdikleri Ali'nin düş dünyasında, her gün yeni olaylar, konuşma ve mutluluklar sürer gider.

4.4.8.2.2. Öykünün Başkışısı ve Diğer Kişiler

Öykünün kahramanları Ali ve Ali'nin düşlerinde yer verdiği Güllü adındaki arkadaşıdır. Ali, 10-12 yaşlarında; boyacılık yapan, yoksul bir ailenin oğludur:

Şu boyacı sandığını at dışarıya, yorulmuşsun (s. 64).

Ali, hayal gücü gelişmiş bir çocuktur. Gerçek hayatta sahip olmadıklarını ve değiştiremediklerini kurduğu düşlerde canlandırır, yaşar:

Herkes düş kurar ama Ali gibi kuramaz. Ali düş kurma ustası. Düş kurarak yaşar o. Kendine kötülük edenlerden düş kurarak öğ alır, iyilik edenleri ödüllendirir (s. 63).

Ali düşlerinde sadece kendini ve kendi isteklerini düşünmez. O, genel anlamda dünyayı değiştirmek, güzelleştirmek arzusundadır:

*Dünyayı güzelleştirir, yaşanır hâle getirir.
Üzüntülerini sevince dönüştürür. Umutsuzluktan umut
çıkartır. En kötü insanları değiştirir, iyi kişi yapar.
Çirkinlikleri güzelleştirir (s. 63).*

Ali'nin arkadaşı Güllü vardır bir de. Güllü, gerçek hayatta Ali'ye hep yardım eder, kalemlerini, yiyeceklerini onunla paylaşır. Ali, bu iyilikleri ve dostluğu karşısında Güllü'yü de adasına alır. Mutluluk Adası'nda beraberdirler hep:

*Uzun saçlı kızlar karşılarlar onu. Sarışın, esmer, ince
kızlar. Birinin adı Güllü. Komşu bakkalın kızı.
Yuvarlak yüzlü. Saçına gül takar (s. 63-64).*

Öykünün diğer kişileri; Oktay abi, Mustafa, Selim, Aysel, Ali'nin annesi ve öğretmenidir.

4.4.8.2.3. Öyküde Yer ve Zaman

Öykü, kahramanın düşünde kurduğu bir adada, adanın deniz kenarı, çayırılık, ormanlık alanlarında geçer. Öykünün yaşandığı zamanla ilgili bir bilgi verilmemiştir.

4.4.8.2.4. Öyküde Bakış Açısı

Öyküde, üçüncü şahıs ağız anlatım kullanılmıştır:
*Bir adası vardır onun uzaklarda. Nerede kimbilir,
belki yıldızlarda. Akşam yatar yatmaz oraya gider.
Usulca iner deniz kıyısına. Yanında dostları,
arkadaşları (s. 63).*

Uzun saçlı kızlar karşularlar onu. Sarışın, esmer, ince kızlar. Birinin adı Güllü. Komşu bakkalın kızı. Yuvarlak yüzlü. Saçına gül takar (s. 63-64).

4.4.8.3. Çocuk Edebiyatı ve Türkçe Eğitimi Açısından

Öykünün Çözümlemesi

4.4.8.3.1. Öykünün Dil ve Anlatımı

Öyküde kullanılan cümleler 5-6 kelimedenden oluşur. Paragraflar da genel olarak 5-6 satır uzunluğundadır.

Öyküde çeşitli yazım yanlışları ve baskı hataları göze çarpmaktadır: “*Kimbilir* (s. 63), *hoşgeldin*, *yaşıyalım*, *herşeyimiz* (s. 64), *Oktay abinin*, *yesyeni* (s. 66), *bazan*, *söylemeğe* (s. 67), *hergün*, *herşeyim* (s. 68), *kanter* (s. 69).” vb.

4.4.8.3.2. Kelime, Atasözü ve Deyimler

Öyküde, yerel ağız özellikleri taşıyan ve çocukların anlamını bilemeyecekleri düşünülen bazı kelimelerden söz edilebilir: “*Hevenk*.” vb.

Öyküde atasözlerine yer verilmemiştir. Öyküde kullanılan bir deyim vardır: “*Göğsü kabarmak*.”

4.4.8.4. Çocuğa Görelık Açısından Öykünün

Çözümlemesi

4.4.8.4.1. Kişisel Gelişime Yönelik İletiler

Öyküde, insanların, işlerini ellerinden geldiği kadar iyi yapması ve işini iyi yapanların toplum içinde değer kazanacağı, sevileceği vurgulanır:

Yaşa Ali. Sen çok değerli çocuksun. Ne yaparsan en iyisini yapıyorsun. Seni çok beğeniyoruz... (s. 68).

Kişinin içinde bulunduğu durum ve sıkıntılardan uzaklaşmak için düşlere sığındığı ve kurduğu düşlerde, yapmak isteyip de yapamadıklarını gerçekleştirmesinin kişiyi rahatlattığı belirtilir:

Bir adası vardır onun uzaklarda. Nerede kimbilir, belki yıldızlarda. Akşam yatar yatmaz oraya gider. Usulca iner deniz kıyısına. Yanında dostları, arkadaşları (s. 63).

O Mustafa var ya, bana hırsız boyacı diyen? Merdivende ayağıma çelme takıp düşüren? Bir sağ, bir sol... Yeter o kadar. Çok bile gelir. Şımarık Aysel'e de bir sözüm var. Beni öğretmene gammazladı. Ali ödevini yapmamış öğretmenim! (s. 68).

4.4.8.4.2. Toplumsal Yapıya Yönelik İletiler

Öyküde, yoksulluk ve maddi sıkıntılarının insanları etkilediği ve üzdüğüne; insanların mutsuz oldukları yerde rahat olamayacağına

ancak kendilerini mutlu hissettikleri yeri sevebileceklerine dair iletiler vurgulanır:

-Şu giysileri de bir değiştireyim. Usandım eskilerden, kurtulmak istiyorum (s. 64).

-Bizim oralar kötü. Bildiğin gibi işte. Onun için kaçıp geldim (s. 64).

Buradaki insanlar ne iyi, bizi hiç azarlamıyorlar. Onun için seviyorum adamızı. Hep burada yaşamak istiyorum. Ama bir gözümü açıyorum, gene öbür taraftayım. Neden yapıyorlar bu kötülüğü bana? Orayı sevmiyorum, burayı seviyorum ben, anlayın işte... (s. 66-67).

Öyküde, yoksul ve alım gücü zayıf ailelerin çocuklarının, çevrelerinde gördükleri ve alamadıkları yiyeceklerden, içeceklerden etkilendikleri ve bilinçaltında bu yokluk ve eksikliği hissettiklerine değinilir:

Manavda gördüğü elmalar, portakallar. Tavandan aşağı sarkan muz hevenkleri... Sarı benekli, çil çil... Vitrinde şişe geçirilmiş iri döner yığını (s. 64).

-Mmm... Tulumba tatlısı. Hiç yemedim, nasıl oluyor acaba? Hani köşedeki tatlıcının vitrininde görürüm geçerken. Koca bir tepsinin içine yığarlar. Başka tatlılar da görürüm. Adlarını bilmem. Hepsinden getirin (s. 66).

Gazoz da getirin. Soğuk olsun. şişeler buğulansın (s. 66).

Öyküde halk türkülerinden bir alıntı yapılmıştır:

Güllü Güllü Gülüzaar

O yar bana mektup yazar... (s. 67).

4.4.8.3. Sevgi Temasına Yönelik İletiler

Öyküde yaşam sevgisi; insan, hayvan ve doğa sevgisine yönelik iletiler kullanılmıştır:

Bak arkadaşlarımı da getirdim. Gezip tozalım biraz, eğlenelim. Gönlümüzce yaşayalım (s. 64).

-Çağır şimdi arkadaşları, beni böyle görsünler. Asıl Ali 'yim şimdi. Sofraya oturalım, birlikte yemek yiyelim (s. 66).

Hepimize birer bisiklet alalım. Hani o büyük mağazanın önündeki bisikletleri...(…) Karşılıklı gülüşüyorlar. Gülünce ne güzel oluyor ikisi de? (s. 67).

Güllü elini uzatıp yerden kaldırıyor Ali'yi. Birlikte koşmaya başlıyorlar (s. 69).

-Anamız, babamız, öğretmenimiz...

*-Onları da getirelim. Arkadaşlarımızı da getirelim (...)
Mutluluk adasında hergün yeni görüntüler, yeni konuşmalar, yeni mutluluklar birbirini izleyerek sürüp gidiyor (s. 71).*

Büyük, küçük hayvanlar, kuşlar... Hepsi de severler Ali'yi. Hepsi de uysaldır. Kiminin sırtına

biner, kimisini omzuna alır. Çayırda yuvarlanırlar. Ağaçlara çıkarlar (s. 63).

Hani sınıfça hayvanat bahçesine gitmiştik ya? Maymun senin önüne nasıl atlamıştı? Seni hayvanlar bile seviyor.

-Haa, evet, ben de onları çok seviyorum. Hepsini kucağıma alıp okşamak istiyorum. Hepsini toplayıp adamıza getiriyorum (s. 69).

4.4.8.4. Yardımlaşma ve Vefaya Yönelik İletiler

Öyküde insanların, arkadaşların birbirleriyle yardımlaşmalarına, yapılan iyiliklere vefa ve karşılık gösterilmesi gerektiğine yönelik iletiler vurgulanır:

-İsteddiğini giy. Kısa kollu gömlek, uzun pantolon. Hem de ütülü. Arka cepleri de var (s. 64).

-Yaşa Güllü, sen çok iyisin.

-Sen de iyisin Ali. Karşılıklı iyiyiz (s. 66).

-Güllü, sen neden iyisin bu kadar? Boyalı kalemlerini verirsin. Kantinden aldığın sandviçin yarısını böler verirsin. Kimse görmesin diye تنها bir yere çağırır verirsin. Sen ne incesin be Güllü? (s. 68-69).

Gör bak ben de sana neler vereceğim? Adamızı tümünden sana verdim gitti. Senin bu ada. Malıyla mülküyle, lokantasıyla senin...(...)

-Gel kabul et Güllü, armağan ediyorum. Sana az bile. Sen o kadar iyisin ki... (s. 69).

*-Al anacığım bu parayı. Sana hergün bu kadar para getireceğim. Yokluk çekmeyeceğiz artık. Hırka diyordun, kendine hırka al. Ayakkabı da al (s. 68).
Buraya onu da getirelim. Adamızı görsün. Şu yemeklerden yesin, istediği kadar. Havuz başında otursun. Belki hiç görmedi böyle yerleri... (s. 68).*

“Düş Kuran Ali” adlı öykü, kullanılan dil ve üslup, içerik açısından ortaokul öğrencilerinin düzeylerine uygun olup hedef kitle için uygun iletiler taşımaktadır. Öykünün, çocuklarda hayal gücünü geliştirmeye; yaşamı, insanları ve hayvanları sevmelerine yönelik iletileri olumludur. Öyküyü, ortaokul Türkçe derslerinde, konunun genişletilmesi amacıyla yardımcı metin olarak kullanmak mümkündür.

4.5. Yangın

Yangın adlı öykü kitabı, dokuz öyküden ve 64 sayfadan oluşur. Kitabın kapağında, öykülerden birinde (“Yangın”) geçen konunun içeriğine uygun bir resme yer verilmiştir. Resimde, ormanda çıkan yangından kurtulmaya çalışan bir çocuk vardır. Yazarın adı, kitabın yayınevi ve basım yılı iç kapağa yazılmıştır. Ayrıca en başta, yazarın özgeçmişi, eserleri ve aldığı ödüller belirtilmiştir. Kitabın arka kapağında, ön kapakta kullanılan orman yangını resminin devamı kullanılmış, yayınevinin diğer eserleri sıralanmıştır. Kitapta kullanılan yazı puntosu 14’tür.

Kitapta, “Yangın”, “Dr. Ayşe’nin Öyküsü”, “Selman’ın Küfesi” ve “Merdiven” adlı öykülerde 1’er olmak üzere toplam 4

resim kullanılmıştır. Resimler, siyah beyaz olup öykülerin içeriğine uygundur. Metinlerde yer alan resimlerin düzenleyicisi Süleyman Özkonuk'tur. "Tay Rüstem", "İki Hüseyin", "Ahmet Petrol Buldu", "Boyacı Kâmil", "Fahri'nin Buluşu" adlı öykülerde ise herhangi bir resim kullanılmamıştır. İncelediğimiz kitap, *Özyürek Yayınevi* tarafından hazırlanmış olup, kitabın 2012'de basılan 5. baskısıdır. Kitap, sayfa yapısı, kalitesi ve yazı puntolarının büyüklüğü açısından ortaokul öğrencilerinin seviyesine uygundur.

Kitaptaki, "Tay Rüstem", "Ahmet Petrol Buldu", "Boyacı Kâmil" 6, "Dr. Ayşe'nin Öyküsü" 11, "İki Hüseyin", "Fahri'nin Buluşu" 5, "Yangın", "Selman'ın Küfesi" ve "Merdiven" adlı öyküler ise 7 sayfadan oluşmuştur.

4.5.1. "Tay Rüstem"

4.5.1.1. İç Yapı

"Tay Rüstem" *Yangın* adlı kitabın ilk öyküsüdür. 6 sayfadan (s. 5-10) oluşan öyküde herhangi bir resim kullanılmamıştır. Öyküde kullanılan yazı puntosu 14 olup çocukların rahatça okumaları için uygun büyüklüktedir.

4.5.1.2. Konu

Öyküde, Tay Rüstem adında bir köy çocuğunun haylazlıkları, köy halkının Rüstem'e karşı olumsuz tutumları ve ön yargıları; köy okulundaki öğretmenin ilgileneceği sonucu Rüstem'in kendini bir sanat alanında geliştirip elektrik ustası olması anlatılır.

4.5.1.2.1. Olay Örgüsü

Rüstem, köydeki yaramazlıklarıyla ön plana çıkan bir çocuktur. Bunda babasız büyümüş olmasının da önemli bir etkisi vardır. Köy halkı, Rüstem'i dizginlemek istedikçe Rüstem inatlaşır, haylazlaşır. Köylülerin, yaptığı her işi yadırgamasıyla Rüstem, zamanla içine kapanan, garip bir çocuk olur.

Bir gün Rüstem, köylüler namazdayken cami minaresine çıkar, köyün bostanlarını, harmanlarını bitirdiğini, herkesin toprağına, bahçesine sahip çıkması gerektiğini içeren bir duyuru yapar. Bu duruma çok şaşırın ve kızan cami cemaati, Rüstem'i yakalamaya çalışır. Hızı ve çevikliğiyle köylülerin elinden kurtulan Rüstem'in adı bundan sonra "Tay Rüstem" olarak kalır.

Rüstem özünde akıllı, zeki ve yetenekli bir çocuktur. Ne var ki köy halkı tarafından dışlandııkça, yadırgandıkça o da köylülere ters gider. Köye tayini çıkan bir öğretmen, Rüstem'le ilgilenmeye başlar. Ondaki cevher ve yeteneğı görür. Okuması için kitaplar verir, sınıf arkadaşlarına karşı Rüstem'i korur, kollar. Şimdiye kadar kimseden böyle bir ilgi görmemiş olan Rüstem, ilk başta bu duruma anlam veremezse de zamanla öğretmenine ısınır ve kendisine verilen kitapları sever, okur. Bir gün köye, elektrik direkleri ve gerekli tesisatı kurmak için ustalar gelir. Rüstem ustaların yaptığı işe ilgi duyar, fırsat buldukça gelip çalışmalarını izler. Bu durumun farkına varan öğretmeni, ustalarla konuşur ve Rüstem'i yanlarına almalarını rica eder. Böylece Rüstem'in hayatında yeni bir sayfa açılmış olur. Rüstem, kısa sürede elektrik işiyle ilgili birçok bilgi öğrenir. Merakı ve elinin yatkınlığı ustaların da dikkatini çeker, beğenilir. İlkokulu

bitirdikten sonra eğitimine devam etmesi için imkânı yoktur. Öğretmeni, Rüstem'i karşısına alıp konuşur. Kasabaya gidip ustabaşını bulmasını, olmazsa başka ustaların yanına gidip elektrik işinde kendini geliştirmesini ister. Rüstem, ancak bu şekilde kendini kurtarabilir. Öğretmenin önerisini yerine getiren Rüstem, işinde usta bir elektrikçi olur.

4.5.1.2.2. Öykünün Başkışısı ve Diğer Kişiler

Öykünün kahramanı Tay Rüstem'dir. İsmi, hızından ve yaramazlığından alan Rüstem, daha çok küçükken babasını kaybetmiş, annesi ve ablası tarafından büyütülmüştür:

Babası yok. Rüstem daha kundakta iken ölmüş. Anası ile ablası büyütmüşler (s. 6).

Tay Rüstem koymuşlar adını. Ele avuca sığmaz, cin gibi bir çocuk. Yılan yakalar, tavşan kovalar, ağaca çıkar, tay gibi koşar. Kimse tutamaz. Her taşın altından Rüstem çıkar (s. 5).

Rüstem ilkokul öğrencisidir. Esmer; dikkatli ve uyanık, söylenenleri çabuk kavrayan bir çocuktur:

Dördüncü sınıf öğrencisiydi. Yuvarlak esmer yüzü, gözleri fıldır fıldır dönen bir çocuktur. Her an, bir yere atlayacakmış gibi tetikteydi (s. 6).

Rüstem, babasız büyümenin etkisi ve köylülerin onu dışlaması, kontrol altına almak istemesi sebebiyle dik başlı ve yaramaz bir çocuk olarak yetişir. Aslında Rüstem, zeki ve becerikli

bir çocuktur. Fakat köylüler onu durdurmak, ona sözlerini geçirmek istedikçe daha da inatçı daha da ele avuca sığmaz bir çocuk olur:

Şekiz-on yaşına gelince köyde olmuş bir afet. Söz dinlemez, gem tutmaz bir küheylan. Önüne gelen gagalamak istemiş. Sanırım buna biraz da tepkiyle büyümüş Rüstem. Dik kafalı bir çocuk olmuş (s. 6).

Rüstem, elektrik çekmek için köylerine gelen ustaların yanına gidip onlardan bir şeyler öğrenir. Elektrikçiliğe merak sarar, kısa sürede birçok şey öğrenir. İlerde, öğretmenin de yönlendirmesiyle bilgi ve becerilerini arttırıp kasabaya gider ve orada usta bir elektrikçi olarak hayatına devam eder:

Rüstem gitti. Şimdi on yedi-on sekiz yaşlarında bir delikanlı. Çoktandır bir haber alamadım. Şimdi kim bilir nerede çalışıyor? Ama iyi bir elektrik ustası olacak, bundan kuşku yok (s. 9-10).

Öykünün anlatıcısı da olan Rüstem'in öğretmeni, öykünün diğer bir kahramanıdır. Öğretmen, ileri görüşlü, samimi, çevresine ve öğrencilerine faydalı olmak isteyen biridir. Rüstem'in kaderi, köye yeni gelen bu öğretmenle değişir. Rüstem'i yakından takip eden öğretmen, Rüstem'in aslında zeki ve becerikli biri olduğunu, kendisine görev ve sorumluluk verilince hakkıyla yerine getireceğini görür, ona inanır:

Bir şey söyledin mi önce o kavriyor, önce o koşuyordu.

Her işi yapabileceğine inanıyordu insan (s. 6).

Öğretmeni Rüstem'e yakınlık gösterir. Onla ilgilenir, okuması için ona kitaplar verir. Önceleri öğretmenin bu ilgisine

karşılık vermeyen Rüstem, öğretmenin gerçekten de kendisi için bir şeyler yapmak istediğini görünce değişir ve çabalamaya başlar:

Öbür büyüklerden böyle bir yakınlık görmediği için kolay inanmıyordu. Kitaplar verdim, bak oku bunları dedim. Üstünde düşün. Sonra oturup konuşalım. (...)
Onunla bir bağ kuramıyordum. Başkalarına olduğu gibi bana da güvenemiyordu (...) Rüstem 'le ilgilendim.
Başka kitaplar verdim. Arkadaşlarıyla çatışmalarında onu korur gibi tavır aldım (s. 6-7).

4.5.1.2.3. Öyküde Yer ve Zaman

Öykü bir köyde geçer. Yalnız köyün adı ve coğrafi konumu hakkında net bir bilgiye yer verilmemiştir. Öyküde yine ismi belirtilmemiş bir kasabadan söz edilir. Öyküde, Rüstem'in ilkokul dördüncü sınıfta okumasından 17-18 yaşına geldiği zamana kadar olan yaşamından kesitler anlatılır.

4.5.1.2.4. Öyküde Bakış Açısı

Öyküye hâkim olan anlatım, müşahit anlatıcı tekniğidir. Anlatım, öyküde yer alan kahramanlardan, Rüstem'in öğretmenin gözlem ve yorumlarına dayandırılarak anlatılır:

Öbür büyüklerden böyle bir yakınlık görmediği için kolay inanmıyordu. Kitaplar verdim, bak oku bunları dedim. Üstünde düşün. Sonra oturup konuşalım. (...)
Onunla bir bağ kuramıyordum. Başkalarına olduğu gibi bana da güvenemiyordu (...) Rüstem 'le ilgilendim.

Başka kitaplar verdim. Arkadaşlarıyla çatışmalarında onu korur gibi tavır aldım (s. 6-7).

-Aferin, dedim. Çok memnun oldum. İnsan böyle becerikli olmalı (s. 7).

4.5.1.3. Çocuk Edebiyatı ve Türkçe Eğitimi Açısından Öykünün Çözümlemesi

4.5.1.3.1. Öykünün Dil ve Anlatımı

Öyküde kullanılan cümleler 6-7 kelimedenden oluşur. Ayrıca paragraflar da genel itibarıyla 6-7 satır uzunluğundadır. Öyküde karşılıklı konuşma cümlelerine sıkça yer verilmiştir.

4.5.1.3.2. Kelime, Atasözü ve Deyimler

Öyküde, yerel ağız özellikleri taşıyan ve çocukların anlamını bilemeyecekleri düşüncülen kelimelere rastlanmamıştır. Öyküde kullanılan bir atasözü vardır: “*Tekeden süt sağmak.*”

Öyküde kullanılan deyimler şunlardır: “*Ele avuca sığmamak, her taşın altından çıkmak, ipleri koparmak, merak sarmak.*” vb.

4.5.1.4. Çocuğa Görelik Açısından Öykünün Çözümlemesi

4.5.1.4.1. Eğitim Öğretime Yönelik İletiler

Öyküde, kitap okumanın önemine ve faydalarına değinilir: *Kitaplar verdim, bak oku bunları dedim (...) Bak sana yeni bir kitap vereceğim. Büyük bir adamın*

çocukluğunu anlatıyor. Dikkatle oku ve üzerinde düşün
(s. 7).

Kitaplar okuyacaksın. Bilinçli bir usta olacaksın (s. 9).

Eskiden köylerde elektrik olmadığı, yapılan çalışmalarla zamanla köylerin de elektriğe kavuştuğu bilgisi verilir:

O günlerde köye elektrik gelecekti. Direkler dikiliyor, teller geriliyor, evlere elektrik tesisatı yapılıyordu (s. 8).

İnsanların yaptıkları işlerde temkinli olmaları, elektrikle ilgili işlerde ise çok daha dikkat göstermeleri gerektiği vurgulanır:

Yalnız dikkatli ol, bu iş tehlikelidir. Sigortayı gevşetmeden çalışma (s. 9).

Tarihte yer edinmiş lider, komutan ve öncü kişilerin zeki ve yetenekli olmalarının yanında yalnız olmalarının da ortak bir özellikleri olduğuna değinilir:

Bütün büyük adamlar çocukluklarında senin gibiydiler. Zekiydiler, becerikliydiler ve yalnızdılar (s. 7).

Toplum için belli bir zanaat ve üretim alanında emek veren, alın teriyle geçimlerini sağlayan emekçilerin, bildiklerini ve tecrübelerini başkalarına aktarmaktan zevk aldıkları vurgulanır:

Emekçi insanlar hep cömert olur. Bildiklerini öğretmek isterler (s. 8).

4.5.1.4.2. Kişisel Gelişime Yönelik İletiler

Öyküde, çocukları belli bir konuya özendirmenin ve gösterdikleri çabaları takdir etmenin, onları girişimciliğe sevk ederek başarıya ulaştıracağı iletisi işlenir:

Sık sık ensesini okşadım, yakınlık gösterdim.

-Sen çok zeki çocuksun, dedim. Beğeniyorum seni (s. 6).

-Aferin, dedim. Çok memnun oldum. İnsan böyle becerikli olmalı (s. 7).

-Haydi, Rüstem, göreyim seni. İyi bir elektrikçi olacaksın (s. 9).

Aslında yalnız bir çocuktuk. Onu itiyorlardı. İçten dostluğumu görünce bana yavaş yavaş yaklaştı (s. 7).

Ya öyle işte. Sen de olabilirsin. Şimdiden bunları düşün. Kendine bir yol ara. Bir de çevrenle ipleri koparma. İnsanlara yararlı olmaya çalış (s. 8).

Her çocuğun belli bir alanda becerisinin olabileceği, çocuklara gerekli ve yeterli fırsatların sunulması hâlinde yeteneklerini gösterebilecekleri ifade edilir:

Bir gün bayrak direğinin ipi koptu. Nasıl bağlarız diye düşünürken Rüstem atıldı:

-Ben bağlarım öğretmenim, kolay, dedi.

-Nasıl bağlarsın, çıkabilecek misin?

-O ne ki, ben daha yüksek dallara çıkarım.

Ayakkabılarını çıkarıp ellerine tükürdü. Kaşla göz arasında tırmanmaya başladı direğe. Maymun gibi

çevikti. Beş dakikada bitirdi işi. Öbür çocuklar da alkışladılar (s. 7).

Azım ve merak öğelerinin öğrenme üzerindeki etkisine değinilerek çaba gösterilirse kişinin hedeflerine ulaşabileceği belirtilir:

Bu Rüstem çok zeki bir çocuk. Hem de meraklı. İzin ver de size yardım etsin, bir şeyler öğrensin (s. 8).

Tatil günlerinde, akşam üstü dersler bitince, hep yanındaydı. Yap dediklerini yapıyor, getir dediklerini getiriyordu. Ustanın beğenisini kazanmıştı. Elektrik işinin ilk bilgilerini öğreniyordu. Tez zamanda geliştirdi. Usta tarif ediyor, o da yapıyordu. Eli işe yatkındı (s. 8-9).

-Yoksul bir çocukmuş, çok çalışmış ama büyük adam olmuş (s. 8).

Öyküde, kontrol altında tutulmak istenen, baskı gören çocukların bu tür tutum ve yaklaşımlara karşı ters tepki vereceğine, çocuklara ön yargıyla yaklaşılmaması gerektiğine dikkat çekilir. Çocuğun üzerine gitmenin, onu kötü ve aşağılayıcı sıfatlarla adlandırmanın olumsuz sonuçlara sebep olacağı belirtilir. Köylülerin, Rüstem'e olan ön yargıları ve ona taktıkları lakaplar, olumsuz telkinin somut örnekleridir:

Aslında zeki, uyanık, yaşlıları arasında becerikli bir çocuk, ama köylüler hep dışlamışlar. Uysal olsun, söz dinlesin istemişler (s. 6).

Kişinin kendini geliştirmesi için elindeki imkânları en iyi şekilde değerlendirip eğitimine devam etmesi gerektiği vurgulanır:

Bak, dedim, senin için tek çıkar yol şu, kasabaya gideceksin. Ustabaşını bulacaksın. Onun yanında, olmazsa başka yerde elektrikçilik işini sürdüreceksin. Bu işi iyice öğreneceksin (s. 9).

4.5.1.4.3. Toplumsal Yapıya Yönelik İletiler

Öyküde, köy şartlarının zorluğu ve köylerdeki imkânsızlıklar hakkında bilgi verilir:

Köyde olanaklar ne kadar kıtır... İnsanın gelişmesi, bir zanaatın ustalığına varması olanaksızdır. Bunun sıkıntısını yaşadı Rüstem. Okulu bitirdikten sonra başka okullara gitmesi yolları da tıkalıydı (s. 9).

Öyle ya, yoksul bir köy çocuğu kentlerdeki üst okullara gidip nasıl okuyacaktı (...)

-Ben de öyle düşünüyorum, dedi. Bu köyde fazla gelişmem, bunu anladım (s. 9).

“Tay Rüstem” adlı öykü, kullanılan dil ve üslup, içerik açısından ortaokul öğrencilerinin düzeylerine uygun olup hedef kitle için uygun iletiler taşımaktadır. Öyküde, kimsenin horlanmaması, toplumdan dışlanmaması gerektiği; insanlara yeterli imkân ve fırsat verildiği takdirde topluma kazandırılacakları teması işlenmiştir. Yine imkânsızlıklar içinde olursa bile, kişinin azim, merak ve çabasıyla kendini geliştirip bir yerlere gelebileceği mesajı verilmiştir. Öykü, çocukları girişimcilik, merak ve çaba göstermeye sevk etmesi

yönünden olumludur. “Tay Rüstem”, ortaokul Türkçe derslerinde yardımcı metin olarak kullanılmaya uygun bir öyküdür.

4.5.2. “İki Hüseyin”

4.5.2.1. İç Yapı

“İki Hüseyin” *Yangın* adlı kitabın ikinci öyküsüdür. 5 sayfadan (s. 11-15) oluşan öyküde herhangi bir resim kullanılmamıştır. Öyküde kullanılan yazı puntosu 14 olup çocukların rahatça okumaları için uygun büyüklüktedir.

4.5.2.2. Konu

Öyküde, Hüseyin adındaki çoban çocuğun, kırlarda koyun gütmesi ve o sırada kendi iç sesiyle konuşmasıyla dile getirdiği bilinçaltındaki istekleri, düşleri anlatılır.

4.5.2.2.1. Olay Örgüsü

Hüseyin küçük yaşına rağmen çalışmak zorundadır, köyde çobanlık yapar. Kırlarda, bayırlarda koyun güderken susuzluk, sıcaklık ve yalnızlıktan şikâyetçidir. Zaman zaman kendi kendine konuşur. Hayaller kurar. İçinden gelen sesi de farklı bir insan olarak kabul eder, canı sıkıldıkça onunla sohbet eder:

*Yalnızlık ve sıcak, bir de susuzluk, en büyük derdim.
Bazen göklere bakar bağırırım, “Kimse yok mu bu dünyada?” Yanıt alamam. O zaman kendimle konuşurum. En yakın arkadaşım içimde. Ben ona*

söylerim, o bana söyler. Birlikte düş kurarız.

Birbirimizi tamamlarız (s. 11).

Hüseyin, dönemin Anadolu'sunda, tipik bir köy çocuğudur. Zor şartlar altında ilkokulu bitirmiş, çok az çocuğa nasip olacak üst öğrenime devam edememiş ve birçok yaşıtıyla aynı kaderi paylaşmıştır. Hüseyin, köyde bir koyun çobanıdır. İçinde bulunduğu durumdan, sıkıntılardan çıkış yolu bulamayan Hüseyin, düşlerini, isteklerini, beklentilerini kendisiyle konuşur, dertleşir. Dikkat çeken diğer bir nokta ise, ülkesinin de yaşadığı sıkıntılardan haberdar olan Hüseyin'in, kişisel bir zenginlik ve refaktan ziyade genel anlamda ülkesinin zenginleşip refaha ulaşması isteği, düşüncesidir. Hüseyin; eşitlik, adalet, ekonomik denge, ulusal kalkınma ve sömürü karşıtlığı gibi değer ve tutumları ön planda tutan toplumcu yazarların, dolayısıyla Talip Apaydın'ın dünya görüşlerini yansıtan bir tiptir.

Öykü, Hüseyin'in kendi iç sesiyle konuşması ve karşılıklı olarak birbirilerine istek ve hayallerini dile getirmeleriyle sürer.

4.5.2.2.2. Öykünün Başkişisi ve Diğer Kişiler

Hüseyin, kırlarda çobanlık yapan bir çocuktur. İlkokuldan yeni mezun olmuş, köy yerinde eğitimine devam edememiş ve köyün hayvanlarını gütmeye başlamıştır:

Adım Hüseyin. Çankırı köylüğündenim. On iki yaşındayım. Bu yıl ilkokulu bitirdim. Kırlarda koyun güderim (s. 11).

Hüseyin'in bir de, kırlarda ona arkadaşlık eden, yalnızlığını ve hayallerini paylaştığı bir iç sesi vardır:

Çok hoş çocuktur içimdeki arkadaş. İyi anlaşırız. Kavga ettiğimiz olur ama önemsiz. Sonunda anlaşır birbirimizin elini sıkarsız (s. 11).

Hüseyin yine kırlarda koyun güttüğü bir gün kendi kendisiyle konuşmaya başlar. Kendini 1. Hüseyin, iç sesini 2. Hüseyin olarak adlandırır:

Bak arkadaş, tarihte okuduk ya, adları aynı olan kralları, padişahları birinci ikinci üçüncü diye numaralamışlar. Bundan sonra benim adım 1. Hüseyin, seninki de 2. Hüseyin (s. 11).

Hüseyin, daha on iki yaşında olmasına rağmen ülkenin içinde bulunduğu durum ve sıkıntıların farkındadır. Öncelikle çevresinin daha yaşanılabilir olmasını dilerken asıl isteği ülkenin zenginleşmesi ve doğal zenginliklerinden herkesin faydalanmasıdır. İki Hüseyin, kendileri ve ülkeleri için kurdukları hayalleri birbirleriyle paylaşırlar. İkisi de daha yeşil, daha ferah ve daha zengin bir yurt düşler.

4.5.2.2.3. Öyküde Yer ve Zaman

Öykü, Çankırı'nın bir köyünde geçer. Öyküde olayın geçtiği zaman hakkında bir bilgiye yer verilmemiştir. Öykü, yaz mevsiminde, bir ağustos gününde yaşanır ve sonlanır.

4.5.2.2.4. Öyküde Bakış Açısı

Öyküye hâkim olan anlatım, birinci tekil şahıs anlatımdır. Yazar ayrıca anlatımda kendi iç sesini de farklı bir kahraman olarak canlandırır ve konuşturur:

Adım Hüseyin. Çankırı köylüğündenim. On iki yaşımdayım. Bu yıl ilkokulu bitirdim. Kırlarda koyun güderim (s. 11).

-Hiç ayrılmayalım, yaşadıkça birlik olalım.

-Kabul. Birbirimizi bırakmayalım. Her zaman her yerde konuşalım (s. 12).

4.5.2.3. Çocuk Edebiyatı ve Türkçe Eğitimi Açısından

Öykünün Çözümlemesi

4.5.2.3.1. Öykünün Dil ve Anlatımı

Öyküde kullanılan cümleler 6-7 kelimedenden oluşur. Ayrıca paragraflar da kısa olup 6-7 satır uzunluğundadırlar. Öyküde çok sayıda karşılıklı konuşma cümlesine yer verilir.

4.5.2.3.2. Kelime, Atasözü ve Deyimler

Öyküde, yerel ağız özellikleri taşıyan ve çocukların anlamını bilemeyecekleri düşünülen kelimelere rastlanmamıştır. Ayrıca öyküde herhangi bir atasözü ve deyim de kullanılmamıştır.

4.5.2.4. Çocuğa Görelik Açısından Öykünün

Çözümlemesi

4.5.2.4.1. Eğitim Öğretime Yönelik İletiler

Öyküde, aynı ismi taşıyan padişah ve hükümdarlardan bahsedilirken, karıştırılmaması için isimlerinin önüne sayı getirildiği bilgisi verilir:

Tarihte okuduk ya, adları aynı olan kralları, padişahları birinci ikinci üçüncü diye numaralamışlar (s. 11).

Ülkemizin yaşadığı petrol sıkıntısı ve kullandığımız petrolün dış ülkelerden alındığı bilgisi verilir:

Ülkemiz büyük bir petrol sıkıntısı içindeymiş. Benzini, mazotu hep dışarıdan alıyormuşuz (s. 13).

Öyküde, kitap okuyarak her türlü bilgiye ulaşılacağı belirtilerek çocuklar, kitap okumaya özendirilir:

-Başkasını bilmem. Okutulursa öğreniriz. Kitaplarda hepsi yazılmış (s. 14).

4.5.2.4.2. Kişisel Gelişime Yönelik İletiler

Öyküde, insanların birbirlerine muhtaç olduğu ve insanlar arasındaki birlik ve beraberliğin önemi vurgulanır:

-Hiç ayrılmayalım, yaşadıkça birlik olalım.

-Kabul. Birbirimizi bırakmayalım. Her zaman her yerde konuşalım (s. 12).

Düş kurmanın insanlar için faydalı olduğu ve kişiyi rahatlattığı belirtilir:

-Düş kurmak iyidir, dedi. Düş kurmadan yaşanmaz. Bak ben biraz serinledim. Senin hoşuna gitmedi mi? (s. 12).

Okuma fırsatı ve imkânı olmayan bir çocuğun okumaya olan istek ve sevgisinin anlatılması çocuklar için güzel bir örnektir:

-Okumak istiyorum. Kitaplarım olsun, çeşit çeşit kalemlerim defterlerim olsun. Kocaman yapılı okullarda bir sıraya yan yana oturalım. Öğretmenlerimiz ders versin, biz not tutalım. Akşamları bol ışıklar altında biz ders çalışalım. Sınavlara girelim, çatır çatır verip sınıflarımızı geçelim (s. 13).

4.5.2.4.3. Yurt Sevgisine Yönelik İletiler

Öyküde, petrolün ülkemiz için önemine değinilerek ülkemizin petrole büyük paralar ödediği belirtilir. Ülkemizin o dönemdeki durumu ve sıkıntıları dile getirilir ve petrol bulma hayali kurularak ülkemizin bu anlamdaki dışa bağımlılığının sonlandırılması isteği vurgulanır:

Petrol bulalım, dedi 2. Hüseyin. Geçen gün elime geçen bir gazetede okudum. Ülkemiz büyük bir petrol sıkıntısı içindeymiş. Benzini, mazotu hep dışarıdan alıyormuşuz. Paramız da yokmuş. O yüzden tüm işler durmuş. Fabrikalar çalışmıyormuş. Işıklar yanmıyormuş. Tarlalarda ekinler kaldırılamıyormuş.

Yabancı sömürgeciler bizi boğazımıza kadar borçlandırmış (s. 14).

-Petrol bulunca ne olacak, onu da söyle?

-Bu sıkıntılardan kurtulacağız (s. 14).

4.5.2.4.4. Doğa Sevgisine Yönelik İletiler

Öyküde, doğa sevgisi ve güzellikleri, güzel bir çevreye ve doğaya sahip olmanın kişiye yaşatacağı mutluluk ifade edilir:

-Şimdi hemen bir saniye içinde gökyüzüne koyu bir bulut gelmeli. Şakır şakır yağmur yağmalı. Ortalık serinlemeli. Kırlar birden yeşermeli, ağaçlar büyümeli. Koyu bir orman olmalı... (s. 12).

-Şuradan bacak gibi bir su çıkmalı. Boyunca fışkırmalı. Sonra akmalı dereye aşağı. Kırları sulamalı. Otları ağaçları yeşertmeli. Ağaçlarda meyveler olmalı. Biz meyvelere uzanmalıyız, koyunlar da otlamaya başlamalı... (s. 13).

4.5.2.4.5. Toplumsal Yapıya Yönelik İletiler

Öyküde, toplumu oluşturan kesimler arasındaki gelir adaletsizliği ve bu dengesizliğin giderilerek ülke zenginliklerinin tüm insanlara eşit olarak ulaştırılması gerektiği mesajı verilir:

-Hayır kurtulamayız. Yine bazıları yararlanır. Çoğumuza yine bir şey düşmez. İşleri daha dipten düzeltmeliyiz. Ülkemizin tüm zenginliklerini eşit olarak 45 milyona bölüştürmeliyiz (s. 14).

Köy insanların coğrafi ve iklimsel koşullara bağlı olarak içinde buldukları durum ve bu durum karşısındaki çaresizlikleri belirtilir:

Bizim buralar bozkır. Susuz, geniş topraklar. Tek yeşillik yok. Bahar yağmurlarından sonra her yer sararır, otlar kurur. Kızgın güneş ortalığı yakar kavurur. Bizim için zor günler başlar (s. 11).

“İki Hüseyin” adlı öykü, kullanılan dil ve üslup, içerik açısından ortaokul öğrencilerinin düzeylerine uygun olup hedef kitle için uygun iletiler taşımaktadır. Öykü, bir çobanın, küçük bir çocuğun, ülkesini düşünmesi ve herkes için daha zengin, eşit ve yaşanılabilir bir ülke istemesini ele alır. Öyküyü, çocuklara yurt ve doğa sevgisi aşılması açısından ortaokul sınıfları Türkçe ve sosyal bilgiler dersinde, işlenen konunun genişletilmesi amacıyla yardımcı metin olarak kullanmak mümkündür.

4.5.3. “Yangın”

4.5.3.1. İç Yapı

Kitaba da ismini veren “Yangın” adlı öykü, kitabın üçüncü öyküsüdür. 7 sayfadan (s. 16-22) oluşan öyküde bir siyah beyaz resim kullanılmıştır. Kullanılan resim, öykünün konu gelişimine paralel, ilgili bölümle pekiştirici ve çocuğun hayal gücünü zenginleştirecek; çocukta heyecan ve merak uyandıracak niteliktedir. Öyküde kullanılan yazı puntosu 14 olup çocukların rahatça okumaları için uygun büyüklüktedir.

4.5.3.2. Konu

Öyküde, okuduğu kitaplardaki ve dinlediği öykülerdeki olayları daha iyi anlayabilmek için kendini olayların içindeymiş gibi düşünen, canlandıran bir çocuğun, izlediği bir orman yangını haberinde bu tekniği kullanması ve kurguladığı olayda yaşadığı duygular anlatılır.

4.5.3.2.1. Olay Örgüsü

Öykünün anlatıcısı ve kahramanı aynı kişi, köylü bir çocuktur. Anlatıcı, kendini okuduklarının, gördüklerinin içinde hayal eder. Bu şekilde daha etkili bir öğrenme gerçekleştirdiğine inanır. Bir gün televizyonda, orman yangınıyla ilgili bir haber izler. Kafasında bu haberle ilgili bir kurgu oluşturur. Kurguya göre, köyden Hasan ve Ali adındaki arkadaşlarıyla ormanlık alana, keçi gütmeye giderler. Yanlarına, mantar bulurlarsa közlemek için kibrit de almışlardır. Bir yandan hayvanları otlatırken bir yandan da türküler söyler, şakalaşır ve eğlenirler. Daha sonra ormanda mantara rastlarlar. Sevinçle topladıkları mantarları közleyip keyifle yerler. İşleri bitince kalkıp köye doğru yol almaya başlarlar. Mantarları közledikleri kaya dibindeki ateşi ise kendi kendine söner diye bırakırlar. Akşamüstü, tam köye varırken mantar közledikleri yerden dumanlar yükseldiğini görürler. Telaş ve korkuyla koşup köy halkına haber verirler.

Durum orman idaresine de bildirilir. Ama artık çok geçtir. Tüm çabalara rağmen yangının büyümesine engel olamazlar. Birçok ağaç yanmış, ormanda yaşayan hayvanlar yurtsuz kalmıştır. Kurduğu

hayalde, pişmanlık ve üzüntüler içinde kalan yazar, annesinin seslenmesiyle kurguladığı olaydan çıkar.

4.5.3.2.2. Öykünün Başkışısı ve Diğer Kişiler

Öykünün başkışısı olan anlatıcı, köyde yaşayan bir çocuktur. İzledikleri ve okuduklarını daha iyi anlayabilmek için kendisini olayların içinde düşünür, canlandırır. Hayal gücünü sonuna kadar kullanır:

Siz de öyle misiniz, ben okuduğum kitaplardaki, dinlediğim öykülerdeki olaylara kendimi de karıştırırım. O olayın içindeymişim gibi düşünürüm. İyi anlamak için sanırım geçerli bir yol. Siz de deneyin bakın, ilginç bulacaksınız (s. 16).

Hassas ve duygusal bir yapıya sahip olan yazar, bir gün, televizyonda bir yangın haberi izler. Gördüğü manzara karşısında çok etkilenir, üzülür:

O arada yanan ağaçların uzaktan yakından resimlerini gördük. Çok etkilendim. Hele ormanın üstünde uçan kuşları, yangından kaçan tavşanları, telaş içinde ne edeceğini bilemeyen böcekleri, kelebekleri görünce için karardı (s. 16).

Yazar bunun üzerine çoğu zaman yaptığı gibi zihninde bir kurgu oluşturur; kendisini olayların içinde düşünür, bulur:

Ormanın içinden can çekişen hayvanların bağırları geliyordu. İnceli kalınlı o sesler, ulumalar, havlamalar, melemeler kulaklarımdan gitmiyordu.

Bütün gece uyuyamadım. Dişlerimi sıktım. Bir yerlerim titredi durdu. Ne büyük suç işlemiştim ben, kendimi nasıl bağışlayacaktım? (s. 17).

4.5.3.2.3. Öyküde Yer ve Zaman

Öykü bir köyde geçer. Yalnız köyün adı ve coğrafi konumu hakkında net bir bilgiye yer verilmemiştir. Kayalı boğaz, Deve yokuşu ve Telli pınar, öyküde geçen kırlık, dağlık yer isimleridir. Öykünün geçtiği zamanla ilgili de bir bilgi verilmemiştir. Anlatılanlardan, olayın bir sonbahar günü yaşandığı söylenebilir.

4.5.3.2.4. Öyküde Bakış Açısı

Öyküye hâkim olan anlatım, birinci tekil şahıs anlatımdır: *Siz de öyle misiniz, ben okuduğum kitaplardaki, dinlediğim öykülerdeki olaylara kendimi de karıştırırım. O olayın içindeymişim gibi düşünürüm. İyi anlamak için sanırım geçerli bir yol. Siz de deneyin bakın, ilginç bulacaksınız* (s. 16).

Bütün gece uyuyamadım. Dişlerimi sıktım. Bir yerlerim titredi durdu. Ne büyük suç işlemiştim ben, kendimi nasıl bağışlayacaktım? (s. 17).

4.5.3.3. Çocuk Edebiyatı ve Türkçe Eğitimi Açısından

Öykünün Çözümlemesi

4.5.3.3.1. Öykünün Dil ve Anlatımı

Öyküde kullanılan dil yalın ve sadedir. Cümleler 6-7 kelimedenden oluşmaktadır. Ayrıca paragraflar da genel itibariyle 6-7 satır uzunluğundadır. Öyküde karşılıklı konuşma cümlelerine sıkça yer verilir.

4.5.3.3.2. Kelime, Atasözü ve Deyimler

Öyküde, yerel ağız özellikleri taşıyan ve çocukların anlamını bilemeyecekleri düşünülen kelimelere rastlanmamıştır. Öyküde herhangi bir atasözüne de yer verilmemiştir.

Öyküde kullanılan deyimler şunlardır: “*İçi kararmak, ok gibi fırlamak, ipi koparmak, merak sarmak, ne yapacağını bilememek.*” vb.

4.5.3.4. Çocuğa Görelik Açısından Öykünün

Çözümlemesi

4.5.3.4.1. Eğitim Öğretime Yönelik İletiler

Öyküde, ateş ve suyun insanın kontrolünde ve hizmetinde olduğu ama kontrolden çıkması durumunda çevreye ve canlılara büyük zararlar verebileceği belirtilir:

Babam sık sık suyla ateşle oyun olmaz der. Suyla ateş insanın buyruğunda olursa yararlıdır, usludur. Ama azgınlaşıp ipi kopardı mı, kendini çoğaltıp saldıırıya geçti mi, felaket olur. Başa çıkılmaz. Önüne gelen her

şeyi siler süpürür. Yakar yıkar, yerle bir eder. Ateşle suyla oynanmaz (s. 17).

Orman yangınlarının insanların bilgisizlik ve önemsememesinden ortaya çıktığı, ormanda yakılan ve söndürülmeyen küçük bir ateşin bile bir anda büyüyüp tüm etrafı sarabildiği bilgisi verilir:

-Ateşi söndürelim, dedi Ali. Sonra yangın çıkar.

-Yok canım ne yangını? Kuru kaya yanacak değil ya? (s. 20).

“Ben öyle dedim. Hiç bilemedim, biraz sonra bir rüzgâr çıkar, külleri, ateşleri sağa sola savurur, kuru otlar tutuşur. Oradan ağaçlara sıçrar. Koca orman yanar (s. 20).

Çocukların, televizyonu sadece eğlence aracı olarak değil haber alma aracı olarak da kullanabileceğine dikkat çekilir, güney illerimizde orman yangınlarının yaşandığı, güney yönden esen rüzgârların, yangınları daha da alevlendirip olumsuz etki yarattığı bilgisi verilir:

Geçen gün ne oldu bakın, televizyon günün haberlerini verirken güneyde bir ilimizde orman yangını çıktığını söyledi (s. 16).

İlgililer gerekli önlemi almışlar ama yangını hâlâ söndürememişler. Güneyden esen şiddetli rüzgâr işi zorlaştırıyormuş (s. 16).

Öyküde, mantar bitkisi hakkında bilgi verilirken zehirli mantarların da olduğuna dikkat çekilir:

Şimdi ormanda mantar da bulunur. Ne güzel olur mantar közlemesi (...) Aman ne çok, ne güzel! Taze taze, domur domur mantarlar. Öbek öbek büyümüştler. Zehirli değil, biliriz biz zehirli olanı. Taptaze kuzu mantarları (18-19).

4.5.3.4.2. Kişisel Gelişime Yönelik İletiler

Öyküde, çocukların özellikle bilgisizlik, tecrübesizlik, gereksiz merak ve büyüklerinin sözlerine kulak asmamaları sonucu çeşitli hata ve yanlışlar yapabilecekleri ifade edilerek eğitim ve deneyimin önemi vurgulanır:

Ama biz çocuklar her zaman uymayız bu önerilere. Bazen gereksiz şeylere merak sararız. Sonu kötüye varabilecek işler yaparız. Bilmeden yaparız elbet, kötülük olsun diye değil. Hiçbirimiz hain değiliz, ama deneyimsizlikten dolayı çok yanılırız. Sonucun nereye varacağını düşünemeyiz (s. 17).

İnsanların konuşarak, sıkıntılarını dışarıya aktararak rahatladıklarına dikkat çekilir:

Konuş da açıl derler ya, ben de anlatsam belki açılırım biraz. Değilse acılarımdan kurtulamayacağım (s. 17).

Çocukların bir sanat enstrümanı çalabilecekleri ve çabalarlarsa sevdikleri bir sanat dalında ustalaşabilecekleri mesajı verilir:

Islık çalmakta üstümüze yoktur. Hasan ayrıca kaval da çalar. Ben de çalarım ama asıl ustamız o (s. 18).

Birlik ve yardımlaşmayla ilgili mesaj verilir:
*Şimdi Hasan'la Ali de gelirler, sürümüz biraz büyür.
Hep birlikte güderiz (s. 18).*

4.5.3.4.3. Doğa Sevgisine Yönelik İletiler

Yazarın, köyün ve köy çevresindeki kırlık, ormanlık alanların güzelliğine değinmesi çocuklarda doğa sevgisini pekiştirecek niteliktedir:

Bu mevsimde ne güzeldir bizim dağlar? Kayınlar, çınarlar sararmaya başladı, çamlar daha da ululaştı. Birkaç gün önce yağan yağmurla çimenler yeşerdi (s. 18).

Deve yokuşundan sonra çamlar başlıyor. Ayrı bir dünya. Köy aşağılarda kaldı. Dereler, düzlükler renkli bir resim gibi görünüyor uzaklarda. Bakmaya doyum olmuyor (s. 19).

“Yangın” adlı öykü, kullanılan dil ve üslup, içerik açısından ortaokul öğrencilerinin düzeylerine uygun olup hedef kitle için uygun iletler taşımaktadır. Öykü, genellikle eğitimsizlik ve ihmalkârlık sonucu çıkan orman yangınları konusunu işleyerek ormanların yanarak tahrip edilmesinin doğa ve canlılar için oluşturduğu tehlikeye dikkat çeker. Öyküyü, ortaokul Türkçe ve sosyal bilgiler derslerinde işlenen konunun genişletilmesi amacıyla yardımcı metin olarak kullanmak mümkündür.

4.5.4. “Dr. Ayşe’nin Öyküsü”

4.5.4.1. İç Yapı

“Dr. Ayşe’nin Öyküsü” *Yangın* adlı kitabın dördüncü öyküsüdür. 11 sayfadan (s. 23-33) oluşan öyküde bir siyah beyaz resim kullanılmıştır. Kullanılan resim, öykünün konu gelişimine paralel, ilgili bölümle pekiştirici ve çocuğun hayal gücünü zenginleştirecek; çocukta heyecan ve merak uyandıracak niteliktedir. Öyküde kullanılan yazı puntosu 14 olup çocukların rahatça okumaları için uygun büyüklüktedir.

4.5.4.2. Konu

Öyküde, Ayşe adında bir köy kızının, kişisel çaba ve azmi ile okuyup doktor olması ve yıllar sonra doktor olarak geldiği köyünde, köylülerle eski günler hakkında konuşmaları, köyün hastalarını muayene edip, ihtiyacı olanlara ilaç dağıtarak köyüne vefa borcunu ödemesi anlatılır.

4.5.4.2.1. Olay Örgüsü

Ayşe, annesini kaybettikten sonra babasıyla İstanbul’a gider. Kapıcılık yapan babasına yardım eden Ayşe, bir yandan da zor şartlarda eğitimine devam etmeye çalışır. Okula kaydolar ama ilk senesinde sınıfta kalır ve dördüncü sınıfı tekrar okur. Bu durum, hayata bakışında ve ileriye dönük düşüncelerinde önemli bir etki yapar. Tüm çaba ve dikkatini okumaya, derslerine veren Ayşe, ortaokul ve liseyi başarıyla tamamlar ve tıp fakültesini kazanır. Zorlukların peşini bırakmadığı Ayşe, bu defa da babasının ölümüyle

sarsılır ve hayatta tek başına kalır. Yılmadan çalışmalarına devam eden Ayşe, tıp fakültesini de başarıyla bitirir, okul arkadaşı Halit ile evlenir, iki çocukları olur.

Yıllar sonra çocuklarıyla beraber köyüne gelen Dr. Ayşe'ye köylüler büyük ilgi gösterir, onunla gurur duyarlar. Bu ilgiye karşı köyün tüm evlerini gezip hastaları muayene eden Dr. Ayşe, yıllar sonra geldiği köyünde, köylülere karşı ödediği vefa borcundan ötürü mutludur.

4.5.4.2.2. Öykünün Başkışisi ve Diğer Kişiler

Öykünün kahramanı Dr. Ayşe'dir. Ayşe, esmer, uzun boylu; evli ve iki çocuk annesidir. Zor bir çocukluk dönemi geçirmiştir. Çocukluk günlerinde maddi imkânsızlık ve yeterli beslenemediğinden hasta ve zayıf düşmüştür. Öyküde, Ayşe'nin fiziki yapısıyla ilgili şu bilgiler verilir:

Kara kuru, çelimsiz bir kızdı (s. 23).

Sekiz dokuz yaşındaydım; hastalıklı, zayıf bir kızdım (s. 28).

İçinden uzun boylu, esmer bir kadın indi. Yanında iki de çocuğu vardı (s. 24).

Bir köy kızı olan Ayşe, köyde ailesiyle yaşar. Annesini kaybettikten sonra babasıyla İstanbul'a göç ederler:

Dr. Ayşe bizim köylü. Çocukluğumuzda hep duyardık, anası ölünce İstanbul'a göçmüşler. Babası onu okutmuş (s. 23).

İstanbul'a taşınan Ayşe ve babası, bir bodrum katına yerleşirler. Babası, apartman kapıcılığı yapar. Bir yandan babasına yardım etmeye çalışan Ayşe, bir yandan da eksikliklerini tamamlayıp arkadaşlarına yetişmek, okumak için çabalamaktadır. Ayşe için zor ve sıkıntılı yıllardır:

Babam bir apartmana kapıcı oldu. Birlikte çalıştık. Her gün merdivenleri yıka, kapıları sil. Çarşıya, pazara alışverişe git. O azarlar, bu beğenmez (s. 29). Pek zeki değildim. Ancak çalışarak açığımı kapatabileceğimi kavradım. Apartmanın bodrum katında karanlık, rutubetli bir evimiz vardı. Az ışıklı lambaların altında gece gündüz çalışmaya başladım (s. 29).

Gösterdiği çaba ve azmin karşılığını alan Ayşe, kısa sürede eksikliklerini tamamlayıp önce ortaokulu sonra liseyi kayıpsız bir şekilde tamamlar. O sırada babası hastadır. Bu durum Ayşe'nin okuyup doktor olma düşüncesini pekiştirir:

Babamın hastalığı ve gereği gibi tedavi edilememesi bende doktor olma isteğini kamçılardı (s. 31). Başardım. Hiç sınıfta kalmadan fakülteyi bitirdim. Doktorluk yeminini edip beyaz gömleği giydiğim gün dünyalar benim oldu (s. 31).

Ayşe tüm zor şartlara karşın hayata tutunur, okur ve kendini yetiştirir. Ayşe, bir köy kızı için çok uzak bir hayali gerçekleştirmiş, yıllar sonra doktor olarak köyüne dönmüştür:

Çok çalışkan kızmış, iyi okumuş. Doktor olmuş (s. 23).

4.5.4.2.3. Öyküde Yer ve Zaman

Öykü, İstanbul ve adı belirtilmemiş bir Anadolu köyünde geçer. Olayların yaşandığı tarih hakkında ise net bir bilgiye yer verilmemiştir. Ayşe'nin çocukluğundan doktor olduğu, görev yaptığı yıllara kadar olan dönemden kesitler anlatılmıştır.

4.5.4.2.4. Öyküde Bakış Açısı

Öyküye hâkim olan anlatım, müşahit anlatıcı tekniğidir. Anlatım, öyküde yer alan, adı belirtilmemiş köylülerden birinin gözlem ve yorumlarına dayandırılarak anlatılır. Öyküde ayrıca çeşitli zaman kırılmaları ve geriye dönüşlere de yer verilmiştir:

Dr. Ayşe bizim köylü. Çocukluğumuzda hep duyardık, anası ölünce İstanbul'a göçmüşler. Babası onu okutmuş (s. 23).

*Bizim köy uzak bir dağ köyü. Yolu izi yok. Tarlası az. Yoksul. Onun için köylülerin çoğu kentlere göçtü, Almanya'ya çalışmaya gitti. Gidenler dönmedi (...)
Ağaçsız kırlar, çorak tarlalar, kayalık dağlar... Kışın çok soğuk, yazın çok sıcak. İnsanlar kavruk, hayvanlar zayıf. Hiç de iç açıcı bir görüntü değil (s. 23).*

-İlkokulu, ortaokulu öyle bitirdim. Masrafım da gittikçe artıyordu. Babam rahmetli "Sen oku da yemez içmez, masrafını karşılarım," diyordu (s. 30).

Ben de gücümün üstünde çalışıyordum. Hem kendimizi kurtarmak, hem de bizim gibi yoksul insanlara yararlı

bir kişi olmak için başkaları üç çalışıyorsa, ben beş çalışıyordum.

Hiçbir dersimi tam yapmadan okula gitmiyordum (s. 30).

4.5.4.3. Çocuk Edebiyatı ve Türkçe Eğitimi Açısından

Öykünün Çözümlemesi

4.5.4.3.1. Öykünün Dil ve Anlatımı

Öyküde kullanılan cümleler 6-7 kelimedenden oluşur. Paragraflar da genel itibarıyla 6-7 satır uzunluğundadır. Öyküde karşılıklı konuşma cümlelerine sıkça yer verilmiştir.

4.5.4.3.2. Kelime, Atasözü ve Deyimler

Öyküde, yerel ağız özellikleri taşıyan ve çocukların anlamını bilemeyecekleri düşünilen kelimelere rastlanmamıştır. Öyküde herhangi bir adet atasözüne de yer verilmemiştir.

Öyküde kullanılan deyimler şunlardır: “*Dikkatini çekmek, ayağa fırlamak, özlem gidermek, fırsat bulmak, gözleri dolmak, ardına atmak, yerinden kalkmamak.*” vb.

4.5.4.4. Çocuğa Görelik Açısından Öykünün

Çözümlemesi

4.5.4.4.1. Eğitim Öğretime Yönelik İletiler

Öyküde, üniversitelerin hukuk fakültelerinde devam zorunluluğunun olmadığı bilgisine yer verilir:

Devam zorunluluğu olmadığı için Hukuk Fakültesi'ne gideyim dedim. Hem çalışmak, hem okumak istedim (s. 30).

Tıp eğitiminin zorluğuna değinilir:

Tıp zor bir öğrenim (...) Artık gece gündüz kitap, gece gündüz ders... (s. 31).

4.5.4.4.2. Kişisel Gelişime Yönelik İletiler

İmkânlar ve şartlar her ne kadar sınırlı ve zor olsa da kişi isterse ve kendisine fırsat verilirse her türlü engelin üstünden gelebilir. Öyküde, herkesin bu güce sahip olduğu mesajı verilir:

-Benim için zor oldu, dedi. Ama olanakları yeterli kişiler için o kadar zor değil. Normal bir çalışmayla herkes okuyabilir, herkes doktor olabilir (s. 28).

-Yetmez Hüseyin emmi. Benimki özel bir çaba ve şans işi oldu. Olanaklar sağlansa her çocuk okur. Her çocuk yeteneği doğrultusunda gelişir (s. 32-33).

Okuyabilmem için çok çalışmam gerektiğini anladım (s. 29).

-İlkokulu, ortaokulu öyle bitirdim. Masrafım da gittikçe artıyordu. Babam rahmetli "Sen oku da yemez içmez, masrafını karşılarım," diyordu (s. 30).

Çalışmanın ayıp olmadığı, aksine insanı değerli kıldığı; kişinin hedeflerine ulaşabilmesi için zevk ve heveslerinden fedakârlık yapması gerektiği vurgulanır:

Lise mezunu bir kızdım, ama kapıcılık yaptım. Hiç yüzümü eğmeden çalıştım. Çalışmayı kutsal bir uğraş bildim (s. 31).

Yazları bir ütücünün yanında çalıştım, üç beş kuruş kazandım. Kışları okudum. Liseyi de bitirdim. Hem de hiç kalmadan bitirdim. Çalışmanın erdemini anlamıştım. Az yiyip içiyorduk; ucuz giyiniyor ama gücümün üstünde çalışıyordum. Genç kızlığım da böyle geçti. Nice heveslerimi, gereksinimlerimi zorla kafamın ardına atıyordum. Boğuyordum içimde. Yoksulluğumuz babamın suçu değildi. Bunu artık düşünebiliyordum (s. 30).

Ben de gücümün üstünde çalışıyordum. Hem kendimizi kurtarmak, hem de bizim gibi yoksul insanlara yararlı bir kişi olmak için başkaları üç çalışıyorsa, ben beş çalışıyordum. Hiçbir dersimi tam yapmadan okula gitmiyordum (s. 30).

Öğretmenlerin, öğrencileri üzerindeki etkisine atıfta bulunulur:

Bu çabam öğretmenlerimin dikkatini çekiyordu. Doğrusu çok yardım ettiler. İyi öğretmenlere rastladım. Beni liseye gitmem için teşvik ettiler (s. 30).

4.5.4.4.3. Toplumsal Yapıya Yönelik İletiler

Öyküde, köylerin coğrafi yapıları, iklim özellikleri ve ilgisizlikten ötürü birçok alanda geride kaldığı, insanların geçimlerini

sağlayabilmek için köylerini terk ederek kent merkezlerine hatta yurt dışına gittikleri ifade edilir. Bir dönemler özellikle Anadolu'dan büyükşehirliere, hatta Almanya'ya gerçekleştirilen göçlere atıfta bulunulur:

Bizim köy uzak bir dağ köyü. Yolu izi yok. Tarlası az. Yoksul. Onun için köylülerin çoğu kentlere göçtü, Almanya'ya çalışmaya gitti. Gidenler dönmedi (...) Ağaçsız kırlar, çorak tarlalar, kayalık dağlar... Kışın çok soğuk, yazın çok sıcak. İnsanlar kavruk, hayvanlar zayıf. Hiç de iç açıcı bir görüntü değil (s. 23).

Ekonomik ve sosyal açıdan köy ve kent yaşamı arasındaki uçuruma dikkat çekilir, köy halkının yaşadığı zorluk ve sıkıntılar vurgulanır:

Herkes yokluktan yakınır. "Bizim köyü Allah da devlet de unuttu" gibilerden laflar eder. Kentlere gidip gelenler oralarda gördükleri bolluğu, rahatlığı anlata anlata bitiremez. Neden böyle, kimse bilmez... (s. 24).

Günler, aylar, yıl gibi uzun geçer bizim köyde. Olaysız, kımultsız, sıkıcı, durgun bir yaşam. Sanki yaprak kımıldamaz. Ne bir motor gürültüsü duyulur, ne bir kaynaşma görülür. Sadece çocuklar ağlar, hastalar inilder (s. 24).

Ne çok hasta vardı köyde? Hemen her evde yaşlılar, çocuklar, kadınlar; kimisi yatalak, kimisi ayakta ama bitkin, hastalar... (s. 26).

-Ah ah, bunların derdi ilaç milaç değil. Bakım, gıda, koruyucu hekimlik. Ekonomik kalkınma... (s. 26).

-Öyle doktor hanım, ama elden ne gelir? Yoksuluz biz.

Çok çalışıyoruz, gereği gibi beslenemiyoruz (s. 26).

Sizler, ah sizler... Hiçbir hakkınızı alamıyorsunuz.

Kendi üstümden biliyorum. O çemberi kırmak için neler çektim... (s. 33).

Öyküde, köyden kente göç eden çocukların yaşadığı sıkıntılar dile getirilerek bazı kentlilerin köyden göç etmiş çocukları dışlamaları, küçük görmeleri eleştirilir. Talip Apaydın, o dönemin önemli bir sorunu olan göç ve göç eden köylü kesimin özellikle de çocukların yaşamış olduğu travmaları, sıkıntıları ustalıkla işler:

Kentli çocukların arasında ezildim gittim (s. 29).

Dilimiz ayrı, görgümüz kıt. Çocuklar konuşmanı taklit eder, alay eder... Çok zor oldu, çok! (s. 29).

Yaşıtım olan varlıklı çocuklar beni aralarına almıyordu. Yapayalnız bir çocukluk dönemi geçirdim (s. 29).

Özellikle kırsal kesimde insanların lakaplarıyla çağrıldığı, tanındığına değinilir:

Ben Aşşe. Köylünüzüm. Hani Kel Hamit derdiniz ya, onun kızı... (s. 24).

Kırsal kesimde okuyanın çok az olduğu, hele köyden birinin okuyup doktor olmasının çok zor olduğu ve böyle bir durumun şaşkınlığa yol açtığı ifade edilir:

-Hee... Kim derdi köyümüzden bir kız çıkacak, okuyup doktor olacak. Sonra gelip köyümüzü ziyaret edecek. Şu Allah'ın işleri... (s. 25).

Köy insanının imkânsızlıklarına rağmen son derece misafirperver olduğu ve misafirlere gösterdikleri önem ve saygıya değinilir:

-Hay maşallah. Hoş geldiniz... (s. 24).

Kırık bir sandalye bulup gölgeye oturtular. Ayrılar sundular, çay demlediler (s. 25).

Doktor hanımla çocuklarına bir kuzu kesip yedirelim dedik (...) Kuzuyu kesip kebab ettik (...) Köylü kadınlar da yalnız koymadılar. Hizmet ettiler (s. 28).

4.5.4.4.4. Vefa ve Yardımlaşmaya Yönelik İletiler

Öyküde işlenen bir diğer önemli ileti de vefa duygusudur. Özellikle okumuş, bir yerlere gelmiş insanların geçmişlerini, içinden çıkıp yetiştikleri toplumu unutmamaları ön plana çıkarılır, övülür:

Yillardım özledim köyümü (...) Sizlere yardım edememek beni üzüyor. Şimdi gösterin bakalım hastaları, hepsini muayene edeceğim. İlaç da getirdim, ilaç vereceğim... (s. 26).

Ayrı ayrı elimizi sıktı. Yaşlıların elini öptü. Öyle bir yakın davranıyordu ki hepimize. Otuz yılın özlemine gideriyordu. Köy çalkalandı. Kadınlar koşular, kucaklaştılar (...) Çok yakın davranıyordu. Köylüler

ilk defa görüyorlardı okumuş birinin kendilerine böyle yakınlığını. Çok memnun oluyorlardı (s. 25).

Herkesle ayrı ayrı ilgilendi, hâl hatır sordu. Çocukların önüne diz çöküp yanaklarını sıktırdı (...) Esmer yüzü bir duyguluydu. Çok içtenli davranıyordu (s. 25).

Hatice hâlâ anlata anlata bitiremezdi. Yatar kalkar Dr. Ayşe'ye dua ederdi (s. 23).

Yaşlılar bilir, bir Rıza eğitmen vardı. Şimdi ölmüş zavallı. Sabahleyin mezarını ziyaret ettim. Para bırakacağım, mezarını yaptırverin. Babam gibi severdim kendisini. İlk öğretmenim odur (s. 28).

Öyküde, yardımseverliğe dair iletiler vurgulanır:

Çok çalışkan kızmış, iyi okumuş. Doktor olmuş. Yoksulluktan geldiğini hiç unutmamış. Fakir fukara hastalardan para almazmış. İnsancılmış. Hastalarını tedavi ederken duygulanır, ağlarmış (s. 23).

O gün, ertesi gün köyün hastalarına baktı, çevre köylerden gelen hastalara baktı, bedava ilaçlar dağıttı (s. 28).

4.5.4.4.5. Yurt Sevgisine Yönelik İletiler

Dr. Ayşe'nin izin döneminde yurt dışına çıkıp tatil yapma yerine çocuklarını yanına alıp çocuklarına köyünü, ülkenin değişik

bölgelerini gezdirmek istemesi, çocuklarda yurt sevgisini pekiştirecek bir iletidir:

Şimdi Fransa' da. Mesleki bir çalışma yapmak üzere altı ay için oraya çağrıldı. Bizi de götürmek istedi ama ben, “Çocukları alıp köyüme götüreceğim, yurdu gezdireceğim,” dedim. Şimdi bir ay izinliyim. Sizleri gördükten sonra doğuyu, güneyi gezeceğiz. Ülkemizin durumunu biliyorum ama bir de gözlerimizle görelim dedim (s. 32).

“Dr. Ayşe'nin Öyküsü” adlı öykü, kullanılan dil ve üslup, içerik açısından ortaokul öğrencilerinin düzeylerine uygun olup hedef kitle için uygun iletler taşımaktadır. Öykünün, topluma faydalı olma, yardımseverlik, yurt ve insan sevgisi temalı iletleri, çocukların, yaşadıkları ülkeye ve içinden çıkıp yetiştikleri topluma olan duyarlılık ve sevgilerini arttıracak niteliktedir. Öyküyü ortaokul Türkçe derslerinde, konunun genişletilmesi amacıyla yardımcı metin olarak kullanmak mümkündür.

4.5.5. “Ahmet Petrol Buldu”

4.5.5.1. İç Yapı

“Ahmet Petrol Buldu”, *Yangın* adlı kitabın beşinci öyküsüdür. 6 sayfadan (s. 34-39) oluşan öyküde herhangi bir resim kullanılmamıştır. Öyküde kullanılan yazı puntosu 14 olup çocukların rahatça okumaları için uygun büyüklüktedir.

4.5.5.2. Konu

Öyküde, kış mevsiminin olumsuzluklarının konuşulduğu bir sınıfta, öğrencilerin çözüm adına sundukları fikirler ve aralarından Ahmet adında bir çocuğun, ülkenin yaşadığı yakıt ve petrol sıkıntısını çözmek için kurduğu düşünce anlatılır.

4.5.5.2.1. Olay Örgüsü

Kış mevsiminin çetin şartlarının yaşandığı bir dönemdir. Yakıt sıkıntısından dolayı evler ısınmaz, okulda kaloriferler düzenli yanmaz. Derslerde öğrencilerle beraber öğretmenleri de üşür. Bir gün öğretmenleri, sınıfta, neden üşüdüklerini, yakıt sorununun neden kaynaklandığı sorusunu sorar ve öğrencilerden fikirlerini açıklamalarını ister. Bunun üzerine söz alan öğrencilerin her biri ayrı bir gerçeğe dikkat çeker, çarpıcı örnekler verir. Bu arada içlerinden Ahmet adında öğrenci, ülkenin içinde bulunduğu bu duruma çok içerlenir. Kendisini petrol mühendisi olarak düşler, petrol ararken, petrol bulurken hayal eder. Ahmet düşlerine akşam evdeyken de devam eder. Bu sefer yanında sınıf arkadaşı Olcay da vardır. Okuyup büyümüşlerdir. Beraber petrol ararlar. Araştırmaları sonucu petrole ulaşırlar, çok sevinirler. Ülke için önemli bir hizmeti yerine getirmişlerdir. Düşün sonunda, başbakanın da nikâh şahitliği yaptığı bir törenle, Ahmet ve Olcay evlenir.

4.5.5.2.2. Öykünün Başkışisi ve Diğer Kişiler

Öykünün kahramanı Ahmet'tir. Ahmet ve ailesi kışın zor şartlarında hayatlarına devam etme mücadelesi vermektedirler:

Akşamüstü karları, buzları çiğneyerek evlere dağıldılar. En çok burunları, kulakları üşüyordu. Elleri, ayak parmakları üşüyordu Ahmetlerin evinde kalorifer yanmıyordu. Soba kuracak baca deliği yoktu. Anası, babası, kardeşleri, bir küçük odada omuzlarına battaniye almış oturuyorlardı (s. 37).

Kışın zor şartlarından etkilenen sadece Ahmet ve ailesi değildir. Okullarda bile kaloriferler yanmaz, öğrenciler zor şartlarda eğitimlerine devam eder. Sınıfta, öğretmenleriyle beraber bu konuyu tartışır, görüşlerini açıklarlar. Ahmet, düş kurmayı seven bir çocuktur. Konuşulanlardan etkilenir ve düş kurmaya başlar:

Ahmet gerisini dinleyemedi. Başını ellerinin arasına alıp kendi düş dünyasına daldı (s. 35).

Kendini petrol mühendisi olarak hayal eden Ahmet, petrol bulduğunu, ülkeye önemli bir hizmette bulunduğunu, herkesin onu konuştuğunu düşler:

Genç bir petrol mühendisi, altında cip, elinde karmaşık birtakım araçlar, sürüyor kırlara, tarlalara, dere boylarına. Terliyor, eğiliyor, toprağı dinliyor. Bin metre derindeki petrolü bulmaya çalışıyor. Kendisi bu, Petrol mühendisi Ahmet. Ayağında kocaman postalları var. Çağatay abi gibi sırtına bir parka giymiş. Yakaları açık. Koşuyor oradan oraya. Bulacak petrolü. Kimse bulamamış ama kendisi bulacak. Telsizle bildirecek Ankara'ya. Televizyon haberlerinde spiker Erkan Oyal bütün yurda seslenecek. Petrol

Mühendisi Ahmet'in petrol bulduğunu söyleyecek (s. 35-36).

Ahmet sonunda arkadaşı Olcay ile beraber, aradıkları petrolü bulur ve öykünün sonunda evlenirler:

Ahmet'le Olcay evlendiler. Nikâh törenine başbakan da geldi. Nikâh şahitliği yaptı (s. 39).

Ahmet'in öğretmeni, haklarında fazla bilgi verilmeyen sınıf arkadaşları Muhsin, Olcay ve kim olduğu belirtilmemiş Çağatay Abi, öykünün diğer kişileridir.

Ahmet'in öğretmeni, öğrencilere sorduğu çeşitli sorularla, onları düşünmeye, içinde buldukları durumu sorgulamaya, fikirlerini açıkça belirtmeye ve çözüm bulmaya yönlendirir. Talip Apaydın'ın eğitim gördüğü ve okuma-yazma altyapısını kazandığı Köy Enstitülerinin, öğrencilerine kazandırdığı en önemli beceri ve alışkanlıkların başında; çevresindekileri sorgulama, çözüm arama, fikir üretme ve sunma özelliklerinin olduğu söylenebilir. Yazarın, öyküde yer verdiği yurttaşlık bilgisi öğretmeni aracılığıyla, çocuklarda bu özellikleri ortaya koyma ve geliştirme amacıyla olduğu düşünülebilir.

4.5.5.2.3. Öyküde Yer ve Zaman

Öykünün geçtiği yer ile ilgili net bir bilgiye yer verilmemiştir. Öyküde, Konya Ovası, Tuz Gölü, Urfa gibi yer ve bölge isimlerinden söz edilir. Öykünün yaşandığı zaman konusunda da bir bilgi verilmemiştir. Olay, bir kış günü; aynı gün içerisinde başlayıp sonlanır.

4.5.5.2.4. Öyküde Bakış Açısı

Öyküye hâkim olan anlatım, müşahit anlatıcı tekniğidir:
Öğretmen bile paltıyla giriyor sınıfa. Bazen dersi bırakıp ısınma hareketleri yapıyor, bizim de yapmamızı istiyor. Ellerimizi birbirine sürtüyoruz, kollarımızı, omuzlarımızı oynatıyoruz (s. 34).

4.5.5.3. Çocuk Edebiyatı ve Türkçe Eğitimi Açısından

Öykünün Çözümlemesi

4.5.5.3.1. Öykünün Dil ve Anlatımı

Öyküde kullanılan cümleler 6-7 kelimedenden oluşur. Paragraflar da genel itibarıyla 6-7 satır uzunluğundadır. Öyküde karşılıklı konuşma cümlelerine sıkça yer verilir.

4.5.5.3.2. Kelime, Atasözü ve Deyimler

Öyküde, yerel ağız özellikleri taşıyan ve çocukların anlamını bilemeyecekleri düşünülen kelimelere rastlanmamıştır. Öyküde kullanılan bir atasözü vardır: “*Abdala malum olur.*”

Öyküde kullanılan deyimler şunlardır: “*Pahalıya mal olmak, ağzından almak, karış karış gezmek, el açmak, kendini bırakmak, birbirine girmek.*” vb.

4.5.5.4. Çocuğa Görelık Açısından Öykünün

Çözümlemesi

4.5.5.4.1. Eğitim Öğretime Yönelik İletiler

Öyküde, ülkemizin komşularından petrol çıkarıldığı, bizim ülkemizde de petrolün bulunduğu ve Urfa bölgesinden çıkarıldığı bilgisi verilir:

Petrolümüz de varmış, öğretmenim, babam söyledi.

Türkiye'nin komşusu olan tüm ülkelerde bol petrol çıkıyormuş. Bizim toparğımızda neden olmasın? (s. 35).

35).

-Çıkarılıyor ama az, yetmiyor (s. 35).

-Gel Olcay, şu tarafa gidelim, Urfa dolaylarına. Bana öyle geliyor ki, petrol bu tarafta (s. 38).

Petrolün aranıp bulunmasında sondaj makinelerinin kullanıldığı ve petrolün toprağın derinliklerinde yer aldığı bilgisi verilir:

Sondaj makinelerini getirip kurdular. Delmeye başladılar toprağı. Yüz metre, iki yüz metre, üç yüz metre... (s. 38).

-Çok pahalıya mal oluyormuş öğretmenim, çok derindeymiş (s. 34).

Ülkemizdeki petrol yataklarından tam olarak faydalanılmayarak dış ülkelere petrol aldığımız ve ülkemizin dış ülkelere karşı borçlu olduğu bilgisi verilir:

-Öğretmenim, petrolü dışarıdan alıyoruz. Paramız olmadığı için satmıyorlarmış. Devletimiz borçluymuş. Önce borcunuzu ödeyin, diyorlarmış (s. 34).

Öyküde, ülkemizin zengin doğal kaynaklara, kömür yataklarına ve elektrik üretmek için gerekli potansiyele sahip olduğu, elektrik üretiminin akarsular üzerine kurulan barajlardan sağlandığı bilgileri verilir:

-Öğretmenim, biz aslında tembellik ediyoruz. Ülkemizin bol kaynakları var. Bunu herkes söylüyor. Ama gereği gibi değerlendiremiyoruz. Başkalarından bekleyeceğimize iyi çalışıp petrolümüzü, kömürümüzü çıkarsak, akarsularımızın önüne daha çok barajlar yapsak, hiç de böyle üşümeyiz. Yakıtsız kalmayız (s. 36).

-Ama öğretmenim, kömürümüz var, neden daha çok kömür çıkarmıyoruz? (s. 34).

-Nehirlerimize baraj kurup elektrik üretsek ya öğretmenim? Kimi ülkeler hep elektrik enerjisi ile ısınırlarmış (s. 35).

-Evet, başka barajlarımız da var ama yetmiyor. Daha çok yapmalıyız (s. 35).

Öyküde, dönemin önemli spikerlerinden Erkan Oyal'dan bahsedilmesi çocuklar için bir genel kültür bilgisi olarak kabul edilebilir:

Televizyon haberlerinde spiker Erkan Oyal bütün yurda seslenecek (s. 36).

4.5.5.4.2. Kişisel Gelişime Yönelik İletiler

Öyküde, çocukları araştırmaya ve düşünmeye yönlendirecek ifadeler kullanılmıştır:

-Çocuklar neden yakıt yok, neden üşüyoruz, bu konuyu tartışalım (s. 34).

-Çok doğru. Sorun bu işte. Sizler ona göre yetişin, bunları düşünerek hazırlanın (s. 36).

4.5.5.4.3. Toplumsal Yapıya Yönelik İletiler

Öyküde, kış mevsiminin beraberinde getirdiği zorluklar ve ülkemizdeki yakıt sorunundan ötürü toplumun yaşadığı sıkıntılar belirtilmiştir:

Kış bastırdı. Yerler kar, yollar buz. Yakıt yok, kaloriferler yanmıyor, arabalar çalışmıyor. Elektrikler sönmük. Evler ısınmıyor. Herkes üşüyor. Okulda çocuklar takır takır öksürüyor (s. 34).

Çocukların, yaşça kendilerinden büyüklerin davranış ve giyim tarzlarını örnek aldıkları belirtilir:

O bir genç kızdı, kendisi bir delikanlı. Çığatay Abi gibi bıyık da bırakmıştı (s. 37).

4.5.5.4.4. Yurt Sevgisine Yönelik İletiler

Öyküde çocuklara yurt sevgisi kazandıracak, onlardaki yurt sevgisini pekiştirecek birçok ileti yer alır:

Dışarıya el açmayacağız. Kimseden borç almayacağız. Boynumuz eğri olmayacak. Sömürüyü de

durduracağız. Herkes çalışacak ve emeğinin karşılığını alacak (s. 37).

-Ciddi aranmıyormuş öğretmenim. Petrol arama işini yabancı şirketlere vermişler. Onlar da petrolü bizden alsınlar diye mahsustan çıkarmıyorlarmış (s. 35).

-Örneğin ben petrol mühendisi olmak istiyorum. Ama masa başında oturmak için değil. Türkiye'yi karış karış gezip petrol arayacağım ve bulacağım (s. 36).

-Elbet bulacağız, bunun için okuduk. Tüm halkımızı kışın üşümekten kurtaracağız.

Fabrikalar çalışacak, arabalar yürüyecek, elektrikler yanacak. Yeni iş alanları açılacak, herkese iş bulunacak... (s. 37).

-Türkiye'nin insanları, çoluk çocuk, genç yaşlı, hepsi mutlu olacak. Biz buna katkıda bulunacağız (s. 38).

Hem zekisin, hem çalışkansın. Hem de yurtsever bir insansın (s. 38).

Haber tüm yurda yayıldı. Kırk gün düğün, bayram, şenlik... Ülke birbirine girdi. Büyük bir sevinçle çalkalandı. Her şey değişti. Duran makineler, taşıtlar çalışmaya başladı. Kaloriferler yandı. İnsanlar ısındı. Yerinde donup kalmış koca Türkiye kımıldandı, güürül güürül yürümeye başladı. Ve yükseldi, yükseldi, yükseldi... (s. 39).

Hem de çok bol. Türkiye'ye baştanbaşa yetecek, fazlası da satılacak (s. 36).

“Ahmet Petrol Buldu” adlı öykü, kullanılan dil ve üslup, içerik açısından ortaokul öğrencilerinin düzeylerine uygundur. Öyküde, petrol ve ülkemizdeki diğer doğal kaynaklar hakkında çeşitli bilgiler verilmiştir. Öykü, taşıdığı vatan sevgisi ve vatana hizmet isteği iletileriyle çocuklara bu anlamda örnek oluşturacak niteliktedir. Ayrıca öykü, çocuklara, sorgulama yeteneği, sorunlara çözüm arama-bulma ve düşüncelerini özgürce açıklayabilme becerisi kazandıracak iletiler taşır. Öyküyü, ortaokul Türkçe ve fen bilgisi ve teknoloji dersinde, işlenen konunun genişletilmesi amacıyla yardımcı metin olarak kullanmak mümkündür.

4.5.6. “Boyacı Kâmil”

4.5.6.1. İç Yapı

“Boyacı Kâmil”, *Yangın* adlı kitabın altıncı öyküsüdür. 6 sayfadan (s. 40-45) oluşan öyküde herhangi bir resim kullanılmamıştır. Öyküde kullanılan yazı puntosu 14 olup çocukların rahatça okumaları için uygun büyüklüktedir.

4.5.6.2. Konu

Öyküde, yazar anlatıcının düzenli olarak ayakkabılarını boyattığı boyacı bir çocukla olan sohbeti ve boyacı çocuğun yaşama bakışı, yaşam hakkındaki düşünceleri anlatılır.

4.5.6.2.1. Olay Örgüsü

Öykü, yazar anlatıcı tarafından anlatılır. Yazar, ayakkabılarını genelde kendi boyar. Yazarın, Kâmil adında boyacı

bir çocukla tanışması bu durumu değiştirir. Kâmil'in işini iyi yapması ve aynı zamanda boya yaptığı sırada ilginç ve güzel öyküler anlatması, yazarın hoşuna gider ve artık ayakkabılarını Kâmil'e boyatmaya başlar. "Ama Boyacı Kâmil'i tanıdıktan sonra artık ona boyatıyorum. Hem iyi boyuyor, hem de konuşkan bir çocuk. Bana güzel öyküler anlatıyor" (s. 40). Yazarın Kâmil'i beğenmesinin bir başka sebebi de Kâmil'in neşe dolu, içten bir çocuk olması, etrafında gördüğü olayları saf bir şekilde anlatması, yorumlamasıdır.

Yine bir gün yazarın, ayakkabılarını boyatmak için Kâmil'in yanına uğramasıyla aralarında ilginç ve uzun bir sohbet başlar. Kâmil, üniversite öğrencilerinin kavgalarından, hayat pahalılığından ve geçinmenin zorluğundan bahseder, çeşitli örnekler verir, türküler söyler.

4.5.6.2.2. Öykünün Başkışısı ve Diğer Kişiler

Öykünün başkışısı Kâmil'dir. Kâmil, on iki, on üç yaşlarında; yoksul bir ailenin çocuğudur. İlkokuldan sonra eğitimine devam edemez ve ayakkabı boyacılığı yaparak ailesine katkıda bulunur:

Fakiriz. Ev yok, ocak yok. Beş nüfuzu geçindirmek kolay mı? Ben de çalışmak zorundayım. Zaten okurken de boyacılık yapardım (s. 43).

Kâmil, ailesiyle beraber kırsaldan Ankara'ya göç etmiş, hayatın zorluklarıyla erken yaşta mücadele etmek zorunda kalmıştır:

Henüz on iki-on üç yaşında. Köyden birkaç yıl önce gelmişler. Kente almış. Neresinde ne var, ne oluyor,

hep biliyor. Sizin duymadığınız haberleri söylüyor (s. 40).

Kâmil'in öyküde bahsedilen fiziki ve kişisel özellikleri şöyledir:

Kâmil yaşam dolu, neşeli bir çocuk (s. 40).

Esmer çocuk yüzü yaşam doluydu. Fıkır fıkır kaynıyor, çevreyi neşeyle dolduruyordu (s. 45).

Hem iyi boyuyor hem de konuşkan bir çocuk. Bana güzel öyküler anlatıyor (s. 40).

-Tosya 'lıyız ağbi (s. 43).

Öykünün diğer kişisi, yazar anlatıcıdır. Yazar, Kâmil'le, ayakkabılarını boyatmak isterken tesadüfen tanışır. Kâmil'in işini severek ve güzelce yapması ve anlattıkları, yazarın hoşuna gider ve aralarında bir dostluk başlar. Kâmil'in küçük yaşta çalışmak zorunda olması, eğitimine devam edememesi ve ailesinin yaşadığı maddi sıkıntılar, yazarı üzer. Kâmil'i dinleyen, onla sohbet eden yazar, Kâmil'e değer verir ve işini yaparken başına gelebilecek tehlikeler karşısında onu uyarır.

4.5.6.2.3. Öyküde Yer ve Zaman

Öykü Ankara'da geçer. Öyküde, Tosya ve Ankara'nın Ayrancı ilçesinin isimleri de geçer. Öykünün yaşandığı zaman konusunda bir bilgi verilmemiştir. Olay, aynı gün içerisinde başlayıp sonlanır.

4.5.6.2.4. Öyküde Bakış Açısı

Öyküde, birinci tekil şahıs anlatım kullanılmıştır:

Hem iyi boyuyor hem de konuşkan bir çocuk. Bana güzel öyküler anlatıyor (s. 40).

-Tosya 'lıyız ağbi (s. 43).

İşini oyun hâline getirmiş, fırçaları sallarken gülüyor, türküler söylüyor. Müşteriyi memnun etmek için ne gerekiyorsa yapıyor. Ama bu bir yaltaklanma biçimine girmiyor. İçinden öyle geldiği için yapıyor (s. 40).

4.5.6.3. Çocuk Edebiyatı ve Türkçe Eğitimi Açısından

Öykünün Çözümlemesi

4.5.6.3.1. Öykünün Dil ve Anlatımı

Öyküde kullanılan cümleler 6-7 kelimedenden oluşur. Karşılıklı, kısa konuşmalara sıkça yer verilir. Geriye kalan kısımlar uzun paragraflardan oluşur.

4.5.6.3.2. Kelime, Atasözü ve Deyimler

Öyküde, yerel ağız özellikleri taşıyan ve çocukların anlamını bilemeyecekleri düşünülen kelimelere rastlanmamıştır. Öyküde kullanılan bir atasözü vardır: “*Borç yiğidin kamçısıdır.*”

Öyküde kullanılan deyimler şunlardır: “*İçinden gelmek, çok görmek, taban tepmek, fıkır fıkır kaynamak, laf atmak, birbirine girmek, ağzını aramak.*” vb.

4.5.6.4. Çocuğa Görelik Açısından Öykünün

Çözümlemesi

4.5.6.4.1. Eğitim Öğretime Yönelik İletiler

Öyküde, Türkiye'nin coğrafi özellikleriyle ilgili bir bilgiye yer verilir:

Tosya'yı bilirsin ya, hani pirinç yetişir? (s. 43).

4.5.6.4.2. Kişisel Gelişime Yönelik İletiler

Öyküde, kişinin hangi işi yapıyor olursa olsun elinden gelenin en iyisini yapmaya çalışması, hizmet sunduklarına karşı samimi ve içten davranması gerektiği vurgulanır:

İşini oyun hâline getirmiş, fırçaları sallarken gülüyor, türküler söylüyor. Müşteriyi memnun etmek için ne gerekiyorsa yapıyor. Ama bu bir yaltaklanma biçimine girmiyor. İçinden öyle geldiği için yapıyor (s. 40).

Kişinin kendi işini kendisinin yapabileceği ve bunun da zevkli bir iş olduğu belirtilir:

Ben ayakkabılarımı hep kendim boyarım. Hoşuma gider (s. 40).

4.5.6.4.3. Toplumsal Yapıya Yönelik İletiler

Öyküde bir örnek verilerek, insanların geçimlerini sağlamak için çalışmak zorunda oldukları, işsiz ve aç kalan insanların ne yapacaklarını bilemez hâle gelecekleri belirtilir:

Adamın biri acıkmış. Ellerini açıp Allah'tan ekmek, aş istemiş. Allah böyle ekmek, aş verir mi? Vermez.

Oradan sakallı bir adam geçiyormuş, “Ne yapıyorsun sen?” diye sormuş. “Acıktım da Allah’tan ekmek istiyorum,” demiş. “Al,” demiş adam. Eline bir kazma kürek vermiş. O zaman anlamış ki, haa çalışmadan ekmek yok. Almış kazmayı küreği, iş aramaya çıkmış. Bu sefer de iş yok. Kimse iş verip çalıştırmıyor. Başlamış bir evin önünü kazmaya. “Dur yahu,” demişler, “ne yapıyorsun, niye kazıyorsun burayı?” “Ekmek arıyorum,” demiş, “ya bana ekmek verin, ya da burayı kazacağım.” Mahalle ayağa kalkmış. “Deli bu adam!” demişler. “Deli falan değilim, sadece açım,” demiş. Oradan akıllı biri geçiyormuş. Durumu ona anlatmışlar, ne yapalım diye sormuşlar. Adam bir düşünmüş, “Haklı,” demiş. “Bir adam işsiz ekmeksiz kalırsa her şeyi yapar” (s. 44).

İnsanların geçimlerini sağlamak için iş aradıkları, toplumun genel anlamda yoksul ve paraya ihtiyaç duyduğu anlatılır:

-Herkes öyle der. Bizim işler hep sonraya kalır. Babam iki yıldır iş arar, hep “sonra” derler. Ne zaman gelecek bu “sonra”? (s. 44).

-Para kıtlaştı be ağbi. Herkes parasızlıktan yakınıyor (s. 42).

-Herkes iş bulmak gerekli, herkes çalışmalı... (s. 44).

Toplum içinde bir yere gelmek için insanların, dış görünümüne ve giyime önem verdiği bilgisi verilir ve bu durum eleştirilir:

-Bizim öğretmen dediği ama sonra olmadı. Düzgün giyinmek falan gerekirmiş. Bizim yok öyle cicilerimiz, onun için giremedik (s. 43).

Öyküde, bir zamanların, üniversite öğrencileri arasındaki “komünist-faşist” kavgalarına değinilerek o döneme gönderme yapılır:

Öğrenciler gene birbirine girdi. Ne döğüştüler, ne döğüştüler, öff...

-Nerede, kim dövüştü?

-Fakültenin önünde bir grup ellerini havaya kaldırarak bağırmağa başladılar. Derken yan sokaktan başka bir grup çıktı, bunlara taş atmaya başladılar (s. 40).

-Bir şey demezler ama tehlikeli. Silah milah atıyorlar. Allah korusun, bir mermi seker, gelir seni bulur. Öyle bir şey oldu mu, durma kaç (s. 41).

Bi taraf “Kahrolsun faşistler” diyor, öbür taraf “Komünistlere ölüm” diyor. Hangisi bizden yana, bilemem (s. 41).

Öyküde halk türkülerinden bölümlere yer verilmiştir:

Tosya'nın pirinci...

Bu dünyada birinci... (s. 43).

Boyacının aşkı...

Koca dağı aştu... (s. 45).

“Boyacı Kamil” adlı öykü, kullanılan dil ve üslup, içerik açısından ortaokul öğrencilerinin düzeylerine uygundur. Öykü,

taşıdığı çalışma, azim ve yaşamın zorluklarıyla mücadele iletileriyle çocuklara bu anlamda örnek oluşturabilecek niteliktedir. Öyküyü, ortaokul Türkçe derslerinde, işlenen konunun genişletilmesi amacıyla yardımcı metin olarak kullanmak mümkündür.

4.5.7. “Selman’ın Küfesi”

4.5.7.1. İç Yapı

“Selman’ın Küfesi” *Yangın* adlı kitabın yedinci öyküsüdür. 7 sayfadan (46-52) oluşan öyküde bir siyah beyaz resim kullanılmıştır. Kullanılan resim, öykünün konu gelişimine paralel, ilgili bölümle pekiştirici ve çocuğun hayal gücünü zenginleştirecek; çocukta heyecan ve merak uyandıracak niteliktedir. Öyküde kullanılan yazı puntosu 14 olup çocukların rahatça okumaları için uygun büyüklüktedir.

4.5.7.2. Konu

Öyküde, yazar anlatıcı ile küfecilik yaparak evin geçimine katkıda bulunan Selman adında çocuğun, bir pazar alışverişinde tanışmaları ve aralarındaki konuşmalar anlatılır.

4.5.7.2.1. Olay Örgüsü

Malatya’dan büyükşehre göç etmiş olan Selman, annesiyle yaşar. Babası olmadığından, annesi evin geçimini sağlamak için evlere çamaşıra gidip çalışır. Annesinin hastalanması üzerine bu yük Selman’ın omuzlarına kalır. Okul çağında olmasına rağmen imkânsızlıklar nedeniyle eğitimine devam edemeyen Selman,

büyükşehrin pazarlarından birinde küfecilik yapar. Aynı mahalleden altı kişidirler. İçlerinden Ali adında büyük olanı, diğer çocuklara haksızlık yapar ve kazandıkları paradan pay alır. Yazar, pazarda alışveriş yaparken Selman'ı, aldıklarını taşıması için tutar. Selman'ın hayat öyküsünü öğrenmeye çalışır ve durumlarına üzülür. Ne var ki yazarın elinden, Selman'a biraz daha fazla para vermek ve onu hasta görünce eline ikiye aspirin ve elma sıkıştırmaktan başka bir şey gelmez.

4.5.7.2.2. Öykünün Başkışisi ve Diğer Kişiler

Selman, ailesinin geçimini sağlamak için, pazarlarda öteberi taşıyan, diğer bir ifadeyle küfecilik yapan bir çocuktur. Birkaç yıl önce, annesiyle büyükşehre göç etmişlerdir. Babası hayatta olmayan Selman, annesi de hastalanınca, evin yükünü tek başına sırtlamak zorunda kalır. Selman, yaşının küçüklüğü ve bedenen zayıflığına karşın çalışmak zorundadır. Selman, hayat mücadelesine çok erken yaşta katılmak zorunda kalmış bir çocuktur:

Yılğın bir yüzü vardı. Ufak tefek, esmer bir çocuktu.

-Nerelisin Selman?

-Malatyalıyız.

-Ne zaman geldiniz buraya?

-Oldu üç-dört yıl (s. 47).

-Babam yok ağbi. Anam da hasta. Evlere çamaşıra gider, emme şimdi gidemiyor. Ekmek parasını ben kazanıyorum (s. 48).

Öyküde adı geçen diğer bir kişi de Ali'dir. Yaşça diğer küfecilerden büyük olan Ali, haksızlık ve zorbalıkla diğer çocukların üzerinde baskı ve hâkimiyet kurar; onların müşterilerini alır ve kazandıklarından pay ister:

O gün de öyle oldu. Ağzında sigara, esmer bir delikanlı küçük küfeciyi yana itip önüme geçti (s. 46).

-Sorma ağbi, kazandığı parayı içkiye, sigaraya verir.

Bizim mahallede oturur (s. 48).

Öykünün diğer kişisi, yazar anlatıcıdır. Yazar, Selman'la, pazarda alışveriş yaparken tanışır. Selman'ının okula gitmek yerine çocuk yaşta çalışmak zorunda olması ve beraber iş yaptıkları bazı çocuklar tarafından haksızlığa uğratılması, yazarı son derece üzer. Selman için bir şeyler yapmak isteyen fakat ne yapacağını bilemeyen yazar, en azından öyküsünü yazarak Selman'a olan insanlık borcunu ödemek ister:

İçim ezilmişti. Gereği kadar yardım yapamadığım için üzgündüm. Öyküsünü yazayım dedim. Ona olan borcumun belki yüzde birini ödemiş olurum. Aslında gidip Ali'den küfesini alıvermeliydim. Ama sonu ne olurdu, işin orası beni düşündürdü. Küfeci Selman'ı unutamıyorum (s. 52).

4.5.7.2.3. Öyküde Yer ve Zaman

Öykü bir kent merkezinde geçer. Kentin ismiyle ilgili bir bilgiye yer verilmemiştir. Öykünün, göç alan, büyük bir şehirde geçtiğini belirten ifadelerden, öykünün, muhtemelen yazarın diğer

öykülerinde yer verdiği Ankara'da geçtiği düşünülebilir. Öykünün yaşandığı tarihiyle ilgili de bir bilgi verilmemiştir. Olaylar bir kış günü yaşanmış ve sonlanmıştır.

4.5.7.2.4. Öyküde Bakış Açısı

Öyküde, birinci tekil şahıs anlatım kullanılmıştır:

O gün de öyle oldu. Ağzında sigara, esmer bir delikanlı küçük küfeciyi yana itip önüme geçti (s. 46).

Yüzüne baktım. Nice acılarla kavruktu yüzü. Çocukluğunu unutmuştu. Aynı yaşlardaki başka çocukları düşündüm. Ne kadar ayrı bir yaşam içindeydiler... (s. 51).

4.5.7.3. Çocuk Edebiyatı ve Türkçe Eğitimi Açısından

Öykünün Çözümlemesi

4.5.7.3.1. Öykünün Dil ve Anlatımı

Öyküde kullanılan cümleler 6-7 kelimededen oluşmaktadır. Ayrıca paragraflar da kısa olup genel itibariyle 4-5 satır uzunluğundadır. Öykü, ağırlıklı olarak karşılıklı konuşma cümlelerinden oluşur.

4.5.7.3.2. Kelime, Atasözü ve Deyimler

Öyküde, yerel ağız özellikleri taşıyan ve çocukların anlamını bilemeyecekleri düşünülen kelimelere rastlanmamıştır. Öyküde herhangi bir atasözüne de yer verilmemiştir.

Öyküde kullanılan deyimler şunlardır: “*İçi ezilmek, önüne çıkmak, öne atılmak, elinden almak, her taşın altından çıkmak, ipleri koparmak, merak sarmak.*” vb.

4.5.7.4. Çocuğa Görelik Açısından Öykünün Çözümlemesi

4.5.7.4.1. Toplumsal Yapıya Yönelik İletiler

Öyküde, toplumsal yapı ve düzene yönelik iletiler ön plandadır. Okul sıralarında olması, arkadaşlarıyla oyun oynaması gereken bir dönemde olan bir çocuğun ve aynı yaşlardaki diğer çocukların, hayatın ağır yükünü taşımak zorunda olmaları anlatılır, bu durumdan yakınılır:

Küfeci çocuklar çoğunlukla sokağın pazara açılan köşesinde bekler, gelenlerin önüne çıkarlardı (...)
Bazen birkaç tane olurdu. Döndükçe küfeleri birbirine çarpardı. On iki- on üç yaşlarında çocuklardı (s. 46).

-Öyle ağbi, ekmek parası kazanmak kolay değil (s. 51).

Erken yaşta çalışmak zorunda olan çocukların bir de emeklerini çalanlar vardır. Sömürü düzeni, haksızlık, baskı ve çeteleşme ta o yaşlarda görülmeye başlanmıştır. Toplumcu edebiyat görüşünü benimsemiş olan Talip Apaydın, yaşamı boyunca, hem mesleki çalışmaları hem de eserleri ile sömürü ve emek hırsızlığına karşı mücadele etmiştir. Öyküde, toplumsal yapıdaki bu eksiklik ve yanlışlar vurgulanır:

Daha büyüklere de vardı. Onlar hemen öne atılıyor, müşteriye kapıyorlardı. Öbür küçükler çoğunlukla

açıkta kalıyorlardı. Esmer, kirli yüzleriyle, eski giysileriyle, ne yapacağını bilemez bakışlarıyla bekliyorlardı (s. 46).

Çocuk arkamdan yürüdü. İki kez dönüp dönüp arkaya baktı. Ayağında yırtık kara lastikler vardı. Çorapsızdı. Erimeye başlamış buzlara basa basa geliyordu (s. 47). Benim küfemi elimden aldı, bu onun küfesi (...) Müşterilerin hoşuna gidiyordu. Çekti aldı elimden (s. 48).

Eve giderken döver sonra. Edepsizin biri (...)

–Onları da döver ağbi, çekinirler. Sabahleyin Ömer'i dövdü zati (...)

-Müşterimi elimden aldın, dedi. Kaç lira aldıysan yarısını vereceksin dedi (s. 48, 49).

-Yürü ağbi, boşver. Sana söylediğimi duyarsa paramı hep alır elimden (s. 50).

Yazar, Selman'ın çocuk yaşta çalışmak zorunda olmasından ve yaşadıkları yoksulluktan, çocuklardan bazılarının zayıf olanlara yaptığı haksızlıktan şikâyet edip, üzüntüsünü belirtir:

Caddenin karşısına geçecektik. Arabaların seyrekleşmesini beklemek için durduk.

Yüzüne baktım. Nice acılarla kavruktu yüzü. Çocukluğunu unutmuştu. Aynı yaşlardaki başka çocukları düşündüm. Ne kadar ayrı bir yaşam içindeydiler... (s. 51).

Güçlü biri tarafından yana itilmesi onu çağdırmama neden oldu (s. 46).

İçim ezilmişti. Gereği kadar yardım yapamadığım için üzgündüm (s. 52).

“Selman’ın Küfesi” adlı öykü, kullanılan dil ve üslup, içerik açısından ortaokul öğrencilerinin düzeylerine uygun olup hedef kitle için uygun iletiler taşımaktadır. Öykü, taşıdığı çalışma, sabır ve yaşamın zorluklarına karşı mücadele etme iletileriyle çocuklara bu anlamda örnek oluşturabilecek niteliktedir. Öyküyü, ortaokul Türkçe derslerinde, işlenen konunun genişletilmesi amacıyla yardımcı metin olarak kullanmak mümkündür.

4.5.8. “Merdiven”

4.5.8.1. İç Yapı

“Merdiven” *Yangın* adlı kitabın sekizinci öyküsüdür. 7 sayfadandır (s. 53-59) oluşan öyküde bir siyah beyaz resim kullanılmıştır. Kullanılan resim, öykünün konu gelişimine paralel, ilgili bölümlerle pekiştirici ve çocuğun hayal gücünü zenginleştirecek; çocukta heyecan ve merak uyandıracak niteliktedir. Öyküde kullanılan yazı puntosu 14 olup çocukların rahatça okumaları için uygun büyüklüktedir.

4.5.8.2. Konu

Öyküde, köyden kente göç etmiş, babası apartman kapıcısı olarak çalışan İlyas adında bir çocuğun, babasının hastalığında onun

işlerini yapması ve içinde buldukları kötü durumdan, yoksulluktan yakınması anlatılır.

4.5.8.2.1. Olay Örgüsü

Öyküde, köyden kente göç etmiş bir ailenin dramı anlatılır. Babası kapıcılık yapan İlyas, köyden kente taşınmalarından, yaşadıkları evden, yoksulluklarından ve içinde buldukları durumdan memnun değildir. Bir de bunlara babasının hastalığı ve yeni doğan kardeşi eklenmiştir. Babasının hastalığında işler İlyas'a kalır. İlyas, apartmanın işlerini yaparken gördüklerini ve yakındığı durumları anlatır, daha iyi bir yaşama olan özlemini ve düşlerini paylaşır.

4.5.8.2.2. Öykünün Başkışisi ve Diğer Kişiler

Öykünün kahramanı İlyas'tır. İlyas, on, on bir yaşlarındadır. İlkokulda okur, kent yaşamını bir türlü sevmez. Bunda yaşadıkları sıkıntıların etkisi vardır. İki sene önce köyden taşınmışlardır. İlyas köyünden özlemlerle bahseder, kente taşınmış olmalarından yakınır. İlyas, daha rahat yaşamak, ders çalışmak ve oynamak ister. Etrafındaki çocuklar gibi bir yaşam düşler, borçsuz, sıkıntısız, rahat:

İki yıl önce köyden gelmişlerdi. Köyünü özliyordu

İlyas. Evlerini, çeşme başını, tarlaları (s. 56).

Yoksulduklar, yaşamları tatsızdı (s. 54).

Hakan'ın odası vardı, ne güzel. Bir gün çağırmıştı da, birlikte çalışmışlardı. Annesi çayla pasta da vermişti.

Ne güzel yemişlerdi. Kendi evleri bodrumda, daracak,

karanlık... Hiç pasta yemezlerdi. Pasta alacak paraları olmazdı. Uff yaptı İlyas. İçinde her zaman duyduğu bir eziklik gezindi. Böyle anlarda söyleyecek bir şey bulamaz, gözleri yanardı (s. 54).

Açık kapılardan koltuklar, halılar görünüyordu. Tül perdeler sarkıyordu aşağı. Evlerin içine hiç girmemişti İlyas. Hep kapıdan görür, imrenirdi. Kendilerinin de böyle bir evi olsaydı. Böyle koltukları, eşyaları... Akşam televizyon seyretselardı, çay içselerdi... (s. 58).

Öyküde adı geçen diğer kişiler, İlyas'ın anne ve babası, köydeki arkadaşı Osman ve *emmi oğlum* diye bahsettiği Ali; okuldan ve mahalleden tanıdığı, Hakan, Barış, Şahika ve Güngör'dür.

Osman'la, emmisi oğlu Ali'yle kuzu güderlerdi kırlarda (s. 57).

Kendi yaşında çocuklardı. Kimisi bu apartmanda otururdu, kimisi yandaki apartmanda. Aynı ilkokulda öğrenciydiler (s. 53).

4.5.8.2.3. Öyküde Yer ve Zaman

Öykü, bir kent merkezinde geçer. Kentin ismiyle ilgili bir bilgiye yer verilmemiştir. Öykünün, göç alan, büyük bir şehirde geçtiğini belirten ifadelerden öykünün, muhtemelen yazarın diğer öykülerinde yer verdiği Ankara'da geçtiği düşünülebilir. Ayrıca öyküde, Taşlıköy adında bir köyün adı geçer. Öykünün yaşandığı tarihle ilgili de bir bilgi verilmemiştir. Olaylar aynı gün içinde yaşanmış ve sonlanmıştır.

4.5.8.2.4. Öyküde Bakış Açısı

Öyküde, üçüncü tekil şahıs anlatım kullanılmıştır:

Pasta alacak paraları olmazdı. Uff yaptı İlyas. İçinde her zaman duyduğu bir eziklik gezindi. Böyle anlarda söyleyecek bir şey bulamaz, gözleri yanardı (s. 54).

İki yıl önce köyden gelmişlerdi. Köyünü özliyordu İlyas. Evlerini, çeşme başını, tarlaları (s. 56).

Yoksuldular, yaşamları tatsızdı (s. 54).

4.5.8.3. Çocuk Edebiyatı ve Türkçe Eğitimi Açısından

Öykünün Çözümlemesi

4.5.8.3.1. Öykünün Dil ve Anlatımı

Öyküde kullanılan cümleler 6-7 kelimedenden oluşmaktadır.

Öyküde uzun paragraflara yer verilir. Öykünün bazı yerlerinde karşılıklı konuşma cümleleri yer almaktadır.

4.5.8.3.2. Kelime, Atasözü ve Deyimler

Öyküde, yerel ağız özellikleri taşıyan ve çocukların anlamını bilemeyecekleri düşünülen kelimelere rastlanmamıştır. Öyküde herhangi bir atasözüne yer verilmemiştir.

Öyküde kullanılan deyimler şunlardır: “*Tadını çıkarmak, aralarına almak, yüzünü buruşturmak, ses çıkaramamak, içi kararmak.*” vb.

4.5.8.4. Çocuğa Görelik Açısından Öykünün Çözümlemesi

4.5.8.4.1. Kişisel Gelişime Yönelik İletiler

Öyküde küçük bir çocuğun yaşama ve geleceğe yönelik istekleri, düşleri anlatılır. Kişinin, hedeflerine ulaşabilmesi, daha rahat bir yaşama kavuşabilmesi için kendini geliştirmesi gerektiği; ancak okuyarak, kitaplara sarılarak, çalışarak hedeflerine ulaşılabilceği vurgulanır:

İlyas hep bir şeyler özlerdi. İçi duygularla, düşlerle doluydu. Üst katlarda bir evleri olmalıydı, tül perdeli, aydınlık. Kendi odası olmalıydı. Masası, sandalyesi. Oturup çalışmalıydı, kitap okumalıydı (s. 54).

İlyas elindeki paraya bakarak merdivenleri indi. Mor bir binlikti. Kim bilir ne çok şeyler alırdı bu para? Kendisinin olsaydı şimdi, kitaplarına kap alsaydı, harita defteri, silgi, kalem. Bir de Erdoğan'ınki gibi kalem kutusu. Bir de çanta (s. 56).

Ama şimdi her gün biraz daha anlıyordu, yoksuldular. Üst kattakiler gibi bol paraları yoktu. İstediklerini alıp yiyemiyorlar, içemiyorlardı. Herkes gibi güzel giyinemiyorlardı. Onun için babası "İyi oku oğlum," diyordu. "İyi oku da kendini kurtar" (s. 57).

Çok duyguluydu. Yoğun bir istek vardı içinde. Ah, gerçek oluverseydi bunlar (s. 58).

4.5.8.4.2. Toplumsal Yapıya Yönelik İletiler

Köyden kente göç ve köy insanının büyükşehirlerde yaşadığı sıkıntılar ve hayatta kalma mücadeleleri, bir köy çocuğu olan ve öğrenim çağında birçok sıkıntı çekmiş Talip Apaydın'ın eserlerinde, öykülerinde sıklıkla işlenir. “Merdiven” adlı öyküde de kent yaşamının zorluklarına değinilir. Öyküde, köyün, doğanın kişiyi bazı açılardan daha mutlu kılabileceği, kentin imkânlarının fazlalığına karşın kentte ayakta kalıp yaşamının köy yaşamından çok daha zor ve acımasız olduğu vurgulanır:

Osman'la, emmisioğlu Ali'yle kuzu güderlerdi kırlarda, mezarlık tepenin oralarda. Badem zamanı ağaçlara çıkar, badem toplarlardı. Ceplerini, koyunlarını hep bademle doldururlardı. Sonra taşlarla kırıp kırıp yerlerdi. Ne çok taş vardı İlyasların köyünde? Adı bile Taşlıköy'dü. “Ama buradan iyiydi bence.” İlle şehir deyip getirmişti babası. Neresi iyiydi bilmem ki? (s. 57).

Akşamüstü arabalar gelir, arka arkaya dizilirlerdi yola. Oynayacak yer kalmazdı (s. 53).

Öyküde, kent insanın, hizmetlerinde bulunanlara karşı duyarsızlıkları ve onları küçümsemelerine gönderme yapılır, toplum içerisindeki sınıf farklılıkları eleştirilir:

Süt şişelerini verdi. Paranın üstünü uzattı. Hakan'ın annesi teşekkür bile etmeden kapıyı yüzüne örttü. İlyas kalakaldı orada. Gözleri yandı (s. 58).

Erkek çocuklar kan ter içinde top koşturuyorlardı. Bir süre durup izledi. Ah kendisi de oynasaydı şimdi. Ama nerde, hem aralarına almazlardı, he de bir sürü işi vardı (s. 56).

İlyas gizliden üzülüyordu bu işlere. Nedenini anlayamıyordu (s. 57).

Esmer yüzünde bir yılgınlık vardı. İçi kararıyordu (s. 58).

İlyas'ın, her şeye rağmen, varlıklı olmaları hâlinde kimseyi aşağılamayacaklarını, kendi işlerini kendi göreceklarını belirten ifadeleriyle, toplumsal eşitlik ve adalet kavramları vurgulanır:

Ne olurdu kendileri de varlıklı olsalardı biraz? Üst katta aydınlık bir evleri olsaydı, babası iyileşseydi, küçük kardeşi de büyüseydi biraz. Elinden tutup gezdirseydi şuralarda.

Dükkândan alacaklarını kapıcıya aldırılmazdı, hep kendisi alırdı o zaman. Ekmeklerini bile alırdı, ne olacak? Herkes kendi işini görmeliydi (s. 57-58).

“Merdiven” adlı öykü, kullanılan dil ve üslup, içerik açısından ortaokul öğrencilerinin düzeylerine uygun olup hedef kitle için uygun iletiler taşımaktadır. Öykü, taşıdığı çalışma, sabır ve yaşamın zorluklarına karşı mücadele etme iletileriyle çocuklara bu anlamda örnek oluşturabilecek niteliktedir. Öyküyü, ortaokul Türkçe derslerinde, işlenen konunun genişletilmesi amacıyla yardımcı metin olarak kullanmak mümkündür.

4.5.9. “Fahri’nin Buluşu”

4.5.9.1. İç Yapı

“Fahri’nin Buluşu” *Yangın* adlı kitabın dokuzuncu ve son öyküsüdür. 5 sayfadan (s. 60-64) oluşan öyküde herhangi bir resim kullanılmamıştır. Öyküde kullanılan yazı puntosu 14 olup çocukların rahatça okumaları için uygun büyüklüktedir.

4.5.9.2. Konu

Öyküde, Fahri Avcı ve sınıf arkadaşlarının tarih dersi yazılı sınavından iyi not almak için düşündükleri plan ve gerçekleştirdikleri bu plan sonucunda içine düştükleri ilginç durum anlatılır.

4.5.9.2.1. Olay Örgüsü

Fahri Avcı, doğa bilgisi dersinde öğretmenin anlatıklarına dikkat kesilir, aklına, cuma günü tarih yazılısından iyi not almak için bir plan gelir. Öğretmenleri, besinlerin alındıktan 24 saat sonra kana karışıp enerjiye dönüştüğünden bahseder. Fahri’ye göre, perşembe günü beyin yedikleri takdirde akılları iyi çalışacak ve cuma günü yazılıdan iyi bir not alacaklardır. Bu düşüncesini yakın arkadaşı olan yazar anlatıcıyla paylaşan Fahri, arkadaşını da ikna eder. Aralarında bir sır olarak kalması için sözleşmelerine rağmen nasıl olduysa tüm sınıf bu plandan haberdar olur. Çocuklarının istekleri üzerine, perşembe günü herkesin ailesi kasaba, beyin almaya gider ve kısa sürede kasaptaki tüm beyinler satılır. Ne var ki Fahri ve sınıf arkadaşlarının planları tutmaz. Bir gün öncesinden kendilerini zorlayarak yedikleri beyin, Cuma sabahı hepsini rahatsız

eder ve bu plana güvenerek çalışmadan yazılıya giren tüm sınıf, mide bulantıları ve boş kâğıtlarla baş başa kalır.

4.5.9.2.2. Öykünün Başkışisi ve Diğer Kişiler

Öykünün kahramanları, yazar anlatıcı ve Fahri Avcı adlı birbirleriyle iyi anlaşılan iki arkadaştır. Fahri Avcı ve yazar aynı zamanda aynı sınıfta okurlar:

Fahri Avcı benim yakın arkadaşım. İki yıldır aynı sınıfta yan yana oturuyoruz. Derslerde birbirimize yardım ederiz. Çok iyi çocuktur ama biraz dalgındır (s. 60).

Fahri Avcı dalgınlığıyla meşhurdur. Aklında hep başka şeyler, düşünceler, buluşlar vardır:

Öğretmeni dinlerken başka şeyler düşünür. Hem de kimsenin aklına gelmeyen şeyler. Hatta kendisine bakarsan yeni buluşlar falan yapar (s. 60).

Önemli bir buluş yaptım. Şimdiye değin kimse düşünmemiş (s. 60).

Fahri, derslerinde çok başarılı ve dikkatli olmasa da ilgisini çeken konuları dinler, düşünür, yeni buluşlar ortaya çıkarmaya çalışır:

Fahri, nasılsa dersin o bölümünü iyi dinlemiş. Daha doğrusu o cümle aklında kalmış (s. 60).

4.5.9.2.3. Öyküde Yer ve Zaman

Öykünün geçtiği yer ile ilgili bir bilgiye yer verilmemiştir. Öykünün, kullanılan ifadelerden, bir kasaba veya kent merkezinde geçtiği anlaşılmaktadır. Öykünün yaşandığı tarihle ilgili de bir bilgi verilmemiştir. Olaylar birkaç günlük bir zaman diliminde yaşanır ve sonlanır.

4.5.9.2.4. Öyküde Bakış Açısı

Öyküye hâkim olan anlatım, müşahit anlatıcı tekniğidir:

Fahri Avcı benim yakın arkadaşım. İki yıldır aynı sırada yan yana oturuyoruz. Derslerde birbirimize yardım ederiz. Çok iyi çocuktur ama biraz dalgındır (s. 60).

Baktım bütün sınıf arkadaşlarım da benim gibi rahatsız. Kimi sararmış, kimisi heyecandan mı nedir, titrer. Kiminin dudağı kurumuş (...) Şöyle bir çevreme baktım, herkesin yüzü donuk. Herkes düşünüyor. Kalemler işlemiyor. Fahri Avcı da başını eğmiş, neredeyse ağlayacak (s. 64).

4.5.9.3. Çocuk Edebiyatı ve Türkçe Eğitimi Açısından

Öykünün Çözümlemesi

4.5.9.3.1. Öykünün Dil ve Anlatımı

Öyküde kullanılan cümleler 6-7 kelimedenden oluşur. Konuşma cümleleri dışında kalan paragraflar uzun ve genel itibariyle 7-8 satır uzunluğundadır.

4.5.9.3.2. Kelime, Atasözü ve Deyimler

Öyküde, yerel ağız özellikleri taşıyan ve çocukların anlamını bilemeyecekleri düşünülen kelimelere rastlanmamıştır. Öyküde herhangi bir atasözüne de yer verilmemiştir.

Öyküde kullanılan deyimler şunlardır: “*Yüzünü buruşturmak, işine gelmemek, yüzü parlamak, aklına yatmak.*” vb.

4.5.9.4. Çocuğa Görelik Açısından Öykünün

Çözümlemesi

4.5.9.4.1. Eğitim Öğretime Yönelik İletiler

Öyküde, insan vücudunun işleyişiyle ilgili ve sağlık alanında çeşitli bilgiler verilir:

Bir gün öğretmenimiz Doğa Bilgisi dersinde yediğimiz besinlerin 24 saat sonra kana karıştığını, enerjiye dönüştüğünü söyledi (s. 60).

Et yiyenler zeki olur, dedi. Özellikle beyin zihni açar, dedi (...) Yediğimiz besinler 24 saat sonra kendini gösterir, dedi (s. 61).

4.5.9.4.2. Kişisel Gelişime Yönelik İletiler

Öyküde sır saklamanın önemi ve zorluğuna gönderme yapan ifadeler vardır. İki arkadaşın sadece birbirleriyle paylaştıkları bir düşüncenin, korunamayarak, sır olmaktan çıkıp tüm sınıfın kulağına gittiği ve bunun sonucunda tüm sınıfın bu olumsuz durumdan etkilendiği belirtilir:

Kimseye söylemeyelim diye tembih etti. Ancak iyi notları aldıktan sonra gizimizi açıklayalım, dedi. Benim de aklıma yattı doğrusu. Düşündükçe denemeye değer olduğunu kabul ettim (...) Hafta ortası yaklaşırken sınıfta anlaşılabilir bir şeyler dönmeye başladı. Herkes birbirinin kulağına bir şeyler fısıldıyor, kaş göz işaretleri yapıyor, parmaklar dudaklara götürülüp suss... deniliyordu (s. 62).

Baktım bütün sınıf arkadaşlarım da benim gibi rahatsız. Kimi sararmış, kimisi heyecandan mı nedir, titrer. Kiminin dudağı kurumuş (...) Şöyle bir çevreme baktım, herkesin yüzü donuk. Herkes düşünüyor. Kalemler işlemiyor. Fahri Avcı da başını eğmiş, neredeyse ağlayacak (s. 64).

“Fahri’nin Buluşu” adlı öykü, kullanılan dil ve üslup, içerik açısından ortaokul öğrencilerinin düzeylerine uygun olup hedef kitle için uygun iletiler taşımaktadır. Öykü, çalışmadan, hazır yoldan başarıyı yakalamanın mümkün olmadığı, kişinin hedeflerine ulaşması için mutlaka çalışıp çabalaması gerektiği iletilerini vurgular. Öyküyü, çocuklara çalışmanın önemi, değeri ve gerekliliği yönünde verdiği iletiler bakımından ortaokul Türkçe derslerinde, işlenen konunun genişletilmesi amacıyla yardımcı metin olarak kullanmak mümkündür.

BÖLÜM V

SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. Talip Apaydın'ın Öykü Kitaplarının Tahlili ve Çocuğa Görelik İlkesi Açısından Değerlendirilmesi

Bu bölümde Talip Apaydın'ın çocuk öykü kitaplarının genel değerlendirilmesi yapılarak ileti dizini çıkarılmıştır. Öykülerin tahlili yapılmadan önce öykü kitaplarının yapısı ve içeriği ile ilgili genel bilgi verilmiştir.

Öyküler tahlil edilirken şu şekilde kategorik bir sıra izlenmiştir:

1. İç ve Dış yapı
2. Konu
  - 2.1. Olay Örgüsü
  - 2.2. Öykünün Başkişisi ve Diğer Kişiler
  - 2.3. Öyküde Yer ve Zaman
  - 2.4. Öyküde Bakış Açısı
3. Çocuk Edebiyatı ve Türkçe Eğitimi Açısından Öykünün

Çözümlemesi

- 3.1. Öykünün Dil ve Anlatımı
- 3.2. Kelime, Atasözü ve Deyimler
- 3.3. Çocuğa Görelik Açısından Öykünün Çözümlemesi

Çalışmanın, Bulgular ve Yorumlar bölümünde, yukarıdaki ölçütlere göre bağlı olarak tahlil edilen öykülerin genel değerlendirmesini şu şekilde yapmak mümkündür:

5.1.1. İç ve Dış Yapı

Çalışmamızda, yazarın beş kitabındaki toplam 26 öykü incelenmeye alınmıştır. Öykülerin toplam sayfa sayısı 277'dir. İncelediğimiz öykü kitaplarından:

Çalgıcı Recep, ilk olarak, 1974 yılında, Arkın Kitapevi tarafından, 15 (1-15) sayfalık, tek öykülü, müstakil bir kitap olarak yayınlanmıştır. *Çalgıcı Recep*, daha sonra Özyürek Yayınevi tarafından, yazarın *Elif Kızın Elleri* adlı öykü kitabına alınmış ve yayınlanmıştır.

Elif Kızın Elleri adlı öykü kitabı, *Köyün Çocuğu Yayınları* tarafından hazırlanmış olup, kitabın 1977'de basılan 1. baskısıdır. Kitap üç öyküden ve 47 sayfadan oluşur. Kitaptaki öyküler sırasıyla: "Elif Kızın Elleri" 14 (EKE, s. 7-20), "Küçük Usta" 12 (EKE, s. 21-32), "Güneşli Kırklar" 15 (EKE, s. 33-47) sayfadan oluşur.

O Güzel İnsanlar adlı öykü kitabı, *Özyürek Yayınevi* tarafından hazırlanmış olup, kitabın 2011'de basılan 6. baskısıdır. Kitap beş öykü ve 80 sayfadan oluşur. Kitaptaki öyküler sırasıyla: "Kömürün Öyküsü" 25 (OGİ, s.5-39), "Çay Ağacı" 14 (OGİ, s. 30-43), "Durak Usta" 13 (OGİ, s. 44-56), "Çoban Rıza" 8 (OGİ, s. 57-64), "Ali Yanık" 16 (OGİ, s. 65-80) sayfadan oluşur.

Aloo Çocuklar adlı öykü kitabı, *Kültür Bakanlığı Yayınları* tarafından hazırlanmış olup, kitabın 1998'de yayınlanan 1. baskısıdır. Kitap 8 öykü ve 71 sayfadan oluşur. Kitaptaki öyküler sırasıyla: "Aloo Çocuklar" 12 (AÇ, s. 1-11), "Bulut At" 9 (AÇ, s. 13-

21), “Dağın Ardı” 9 (AÇ, s. 22-30), “Üzüm Ekmek” 9 (AÇ, s. 31-39), “Ev Yapanlar” 7 (AÇ, s. 40-46), “İki Portakal” 9 (AÇ, s. 47-55), “Kerim Ağabi” 7 (AÇ, s. 56-62), “Düş Kuran Ali” 9 (AÇ, s. 63-71) sayfadan oluşur.

Yangın adlı öykü kitabı, *Özyürek Yayınevi* tarafından hazırlanmış olup, kitabın 2012’de basılan 5. baskısıdır. Kitap dokuz öykü ve 64 sayfadan oluşur. Kitaptaki öyküler sırasıyla: “Tay Rüstem” 6 (AÇ, s. 5-10), “İki Hüseyin” 5 (Y, s. 11-15), “Yangın” 7 (Y, s. 16-22), “Dr. Ayşe’nin Öyküsü” 11 (Y, s. 23-33), “Ahmet Petrol Buldu” 6 (Y, s. 34-39), “Boyacı Kâmil” 6 (Y, s. 40-45), “Selman’ın Küfesi” 7 (Y, s. 46-52), “Merdiven” 7 (Y, s. 53-59), “Fahri’nin Buluşu” 5 (Y, s. 60-64) sayfadan oluşur.

Yazarın incelediğimiz öykülerinden en uzununu “Kömürün Öyküsü” 25 (OGİ, s.5-39) sayfa, en kısası “İki Hüseyin” (Y, s. 11-15) ve “Fahri’nin Buluşu” (Y, s. 60-64) 5 sayfadır. İncelediğimiz öykülerden “Kömürün Öyküsü” (OGİ, s.5-39) dışındaki öyküler 5-16 sayfa aralığındadır. *Çalgıcı Recep* ve *Elif Kızın Elleri* adlı öykü kitapları 12, *O Güzel İnsanlar*, *Aloo Çocuklar* ve *Yangın* kitapları 14 punto ile basılmıştır. Kitapların kapak ve kâğıt yapısı mattır. Yazarın öykü kitapları kapak, biçim ve kâğıt yapısı olarak ortaokul öğrencileri için uygun boyut ve yapıdadır.

Talip Apaydın’ın incelediğimiz *Çalgıcı Recep*, *Elif Kızın Elleri*, *O Güzel İnsanlar*, *Aloo Çocuklar* ve *Yangın* adlı öykü kitaplarında resim kullanılmıştır. İncelediğimiz beş kitapta (*Çalgıcı Recep*, *Elif Kızın Elleri*, *O Güzel İnsanlar*, *Aloo Çocuklar*, *Yangın*) yer alan 26 öyküden 19’unda (“Çalgıcı Recep” (ÇR, s. 1-15), “Elif

Kızın Elleri” (EKE, s. 7-20), “Küçük Usta” (EKE, s. 21-32), “Güneşli Kırırlar” (EKE, s. 33-47), “Bulut At” (AÇ, s. 13-21), “Dağın Ardı” (AÇ, s. 22-30), “Üzüm Ekmek” (AÇ, s. 31-39), “Ev Yapanlar” (AÇ, s. 40-46), “Kerim Ağabı” (AÇ, s. 56-62), “Düş Kuran Ali” (AÇ, s. 63-71), “Selman’ın Küfesi” (Y, s. 46-52), “Merdiven” (Y, s. 53-59), “Yangın” (Y, s. 16-22), “Kömürün Öyküsü” (OGİ, s.5-39), “Çay Ağacı” (OGİ, s. 30-43), “Durak Usta” (OGİ, s. 44-56), “Aloo Çocuklar” (AÇ, s. 1-11), “Dr. Ayşe’nin Öyküsü” (Y, s. 23-33), “İki Portakal” (AÇ, s. 47-55) en az bir adet resim kullanılmışken 7 öyküde (“Ali Yanık” (OGİ, s. 65-80), “Çoban Rıza” (OGİ, s. 57-64), “Tay Rüstem” (Y, s. 5-10), “İki Hüseyin” (Y, s. 11-15), “Ahmet Petrol Buldu” (Y, s. 34-39), “Boyacı Kâmil” (Y, s. 40-45), “Fahri’nin Buluşu” (Y, s. 60-64) herhangi bir resme yer verilmemiştir. 5 kitapta kullanılan toplam resim sayısı 46’dır. *Aloo Çocuklar* kitabında kullanılan resimler renkli, diğer kitaplarda kullanılan resimler siyah beyazdır. En çok resme *Çalgıcı Recep* ve *Aloo Çocuklar*’da (14), en az resme ise *O Güzel İnsanlar* ve *Yangın* (4) adlı kitaplarda yer verilmiştir. *Elif Kızın Elleri*’nde ise 10 resim kullanılmıştır. Öykülerde kullanılan resimler konunun içeriğine uygun ve konuyu bütünleyici, çocukta ilgi ve merak uyandıracak; dönemin ve olayın geçtiği yerler ile ilgili bilgi verici niteliktedir. Ayrıca beş kitabın da (*Çalgıcı Recep*, *Elif Kızın Elleri*, *O Güzel İnsanlar*, *Aloo Çocuklar*, *Yangın*) ön ve arka kapağında renkli resimler kullanılmıştır.

5.1.2. Konu

İncelediğimiz öyküler genel olarak 1970-1980 yılları arasında yazılmıştır. O dönemin edebî ürünlerine dikkat edildiğinde köy konulu birçok roman ve öykünün kaleme alındığını, yazarların, eserlerinde köylerin ve köylülerin sorunlarına değindikleri görölmür. Talip Apaydın, köy kökenli bir yazar olduğundan öykülerinde genelde köyü ve köy sorunlarını işler. Uzun süre köy gerçeklerini yazar. Yazarın eserleri ve işlediği konular sadece köyle sınırlı değildir. Talip Apaydın, Tokat, Amasya ve Ankara gibi kent merkezlerinde öğretmen olarak çalıştığı yıllarda, şehir insanını ve yaşamını da yakından takip etmiş, eserlerinde ele almıştır. Yazar bu durumu şöyle açıklar:

Ben köyden geldiğim, ilk algılarımı oradan aldığım için, öykülerimde, romanlarımda köy gerçeklerini yazdım uzun süre. Kentlerde de görev aldım sonradan. Orada da aydınların öykülerini, romanlarını yazdım. Yazdıklarım yalnızca köyle ilgili değil (Uca, 2005: 21).

Talip Apaydın'ın köy konulu öykülere ağırlık vermesinin bir diğer nedeni de Köy Enstitüsünde eğitim görmesidir. Bu enstitülerden mezun olanların eğitim alanında önemli hizmetler yapmalarının yanı sıra sanat, sağlık, ziraat, tarım, arıcılık gibi değişik alanlarda da köye, köylüye ve Anadolu'ya katkıları büyüktür. Bu okullarda yetişmiş bazı isimler de yazdıkları köy konulu edebî eserlerle dikkatleri köye çekmeyi başarmıştır. Bu kuşaktan ilk olarak İvriz Köy Enstitüsü mezunu Mahmut Makal (1950) "Bizim Köy" adlı eseriyle köy konulu edebiyat akımını başlatmış ardından Talip

Apaydın, Fakir Baykurt, Mehmet Başaran, Dursun Akçam, Ümit Kaftancıoğlu gibi isimler bu anlayışla yazmaya devam etmişlerdir. Köyde doğup yetişmiş bu yazarlar, köye ait gözlemlerini kendi dünya görüşleri, kültürleri ve siyasi görüşlerinden yola çıkarak yorumlamış, eserlerine yansıtılmışlardır (Karaman, 2010: 218).

Yazarın işlemiş olduğu konularda, öğrencilik yıllarının ve o döneme ait düşüncelerinin izlerini görmek mümkündür. İncelediğimiz öykülerden “Elif Kızın Elleri” (EKE, s. 7-20), “Küçük Usta” (EKE, s. 21-32), “Durak Usta” (OGİ, s. 44-56) vb. öyküler konu olarak, yazarın öğrencilik döneminden beri taşıdığı köyü kalkındırma düşüncesinin örnekleri olarak kabul edilebilir:

Köyde içme suyu, hela, çamaşırılık işlerini düzene koymalıydık. Meyvecilik, sebzeçilik, arıcılık yapmalıydık. Dokuma tezgâhları getirip, kadınlara, kızlara iş alanı açmalıydık. Köylü bu olumlu çalışmalarımızı görünce en çok birkaç yıl sonra bize inanacak, bel bağlayacaktı. Köyde sözü geçen adam biz olacaktık. Ondan sonra da yavaş yavaş köyün rengini değiştirecektik (Apaydın, 2009: 81-82).

Talip Apaydın, öykülerinde düş ögesini de önemli ölçüde işlemiştir. “Bulut At” (AÇ, s. 13-21), “Düş Kuran Ali” (AÇ, s. 63-71), “İki Hüseyin” (Y, s. 11-15), “Yangın” (Y, s. 16-22), “Ahmet Petrol Buldu” (Y, s. 34-39) gibi öykülerde bu ögenin güçlü bir şekilde işlendiğini görmek mümkündür. Yazarın bu anlayışını da öğrencilik yıllarından kazandığı söylenebilir:

O günlerdeki sıkıntılarım neyse, onları çözümlemiş gibi düşünür, kendimi bol paralı, güzel giysiler içinde düşlerdim. Garip bir zevk alırdım bundana. Kızdığım kimselerden düş kurarak öç alırdım. Sevmediklerimi perişan ederdim, yalvartırdım kendime. Bazen öğretmen olmuşum gibi düşünürdüm, kendi köyüme atanmışım, herkes bana hoş geldine gelmiş. Ben okulun önünde lacivert elbiseler içinde dimdik ayaktayım. Köylülerle bir konuşma yapıyorum. Herkes saygı ile dinliyor, beğeniyorlar beni (Apaydın, 2009: 35).

Yazarın çocuk öykülerinde, genel olarak, köyün ve köylünün geri kalmışlığı, köyü kalkındırmak isteyen aydın insanların verdikleri mücadele; köyden kente göç etmiş çocukların kent ve okul hayatında çektiği sıkıntılar; zorluklara karşı kendilerini geliştirip bir yerlere gelmiş çocukların başarı serüveni; çocukların, hayal güçlerini kullanarak daha iyi bir dünya ve yaşam arzularını dile getirmeleri anlatılır. Bu öykülerde köyden kente göçün genel olarak olumsuz sonuçları üzerinde durulmuştur. “Dr. Ayşe’nin Öyküsü” (Y, s. 23-33) adlı öykü, bu açıdan farklılık arz etmektedir. Ailesiyle köyden kente göçmek zorunda kalan Ayşe, okumuş, doktor olmuştur. Yazarın köyden kente göç etmiş çocukların yaşadığı sıkıntıların yanı sıra okuyup başarıya ulaşmış çocukların öykülerine daha fazla yer vermesi, hedef kitle olan çocukların bu anlamdaki bakış açılarını ve düşüncelerini zenginleştirebilirdi.

Yazarın incelediğimiz öykülerinden köyden kente göçü ve köy çocuklarının kentte karşılaştıkları sorunları konu edinen öyküleri şunlardır: “Ali Yanık” (OGİ, s. 65-80), “Boyacı Kâmil” (Y, s. 40-45), “Selman’ın Küfesi” (Y, s. 46-52), “Merdiven” (Y, s. 53-59).

Köyün ve köylülerin, toplumun geri kalmışlığına karşı savaş açan aydın-girişimci insanları ve verdikleri mücadeleyi anlatan öyküler: “Kömürün Öyküsü” (OGİ, s.5-39), “Çay Ağacı” (OGİ, s. 30-43), “Durak Usta” (OGİ, s. 44-56).

Daha iyi bir yaşam, barış ve huzur içinde bir yurt-dünya arzusunun işlendiği öyküler: “Aloo Çocuklar” (AÇ, s. 1-11), “Bulut At” (AÇ, s. 13-21), “Dağın Ardı” (AÇ, s. 22-30), “Düş Kuran Ali” (AÇ, s. 63-71), “İki Hüseyin” (Y, s. 11-15), “Yangın” (Y, s. 16-22), “Ahmet Petrol Buldu” (Y, s. 34-39).

Çocukluklarındaki zorluk ve imkânsızlıklara karşı kendilerini geliştirip topluma faydalı bireyler hâline gelmiş kahramanların konu edildiği öyküler: “Çalgıcı Recep” (ÇR, s. 1-15), “Elif Kızın Elleri” (EKE, s. 7-20), “Küçük Usta” (EKE, s. 21-32), “Tay Rüstem” (Y, s. 5-10), “Dr. Ayşe’nin Öyküsü” (Y, s. 23-33).

Doğa ve hayvan sevgisini konu alan öyküler: “Güneşli Kırırlar” (EKE, s. 33-47), “Çoban Rıza” (OGİ, s. 57-64).

Çocukların, çevrelerindeki insanları model alıp onlardan etkilenmelerini işleyen öyküler: “Üzüm Ekmek” (AÇ, s. 31-39), “Ev Yapanlar” (AÇ, s. 40-46), “Kerim Ağabi” (AÇ, s. 56-62).

İki portakalın temsili olarak işlenip sınıfsal mücadelenin konu edildiği öykü: “İki Portakal” (AÇ, s. 47-55).

Aynı sınıfta okuyan öğrencilerin muzipliklerini konu edinen öykü: “Fahri’nin Buluşu” (Y, s. 60-64).

5.1.2.1. İçerik

Talip Apaydın’ın öykülerinde köyden kente göç konusu sıkça işlenir. Kendisi de bir köy çocuğu olan ve okumak için erken yaşlarda köyünden ayrılmak zorunda kalan yazar, bu durumda olan çocukların hâlerinden iyi anlar ve öykülerinde bu konuyu ustalıkla işler. Yazar, bu öykülerde kente göç etmiş çocukların ruh hâllerini, sıkıntılarını ve hayallerini ele alır. Bu çocuklardan bazıları tüm zorluklara karşı okumaya çalışsa da bazıları da ailelerinin geçimi için çalışmak zorunda kalmış, okuyamamışlardır.

“Ali Yanık” (OGİ, s. 65-80) öyküsünde, köyden kente göç etmiş yoksul bir ailenin çocuğunun, okuma hırsı ve okumak için gösterdiği çaba konu edilir. Ali Yanık, hem okuyup sınıfını geçmek hem de evin geçimine katkıda bulunmak zorundadır. İlk başlarda, derslerindeki durumu ve konuşma şekliyle, sınıf arkadaşlarının ve öğretmenlerinin alay ve küçümsemelerine maruz kalır. Bu durum karşısında yılmayan Ali Yanık, yine bazı öğretmen ve arkadaşlarının desteği ile kısa sürede büyük gelişim gösterir ve eksikliklerini giderir. Öyküde, kentli çocukların ve bazı eğitimcilerin köy çocuklarına olan tutum ve ön yargıları eleştirilirken bazı öğretmenlerin de destek ve yönlendirmelerinin çocuklar üzerinde olumlu etki bırakacağına dikkat çekilir.

“Boyacı Kâmil” (Y, s. 40-45) öyküsünde, yazar anlatıcının, düzenli olarak ayakkabılarını boyattığı boyacı bir çocukla (Kâmil’le)

olan sohbeti ve boyacı çocuğun yaşama bakışı, yaşam hakkındaki düşünceleri anlatılır. Kâmil, köyden kente göç etmiş, imkânsızlıklar nedeniyle eğitimine devam edememiş bir çocuktur. Her şeye rağmen yaşama sevincini kaybetmeyen Kâmil, yaşam hakkında ilginç gözlem ve yorumlarda bulunur. Yazarın hoşuna giden bu sohbetlerde aralarında ilginç diyaloglar yaşanır.

“Selman’ın Küfesi” (Y, s. 46-52) öyküsünde, yazar anlatıcı ile küfecilik yaparak evin geçimine katkıda bulunan bir çocuğun, (Selman’ın) bir pazar alışverişinde tanışmaları ve aralarında geçen konuşmalar anlatılır. Selman, köyden kente göç etmiş, imkânsızlıklar nedeniyle eğitimine devam edememiş bir çocuktur. Pazarlarda küfesiyle eşya taşıyarak evin geçimine katkıda bulunur. Bu arada pazarda çalışan çocuklardan bazıları, Selman ve arkadaşlarının emeklerine göz diker, onları sömürmeye çalışır. Selman’ın öyküsünü dinleyen ve ona acıyan yazar, bir şeyler yapmak ister ama elinden bir şey gelmez. Öyküde, emek, hak, sömürü, zorluklara katlanma gibi iletiler ön plandadır.

“Merdiven” (Y, s. 53-59) öyküsünde, köyden kente göç etmiş, babası apartman kapıcısı olarak çalışan bir çocuğun (İlyas’ın), babasının hastalığında onun işlerini yapması ve içinde buldukları kötü durumdan, yoksulluktan yakınması anlatılır. İlyas ve ailesi kısa süre önce köyden kente göç etmiştir. Babasının hastalığı ve içinde buldukları durumdan memnun olmayan İlyas, apartmanda oturanların ve yaşlıları olan kentli çocukların yaşam standartlarına ve imkânlarına bakarak içerlenir, üzülür. Ne var ki yapacak bir şey yoktur. Kendisini ve ailesini daha iyi şartlarda düşler. Öyküde,

toplumsal sınıflaşma ve maddi uçurumlar, köyden göç etmiş ailelerinin sıkıntıları ve buna karşın kentli zenginlerin onları küçümsemelerine ve vurdumduymazlıklarına değinilir, bu durum eleştirilir.

Talip Apaydın, öğrencilik yıllarından itibaren köyü ve köyü kalkındırmayı kendine ana amaç ve ülkü edinir. Düşünceleri, hayalleri hep bu amaca yöneliktir. Yazarın roman, öykü ve şiirlerinde, kırsal kesimin, köy insanın yaşadıkları, sorunları vardır. Toplumcu edebiyat görüşünü benimseyen yazar, eserlerinde bu anlayışa bağlı kalmış, edebiyatın görevinin topluma hizmet olması gerektiğini, yazarların halkı bilinçlendirmesi gerektiğini savunmuştur. Talip Apaydın'ın incelediğimiz öykülerinde bu anlayışın yansımalarını görmek mümkündür.

“Kömürün Öyküsü” (OGİ, s.5-39) adlı öykü, konusunu tarihi bir gerçeklikten alır. Öyküde kullanılan mekân ve kahramanlar bu tarihi gerçekliğe dayanır. Öyküde, Zonguldak'ta çıkarılan taşkömürünün ne zaman ve nasıl çıkarılmaya başlandığı konu edilir. Öyküde, Uzun Mehmet adındaki Zonguldak köylüsünün, ulusal bilinç ve çıkar, topluma faydalı olma ve yurt sevgisi duygularıyla hareket edip köyündeki kömür yataklarını keşfetmesi ve bu süreçte yaşananlar anlatılır.

“Çay Ağacı” (OGİ, s. 30-43) öyküsünde de yazar konusunu yine tarihi bir gerçeklikten almıştır. Öykü, ülkemizde en çok sevilen ve tüketilen içeceklerin başında gelen, fazlasının da ihraç edilmesiyle ülke ekonomisine önemli katkı sağlayan çay bitkisinin, ülkemizde ilk ne zaman ve nasıl yetiştirilmeye başlandığını konu edinir. Öykünün

kahramanı Zihni Bey, Rize’de öğretmenlik yaparken bu topraklarda çayın yetişebileceğine inanır ve bu doğrultuda çabalar. Öyküde Zihni Bey modeliyle azim, çaba, umut ve inanç, sabır ve yurt sevgisi gibi iletiler ön plana çıkarılırken yenilikler ve girişimcilik karşısında tutucu, inatçı ve ön yargılı davranan çevreler eleştirilir.

“Durak Usta” (OGİ, s. 44-56) öyküsünde, köyde çobanlık yapan Durak’ın, doğaya ve ağaçlara olan ilgisi, köydeki ağaçların aşılması hâlinde köylülerin çok daha sağlıklı ve lezzetli meyvelere kavuşabileceğine olan inancı ve bu uğurda yaptığı çalışma ve verdiği mücadele anlatılır. Öyküde, Durak Usta’nın bu çalışmalarına karşı çıkan ve ona engel olmak isteyen köylülerin tutuculuk, kadercilik ve yobazlığı anlatılarak eleştirilir. Öykünün sonunda amacına ulaşan Durak Usta, hak ettiği değeri görür ve köylüler geç de olsa hatalarının farkına vararak yeniliklerin yanında yer alırlar.

Talip Apaydın’a göre, okuduğu metinler çocuğa yeni dünyalar sunmalıdır. Çocuk, okurken öğrenmeli bir yandan da yeni bilgiler, yeni yerler görüp öğrenmek için kamçılanmalıdır. Yazarın öyküleri, çocukların hayal gücünü geliştiren, onlarda yeni ufuklar açan ve dünyaya ve yaşama olan bakışlarını zenginleştirecek niteliktedir. Talip Apaydın, öykülerinde hayal unsurlarını ve düşsel öğeleri işlerken çocukta, yurt ve memleket sevgisinin, ulusal bilinç, dostluk ve barış gibi değerlerin pekiştirilmesini amaçlar.

“Aloo Çocuklar” (AÇ, s. 1-11) öyküsünde, uzay gemisiyle dünya üzerinde yolculuk yapan bir gemi kaptanının, gördüklerini dile getirmesi ve gözlemleri karşısında duygu ve düşüncelerini anlatması konu edilir. Öyküde, yeryüzündeki savaşlar, savaşlar

arasında kalmış çocuklar, değişik coğrafi bölgeler, ülkeler ve ırklar anlatılır, tanıtılır; insanların ve insanlığın içinde bulunduğu zor şartlar ve savaşlar eleştirilir.

“Bulut At” (AÇ, s. 13-21) öyküsünde, öykü kahramanının (Ahmet’in), kurduğu düşte, yanına arkadaşlarını da alarak, ak bir küheylan üzerinde dünyayı dolaşıp yardıma ihtiyacı olanlara yaptıkları yardımlar anlatılır. Ahmet ve arkadaşları bu gezilerinde, bir çiftçi, çoban ve balıkçıya yardım ederek onları sıkıntılarından kurtarırlar. Öyküde dostluk, yardımlaşma ve insan sevgisi temaları ön plandadır.

“Dağın Ardı” (AÇ, s. 22-30) öyküsünde, aralarında bir dağ bulunan iki komşu ülke çocuklarının söylenti ve yersiz korkularından ötürü çok istemelerine rağmen birbirlerini ve birbirlerinin yaşadıkları yeri görememeleri ve sonunda içlerinden merakını yenemeyen bir çocuğun, aradaki dağı aşmasıyla iki ülke çocuklarının karşılaşılarak bir araya gelmesi ve kaynaşması anlatılır.

“Düş Kuran Ali” (AÇ, s. 63-71) öyküsünde, yoksul bir çocuğun, her istediğinin gerçekleştiği bir adayı düşlemesi ve düşlediği adadayken yaşadığı duyguları anlatılır. Yoksul bir ailenin çocuğu olan Ali, kurduğu bu düş adasında istediği, hayal ettiği hayatı yaşar. Gerçek hayatındaki iyileri burada ödüllendirir, kendisine kötülük yapanları ise cezalandırır.

“İki Hüseyin” (Y, s. 11-15) öyküsünde, çoban bir çocuğun (Hüseyin’in), kırlarda koyun gütmesi ve o sırada kendi iç sesiyle konuşmasıyla dile getirdiği bilinçaltındaki istekleri, düşleri anlatılır. Hüseyin, kendi iç sesiyle dertleşir, içindekileri ona döker. Sadece

kendisi için değil ülkedeki tüm insanlar, çocuklar için güzellikler, mutluluklar düşler.

“Yangın” (Y, s. 16-22) öyküsünde, okuduğu kitaplardaki, dinlediği öykü ve haberlerdeki olayları daha iyi anlayabilmek için kendini olayların içindeymiş gibi düşünen, canlandıran bir çocuğun, izlediği bir orman yangını haberinde bu tekniği kullanması ve kurguladığı olayda yaşadığı duygular anlatılır. Yazar anlatıcı, kurduğu düste, ormandaki yangının, arkadaşlarıyla mantar pişirmek için yakıp sonrasındaki söndürmedikleri ateşten dolayı çıktığını kurgular, üzülür. Öyküde, orman yangınlarının eğitimsizlik ve bilinçsizlikten çıktığı mesajı verilir.

“Ahmet Petrol Buldu” (Y, s. 34-39) öyküsünde, kış mevsiminin olumsuzluklarının yaşandığı ve konuşulduğu bir sınıfta, öğrencilerin çözüm adına sundukları fikirler ve aralarından bir çocuğun (Ahmet’in), ülkenin yaşadığı yakıt ve petrol sıkıntısını çözmek için kurduğu düş anlatılır. Ahmet, düşünde petrol mühendisi olmuştur. Aramaları sonucu petrolü bulur ve ülkesi için yaptığı bu hizmetten ötürü son derece mutludur. Öykü, çocuklarda yurt sevgisini pekiştirecek niteliktedir.

Talip Apaydın, öykülerinde yer verdiği model karakterlerle çocuklara örnek oluşturmak ister. Anne ve babasız büyüyen veya çeşitli zorluk ve imkânsızlıklarla baş etmeye çalışan çocuklar, zorluklar karşısında pes etmezler ve ilgi ve yetenekleri doğrultusunda kendilerini geliştirip belli yerlere gelirler. Bu yolda onlara yardımcı olan ve yol gösteren ise öğretmenleridir.

Talip Apaydın'ın çocukluğu zorluklar içerisinde geçmiştir. Özellikle annesini kaybetmesi, yazarın yaşamını ve dünyaya bakışını ciddi bir şekilde etkilemiştir. Çocukluk ve okul yılları oldukça zor ve sıkıntılı geçer. Devlet yardımı ile ilköğretimini tamamlayan yazar, okuma mücadelesine devam eder ve yüksekokuldan mezun olur. Yazarın öykülerinde genel olarak çocuklara, çaba ve azim gösterilirse iyi yerlere gelebilecekleri mesajı verilir.

“Çalgıcı Recep” (ÇR, s. 1-15) öyküsünde, babasız ve köylülerin çeşitli baskılarına maruz kalarak büyüyen Recep'in başından geçenler anlatılır. Recep müziğe, sanata ilgi duyan bir çocuktur. Köylülerin baskılarına rağmen bu sevgi ve ilgisinden vazgeçmez ve kendini geliştirerek ilerde yurt çapında tanınan bir halk sanatçısı olur. Öyküde, köylülerin tutuculuğu eleştirilir, azim ve çaba gösterilirse istenen hedeflere ulaşılabileceği mesajı verilir.

“Elif Kızın Elleri” (EKE, s. 7-20) öyküsünde, köylü bir kızın (Elif'in) halı dokuma merakı, becerisi ve ailesini ikna ederek evlerine bir halı dokuma makinesi aldırması anlatılır. Elif'in bu ilgisi ve becerisi diğer köy kızlarına da örnek olur ve kısa sürede bu işle ilgilenenlerin sayısı artar, köyde kooperatif kurulur. Öyküde, bu işin köyde oturması için öğretmenlerin çabaları ve rolüne dikkat çekilerek kızlarının ilgi ve isteğine en başta karşı çıkan aileleri eleştirilir, gösterilen azim ve çabanın karşılık göreceği vurgulanır.

“Küçük Usta” (EKE, s. 21-32) öyküsünde, bir köy çocuğunun (Ahmet'in) imkânsızlıklara karşı; kişisel beceri, merak ve çabasıyla köy çeşmesini onarması, köy okuluna yeni bir kapı yapması ve köydeki diğer örnek çalışmaları konu edilir. Öyküde,

Ahmet'in çalışmalarına ilk etapta güvenmeyen ve Ahmet'e destek vermeyen köylülerin, Ahmet'in gösterdiği başarı karşısında tutum ve saf değiştirdikleri anlatılır.

“Tay Rüstem” (Y, s. 5-10) öyküsünde, bir köy çocuğunun (Rüstem'in) haylazlıkları, köy halkının Rüstem'e karşı ön yargıları ve olumsuz tutumları ve köy okulundaki öğretmeninin ilgilenmesi sonucu Rüstem'in kendini bir sanat alanında geliştirip ilerde bir elektrik ustası olması anlatılır. Babasız büyüyen Rüstem, hareketli ve haylaz bir çocuktur. Köylülerin de üzerinde baskı kurmaya çalışmasıyla Rüstem, ele avuca sığmaz bir çocuk olur. Köye yeni gelen bir öğretmenin, Rüstem'deki saflığı ve yetenekleri keşfetmesi, Rüstem'in hayatında bir dönüm noktası olur. Öyküde, çocukların üzerine fazla gidilmesinin ve devamlı kontrol altında tutulmak istenmesinin yaratacağı olumsuz sonuçlara değinilmiş ve bu tür davranışlar eleştirilmiştir.

“Dr. Ayşe'nin Öyküsü”nde (Y, s. 23-33), bir köy kızının (Ayşe'nin), kişisel çabası ve azmi ile okuyup doktor olması ve yıllar sonra geldiği köyünde, köylülerle eski günler hakkında konuşmaları, köyün hastalarını muayene edip, ihtiyacı olanlara ilaç dağıtarak köyüne vefa borcunu ödemesi anlatılır. Ayşe, küçük yaşta annesini kaybeder ve babasıyla İstanbul'a taşınırlar. Bir yandan okuluna devam eden bir yandan da kapıcılık yapan babasına yardım eden Ayşe, çok zor şartlarda okuyup başarıyla eğitimini tamamlar, doktor olur. Yıllar sonra yanına çocuklarını da alıp doğup büyüdüğü köye ziyarete gider. Köylüler tarafından ilgiyle karşılanan Dr. Ayşe, köyde geçirdiği zaman içinde, mütevazılık ve yardımseverliğiyle

köylülerin derdine derman olur. Öyküde bir köy çocuğunun azim ve çabayla nerelere gelebileceği, belli bir yere gelmiş kimselerin topluma karşı vefa borçlarını ödemesi gerektiğine değinilir, bu tavır övülür.

Talip Apaydın'ın çocuklara yönelik hazırladığı öykülerde baskın bir doğa tasviri ve doğa sevgisi göze çarpar. Köyde doğup büyüyen yazar, öğrencilik ve öğretmenlik yaptığı yıllarda da hep doğayla iç içe olmuştur. Doğayı, bozkırı, suyu ve ağaçları çok seven yazar, eserlerinde bu öğelerden sıkça yararlanır.

“Güneşli Kırlar” (EKE, s. 33-47) öyküsünde, köydeki iki arkadaşın (yazar anlatıcı ve Selim) yanlarına hayvanlarını da alıp çıktıkları bir kır gezisi ayrıntılarıyla anlatılır. Öyküde, çocuklardaki doğa ve hayvan sevgisi pekiştirilmeye çalışılır.

“Çoban Rıza” (OGİ, s. 57-64) öyküsünde, köyde çobanlık yapan Rıza'nın sürüsüyle dağlarda, kırlarda dolaşırken başından geçen maceraları anlatılır. Bunlardan birincisi, sürüye saldıran kurtlara karşı Çoban Rıza ve köpeğinin gösterdiği mücadele, diğeri ise Çoban Rıza'nın sıcak bir yaz günü, sürüyü dolaştırdığı sırada karşılaştığı bir yılanla olan mücadelesidir. Öyküde, çobanlığın insanlardan uzak, hayvanlarla zaman geçirilen, zorlu bir meslek olduğu anlatılır.

Talip Apaydın kimi öykülerinde, çocukların çevresindekilerden ve büyüklerinden etkilendiklerini ve kendisine model aldığını vurgularken çocuk için iyi örnekler, modeller oluşturulmasının önemine dikkat çeker.

“Üzüm Ekmek” (AÇ, s. 31-39) öyküsünde, kahramanın (Cem’in) yemek yemeye karşı olan iştahsızlığı, ailesinin Cem’in yemek yememesine ve yeterli beslenmemesine karşı gösterdikleri tepki ve yaptıkları baskı anlatılır. Cem, sokaklarındaki inşaatta çalışan işçileri gözlemler, onların yediklerinden ve yeme tarzlarından etkilenir, onlar gibi davranmak ister.

“Ev Yapanlar” (AÇ, s. 40-46) öyküsünde, kahramanın (yazar anlatıcının) ve arkadaşlarının top oynadıkları arsada bir apartman inşaatının başlaması ve kahramanın, inşaat çalışanlarından birinin (Ali Usta’nın) ıslık çalmasını çok beğenip ilerde onun gibi iyi ıslık çalmayı hayal etmesi anlatılır.

“Kerim Ağabi” (AÇ, s. 56-62) öyküsünde, kendine özgü bir giyim ve konuşma tarzı olan bir gencin, mahalleli çocuklar tarafından abartılarak örnek alınması ve öykünün sonunda Kerim’in içine düştüğü trajikomik hâl ve çocukların gözünde düştüğü durum anlatılır. Kerim, çocukların gözünde yakışıklı ve karizmatik biri olsa da gerçekte işsiz ve aylak gezen, belli bir yaşa gelmiş olmasına rağmen hâlâ ailesine bağlı yaşayan biridir. Öyküde, çocukların kendilerine büyükleri model aldıklarına ve bu anlamda doğru tespitler yapılmasının önemine değinilir.

İncelediğimiz öykülerden “İki Portakal” (AÇ, s. 47-55) ve “Fahri’nin Buluşu” (Y, s. 60-64) adlı öyküler içerik ve kahramanlar olarak diğer öykülerden farklıdır. “İki Portakal” (AÇ, s. 47-55) öyküsünde olay ve iletiler, temsili kahramanlar üzerinden anlatılır. Bu yönüyle “İki Portakal” (AÇ, s. 47-55) adlı öykü incelediğimiz 26 öyküden başkışileri insan dışı unsur olan tek öyküdür.

Öyküde, aynı ağaç dalında yetişip olgunlaşan iki kardeş portakalın, birbirleriyle olan diyalogları ve daha sonra dallarından koparılmalarıyla başlarından geçen serüven anlatılır. Öyküdeki kahramanlar temsilidir. Portakallardan birisi bir böcek tarafından ısırılır ve gelişimi yavaşlar. Diğer portakal ise hızlı ve sağlıklı bir şekilde olgunlaşır. Aralarında kıskançlık, kibir ve küçümseme baş gösterir. Öykünün sonunda, sağlıklı olan portakal, düşlediği gibi zengin bir evin sofrasına konur. Fakat günlerce yenilmeyi bekler, suyu ekşir, kurur. Hasta portakal ise fakir bir sofraya konuk olur, evin küçük çocuğu tarafından zevkle, bir çırpıda soyulup yenir. Öyküde sınıfsal çatışmaya değinilerek temsili kahramanlar, iki portakal, üzerinden emek, eşitlik, topluma faydalı olma, kanaat ve iyi niyetin önemi vurgulanır.

“Fahri'nin Buluşu” (Y, s. 60-64) öyküsünde, yazar diğer öykülerine göre daha farklı bir konu seçip işler. Bu defa anlatılan, köy, köyden kente göç, doğa ve hayvan sevgisi değildir. “Fahri'nin Buluşu” (Y, s. 60-64) konu ve içerik açısından diğer öykülerden farklıdır.

Öyküde, Fahri ve sınıf arkadaşlarının, girecekleri tarih dersi yazılı sınavından iyi not almak için tasarladıkları plan ve gerçekleştirdikleri bu plan sonucunda içine düştükleri ilginç durum anlatılır. Doğa bilgisi öğretmenleri, besinlerin alındıktan 24 saat sonra kana karışıp enerjiye dönüştüğünden bahseder. Fahri, bunun üzerine bir plan tasarlar. Eğer sınavdan bir gün önce beyin yerlerse sınavdan çok iyi not alacaklardır. Bunu sınıftaki yakın arkadaşıyla paylaşır. Kısa sürede bu plan sınıf içerisinde yayılır ve herkes

sınavdan bir gün önce beyin yer ve çalışmadan sınava girer. Tabii sonuç umdukları gibi olmaz, soruları çözememelerinin yanında mide ağrısı, bulantısıyla baş etmeye çalışırlar.

İncelediğimiz öyküler genel olarak klasik olay örgüsü ve klasik öykü tekniğine (serim- düğüm - doruk nokta - çözüm) uygun olarak tasarlanmıştır.

“Durak Usta” (OGİ, s. 44-56) ve “Dr. Ayşe’nin Öyküsü” (Y, s. 23-33) gibi bazı öykülerde ise olay örgüsünde diğerlerinden farklı olarak geriye dönüşler ve zaman kırılmaları söz konusudur. Bu teknikler ilk ve ortaokul çağındaki öğrencilerin dikkatlerinin dağılmamasını sağlar, çocuk okuyucu kitlesinin kitaba olan ilgisini canlı tutarak anlatıma canlılık ve sürükleyicilik katar:

Neresi olduğu bilinmeyen bir yere getirmişler. Orada “gâvur içinde” yıllarca kalmış. Çok kötü davranmışlar. Hem çalıştırmışlar, hem dövmüşler (Apaydın, 2011: 44-45).

Sessiz bir adammış. Akşamlara kadar dağda bayırda sığır peşinde dolaşmış. Bir ağacın gölgesinde oturup dinlenecek olsa, başını kaldırıp dallara bakar, uzun düşüncelere dalarmış (Apaydın, 2011: 46).

Durak Usta, ta ilk gençliğinden başlayarak bu köyde iyi meyve yetiştirmeyi, ağaçlara aş yapmayı, bunu köylülere öğretip yaymayı düşünmeye başlamış. Ama nasıl yapsın, kimden öğrensın, bir yolunu bulamıyormuş (Apaydın, 2011: 46).

Sekiz dokuz yaşındaydım; hastalıklı, zayıf bir kızdım
(Apaydın, 2011: 28).

Babam bir apartmana kapıcı oldu. Birlikte çalıştık.
Her gün merdivenleri yıka, kapıları sil. Çarşıya,
pazara alışverişe git. O azarlar, bu beğenmez
(Apaydın, 2012: 29).

Başardım. Hiç sınıfta kalmadan fakülteyi bitirdim.
Doktorluk yeminini edip beyaz gömleği giydiğim gün
dünyalar benim oldu (Apaydın, 2012: 31).

5.1.2.2. Öykülerde Başkişi ve Diğer Kişiler

İncelediğimiz öykülerde genel olarak bir-iki kahraman, birkaç da diğer kişiler yer alır. Başkişilerin önemli bir kısmı 10-12 yaşlarında, köyde yaşayan veya köyden kente göç etmiş çocuklardır. Talip Apaydın'ın öykülerinde seçtiği kahramanlar, yazarın yetiştiği toplum yapısına, dönemin toplumsal yapısına bağlıdır. Yazar, bayan kahramanlara pek yer vermemiştir. İncelediğimiz öykülerde başkişisi bayan olan tek öykü “Elif Kızın Elleri” (EKE, s. 7-20) adlı öyküdür. Yazarın, öykülerinde genel olarak 10-12 yaşlarındaki çocuk kahramanları kullanmış olması, ortaokul öğrencilerinin öykülere ilgi duymasını ve öykü kahramanlarıyla kendilerini özdeşleştirmelerini sağlar, kolaylaştırır.

Öykülerde dikkat çeken diğer bir nokta 26 öyküden 4'ünde (“Küçük Usta” (EKE, s. 21-32) , “Bulut At” (AÇ, s. 13-21), “Dağın Ardı” (AÇ, s. 22-30), “Ahmet Petrol Buldu” (Y, s. 34-39) başkişilerin isminin Ahmet olmasıdır. Yazarın, istatistiklere göre

ülkemizde en çok kullanılan 3. isim olan Ahmet'i kullanmış olması; ayrıca öykülerinde Mehmet, Ali, Hüseyin, Kâmil, Selman, Ayşe, Elif gibi Anadolu'da yaygın olarak kullanılan isimleri başkişi olarak seçmiş olması, toplumsal yapıya uygunluk, paralellik olarak görülebilir (<http://www.nvi.gov.tr>).

Öyküler arasında, başkişisi çocuk dışında, öğretmen, çoban, kaptan gibi yetişkinlerin olduğu öyküler de vardır. Özellikle öğretmenler, birçok öyküde başkişi veya diğer kişiler arasında yer alır. Kişisel özellikleri, hayatları ve nereli olduklarıyla ilgili pek bilgi verilmese de yazarın eserlerinde yer verdiği öğretmenler, çoğunlukla köy kökenli, köyün ve köylülerin hâlinde anlayan kişilerdir. Dönemin gerektirdiği donanım ve zihinsel yapıya uygun olarak oluşturulan öğretmen karakterler, aydınlık, ilerleme ve çağdaşlığın temsilcisidir.

Başkişisi çocuk olan öyküler şunlardır: “Çalgıcı Recep” (ÇR, s. 1-15), “Elif Kızın Elleri” (EKE, s. 7-20), “Küçük Usta” (EKE, s. 21-32), “Güneşli Kırlar” (EKE, s. 33-47), “Ali Yanık” (OGİ, s. 65-80), “Bulut At” (AÇ, s. 13-21), “Dağın Ardı” (AÇ, s. 22-30), “Üzüm Ekmek” (AÇ, s. 31-39), “Ev Yapanlar” (AÇ, s. 40-46), “Kerim Ağabi” (AÇ, s. 56-62), “Düş Kuran Ali” (AÇ, s. 63-71), “Tay Rüstem” (Y, s. 5-10), (AÇ, s. 5-10), “İki Hüseyin” (Y, s. 11-15), “Ahmet Petrol Buldu” (Y, s. 34-39), “Boyacı Kâmil” (Y, s. 40-45), “Selman'ın Küfesi” (Y, s. 46-52), “Merdiven” (Y, s. 53-59), “Yangın” (Y, s. 16-22), “Fahri'nin Buluşu” (Y, s. 60-64).

Başkişisi yetişkin olan öyküler şunlardır: “Kömürün Öyküsü” (OGİ, s.5-39), “Çay Ağacı” (OGİ, s. 30-43), “Durak Usta”,

(OGİ, s. 44-56), “Çoban Rıza” (OGİ, s. 57-64), “Aloo Çocuklar” (AÇ, s. 1-11), “Dr. Ayşe'nin Öyküsü” (Y, s. 23-33).

Başkişi olarak insan dışı (portakal) unsurlar kullanılan tek öykü vardır: “İki Portakal” (AÇ, s. 47-55).

Talip Apaydın'ın öykülerinde yer verdiği kahramanlar; meraklı, araştırmacı, girişimci, azimli, sabırlı ve çalışkan tiplerdir. Kahramanların diğer bir ortak noktası, bencillikten uzak, toplum adına hareket eden ve yaptıkları işlerde kişisel çıkarlarını değil toplumun genel menfaatlerini düşünen ve bu doğrultuda hareket eden kişiler olmalarıdır.

Yazarın öykülerindeki kahramanlar, yurt sevgisiyle doludur. Yaşadıkları yerin ve yurdun içinde bulunduğu olumsuz şartlardan şikâyetçidirler ve bu durumu değiştirmek, insanların daha zengin ve rahat bir yaşam sürmelerini arzulamaktadırlar. Bu aydın karakterler, öncelikle çevrelerindeki tepkisini çekerler. Onlara inanmayan ve destek çıkmayan hatta engel olmak isteyenler vardır. Bu durum karşısında yılmadan azimle çalışmalarına devam eden bu kahramanlar, zamanla kendilerine yardımcı olacak kişilerin de çıkmasıyla amaçlarına ulaşmış başarılı olurlar. Onlara inanmayan hatta engel olmaya çalışan insanlar da gördükleri bu azim ve başarı sonucunda takıntı, gelenek ve tutuculuklarından vazgeçip bu kişileri kutlar, onların safına geçerler.

“Kömürün Öyküsü”nde (OGİ, s.5-39), Uzun Mehmet, Zonguldak'ın bir orman köyündendir. Mehmet, cesur, pehlivan; bedenen de kuvvetli ve yapılı bir delikanlı; aynı zamanda saf, meraklı, etrafındakileri sorgulayan, yurdunu seven ve ülkesine

hizmet etmek isteyen biridir. Mehmet, askerdeyken taşkömürünü tanır ve ülkemiz için önemini kavrar. Köyüne dönünce bu madeni arar. Mehmet, kömürü kendi çıkarı için değil ülkesi için bulmak; ülkesine bir katkıda bulunmak düşüncesindedir. Uzun Mehmet, ulusal bilinç ve yurt sevgisiyle hareket eden, saflık, iyi niyet ve devlete bağlılığın temsilcisi olan bir karakterdir. Öyküde geçen diğer kişiler; çavuş, müsellim, yaşlı subay, kayıkçı, taşkömürü uzmanları, Uzun Mehmet'in annesi ve yakın arkadaşı Halil'dir. Çavuş ve yaşlı subay ülkenin çıkarlarını, müsellim ve adamları ise kişisel çıkarlarını düşünen, zalim karakterlerdir.

“Çay Ağacı”nda (OGİ, s. 30-43), öykünün başkişisi bir öğretmendir. Talip Apaydın, toplumcu gerçekçi bir yazardır. Eserlerinde yoksul kesimin, genel olarak halkın bilinçlenmesini, üretime katılmasını, zenginleşmesini ister. Yazarın öyküde yer verdiği Zihni Bey de yurt sevgisiyle dolu bir öğretmendir. Amacı ülkemize yeni bir zenginlik (çay yetiştirmek) kazandırmaktır. Zihni Bey, girişimci, araştırmacı, öncü, yenilikçi ve aydın bir öğretmendir. Zihni Bey'in öne çıkan bir başka özelliği, doğaya olan sevgisi ve düşkünlüğüdür. Zihni Bey, çevresindekilerin ümitsizlik ve isteksizliğine karşın çalışmalarını sürdürür ve ülkemizde ilk defa çay yetiştiriciliğini başarır, başlatır. Ahmet Kaptan, orman şefi, vali, Zihni Bey'in karısı ve ismi belirtilmeyen şehirliler, öyküde geçen diğer kişilerdir. Orman şefi ve vali, diğer kişilerin aksine yeniliklere açık, bilimsel ve objektif düşünebilen, yenilikleri destekleyen karakterlerdir.

“Durak Usta”da (OGİ, s. 44-56), Durak Usta, Talip Apaydın’ın öykülerinde yer verdiği öğretmen, subay vb. aydın tiplerden biridir. Bu sefer kahraman, farklı olarak bir çobandır. Yazarın benzer öykülerinde olduğu gibi, bu öyküde de kahraman, içinde yaşadığı topluma faydalı olmayı amaçlar. Bu uğurda çeşitli engellemeler ve olumsuzluklarla karşılaşır. Zorluklar karşısında sabırla, yılmadan mücadele eder ve sonuçta topluma faydalı bir işe imza atar. Durak Usta, doğadaki ağaçların aşılıp çok daha verimli ve lezzetli meyvelerin yetişebileceğine inanır ve bunun için çalışır. Azimli, sabırlı ve inançlıdır. Olumsuz söylem ve tepkilere aldırmaz, kafasına koyduğu hedefi gerçekleştirmek için yılmadan çalışır. Veli Dayı, köyde Durak Usta’ya inanan ve onu destekleyen; diğer köylülere göre daha mantıklı düşünebilen, kafası çalışan ve ileriye dönük, yeniliklere açık tek kişidir. Beraber çabalarlar, yardımlaşır ve sonunda hedeflerine ulaşırlar.

“Çalgıcı Recep”te (ÇR, s. 1-15), babasız büyüyen Recep, afacan, ele avuca sığmaz ama özellikle müzik alanında yetenekli bir çocuktur. Köy halkı genel olarak baskıcı ve tutucudur. Recep’in müzikle ilgilenmesini hoş karşılamazlar. Köylülerin, ıslık ve kaval çalmasına kızıp engel olmaya çalışmalarına karşı Recep, pes etmez, çalışmalarına devam eder ve ilerde herkesin beğendiği ünlü bir sanatçı olur. Recep’in çalışmalarında ona destek olan köy öğretmeni, aydın ve olaylara geniş açıdan bakabilen biridir. Yazar, bu öyküde köyde doğup büyüyen bir çocuğun bile yeteneklerinin farkına vararak kendini geliştirebileceği ve önemli yerlere gelebileceği mesajını verir.

“Tay Rüstem”de (Y, s. 5-10), ismini, hızından ve yaramazlığından alan Rüstem, daha çok küçükken babasını kaybetmiş, annesi ve ablası tarafından büyütülmüştür. Rüstem, ilkokul öğrencisidir. Dikkatli ve uyanık, söylenenleri çabuk kavrayan bir çocuktur. Rüstem, babasız büyümenin etkisi ve köylülerin onu dışlaması, kontrol altına almak istemesi sebebiyle dik başlı ve yaramaz bir çocuk olarak yetişir. Aslında Rüstem, zeki ve becerikli bir çocuktur. Rüstem, elektrik çekmek için köylerine gelen ustaların yanına gidip onlardan bir şeyler öğrenmeye çalışır. Elektrikçiliğe merak sarar, kısa sürede birçok şey öğrenir. İlerde, öğretmenin de yönlendirmesiyle bilgi ve becerilerini arttırıp kasabaya gider ve orada usta bir elektrikçi olarak hayatına devam eder.

Öykünün anlatıcısı da olan Rüstem’in öğretmeni, öykünün diğer bir kişisidir. Öğretmen, ileri görüşlü, samimi, çevresine ve öğrencilerine faydalı olmak isteyen biridir. Rüstem’in kaderi, köye yeni gelen bu öğretmenle değişir. Rüstem’i yakından takip eden öğretmen, Rüstem’in aslında zeki ve becerikli biri olduğunu, kendisine görev ve sorumluluk verilince hakkıyla yerine getireceğini görür, ona inanır. Öğretmen, Rüstem’deki yeteneği keşfeden ve onu yönlendiren aydın bir karakterdir.

“Dr. Ayşe’nin Öyküsü”nde (Y, s. 23-33) Ayşe, esmer, uzun boylu; evli ve iki çocuk annesidir. Zor bir çocukluk dönemi geçirmiştir. Çocukluk günleri maddi sıkıntılarla geçer. Annesinin ölümü üzerine İstanbul’a taşınırlar. Bir yandan eğitimine devam eden Ayşe, bir yandan da kapıcılık yapan babasına yardım eder. Ayşe, tüm zor şartlara karşın hayata tutunur, okur, kendini yetiştirir

ve doktor olur. Yaşadığı sıkıntılı günleri unutmayan Ayşe, vefa ve yardımseverlik duygularıyla köyüne ziyarete gider ve hasta ve yaşlılarla ilgilenir, onların tedavisini üstlenir. Ayşe, çalışkan, azimli, sabırlı, vefalı, yardımsever ve zorluklara katlanabilen bir karakterdir. Talip Apaydın, Ayşe karakteriyle, imkânsızlıklar içinde olan köy çocuklarının ve diğer çocukların, istemeleri ve çabalamaları karşılığında okuyup bir yerlere gelebilecekleri mesajını verir.

“Elif Kızın Elleri” (EKE, s. 7-20) öyküsünde Elif, el işlerinde becerikli, nakış ve halı dokumaya meraklı bir kızdır. Öyküde yer alan köy öğretmenleri aydın, öncü, yönlendirici ve girişimci tiplerdir. Her ne kadar köy halkı karşı çıkıp destek olmasa da köydeki öğretmenlerin girişimleri sonucu köyde halıcılık kursu açılır ardından kooperatifi kurulur. Kendini geliştirip çok güzel halılar dokuyan Elif, televizyon programlarının ilgisini çeker, konukları olur. Naciye ve adı belirtilmemiş diğer köy öğretmenleri, yazar anlatıcı, Elif’in annesi Fadime ve babası Şaban Ağa öykünün diğer kişileridir. Yazar, köy ortamında yaşayan birisinin bile yetenekleri sayesinde tüm ülkenin tanıdığı, beğendiği biri olabileceği mesajını verir.

“Küçük Usta”da (EKE, s. 21-32) Ahmet, iyi bir gözlemci olmasının yanı sıra meraklı ve sorgulayıcıdır. Yapı işlerine ilgi duyar. Bu konuda kitaplar okur, bilgili ve usta insanlarla görüşür. Doğaya açılır, etrafı inceler. Köyün bozuk çeşmesini onarır, okula yeni bir giriş kapısı yapar. Ahmet’in yaşının küçüklüğü nedeniyle köyün muhtarı ve köylüler Ahmet’in bu işlerde başarılı olacağına ihtimal vermez. Hatta ona karşı çıkarlar. Bu öyküde de köyün

öğretmeni Ahmet'in başarıya ulaşmasında pay sahibidir. Bu yönüyle köy öğretmeni, Talip Apaydın'ın aydın, ideal, önder öğretmen tiplemesidir. Öykünün diğer kişileri, yazar anlatıcı, Ahmet'in öğretmeni, babası, arkadaşı Mustafa, köy muhtarı ve Ahmet'e destek olan Ali Emmi'dir.

Yazarın çocuk öykülerinde, köyden kente göç etmiş çocukların yaşadığı sıkıntılar ve duygular sıkça işlenmiştir. Kentlilerin alay ve küçümsemeleri ile karşılaşan bu çocuklar; aynı zamanda ailelerinin geçimine de katkıda bulunmak zorunda kalan, hayatın ağır yükünü erken yaşlarda sırtlanmak zorunda kalan tiplerdir. Kimi daha çok çalışıp ilerde bir yerlere gelmek için mücadele verirken kimi de kurduğu düşlerle içinde bulunduğu sıkıntılardan uzaklaşmaya çalışır.

Talip Apaydın'ın öykülerinde köyde yaşayan insanların önemli bir kısmı zorluklar içerisinde, yoksul ve cahildir. Büyükşehirlere göç eden köylüler de kenar mahallerde yaşamakta, zor şartlar altında çeşitli sıkıntılara maruz kalmaktadır. Köydeki eğitimsizlik, cahillik ve sömürülmeleri büyükşehirlerde de devam eder.

“Ali Yanık”ta (OGİ, s. 65-80) öykünün başkışisi Ali, ortaokul birinci sınıf öğrencisidir. İlkokulu köyde tamamlayan, ortaokula devam etmek için ailesiyle kente göç eden Ali Yanık'ın, konuşması ve aksanı farklıdır. Değişik bir ses tonuyla, köy ağzıyla konuşur. Ayrıca sınıf arkadaşlarından yaş ve boyca ilerdedir. Konuşması ve derslerindeki eksiklikleri nedeniyle sınıf arkadaşlarının alay ve küçümsemelerine maruz kalır. Bir yandan da

ailesinin geçimine katkıda bulunmak için boyacılık yapan Ali, azmi, çalışkanlığı ve okuma tutkusuyla kısa sürede kendini geliştirir, arkadaşlarının seviyesine gelir. Bu arada önünde boyacılık yaptığı fabrikadaki işçilerin konuşmalarına, tartışmalarına tanıklık eden Ali Yanık, ilerde usta, bilgili bir işçi olmak ister. Ali'nin kendisini geliştirmesinde onunla ilgilenen, ona yardımcı olan ve yol gösteren öğretmenleri öyküdeki aydın karakterlerdir.

Ali Yanık'ın annesi, arkadaşları; Hakan, Aysel, Vedat; Türkçe, müzik ve sosyal bilgiler öğretmeni, okul müdürü ve müdür yardımcısı, fabrikada çalışan işçiler öyküde geçen diğer kişilerdir.

“Boyacı Kâmil”de (Y, s. 40-45), Kâmil; on iki, on üç yaşlarında, yoksul bir ailenin çocuğudur. İlkokuldan sonra eğitimine devam edemez ve ayakkabı boyacılığı yaparak ailesine katkıda bulunur. Kâmil, ailesiyle beraber kırsaldan Ankara'ya göç etmiş, hayatın zorluklarıyla erken yaşta mücadele etmek zorunda kalmıştır. Buna rağmen hayat doludur. Öykünün diğer kişisi, yazar anlatıcıdır. Kâmil'in küçük yaşta çalışmak zorunda olması, eğitimine devam edememesi ve ailesinin yaşadığı maddi sıkıntılar, yazarı üzer. Kâmil'i dinleyen, onunla sohbet eden yazar, Kâmil'e değer verir ve işini yaparken başına gelebilecek tehlikeler karşısında onu uyarır.

“Selman'ın Küfesi”nde (Y, s. 46-52) Selman, ailesinin geçimini sağlamak için, pazarlarda küfecilik yapan bir çocuktur. Kısa bir süre önce, annesiyle büyükşehre göç etmişlerdir. Babası hayatta olmayan Selman, annesi de hastalanınca, evin yükünü tek başına sırtlamak zorunda kalır. Selman, yaşının küçüklüğü ve

bedenen zayıflığına karşın çalışmak zorundadır. Selman, hayat mücadelesine çok erken yaşta katılmak zorunda kalmış bir çocuktur.

Öyküde adı geçen diğer bir kişi de Ali'dir. Yaşça diğer küfecilerden büyük olan Ali, haksızlık ve zorbalıkla diğer çocukların üzerinde baskı ve hâkimiyet kurar; onların müşterilerini alır ve kazandıklarından pay ister. Öykünün diğer kişisi, yazar anlatıcıdır. Yazar, Selman'la, pazarda alışveriş yaparken tanışır. Selman'ının okula gitmek yerine çocuk yaşta çalışmak zorunda olması ve beraber iş yaptıkları bazı çocuklar tarafından haksızlığa uğratılması, yazarı son derece üzer.

“Merdiven” (Y, s. 53-59) adlı öyküde, İlyas on-on bir yaşlarındadır. İlkokulda okur, kent yaşamını bir türlü sevmez. Bunda yaşadıkları sıkıntıların etkisi vardır. İki sene önce köyden taşınmışlardır. İlyas köyünden özlemlerle bahseder, kente taşınmış olmalarından yakınır. İlyas, daha rahat yaşamak, ders çalışmak ve oynamak ister. Etrafındaki çocuklar gibi bir yaşam düşler, borçsuz, sıkıntısız, rahat.

Öyküde adı geçen diğer kişiler, İlyas'ın anne ve babası, köydeki arkadaşı Osman, *emmi oğlum* diye bahsettiği Ali; okuldan ve mahalleden tanıdığı, Hakan, Barış, Şahika ve Güngör'dür.

Talip Apaydın, engin bir hayal gücüne sahiptir. Öğrencilik yıllarını anlatırken bu yönünü “Düş kuran bir çocuktum” (Apaydın, 2009: 35). ifadesiyle vurgular. Özellikle geceleri yatmadan önce kurduğu düşlerle olmuşu, olacağı, olması gerekenleri ayrıntılı bir şekilde düşünür. Yaşadığı sıkıntıları, zorlukları bu düş gücüyle yendiğini belirtir. Yazar öykülerinde de hayal gücü gelişmiş, düş

kurmayı seven kahramanlar kullanmıştır. Bu kahramanların ortak özellikleri kendileri ve tüm insanlık için daha güzel ve yaşanılabilir bir dünyayı arzulamalarıdır.

“Aloo Çocuklar”da (AÇ, s. 1-11), ismi belirtilmemiş bir uzay gemisi kaptanı, öykünün anlatıcısı ve başkişisidir. Kaptan, çocukları çok sever ve onlar için dünyadan uzaklaşmadığını ifade eder. Dünya'nın üzerinde dolaşarak birçok yeri gezerken insanlığın ve çocukların bulunduğu durumdan, savaş ve yokluklardan yakınıyor, üzüntüsünü dile getirir. Talip Apaydın bu öyküde, gözlemlerini toplumcu gerçekçi bakış açısıyla değerlendirir. Yazar, öyküdeki gemi kaptanı karakteriyle, dünyadaki eşitsizlik, yoksulluk, ırkçılık, sınıfsal farklılıklar ve savaşlara dikkat çeker, insanlığın içine düştüğü durumu eleştirir.

“Bulut At”ta (AÇ, s. 13-21), Ahmet ve Ahmet'in arkadaşları: Ayşe, Hasan, Ali ve Nuran öyküde ismi geçen kişilerdir. Ahmet, hayal dünyası ve gücü gelişmiş; arkadaşlarını ve insanları seven, onlara yardım etmekten mutluluk duyan bir köy çocuğudur. Kurduğu bir düşte, ak, kocaman bir küheylanın evlerine doğru geldiğini hayal eder. Küheylana biner, yakın arkadaşlarını da yanına alarak beraber dünyanın değişik bölgelerini gezerler. Ahmet ve arkadaşları çeşitli olaylarla karşılaşır, maceralar yaşarlar. Öykünün sonunda kendisine seslenilmesiyle kurduğu düştən uyanan Ahmet, yaşadıklarının hayal olmasına üzülür. Ahmet ve arkadaşları yardımsever, yürekleri sevgi dolu, dostluk ve dayanışmaya önem veren karakterlerdir.

“Düş Kuran Ali”de (AÇ, s. 63-71), Ali 10-12 yaşlarında; boyacılık yapan, yoksul bir ailenin oğludur. Ali, hayal gücü gelişmiş bir çocuktur. Gerçek hayatta sahip olamadıklarını ve değiştiremediklerini kurduğu düşlerde canlandırır, yaşar. Ali, düşlerinde sadece kendini ve kendi isteklerini düşünmez. O, Talip Apaydın’ın diğer öykülerinde olduğu gibi genel anlamda dünyayı değiştirmek, güzelleştirmek arzusunda olan bir karakterdir. Ali’nin, düşünde kurduğu bir adası vardır. Tüm arkadaşları, sevdikleri oradadır. Hayvanlar da vardır. Ali, sık sık adasına gider; deniz kıyısında, ormanlarda gezer, hayvanlarla oynar. Öykünün diğer kişileri; Güllü, Oktay abi, Mustafa, Selim, Aysel, Ali’nin annesi ve öğretmenidir.

“Dağın Ardı”nda (AÇ, s. 22-30) Ahmet, meraklı, cesur, yaşamı ve insanları seven bir çocuktur. Ahmet, yaşadıkları yerin karşısındaki, dağın ardındaki, ülkeyi ve orada yaşayan çocukları merak eder, onlarla tanışmak ister. Ahmet’in dedesi ise yeniliklere kapalı, tutucu ve yersiz ve asılsız korkularla insanlar arasına mesafeye koyan biridir. Ne var ki Ahmet, merakı ve cesareti ile yola çıkar, dedesinin canavarlarla dolu olduğunu söylediği dağları aşar ve komşu ülkedeki çocuklarla tanışır. Oradaki çocuklar da aynı amaçla yola çıkmak üzeredirler. Ahmet ve komşu ülkenin çocukları, hurafelere inanmayan, yüreklerinde insan ve dost sevgisi taşıyan, meraklı ve cesur karakterlerdir.

“İki Hüseyin”de (Y, s. 11-15), Hüseyin, ilkokuldan yeni mezun olmuş, köy yerinde eğitimine devam edememiş ve köyün hayvanlarını güden, kırlarda çobanlık yapan bir çocuktur. Hüseyin’in

bir de, kırlarda ona arkadaşlık eden, yalnızlığını ve hayallerini paylaştığı bir iç sesi vardır. Hüseyin yine kırlarda koyun güttüğü bir gün kendi kendisiyle konuşmaya başlar. Kendisini 1. Hüseyin, iç sesini 2. Hüseyin olarak adlandırır.

Hüseyin daha on iki yaşında olmasına rağmen ülkenin içinde bulunduğu durum ve sıkıntılardan haberdardır. Öncelikle çevresinin daha yaşanılabilir olmasını dilerken asıl isteği ülkenin zenginleşmesi ve doğal zenginliklerinden herkesin faydalanmasıdır. İki Hüseyin, kendileri ve ülkeleri için kurdukları hayalleri birbirleriyle paylaşır. İkisi de daha yeşil, daha ferah ve daha zengin bir yurt düşler. Hüseyin, yazarın daha iyi ve zengin bir yurda, daha iyi şartlarda, ferah ve eşit bir yaşama olan özlemini dile getiren karakterdir.

“Yangın”da (Y, s. 16-22), öykünün başkışısı olan anlatıcı, köyde yaşayan bir çocuktur. İzlediklerini ve okuduklarını daha iyi anlayabilmek için kendisini olayların içinde düşünür, canlandırır. Hayal gücünü sonuna kadar kullanır. Hassas ve duygusal bir yapıya sahip olan yazar, izlediği bir yangın haberinden etkilenir ve bunun üzerine çoğu zaman yaptığı gibi zihninde bir kurgu oluşturur; kendisini olayların içinde düşünür, bulur.

“Ahmet Petrol Buldu” (Y, s. 34-39) öyküsünde Ahmet on-on iki yaşlarında, kentte yaşayan bir çocuktur. Yoksul olan Ahmet’in ailesi ve Ahmet, kışın zor şartlarında hayatlarına devam etme mücadelesi verir. Ahmet, düş kurmayı seven bir çocuktur. Okulda öğretmenleriyle ülkenin içinde bulunduğu sıkıntılardan bahsetmeleri Ahmet’i etkiler. Düşünde petrol mühendisi olduğunu hayal eden

Ahmet, sonunda petrolü bulur ve ülkesine önemli bir hizmette bulunmuş olur. Talip Apaydın bu öyküde, ülkenin yaşadığı sıkıntıları, gelir adaletsizliğini ve doğal kaynaklarımızdan yeterince faydalanılmamasını eleştirir, Ahmet'in şahsında çözüm önerileri sunar. Ahmet, ülkesini seven, ülkesine ve topluma faydalı olmak isteyen, herkesin mutlu ve rahat bir yaşama kavuşmasını isteyen, düşleyen bir karakterdir.

Ahmet'in öğretmeni, haklarında fazla bilgi verilmeyen sınıf arkadaşları Muhsin, Olcay ve kim olduğu belirtilmemiş Çağatay Abi, öykünün diğer kişileridir.

Yazar, bazı öykülerinde de çocukların çevrelerindeki insanlardan etkilenip onları model aldıklarını vurgulamıştır. Çocukların okudukları ve izlediklerinden; çevrelerinde gördükleri kişilerden etkilenmeleri kaçınılmazdır. Yazar bu noktada doğru ve yanlış model almayı ve özdeşlemeyi örnekleyecek tipler kullanır.

“Üzüm Ekmek” (AÇ, s. 31-39) öyküsünde, Cem, ailesinin üzerine titrediği fakat hareketli, yaramaz ve elindekilerin kıymetini bilmeyen, önüne konanlara burun kıvıran, on yaşında kentli bir çocuktur. Varlıklı bir aile olmalarına karşın evde önüne konulan hiç bir şeyi beğenmeyen, yemeyen Cem bir gün, sokaklarında yapılan inşaattaki çalışanların yediklerine ve yeme tarzlarına dikkat kesilir. Eve gelir ve her zamankini aksine yemek yemek istediğini söyler, üzüm, ekmek ister. Önüne gelenleri iştahla yer bitirir. Cem ve Cem'in ailesi, arkadaşları Levent ve Aydın, sokaktaki inşaatta çalışan işçiler, öyküde geçen kişilerdir.

“Ev Yapanlar”da (AÇ, s. 40-46), yazar anlatıcı ve Ali Usta, öykünün kişileridir. Yazar, 10-12 yaşlarında; futbol oynamayı seven, gözlem gücü yüksek olan bir çocuktur. Duvarcı Ali ise iyi bir duvar ustasıdır, çok iyi ıslık çalar ve çaldığı ıslık herkesin hoşuna gider. Yazar, Ali Usta’yı kendisine örnek alır, büyüyünce onun gibi bir usta olmak, onun gibi iyi ıslık çalmak ister. Ali Usta, sıradan bir işçi olmayıp işini iyi yapan, bilgili, bilinçli bir karakterdir. Tanışıklar ve Ali Usta, yazardan ilerde iyi bir mimar, mühendis olmasını ister.

“Kerim Ağabi”de (AÇ, s. 56-62), Kerim ve Ayhan, öykünün başkişileridir. Giyimi, konuşması ve kendine has tarzı ile Kerim, mahallenin çocuklarının gözdesi ve örnek aldıkları; genç kızların da ilgi gösterdikleri, kendine özgü bir kişilik oluşturmuş bir karakterdir. Öykünün aynı zamanda anlatıcısı da olan Ayhan ise 10-12 yaşlarında bir çocuktur. O da mahallenin diğer çocukları gibi Kerim’e hayrandır. Hatta içlerinden ona en çok özenen, hayranlık besleyen odur. Kerim, çocukların gözünde karizma birisi olsa da gerçekte çalışmayan, aylak aylak gezen biridir. Ayhan, babasının uyarısı ve daha sonra gördükleri karşısında Kerim’in örnek alınmayacak biri olduğunun farkına varır. Ayhan’ın babası, Dürdane, mahalledeki çocuklar öykünün diğer kişileridir.

Yazarın öykülerinde yer verdiği bazı kahramanlar da doğayla iç içe, doğayı seven; gezi-gözlem gücü yüksek kişilerdir.

“Çoban Rıza”da (OGİ, s. 57-64) öykünün başkişisi, köyde çobanlık yapan Rıza’dır. Sürüye hâkimiyeti, hayvanlara karşı şefkati, faydalı ve gür ot, kır ve çayırların olduğu bölgeleri iyi bilmesiyle Çoban Rıza, köyde herkesin hayvanlarını vermek istediği biridir.

Çoban Rıza, gezer, araştırır ve götüğü hayvanlar için en güzel, en verimli yerleri bulur. Yazar anlatıcıyla sohbet eden Çoban Rıza, sürü otlatırken başından geçen iki anısını anlatır. Talip Apaydın, Çoban Rıza karakterinde, hangi iş yapılırsa yapılsın işinde en iyi olmak gerektiği mesajını verir.

“Güneşli Kırlar”da (EKE, s. 33-47), öykünün kişileri yazar anlatıcı ve Selim’dir. Selim ve yazar anlatıcı, aynı köyden iki dosttur. Doğayı çok severler ve fırsat buldukça kırlara çıkıp gezerler. Yazar ve Selim, doğayı sevdikleri kadar hayvanları da sevip korurlar. Selim ve yazar anlatıcı, Talip Apaydın’ın, doğa ve hayvan sevgisi taşıyan; merak, gezi gözlem ve araştırmaya önem veren karakterleridir.

Talip Apaydın’ın insan dışı varlıkları başkışı olarak kullandığı tek öyküsü vardır: “İki Portakal” (AÇ, s. 47-55). Öykü, bu açıdan diğer öykülerden ayrılır. “İki Portakal”da (AÇ, s. 47-55), öykünün başkışileri, temsili olup, aynı ağaç dalında çiçeklenip olgunlaşan iki kardeş portakaldır. Portakallar aynı evrelerden geçerek büyürler. Birbirlerine karşı dost ve anlayışlıdırlar. Fakat portakallardan birinin zararlı bir böcek tarafından ısırılıp zayıf düşmesi, iki kardeş arasındaki ilişkinin seyrini değiştirir. Talip Apaydın, iki portakal üzerinde kurguladığı karakterlerle; sınıfsal çatışma, kibir, kıskançlık, alay ve küçümseme gibi toplum içerisinde hoş karşılanmayan değerleri ön plana çıkarıp eleştirmiş, toplum içerisindeki sınıflaşma ve mücadeleye vurgu yapmıştır. Öyküdeki karakterler, yazarın yaşama ve olaylara karşı takındığı toplumcu gerçekçi bakış açısını yansıtır.

Yazarın “Fahri’nin Buluşu” (Y, s. 60-64) adlı öyküsü de konu ve kişiler olarak diğer öykülerden ayrılır. Yazar bu öyküde toplumsal yapı, sorunlar, göç, doğa gibi temaları ele almamış, oluşturduğu kişiler de bu temaların dışında kalmıştır. “Fahri’nin Buluşu”nda (Y, s. 60-64) yazar anlatıcı ve Fahri Avcı, birbirleriyle iyi anlaşan iki arkadaşdır. Fahri Avcı ve yazar aynı zamanda aynı sınıfta okurlar. Fahri Avcı dalgınlığıyla meşhurdur. Aklında hep başka şeyler, düşünceler, buluşlar vardır. Fahri, derslerinde çok başarılı ve dikkatli olmasa da ilgisini çeken konuları dinler, düşünür, yeni buluşlar ortaya çıkarmaya çalışır.

5.1.2.3. Öykülerde Yer ve Zaman

Talip Apaydın’ın eserlerinde köy ve köy yaşamı önemli bir yer tutar. Yazarın çocuk öykülerinde de ön plana çıkan mekân, köydür. İncelediğimiz çocuk öykülerinin önemli bir kısmında köy çocuklarının veya köyden kente göç etmiş çocukların yaşadığı sıkıntılar dile getirilir. Yazarın öykülerinde geçen mekânlar genelde yazarın da doğup yetiştiği yerler olan Orta Anadolu köyleri ve Ankara’nın göç alan kenar mahalleleridir. Bazı öykülerde ise olayların tam olarak nerede geçtiğiyle ilgili net bilgiler yoktur.

1- İncelediğimiz 26 öyküden konu ve yer olarak köylerde geçen öyküler: “Çalgıcı Recep” (ÇR, s. 1-15), “Elif Kızın Elleri” (EKE, s. 7-20), “Küçük Usta” (EKE, s. 21-32), “Güneşli Kırklar” (EKE, s. 33-47), “Durak Usta” (OGİ, s. 44-56), “Çoban Rıza” (OGİ, s. 57-64), “Dağın Ardı” (AÇ, s. 22-30), “Tay Rüstem” (Y, s. 5-10), “İki Hüseyin” (Y, s. 11-15), “Yangın” (Y, s. 16-22).

Bizim köyde düğünlerde davul-zurna çalınır. Davul-zurnacılar ta Bolu köylerinden getirilir (ÇR, s. 1-15).

Köyde bir gürültüdür gitti. Analar babalar karşı duruyorlardı (EKE, s. 7-20).

Kırlarda tarlalarda dolaşırken durmadan taş toplardı. Böcekleri, bitkileri incelerdi (EKE, s. 21-32).

Bizim köyün kırları bahar yağmurlarından sonra yeşerir. Türlü çiçekler açar. Aktakkeler, papatyalar, gelincikler, yavruağızları, yaban gülleri, su gözelerinde naneler... (EKE, s. 33-47).

O yıl köyde binlerce ağaç aşılınmış. Geçen yıllarda yetiştirdiği genç fidanların dalları hep bu işe ayrılmış. Köyün önündeki tarlalar meyve bahçesi hâline getirilmiş. Çukurlar açılmış, dereden su çevrilmiş. Yaban meyvelerinin fidanları dikilmiş (OGİ, s. 44-56).

Bizim oralarda kırlar geniştir, Dereler derindir, dağlar yüksektir (OGİ, s. 57-64).

Dağın tepesinde büyük kayaların önünden geçti. Başını kaldırıp baktı, uçları gökyüzüne değıyordu sanki. Duvar gibi diktiler. Büyüklüğünün güzelliğı etkiliyordu insanı (...) Deniz gibi yeşildi her yer. Bakımlı köylerin kıyılarında bağlar, bahçeler, güzel tablolar gibi uzanıyordu (AÇ, s. 22-30).

-Şuradan bacak gibi bir su çıkmalı. Boyumca fışkırmalı. Sonra akmalı dereye aşığı. Kırları sulamalı. Otları ağaçları yeşertmeli. Ağaçlarda

meyveler olmalı. Biz meyvelere uzanmalıyız, koyunlar da otlamaya başlamalı...(Y, s. 5-10).

Deve yokuşundan sonra çamlar başlıyor. Ayrı bir dünya. Köy aşağılarda kaldı. Dereler, düzlükler renkli bir resim gibi görünüyor uzaklarda. Bakmaya doyum olmuyor (Y, s. 16-22).

2- Konu ve yer olarak kentlerde geçenler: “Çay Ağacı” (OGİ, s. 30-43), “Ali Yanık” (OGİ, s. 65-80), “Üzüm Ekmek” (AÇ, s. 31-39), “Ev Yapanlar” (AÇ, s. 40-46), “İki Portakal” (AÇ, s. 47-55), “Kerim Ağabi” (AÇ, s. 56-62), “Düş Kuran Ali” (AÇ, s. 63-71), “Ahmet Petrol Buldu” (Y, s. 34-39), “Boyacı Kâmil” (Y, s. 40-45), “Selman’ın Küfesi” (Y, s. 46-52), “Merdiven” (Y, s. 53-59), “Fahri’nin Buluşu” (Y, s. 60-64).

Bir yanı masmavi deniz, bir yanı yemyeşil bayırlar. Kışın ılık, yazın sıcak, her zaman yağışlı, ıslak bir hava. Burası bizim Doğu Karadeniz kıyıları. Rize, Trabzon çevreleri. Otların, ağaçların, çiçeklerin, her çeşit bitkinin coşup taşıdığı yerler (OGİ, s. 30-43).

Biz kentliler nedense pek sevmezdik köy çocuklarını. Onları biraz kaba bulurduk. Üstleri başları da pek düzgün olmazdı. Dilleri değişikti (OGİ, s. 65-80).

Oynayacak uygun bir yer yoktu. Yandaki arsayı kapatmışlardı. Yeni bir inşaat başlamıştı orada (AÇ, s. 31-39).

Arsaya ev yapılacaktı. Hem de beş katlı kocaman bir apartıman. Hay Allah, nerden çıktı bu? (AÇ, s. 40-46).

İstanbul'da Beyoğlu'nda Bolluk Pazarı'nın telefonu çaldı (AÇ, s. 47-55).

Kerim ağabi bizim mahallenin yıldızı. Arslan Kerim ağabi... (AÇ, s. 56-62).

Manavda gördüğü elmalar, portakallar. Tavandan aşağı sarkan muz hevenkleri... Sarı benekli, çil çil... Vitrinde şişe geçirilmiş iri döner yığını (AÇ, s. 63-71).
Kış bastırdı. Yerler kar, yollar buz. Yakıt yok, kaloriferler yanmıyor, arabalar çalışmıyor. Elektrikler sönük. Evler ısınmıyor. Herkes üşüyor. Okulda çocuklar takır takır öksürüyor (Y, s. 34-39).

Köyden birkaç yıl önce gelmişler. Kente alışmış. Neresinde ne var, ne oluyor, hep biliyor. Sizin duymadığımız haberleri söylüyor (Y, s. 40-45).

Akşamüstü arabalar gelir, arka arkaya dizilirlerdi yola. Oynayacak yer kalmazdı (Y, s. 46-52).

O gün kasaba gitmiş. Bir bakmış aa, herkes beyin alıyor. Hem de hep benim sınıf arkadaşlarımin anaları babaları. Kasapta beyin kalmamış. Öbür kasaplara telefon edilmiş (Y, s. 60-64).

3- Konu ve yer olarak hem köyde hem kentte geçenler: “Kömürün Öyküsü” (OGİ, s.5-39), “Aloo Çocuklar” (AÇ, s. 1-11), “Bulut At” (AÇ, s. 13-21), “Dr. Ayşe'nin Öyküsü” (Y, s. 23-33).

İstanbul'u ilk gördüğünde bütün Anadolu çocukları gibi şaşır kaldı. Orman gibi minareler, dağ tepesi gibi kubbeler, kat kat yapılar ve bunca insan...(...) Bizim

oralara ne yapsanız gider. Çünkü bizim toprağımız sağlamdır. Dağlarımız var ki, ucu bulutlara değer. Derelerimiz var ki, dibi denizlere iner. Bizde ağaç bol, taş bol (OGİ, s.5-39).

Bahçeler, parklar yapılmıştı onlar için. Küçük trenlere biniyorlardı (...) Norveç kıyıları, Finlandiya gölleri... Ne güzel yerler! Sonra Sibirya ormanları. Uçsuz bucaksız düzlükler. Aralarında tıpkı haritalardaki gibi ince çizgiler. Nehirler olmalı (AÇ, s. 1-11).

Attan inip kente dağıldılar. Hem gezdiler, hem yardım edileceklerle yardım ettiler. Yeni arkadaşlar buldular, yeni insanlar tanıdılar. Birçok şeyler öğrendiler (...) Geniş bir çayırdı indikleri ova. Yemyeşildi. Yakında bir orman vardı. Kuş sesleri duyuluyordu (AÇ, s. 13-21).

O gün bir arkadaşımın Gençlik Parkı'na gittik, çay içtik. Gençlik Parkı'nı yeni görüyordum. Başım dönü (...) "Bizim köy uzak bir dağ köyü. Yolu izi yok. Tarlası az. Yoksul. Onun için köylülerin çoğu kentlere göçtü, Almanya'ya çalışmaya gitti. Gidenler dönmedi (...) Ağaçsız kırlar, çorak tarlalar, kayalık dağlar... (Y, s. 23-33).

İncelediğimiz öykülerin bir kısmı kısa bir zaman diliminde yaşanıp sonlanırken bir kısmı da daha uzun bir zaman ve dönemi kapsar. Bazı öykülerde olay ve anlatım aynı zamanda gerçekleşirken

bazı öykülerde çeşitli zaman kırılmaları, özetlemeler ve geriye dönüşler söz konusudur:

Neresi olduğu bilinmeyen bir yere getirmişler. Orada “gâvur içinde” yıllarca kalmış. Çok kötü davranmışlar. Hem çalıştırmışlar, hem dövmüşler (...) Durak Usta, ta ilk gençliğinden başlayarak bu köyde iyi meyve yetiştirmeyi, ağaçlara aşu yapmayı, bunu köylülere öğretip yaymayı düşünmeye başlamış. Ama nasıl yapsın, kimden öğrensın, bir yolunu bulamıyormuş (OGİ, s. 44-56).

Sekiz dokuz yaşındaydım; hastalıklı, zayıf bir kızdım (...) Babam bir apartmana kapıcı oldu. Birlikte çalıştık. Her gün merdivenleri yıka, kapıları sil. Çarşıya, pazara alışverişe git. O azarlar, bu beğenmez (Y, s. 23-33).

İncelediğimiz 26 öyküden birkaç yıl ve daha uzun bir dönemi kapsayan öyküler: “Elif Kızın Elleri” (EKE, s. 7-20), “Kömürün Öyküsü” (OGİ, s.5-39), “Ali Yanık” (OGİ, s. 65-80), “İki Portakal” (AÇ, s. 47-55), “Kerim Ağabi” (AÇ, s. 56-62), “Çalgıcı Recep” (ÇR, s. 1-15), “Küçük Usta” (EKE, s. 21-32), “Çay Ağacı” (OGİ, s. 30-43), “Durak Usta” (OGİ, s. 44-56), “Tay Rüstem” (Y, s. 5-10), “Dr. Ayşe’nin Öyküsü” (Y, s. 23-33).

Bir, birkaç gün süreli ve kısa dönemli diğer öyküler ise şunlardır:

“Güneşli Kırklar” (EKE, s. 33-47), “Çoban Rıza” (OGİ, s. 57-64), “İki Hüseyin” (Y, s. 11-15), “Aloo Çocuklar” (AÇ, s. 1-11),

“Bulut At” (AÇ, s. 13-21), “Dağın Ardı” (AÇ, s. 22-30), “Üzüm Ekmek” (AÇ, s. 31-39), “Ev Yapanlar” (AÇ, s. 40-46), “Düş Kuran Ali” (AÇ, s. 63-71), “Ahmet Petrol Buldu” (Y, s. 34-39), “Boyacı Kamil” (Y, s. 40-45), “Selman’ın Küfesi” (Y, s. 46-52), “Merdiven” (Y, s. 53-59), “Yangın” (Y, s. 16-22), “Fahri’nin Buluşu” (Y, s. 60-64).

5.1.2.4. Öykülerde Bakış Açısı

Yazarın incelediğimiz öykülerinde genel olarak 1. tekil şahıs anlatım ve müşahit anlatıcı tekniği kullanılmıştır. Özellikle çocuk öykülerinde 1. tekil şahıs anlatımın kullanılması, okuyucu kitlesi olan çocuklar için uygun olarak kabul edilir. Çocuklar ben anlatımlı (1. tekil şahıs) öyküleri daha çabuk sahiplenebilir ve kendilerini kahramanların yerine koyabilir. Talip Apaydın’ın öykülerinin bu bakımdan genel olarak çocuğa görelilik ilkesine uygun olduğu söylenebilir.

İncelenen 26 öykünün 7’sinde 1.tekil şahıs anlatım, 7’sinde 3.tekil şahıs anlatım, 9’unda ise müşahit anlatıcı tekniği kullanılmıştır. Üç öyküde ise hem 1. hem 3. tekil şahıs anlatıma yer verilmiştir.

1. tekil şahıs anlatım kullanılan öyküler: “Aloo Çocuklar” (AÇ, s. 1-11), “Ev Yapanlar” (AÇ, s. 40-46), “Kerim Ağabi” (AÇ, s. 56-62), “İki Hüseyin” (Y, s. 11-15), “Yangın” (Y, s. 16-22), “Boyacı Kâmil” (Y, s. 40-45), “Selman’ın Küfesi” (Y, s. 46-52).

“İki Hüseyin” (Y, s. 11-15) öyküsünde yazar, ayrıca anlatımda kendi iç sesini de farklı bir kahraman olarak canlandırır ve konuşturur.

Müşahit anlatıcı tekniği kullanılan öyküler: “Çalgıcı Recep” (ÇR, s. 1-15), “Elif Kızın Elleri” (EKE, s. 7-20), “Küçük Usta” (EKE, s. 21-32), “Güneşli Kırlar” (EKE, s. 33-47), “Ali Yanık” (OGİ, s. 65-80), “Ahmet Petrol Buldu” (Y, s. 34-39), “Dr. Ayşe’nin Öyküsü” (Y, s. 23-33), “Fahri’nin Buluşu” (Y, s. 60-64), “Tay Rüstem” (Y, s. 5-10).

3. tekil şahıs anlatım kullanılan öyküler: “Kömürün Öyküsü” (OGİ, s.5-39), “Bulut At” (AÇ, s. 13-21), “Dağın Ardı” (AÇ, s. 22-30), “Üzüm Ekmek” (AÇ, s. 31-39), “İki Portakal” (AÇ, s. 47-55), “Düş Kuran Ali” (AÇ, s. 63-71), “Merdiven” (Y, s. 53-59).

Hem 1. hem 3. tekil şahıs anlatım kullanılan öyküler: “Çoban Rıza” (OGİ, s. 57-64), “Durak Usta” (OGİ, s. 44-56), “Çay Ağacı” (OGİ, s. 30-43). Bu öykülerde olaylar yer yer yazarın ağzından, yazarın araya girmesiyle, birinci tekil şahıs anlatımı kullanılarak aktarılmıştır.

5.1.3. Çocuk Edebiyatı ve Türkçe Eğitimi Açısından Öykünün Çözülmesi

5.1.3.1. Öykülerin Dil ve Anlatımı

Talip Apaydın, eserlerinde genel olarak sadelik ve yalınlık taraftarıdır. Çocuklara yönelik hazırladığı öykülerde, bu hassasiyet daha bir öne çıkar. Yazarın, incelediğimiz öykülerinde yalın, sade ve duru bir dil kullandığı görülür. Öykülerde çocukların bilmediği

kelimeler çok azdır. Deyimler bakımından zengin olan öykülerde, atasözlerine ise pek yer verilmemiştir. Bazı öykülerde, halk türkülerinden kesitler yer alır. İncelenen öyküler, cümle ve paragraf uzunluğu bakımından ortaokul öğrencilerinin seviyesine uygundur. Genel itibariyle 6-7 kelimeyi geçmeyen uzunluktaki cümleler ve yine 6-7 cümleden oluşan paragraflar, çocukları sıkmayacak ve konunun özünden uzaklaştırmayacak niteliktedir. İncelenen öykülerde, çocukların kelime hazinesini geliştirecek ve dilin kullanımıyla ilgili onlara katkıda bulunacak ikileme, yineleme, eş, zıt, sesteş ve yansıma sözcüklere sık sık yer verildiği görülür. Belirtilen özelliklerinden ötürü yazarın öykülerinin, çocukların dilsel yapı ve gelişimlerini zenginleştirebileceği söylenebilir.

Yazarın kimi öykülerinde çeşitli yazım ve noktalama yanlışları göze çarpar. Bu hatalar dilbilgisi kaynaklı olabileceği gibi matbaa kaynaklı da olabilir. Özellikle basım tarihi eski olan kitaplarda daha fazla hataya rastlanması bu hataların matbaa ve basım kaynaklı olduğu ihtimalini güçlendirmektedir. Yine söz konusu hataları değerlendirirken, o yıllarda yazımı olarak doğru kabul edilen (“-y” yerine “-g” gibi) bazı kullanımların olduğunu da göz önünde bulundurmak gerekir.

5.1.3.2. Kelime, Atasözü ve Deyimler

Talip Apaydın, öykülerinde çok sayıda deyim kullanmıştır. Anlatımı pekiştiren ve hedef kitlenin kelime hazinesini geliştiren deyimlere sık yer verilmesi yazarın öykülerini zenginleştirmiştir.

Fakat atasözlerini çok az kullanan yazar, çocukların anlamını bilemeyeceği kelimelere de fazla yer vermemiştir.

İncelenen öykülerde dikkat çeken kelime, deyim ve atasözlerini şu şekilde göstermek mümkündür:

Kelimeler: “*Kuvaşlamak, gömgök, avurt, korutmak, salık, ütölmek, şakül, gönye, müsellim, hisar, sallı, evlek, dinek, temelli, gavur, ahlat, ahç, koyak, sürgün, devinim, dulda, kepenek, boyunbağı, önsezi, sendika, grev, sömürü, sağı, perdah, kopil, nanik, hevenk.*” vb.

Atasözleri: “*Tekeden süt sağmak, abdala malum olur, borç yiğidin kamçısıdır.*” vb.

Deyimler: “*Üzerine titremek, ses çıkaramamak, muradına kavuşmak, öne atılmak, ipleri koparmak, içi ezilmek, özlem gidermek, çok görmek, karış karış gezmek, ardına atmak, yerinde duramamak, arka çıkmak, eski köye yeni âdet getirmek, araya girmek, iş edinmek, ucuza gitmek, kusur bulmak, donup kalmak, içi kararmak, para etmek, yer etmek, ele avuca sığmamak, başını alıp gitmek, kendini kaptırmak, aklına koymak, kendini tutmak, aklı kesmek, sırtını sıvazlamak, akıl danışmak, gözden kaybolmak, bir yaşına daha girmek, aklını bozmak, ağzına tükürmek, aklı ermek, gözünde tütmek, kulağına gitmek, gözüne kestirmek, turnayı gözünden vurmak, aklını kaçırarak, selam çakmak, şaşıp kalmak, gözünün önüne gelmek, aklı gitmek, elden geçirmek, kasıp kavurmak,*

kan ağlamak, ağzını sıkı tutmak, eline geçmek, uyku çekmek, içi içine sığmamak, gözüne uyku girmemek, yolunu tutmak, dil dökmek, dünyalar onun olmak, iple çekmek, rayına oturtmak, kulak asmamak, çiçeğe durmak, kafası işlemek, beli bükülmek, toz kondurmamak, tepesine binmek, koltukları kabarmak, burnu sürtmek, gözünü alamamak, gözü takılmak, takılıp kalmak, gözüne ilişmek, acı çökmek, surat asmak, salık vermek, kulaklarını dikmek, şaha kalkmak, meraktan çatlama, küplere binmek, burun kıvrıma, burnundan solumak, kendini alamamak, ilgisini çekmek, ilgi duymak, kafası gitmek, kaşlarını çatma, bir baltaya sap olamamak, akli takılmak, buz kesilmek, göğsü kabarmak, ok gibi fırlama, dikkatini çekmek, ayağa fırlama, fırsat bulma, gözleri dolma, pahalıya mal olmak, ağzından almak, el açma, kendini bırakma, birbirine girmek, içinden gelmek, taban tepme, fıkır fıkır kaynama, laf atma, ağzını arama, önüne çıkma, elinden alma, merak sarma, tadını çıkarma, yüzünü buruşturma, işine gelmemek, aklına yatma, inat etme, ne yapacağını bilememek, ters gitme, canla başla çalışma, gönlünü hoş etme, gözleri ışıltama, akıl etme, sevinçten ne yapacağını bilememek, yemekten içmekten kesilmek, gözü gibi koruma, kan ter içinde kalmak, boyundan büyük işe kalkışma, dörtnala koşma, önünü çevirmek, aylak aylak dolaşma, üstünde durmamak, eline su dökmek, her taşın altından çıkma, yerinden kalkmamak.” vb.

5.1.4. Çocuğa Görelık Açısından Öykülerin Çözümlenmesi

Toplumun iyi olarak kabul ettiği, toplum içerisinde iyi olarak kabul gören değer ve davranışlar bireylere eğitim yoluyla aktarılır. Yardımseverlik, sevgi-saygı, hoşgörü, merhamet, doğa-hayvan-insan ve yurt sevgisi, ulusal bilinç hep eğitim yoluyla kazandırılan sosyal değerlerdir. Çocuk kitapları da bu sosyal değerlerin çocuğa aktarımında önemli bir işleve sahip eğitim araçlarıdır.

Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı tarafından yayınlanan, *Batı Çocuk Klasiklerinde Temel Değerler* adlı akademik çalışmada, bu sosyal değerlerin hemen hemen tüm çocuk klasiklerinde işlendiği görülür. Söz konusu araştırmada, ülkemizde, değişik yayınevleri tarafından çevirisi yapılmış klasiklerden 20 çocuk kitabı seçilmiş, bunların arasından da farklı sosyo-kültürel şartlar altında olduğuna inanılan 6 ayrı okuldan 1000 ortaokul öğrencisiyle yapılan bir anket ile bu 20 kitaptan en çok okunup sevilen beş tanesi tespit edilip incelenmeye alınmıştır. Seçilen ve sistematik bir şekilde incelenen Robinson Crusoe, Pinokyo, Heidi, Pollyanna, Tom Sawyer adlı çocuk klasiklerinde; öğüt, iyi-kötü, aile bağları, yardımseverlik, eğitim-bilgi, çalışkanlık, kendi kendine yeterli olma, mutluluk, özgürlük, toplu yaşama, örnek olma, doğruluk, adalet, aile özlemi, başka hayata özlem, arkadaşlık, doğa ve hayvan sevgisi, insan ve yurt sevgisi, zorluklara katlanma gibi sosyal değer ve iletilerin ön plana çıktığı görülebilir (Öztürk, 1991).

Yazarın incelediğimiz 26 öyküsünde öne çıkan iletilerin, evrensel ve klasik olarak kabul edilen çocuk kitaplarındaki ileti ve değerlerle örtüştüğü söylenebilir. Yurt sevgisi, insan, arkadaş, hayvan ve doğa sevgisi; sevgi-saygı, azim, merak, araştırma, çalışma; hak, doğruluk, dürüstlük, eşitlik gibi evrensel, sosyal iletilerin, incelediğimiz öykülerde de işlenen sosyal değerler ve temel iletilerden olduğu ifade edilebilir.

Talip Apaydın'ın öykülerinin teması genel olarak yurt sevgisidir. Yazdığı öykülerinde, yeniliklerin, modernliğin köye de getirilmesini, köylüler tarafından da kullanılmasını ister. Yazarın, öykülerinde asıl vermek istediği mesaj, köyün, köylülerin geri kalmış, köhnemiş ve çağa ayak uyduramayan yapısının değiştirilmesi ve refah ve zenginlikten köylülerin de istifade etmesidir.

Talip Apaydın'ın öykülerinde, aynı öyküde birden fazla iletilerin öne çıkarıldığını ve öykülerin genelinde benzer iletilerin işlendiği görülür. Yazar, vermek istediği iletileri genel olarak öykülerin geneline serpiştirerek, dolaylı olarak vermiştir. Çocukların dolaylı aktarılan iletileri daha çabuk içselleştirdikleri göz önüne alınırsa Talip Apaydın'ın öykülerinin bu açıdan çocuk için uygun olduğu sonucuna varılabilir. Az da olsa kimi öykülerin bazı yerlerinde, yazarın doğrudan ileti aktarımı yoluna gittiği de söylenebilir. İncelediğimiz öyküleri iletileri bakımından şu şekilde gruplandırmak mümkündür:

“Çalgıcı Recep” (ÇR, s. 1-15), “Elif Kızın Elleri” (EKE, s. 7-20), “Küçük Usta” (EKE, s. 21-32), “Tay Rüstem” (Y, s. 5-10), “Dr. Ayşe'nin Öyküsü” (Y, s. 23-33) adlı öykülerde; merak, azim,

emek, çalışma ve çabalama, girişimcilik, kendini bir sanat ve eğitim dalında yetiştirme gibi iletilerin ön plana çıkarıldığı görülür.

“Aloo Çocuklar” (AÇ, s. 1-11), “Bulut At (AÇ, s. 13-21), “Dağın Ardı” (AÇ, s. 22-30), “Düş Kuran Ali” (AÇ, s. 63-71), “İki Hüseyin” (Y, s. 11-15), “Yangın” (Y, s. 16-22), “Ahmet Petrol Buldu” (Y, s. 34-39) öykülerinde; hayal gücü, birlik, eşitlik, dayanışma, yardımlaşma, kardeşlik, dostluk, başka hayata özlem, dünya barışı, yurt, aile, çocuk ve yaşam sevgisi iletileri vurgulanır.

“Ali Yanık” (OGİ, s. 65-80), “Boyacı Kâmil” (Y, s. 40-45), “Selman’ın Küfesi” (Y, s. 46-52), “Merdiven” (Y, s. 53-59) öykülerinde, köyden kente göç edip çalışmak zorunda kalan çocuklar konu edilerek toplum içerisindeki sınıfsal katmanlar, köylü-kentli, zengin-fakir çatışması, çocukların bu durumdan etkilenmesi ve verdikleri mücadele, zorluklara katlanma iletileri işlenir.

“Kömürün Öyküsü” (OGİ, s.5-39), “Çay Ağacı” (OGİ, s. 30-43), “Durak Usta” (OGİ, s. 44-56) öykülerinde; merak, azim, araştırma, başarıya inanma ve çabalama, topluma faydalı olma, yurt sevgisi iletileri vurgulanır.

“Güneşli Kırırlar” (EKE, s. 33-47), “Çoban Rıza” (OGİ, s. 57-64) öykülerinde doğa ve hayvan sevgisi, gezi ve gözlem becerisi; “Kerim Ağabi” (AÇ, s. 56-62), “Ev Yapanlar” (AÇ, s. 40-46) öykülerinde örnek model alma ve özdeşleşme; “İki Portakal” (AÇ, s. 47-55) öyküsünde, kıskançlık ve kibir, sınıfsal farklılıklar ve mücadele; “Üzüm Ekmek” (AÇ, s. 31-39) öyküsünde, kişinin elindekilerin değerini bilmesi gerektiği; “Fahri’nin Buluşu” (Y, s.

60-64) öyküsünde dostluk, sır saklama temaları-iletleri ön plana çıkar.

Yazarın, çeşitli başlıklar altında inceleyip değerlendirmeye çalıştığımız öykülerinin, çocuğa görelilik ilkesi açısından ele alındığında 9-14 yaş aralığındaki çocuklar için uygun ve faydalanabilir olduğu söylenilebilir. Ayrıca yazarın öykülerinin MEB öğretim programlarında belirtilen hedef ve kazanımlarla uygun ve paralel olduğu görülmektedir.

MEB Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığının 6, 7 ve 8. sınıflara yönelik hazırladığı Türkçe dersi öğretim programı (MEB, 2006: 3) incelendiğinde;

Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda öğrencilerin kazanımlar ve etkinlikler yoluyla dinleme/izleme, konuşma, okuma, yazma becerilerini geliştirmeleri, dilimizin imkân ve zenginliklerinin farkına vararak Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanmaları hedeflenmektedir. Böylece öğrenciler, dil sevgisi ve bilinci kazanarak öğrenme sürecinde daha verimli olacak, kendilerini hayata ve geleceğe hazırlayacak birikimi edineceklerdir.

şeklinde ifade edilen temel kazanımların Talip Apaydın'ın öykülerinin taşıdığı iletilerle örtüştüğü ve çocuklara bu kazanımları aktarmada yazarın öykülerinden faydalanılabileceği sonucuna varmak mümkündür.

Yine aynı programda (MEB, 2006: 3):

Türkçe Dersi Öğretim Programı'yla dinlediklerini, izlediklerini ve okuduklarını anlayan; duygu, düşünce ve hayallerini anlatan; eleştirel ve yaratıcı düşünen, sorumluluk üstlenen, girişimci, çevresiyle uyumlu, olay, durum ve bilgileri kendi birikimlerinden hareketle araştırma, sorgulama, eleştirme ve yorumlamayı alışkanlık hâline getiren, estetik zevk kazanmış ve millî değerlere duyarlı bireyler yetiştirilmesi amaçlanmıştır.

şeklinde belirtilen hedeflere ulaşmada yazarın öykülerinin önemli bir işlevi yerine getireceği düşünülmektedir.

Tablo 1. Talip Apaydın'ın Öykü Kitaplarında Sık Kullanılan İletilerin Öykülere Göre Dağılımı

ÖYKÜLER	Dostluk Yardımlaşma Dayanışma	Barış Topluma Faydalı Olma	Yurt İnsan Hayvan Sevgisi	Doğruluk Dürüstlük Çalışkanlık	Birlik Eşitlik Adalet	İnanç Çaba Mücadele	Merak Azim Araştırma	Hayal Gücü Başka Hayata Özlem
Çalgıcı Recep						X	X	X
Elif Kızın Elleri	X	X		X		X	X	X
Küçük Usta	X	X	X	X		X	X	
Güneşli Kırlar	X		X				X	
Kömürün Öyküsü			X	X		X	X	
Çay Ağacı		X	X			X	X	

5.2. ÖNERİLER

Talip Apaydın, Köy Enstitülerinin Türk edebiyatına kazandırdığı en önemli yazarlardandır. Apaydın, 1950-1960 yılları arasında oluşan ve büyük ilgi gören köy edebiyatı akımının öncüleri arasında yer alır. Edebiyata şiir ve öyküyle adım atar. Yazar, yazın yaşamı boyunca farklı edebî türlerde, geniş bir yelpazede yazmaya çalışmıştır. Talip Apaydın, roman, şiir, öykü, deneme, anı, oyun gibi farklı alanlarda birçok eser kaleme almış; roman ve öyküleri ile ön plana çıkmıştır.

Yaptığımız bu çalışma, Talip Apaydın'ın eğitim ve sanat anlayışını, çocuk öykülerinin çocuğa görelilik açısından uygunluğunu ortaya koymaktadır. Bu değerlendirme ve sonuçlardan yola çıkılarak yazarın öykülerinin ortaokullarda okutulması, öğretmen ve velilere tavsiyesi mümkün görülmektedir.

Talip Apaydın'ın öykü kitaplarındaki öyküler, konu-tema, içerik, dil-üslup ve anlatıcı açısından incelendiğinde çok az sayıda iletinin dışında iletilerin tamamına yakınının çocuğa göre olduğu görülmektedir. Bu açıdan yazarın, incelediğimiz öykü kitaplarında yer alan öyküleri, çocuk edebiyatı ürünü olarak değerlendirilebilir.

Yazarın öykülerinde yer alan kahramanların genelde çocuk olması, az sayıda kahramana yer verilmiş olması, öykülerde çoğunlukla 1. tekil şahıs anlatımın kullanılması; kullanılan dil ve üslubun sade ve akıcı olması, cümle ve paragrafların çok uzun ve sıkıcı olmaması, okuyucu kitlesinin bilmeyeceği kelimelere fazla yer verilmemiş olması, öykülerdeki içerik ve olay örgüsünün anlaşılabilir olması, Talip Apaydın'ın öykülerinin çocuk edebiyatı

kriterleri bakımından çocuklar için uygun ve tavsiye edilebilir olduğunu göstermektedir.

Çocuklarda merak, girişimcilik, çalışkanlık, yurt ve yaşam sevgisi, dürüstlük, yardımseverlik ve hayal gücünü kullanma gibi beceri ve değerleri pekiştiren Talip Apaydın'ın öyküleri, günümüz çocukları için uygun niteliktedir. Yazarın bazı öykülerinde yer alan göç ve sonrasında yaşanan sorunlar günümüzde nispeten azalmış görünse de devam etmektedir. Yazarın dili akıcı, samimi, yalın ve sıcaktır. Apaydın'ın, eserlerinde konulara bağlılığı, ifade becerisi ve gözlemleri güçlüdür. Yazarın cümle ve paragraf uzunluğu-yapısı olarak da çocuklar için uygun olan öyküleri, Türkçe eğitiminde materyal olarak kullanılabilir özelliktedir.

MEB Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığının 6, 7 ve 8. sınıflara yönelik hazırladığı Türkçe dersi öğretim programına göre, 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında mutlaka öykü türünden metinlere yer verilmelidir. Yine bu programa göre, öğretmenler, ek materyal ve metinler kullanarak çocukların, belirtilen kazanımları daha iyi pekiştirmelerini ve içselleştirmesini sağlamalıdır. Bu noktada öğretmenlerin, Talip Apaydın'ın öykülerinden faydalanması mümkündür. 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan *Sevgi, Milli Kültür, Toplum Hayatı, Kişisel Gelişim, Hak ve Özgürlükler, Bilim ve Teknoloji, Duygular, Doğa ve Evren, Güzel Sanatlar, Kavram ve Çağrışımlar* gibi ana temalar ve bunlara bağlı alt temalarda çocuklara kazandırılması hedeflenen kazanımların, yazarın öyküleriyle desteklenmesi Türkçe ders programını zenginleştirecektir (MEB, 2006: 57-60)

Yazarın, “Elif Kızın Elleri”, “Küçük Usta”, “Çalgıcı Recep”, “Tay Rüstem” öykülerini “Güzel Sanatlar” temasında, “Ali Yanık”, “Dr. Ayşe’nin Öyküsü”, “Durak Usta”, “Çay Ağacı”, “Kömürün Öyküsü”, “İki Portakal” öykülerini “Kişisel Gelişim” temasında, “Güneşli Kırklar” ve “Çoban Rıza” öykülerini “Doğa ve Evren” temasında, “İki Hüseyin”, “Dağın Ardı”, “Aloo Çocuklar”, “Bulut At”, “Fahri’nin Buluşu” adlı öykülerini “Dostluk”, “Duygular” ve “Sevgi” temalarında, “Selman’ın Küfesi”, “Boyacı Kâmil”, “Kerim Ağabi”, “Ev Yapanlar”, “Üzüm Ekmek” adlı öykülerini “Toplum Hayatı” temasında, “Yangın”, “Düş Kuran Ali”, “Ahmet Petrol Buldu”, “Merdiven” adlı öykülerini “Kavramlar ve Çağrışımlar” ve “Sevgi” temalarının öğrencilere kavratılmasında ve pekiştirilmesinde yardımcı metin olarak kullanmak mümkündür.

Talip Apaydın, öykülerinde, çocuklara içinde buldukları imkânsızlık ve zorluklara karşı asla pes etmemeleri, çabalamaları ve eğer çalışıp didinirlerse her türlü engeli aşabilecekleri mesajını verir. Yazarın öykülerinin, hâlen köy ve kırsal alanda yaşayıp eğitimlerini buralarda sürdüren çocuklar için özendirici ve itici güç olacağı; aynı zamanda birçok imkâna ve teknolojik araca sahip oldukları hâlde bazı ulusal değerlerin ve birtakım sorumluluklarının tam olarak farkına varamamış günümüz kimi kent çocukları için de iyi bir örnek olacağı söylenebilir. Bu açıdan Talip Apaydın’ın öykülerinin Milli Eğitim Bakanlığı’na bağlı orta dereceleri okullarda Türkçe ve sosyal bilgiler dersinde okutulması ayrıca kimi öykü kitaplarının ilköğretim öğrencileri için belirlenmiş 100 temel eser arasına alınması faydalı olacaktır.

KAYNAKLAR

- Ağzıbüyük, Ç. (2008). *Muzaffer İzgü'nün "Anneannemin Akıl Almaz Maceraları" Serisinde Arkadaşlık Kavramının Çocuk Gelişimi Açısından Değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı, İzmir.
- Ak, N. (2006). *Aziz Nesin'in Öykü ve Romanlarında Çocuk ve Eğitim Teması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, On Sekiz Mart Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı, Çanakkale.
- Aksun, Z. (2010). *Çocuk Edebiyatı Kapsamında Enver Naci Gökşen'in Hikâyeleri ve Bunların Eğitim Değeri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erzincan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı, Erzincan.
- Alver, K. (2005). "Çocuk ve Edebiyat", *Hece Aylık Edebiyat Dergisi (Çocuk Edebiyatı Özel Sayısı)*, S.: 104-105, Ankara, ss.307-308.
- Apaydın, A. (2009). Öğrendim. K. Kocabaş. (Editör). *Talip Apaydın'a Armağan*. (1. Basım). İzmir: Yeni Kuşak Köy Enstitüleri Derneği Yayınları, ss.37-38.
- Apaydın, G. (2009). Babam Talip Apaydın. K. Kocabaş. (Editör). *Talip Apaydın'a Armağan*. (1. Basım). İzmir: Yeni Kuşak Köy Enstitüleri Derneği Yayınları, ss.35-36.

- Apaydın, H. (2009). Eşim Talip Apaydın. K. Kocabaş. (Editör).
Talip Apaydın'a Armağan. (1. Basım). İzmir: Yeni Kuşak
Köy Enstitüleri Derneği Yayınları, ss.26-28.
- Apaydın, S. (2009). Babam Talip Apaydın. K. Kocabaş. (Editör).
Talip Apaydın'a Armağan. (1. Basım). İzmir: Yeni Kuşak
Köy Enstitüleri Derneği Yayınları, ss.29-34.
- Apaydın, T. (1979). "Çocuk Oyunları", *Türk Dili Aylık Dil ve Yazın
Dergisi*. Cilt: XXXIX, S.: 331, Ankara.
- Apaydın, T. (1985). *Akan Sulara Karşı*. (1.Basım). Ankara:
Öğretmen Yayınları.
- Apaydın, T. (2009). *Köy Enstitüsü Yılları*.(1. Basım). İstanbul:
Literatür Yayınları.
- Arıcı, A. F. (2010). Hayale Dayalı Türler., Ö. Yılar ve L. Turan.
(Editörler). *Eğitim Fakülteleri İçin Çocuk Edebiyatı*. (2.
Basım). Ankara: Pegem A Yayıncılık, ss.67-200.
- Arpacı, Ö. (2006). *Çocuk Kitaplarında İletiler ve İletilerin Aktarım
Biçimi (Sevim Ak Örneği)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans
Tezi, Mersin Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türkçe
Eğitimi Ana Bilim Dalı, Mersin.
- Arseven, T. (2005). "Mesaj Açısından Çocuk Kitapları", *Hece Aylık
Edebiyat Dergisi (Çocuk Edebiyatı Özel Sayısı)*. S.:104-105,
Ankara, ss.42-52.
- Avci, M S. (2011). *Mustafa Ruhi Şirin'in Çocuğa Yönelik
Eserlerinin Eğitsel Açıdan İncelenmesi*. Yayınlanmamış
Yüksek Lisans Tezi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sosyal
Bilimler Enstitüsü, Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı, Van.

- Aydın, M. (2006). *Siraceddin Hasırcıoğlu'nun Eğitim Görüşleri ve Çocuk Edebiyatı Tarihimizdeki Yeri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, On Sekiz Mart Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale.
- Baş, B. (2012). *Türkçe Eğitimi Açısından Çocuk Edebiyatı*. (1. Basım). İstanbul: Kriter Yayınevi.
- Baykurt, F. (2009). Ortakçının Oğlu Talip Apaydın. K. Kocabaş. (Editör). *Talip Apaydın'a Armağan*. (1. Basım). İzmir: Yeni Kuşak Köy Enstitüleri Derneği Yayınları, ss.40-52.
- Bayrak, M. (1978). *Köy Enstitülü Yazarlar Ozanlar*. (1. Basım). Ankara: Töb-Der Yayınları.
- Binyazar. A. (2011). Talip Apaydın İle Roman ve Toplum Sorunları Üzerine. Ö. Fedai. (Editör). *Romanı Konuştular*. İzmir: Sütun Yayınları, ss.136-139.
- Binyazar. A. (2012). Öncü bir Yazar. F. Özberk. (Editör). *Ortakçının Oğlu Talip Apaydın*. (1. Basım). İstanbul: Kaynak Yayınları. ss.19-23.
- Ciravoğlu, Ö. (2000). *Çocuk Edebiyatı*. (4. Basım). İstanbul: Esin Yayınevi.
- Çılgın, A S. (2007). *Çocuk Edebiyatı*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Dellal, M. (2010). *Çocuk Edebiyatında Öykü Türünün Çocuğun Kavram Gelişimine Etkileri Üzerine Bir Araştırma (Gülten Dayıoğlu Örneği)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı, Afyonkarahisar.

- Demir, F. (2006). *Muzaffer İzgü'nün Öykülerinde Çocuk ve Eğitim Teması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, On Sekiz Mart Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı, Çanakkale.
- Erdoğan, Y. (2008). *Zeynep Cemali'nin Öykü ve Romanlarında Çocuk ve Eğitim Teması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, On Sekiz Mart Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı, Çanakkale.
- Erkek, G. (2008). *Mevlâna'nın Mesnevî'sinden İlköğretim Okulları İçin Seçilen Öykülerin Eğitsel Yönünün İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı, Türkçe Öğretmenliği Programı, İzmir.
- Erol, K. (2009). Edebiyatımızda Köy Romanı ve Köy Enstitüsü Yazar Talip Apaydın. K. Kocabaş. (Editör). *Talip Apaydın'a Armağan*. (1. Basım). İzmir: Yeni Kuşak Köy Enstitüleri Derneği Yayınları, ss.193-202.
- Erşahin, I. U. (2009). *Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Çocuk Edebiyatı Metinlerinin Çağdaş Çocuk Edebiyatı İlkeleri Açısından Değerlendirilmesi ve Eğitsel Öneriler*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı, İstanbul.
- Fakı, N. (2010). *Mükerrerem Kâmil Su ve Çocuk Edebiyatı*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi,

- Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, Yeni Türk Edebiyatı Bilim Dalı, Konya.
- Gönen, M. (2013). Çocuk Edebiyatının Genel Hedefleri. M. Gönen. (Editör.) *Çocuk Edebiyatı*. Ankara: Eğiten Yayınları, ss.1-13.
- Güleryüz, H. (2006). *Yaratıcı Çocuk Edebiyatı*. (3. Basım). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Günel, B. (2004). “Talip Apaydın Aydınlığından Yansıyanlar...”, *Berfin Bahar Dergisi*. S.:84, İstanbul, ss.7-10.
- Gürel, N. (2010). *Çocuk Edebiyatımızda Serüven Romanları Üzerine Bir İnceleme*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, On Sekiz Mart Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı, Çanakkale.
- Gürel, Z., Temizyürek, F., Şahbaz, N. K. (2007). *Çocuk Edebiyatı*. (1. Basım). Ankara: Öncü Kitap.
- Kaplan, M. (2009). Bir Anadolu Sevdalısı Talip Apaydın. K. Kocabaş. (Editör). *Talip Apaydın'a Armağan* .(1. Basım). İzmir: Yeni Kuşak Köy Enstitüleri Derneği Yayınları, ss.86-92.
- Karakaya, M. A. (2007) *Çocuk Edebiyatımızda Sulhi Dölek ve Eserleri Üzerine Bir İnceleme*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, On Sekiz Mart Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı, Çanakkale.
- Karaman, N. (2010). *Köy Enstitüsü Mezunu Mahmut Makal, Fakir Baykurt ve Talip Apaydın'ın Romanlarında Köyde Eğitim Sorunu*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, On Dokuz

- Mayıs Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İlköğretim Anabilim Dalı, Samsun.
- Kaygusuz, A. (2013). *Düşe Yazanlar*. (1. Basım). Ankara: Ekin Sanat Yayınları.
- Keşaplı, O. (2009). “Talip Apaydın ile Söyleşi”, *Azizm Sanat E-Dergi*. S.:23 Web: www.azizm.com. İnternet adresinden 22.09.2014 tarihinde erişilmiştir.
- Kıbrıs, İ. (2002). *Uygulamalı Çocuk Edebiyatı*. (3. Basım). Ankara: Eylül Yayınları.
- Kıbrıs, İ. (2006). *Çocuk Edebiyatı*. (3. Basım). Ankara: Tek Ağaç Yayınları.
- Kocabaş, K. (2009). Yeni Kuşak Köy Enstitüler Derneği ve Talip Apaydın. K. Kocabaş. (Editör). *Talip Apaydın'a Armağan* (1. Basım). İzmir: Yeni Kuşak Köy Enstitüleri Derneği Yayınları, ss.15-20.
- Kocabaş, K. (2009). Talip Apaydın'ın Yaşam Öyküsü. K. Kocabaş. (Editör). *Talip Apaydın'a Armağan* (1. Basım). İzmir: Yeni Kuşak Köy Enstitüleri Derneği Yayınları, ss.11-14.
- Kurutlu, S. (1990). *Öğretmen Yazar Talip Apaydın'ın Romancılığı*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Programları ve Öğretim Anabilim Dalı, Ankara.
- Şirin. M. R. (1994). *Çocuk Edebiyatı*. İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.

- Macpherson, J. ve Douglas P. (1995). *Gelişmekte Olan Ülkelerde Basılı Eğitim Materyalleri Yayıncılığı*. (Çev. H. İ. Gürcan ve F. S. Taner). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- MEB (2003). *İlköğretim Kurumları Yönetmeliği*. Resmî Gazete: 27.8.2003/25212 *Tebliğler Dergisi*: Düzeltme: Kasım 2003/2554.
- MEB (2006). *İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu (6, 7, 8. Sınıflar) Öğretim Programı*. Ankara. Devlet Kitapları Müdürlüğü.
- Nas, R. (2002). *Örneklerle Çocuk Edebiyatı*. (1. Basım). Bursa: Ezgi Kitapevi.
- Oğuzkan, F. (2006). *Çocuk Edebiyatı*. (8. Basım). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Onaran, M. Ş. (2009). Talip Apaydın'ı Anımsarken. K. Kocabaş. (Editör). *Talip Apaydın'a Armağan*. (1. Basım). İzmir: Yeni Kuşak Köy Enstitüleri Derneği Yayınları, ss.119-121.
- Özberk, F. (2012). Romanları; Yazın, Sanat, Politika, ve Eğitime İlişkin Düşünceleri. F. Özberk. (Editör). *Ortakçının Oğlu Talip Apaydın*. (1. Basım). İstanbul: Kaynak Yayınları, ss.148-177.
- Öztürk, H. E. (1991). Batı Çocuk Klasiklerinde Temel Değerler. T.C. *Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı*. Ankara.
- Sever, S. (2013). *Çocuk Edebiyatı ve Okuma Kültürü*. (1. Basım). İzmir: Tudem.

- Şahin, A. (2010). Çocuk ve Çocukluk. Ö. Yılar ve L. Turan. (Editörler). *Eğitim Fakülteleri İçin Çocuk Edebiyatı*. (2. Basım). Ankara: Pegem A Yayıncılık, ss.3-36.
- Şahin, O. (2004) “Kahrın Ağır İşçisi Talip”, *Berfin Bahar Dergisi*. S.:84. İstanbul, ss. 5-6.
- Şimşek, H. (2009). “Eğitim Tarihi araştırmalarında Yöntem Sorunu”, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, cilt:42, S.:1, Ankara, ss.33-51.
- Şimşek, T. (2007). *Çocuk Edebiyatı*. Konya: Suna Yayınları.
- Tepe, İ. E. (2012). *Talip Apaydın'ın Eserlerinde Çocuk ve Eğitim Teması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, On Sekiz Mart Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı, Çanakkale.
- Tok, M. (2007). *Mevlâna'nın Mesnevisindeki Hikâyelerin Çocuk Edebiyatı Açısından Değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, On Sekiz Mart Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı, Çanakkale.
- Toran, S. (2009). *Mehmet Seyda'nın Eserlerinde Çocuk ve Eğitim Teması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, On Sekiz Mart Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı, Çanakkale.
- Tosun. N. (2005). “Çocuk Hikâyeleri”, *Hece Aylık Edebiyat Dergisi (Çocuk Edebiyatı Özel Sayısı)*. S.: 104-105, Ankara, ss.213-218.

- Uca, M. (2004). “Talip Apaydın’la New York’ta Köy Enstitüleri ve Yapıtları Üzerine...”, *Berfin Bahar Dergisi*. S.: 84, İstanbul, ss.20-23.
- Uçan, H. (2005). “Çocuk Kadar Saf”, *Temiz Olabilmek/Kalabilmek*”, *Hece Aylık Edebiyat Dergisi (Çocuk Edebiyatı Özel Sayısı)*, S.: 104-105, Ankara, ss.18-23.
- Ustaoglu, P. (2006). *Ömer Seyfettin’in Hikâyelerinde Çocuğa Görelik Açısından Olumluluklar ve Olumsuzluklar*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, On Dokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun.
- Uyar, B. (2009). Talip Apaydın. K. Kocabaş (Editör). *Talip Apaydın’a Armağan*.(1. Basım). İzmir: Yeni Kuşak Köy Enstitüleri Derneği Yayınları, ss.98-102.
- Üzel, Ö. (2007). *Serpil Ural’ın Çocuk Kitaplarının İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, On Sekiz Mart Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı, Çanakkale.
- Yağcı, Ö. (2004). “Talip Apaydın: Köy Enstitülerinden Süzülen Bir Cumhuriyet Aydını”, *Berfin Bahar Dergisi*. S.:84, İstanbul, ss.11-17.
- Yalçın, A. ve Aytaş, G. (2002). *Çocuk Edebiyatı*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Yılar, Ö. (2010). *Çocuk Yayınları*. Ö. Yılar ve L. Turan. (Editörler). *Eğitim Fakülteleri için Çocuk Edebiyatı*. (2. Basım). Ankara: Pegem A Yayıncılık, ss.38-59.

Yiğit, E. (2005). *Peyami Safa'nın Server Bedî İmzalı Polisiye Macera Türündeki Eserlerinin Çocuk Edebiyatı Açısından İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı, Bolu.

Yüksel, G. T. (2008). *9-11 Yaş Grubu Çocukları İçin Ömer Seyfettin'in Öyküleriyle İlgili Bir Değerlendirme*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı, Bolu.

<http://www.nvi.gov.tr/Files/File/Istatistikler/Isimler/en%20%C3%A7ok%20kullan%C4%B1lan%20ad.pdf>

<http://www.nd-karikaturvakfi.org.tr/nd-bio.html>

<http://tdk.gov.tr/>

[http://www.timascocuk.com/icerik/yazarlar-cizerler/suleyman-ozkonuk-\(1\).aspx](http://www.timascocuk.com/icerik/yazarlar-cizerler/suleyman-ozkonuk-(1).aspx)

İNCELENEN ÖYKÜLER

Apaydın T. (1974). *Çalgıcı Recep*. (1. Basım). İstanbul: Arkın Kitapevi.

Apaydın T. (1977). *Elif Kızın Elleri*. (1. Basım). Ankara: Köyün Çocuğu Yayınları.

Apaydın T. (1998). *Aloo Çocuklar*. (1. Basım). Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

Apaydın T. (2011). *O Güzel İnsanlar*. (6. Basım). İstanbul: Özyürek Yayınevi.

Apaydın. T. (2012). *Yangın*. (5. Basım). İstanbul: Özyürek Yayınevi.

ÖZ GEÇMİŞ

1. KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı: Ahmet MERSAN

Doğum Tarihi: 30.05.1983

Doğum Yeri: Diyarbakır

Yazışma Adresi: Çifteler C. Mithatpaşa Ortaokulu

Akdeniz/Mersin

El-mek: mersan21@hotmail.com

2. ÖĞRENİM BİLGİLERİ

Derece	Üniversite	Fakülte/Enstitü	Bölüm	Öğrenim durumu
Yüksek lisans	Mersin Üniversitesi	Eğitim Bilimleri Enstitüsü	Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı	2012-2015
Lisans	Dicle Üniversitesi	Eğitim Fakültesi	Türkçe Eğitimi Bölümü	2003-2007

3. İŞ DENEYİMİ

Kurum	Görev	Dönem
MEB Yüreğir Seniha Çobanoğlu İlköğretim Okulu/ADANA	Türkçe Öğretmeni	2007-2013
MEB Akdeniz Mithatpaşa Ortaokulu/MERSİN	Türkçe Öğretmeni	2013-

4. YAYINLAR

4.1. Hakemsiz Dergilerdeki Yazılar

4.1.1. Mersan, A. (2010). *Hatıra Defteri*, Körpe Kalemler, E-Dergi.

4.1.2. Mersan, A. (2010). *Reklamlardan Sonra*, Körpe Kalemler, E-Dergi.

4.1.3. Mersan, A. (2011). *Çağın Suskun Tanıkları*, Temrin Dergisi, S.:31.

4.1.4. Mersan, A. (2011). *Tuvale Düşen Gölge*, Berceste Dergisi, S.:102.

4.1.5. Mersan, A. (2011). *Sırlı Çerçeve*, Temrin Dergisi, S.:36.

4.1.6. Mersan, A. (2011). *Çırpınıyor Gece Avuçlarımda*, Temrin Dergisi, S.:32.

4.1.7. Mersan, A. (2011). *Beklemek*, Temrin Dergisi, S.:34.

4.1.8. Mersan, A. (2011). *Mektupsuz Kalan Zarflar*, Temrin Dergisi, S.:37.

4.1.9. Mersan, A. (2011). *Kış Senfonisi*, Berceste Dergisi, S.:103.

4.1.10. Mersan, A. (2011). *Taze Bir ölü Gibi Kapalyken İnsanlığın Dünyasına*, Payiz Dergisi, S.:2.

4.1.11. Mersan, A. (2011). *Sivrisineğin Gazabı*. Berceste Dergisi, S.:104.

5. TEZ ÇALIŞMALARI

5.1. Yüksek Lisans

Mersan, A. (2015). *Talip Apaydın'ın Öykülerinde Çocuk*.
Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Mersin Üniversitesi Eğitim
Bilimleri Enstitüsü, Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı, Mersin.

6. SERTİFİKALAR

Düzenleyen Kurum	Etkinlik	Tarih	Belge Tipi
MEB Adana İl MEM	Çevreye Uyum Eğitimi Semineri	24.09.2007-27.09.2007	Başarı Belgesi
MEB Adana İl MEM	Temel ve Hazırlayıcı Eğitim Kursu	09.11.2007-20.01.2008	Başarı Belgesi
MEB Adana İl MEM	Özel Eğitim Semineri	16.06.2008-20.06.2008	Katılım Belgesi
MEB Adana İl MEM	Fatih Projesi Hazırlayıcı Eğitim Kursu	15.10.2012-19.10.2012	Katılım Belgesi
MEB Öğretmen Yetiştirme ve Geliştirme Genel Müdürlüğü	Yurtdışı Göreve Uyum Semineri	10.06.2015-19.06.2015	Sertifika Belgesi